

**VASILE RĂMNEANȚU**

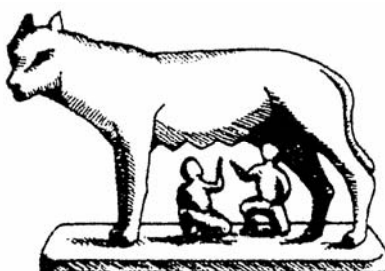
**LUCIAN CIUCUREL**

**ISTORICUL GAZETEI „CUVÂNTUL SATELOR”  
(SCRIS DE ION CIUCUREL)**

**MVSEVM BANATICVM  
TEMESIENSE**

**BIBLIOTHECA HISTORICA  
ET ARCHAEOLOGICA  
BANATICA**

**XXXIV**



**Edenda curavit  
Dr. Florin Draşovean**

**Timișoara MMV**

**VASILE RĂMNEANȚU**

**LUCIAN CIUCUREL**

**ISTORICUL GAZETEI  
„CUVÂNTUL SATELOR”  
(SCRIS DE ION CIUCUREL)**

**EDITURA MIRTON TIMIȘOARA**

**2005**

3



## CUPRINS

Cuvânt înainte .....	7
I. Fenomenul condeierilor plugari bănăţeni .....	9
II. Însemnările lui Ion Ciucurel .....	31
III. Ion Ciucurel şi problemele României (1918-1946) .....	123
Summary .....	231
Bibliografie.....	237
Ilustraţii.....	239



## CUVÂNT ÎNAINTE

Unul dintre fenomenele cele mai interesante ale culturii bănăţene interbelice îl reprezintă existenţa scriitorilor şi publiciştilor ţărani.

Această realitate presupune o situaţie economică bună, care să permită apariţia unor ziare scrise de către ţărani, precum şi posibilitatea cumpărării acestora. În al doilea rând cei care scriau au dovedit că aveau o cultură generală temeinică, realizată în bună parte prin educaţie proprie. Pe de altă parte, supravieţuirea unui ziar timp de 20 de ani, precum *Cuvântul Satelor* de exemplu, denotă interesul locuitorilor satelor bănăţene de a fi informaţi, de a-şi îmbogăţi nivelul de cultură. Acest lucru nu era posibil fără ca plugarii din această provincie să nu aibe un grad minim (cel puţin) de cultură generală.

Ion Ciucurel este unul dintre cei mai importanţi condeieri bănăţeni din prima parte a secolului XX.

Lucrarea de faţă îşi propune să scoată în evidenţă personalitatea acestui ţaran luminat de la Şoşdea, judeţul Timiş.

Ea nu ar fi fost posibilă fără aportul unuia dintre autori – medicul Lucian Ciucurel – (nepotul lui Ion Ciucurel), iubitor la rându-i de cultură, care a decis publicarea Caietului de însemnări a bunicului său.

Primul capitol al cărţii se referă la fenomenul condeierilor bănăţeni, la locul şi rolul lui Ion Ciucurel în cadrul acestuia.

Al doilea capitol cuprinde transcrierea însemnărilor manuscrise ale fondatorului *Cuvântului Satelor*, însoțite de notele științifice ale autorilor.

Parcurgând paginile acestor însemnări înțelegem mult mai bine acest curent cultural din perioada dintre cele două războaie mondiale. Însemnările lui Ion Ciucurel sunt importante și pentru înțelegerea unor aspecte ale vieții culturale, economice, sociale și chiar politice din Banatul interbelic.

Ultimul capitol analizează modul cum a perceput acest țăran cărturar bănățean marile probleme economice, politice și culturale ale României de după primul conflict mondial. În acest sens am cercetat majoritatea articolelor pe care le-a scris de-a lungul vremii Ion Ciucurel.

Autorii țin să mulțumescă Domnului Florin Medeleț, valoros istoric al Banatului, pentru sfaturile pe care le-a dat în vederea întocmirii acestei lucrări.

Cartea nu putea vedea lumina tiparului fără sprijinul material acordat de către o valoroasă instituție culturală bănățeană: Muzeul Banatului. Ținem să aducem mulțumirile noastre în acest sens reputatului arheolog dr. Florin Drașovean, care ne-a acordat un sprijin direct prin intermediul colecției Bibliotheca Historica et Archaeologica Banatica (în care au apărut o serie de lucrări istorice deosebit de valoroase) și Doamnei Director Tatiana Bădescu.

**Autorii**



## I. FENOMENUL CONDEIERILOR PLUGARI BĂNĂȚENI

O caracteristică deosebit de importantă a presei interbelice românești din Banat o constituie existența ziarelor scrise de către țărani. Această preocupare venită din partea unor plugari bănățeni nu a apărut dintr-o dată, ea avându-și originile înainte de război, când Ilie Crăciunel, Ion Ciucurel, etc. își publicau articolele în ziare românești de primă importanță (*Drapelul, Poporul Român, etc.*)<sup>1</sup>. Desigur datorită situației politice din Banatul de dinaintea primului război mondial, scrisul acestora a susținut cauza națională a românilor din imperiul austro-ungar<sup>2</sup>.

După sfârșitul întâiului război mondial, un prim ziar intitulat sugestiv *Țăranul* a apărut în 1920 la Oravița, fiind editat de către Ilie Crăciunel și Nicolae Vucu - Secășanu<sup>3</sup>. În perioada noiembrie 1928-iunie 1929 și apoi între septembrie 1938-1940 ființa tot la Oravița revista *Zorile Banatului*, avându-l ca redactor responsabil pe Paul Târbățiu (proprietarul acesteia fiind dr. Damaschin Țunea)<sup>4</sup>. În jurul revistei, a luat ființă un cenaclu literar<sup>5</sup>, iar publicația s-a bucurat de aprecierile unor personalități culturale, printre care și Vasile Goldiș<sup>6</sup>.

La rândul său cunoscutul Tata Oancea scotea foaia literară *Vasiova*. Aceasta apărea din 1929 în zilele de 1 și 15 ale fiecărei luni, având ca subtitlu: „Foaie literară și de informații”<sup>7</sup>.

În 1934 la Comloșul Mare apărea „revista satului bănățean” *Suflet Nou*<sup>8</sup>.

Unul dintre cei mai importanți condeieri bănățeni a fost Ion Ciucurel. Născut la 15 ianuarie 1897 în comuna Șoșdea, județul Timiș, a absolvit șase clase primare, dar cultura sa remarcabilă și-a făurit-o citind, la îndemnul preotului Petru Bohariu, cărțile aflate în biblioteca sătească din satul natal. A colaborat la *Poporul român*, *Aurora*, *Calea Vieții* (Comloșul Mare), *Drapelul* (Lugoj), *Drum Nou* (Bocșa Montană), *Făclia*, *Gazeta țăranului* (Timișoara), *Lumina satelor* (Sibiu), *Suflet nou*, etc. Pe lângă activitatea ziaristică paorul luminat de la Șoșdea s-a remarcat și ca scriitor. În 1931 îi apărea la Timișoara romanul *Transformarea. Sau întoarcerea din Siberia. Roman din vremuri Mari* (tipărit la tipografia Rapid), având ca prim capitol zborul lui Aurel Vlaicu realizat la Vârșeț<sup>9</sup>. Autorul aduce în acest roman „interesante preocupări de psihologie”<sup>10</sup>, provocând un viu interes în toate cercurile intelectuale ale Banatului<sup>11</sup>.

Ion Ciucurel a mai publicat *Comoara de sub nuc* (povestiri), apărute în 1947 la Timișoara, precum și schița *În audiență la Rege și așa-i în Rumunia Mare. Episoade din zilele aplicării reformei agrare și ale mișcării antisemite. Bune și pentru teatru sătesc*, o satiră la adresa corupției și nepăsării din capitala României Mari.

În manuscris ne-a rămas începutul unei lucrări care se voia a fi intitulată *Cartea vieții practice*, în care I. Ciucurel pune în discuție conceptul de „om” și care avea drept capitol central „Orientarea în haos spre supremul scop: lumina cunoștinței”.

Trebuie amintit și faptul că luminatul țăran bănățean a fost ales între cei cinci delegați ai cercului Rittberg (Tormac) pentru Marea Adunare Națională de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918<sup>12</sup>.

Cea mai importantă perioadă a activității sale ziaristice a început-o în 1923, când la Șoșdea, împreună cu preotul Petru Bohariu, a scos *Poporul Românesc*. Redactorul responsabil al noii gazete, care avea ca subtitlu *Gânduri și îndemnuri dela sat* era Ion Ciucurel, iar directorul acesteia a fost pr. Petru Bohariu. În numărul doi al publicației se preciza că aceasta era absolut independentă, fiind înființată „din inițiativa sătenilor”. În paginile *Poporului Românesc* întâlnim articolul de fond, sfaturi agricole pentru țărani, pagina culturală, precum și informații politice, economice, culturale din țară și de peste hotare.

Punctele programatice ale gazetei erau: luminarea și deșteptarea, prin educație culturală, națională, etc. a populației satelor; adunarea și publicarea poeziilor și poveștilor populare, a colindelor, etc.; apărarea legilor strămoșești, prin educația religioasă-morală, combaterea sectelor religioase, etc.; însănătoșirea moravurilor decăzute în urma războiului; încurajare activității conducătorilor poporului, prin publicarea faptelor dezinteresate a unora dintre ei; organizarea plugarilor în societăți economice, culturale, etc.; strângerea legăturii dintre popor și conducătorii săi firești: învățători, preoți; descrierea necazurilor, lipsurilor și sărăciei în care trăiește o parte a populației de la sate și gândirea unor măsuri pentru îndreptarea acestor neajunsuri; încurajarea sătenilor de a se ocupa cu albinăritul, precum și cu alte ramuri agricole; noutăți și întâmplări importante petrecute la sate, informații din viața politică și „din lumea mare”<sup>13</sup>.

Începând cu numărul 14 (de Florii), *Poporul Românesc* a apărut într-un format nou, mai mare, pentru a putea cuprinde articolele ce tratau toate punctele din programul ziarului<sup>14</sup>.

Exprimându-și gândurile cu ocazia noului an (1923) Ion Ciucurel sublinia că pentru îndreptarea relelor din societatea românească, toți cei cinstiți și drepi trebuiau să lupte contra pungășilor și tâlharilor care se îmbogățeau necinstit, a funcționarilor care nu-și făceau datoria, dar care luau mită și furau, a samsarilor politici, a celor „cari vreu să răstoarne buna rânduială din țară și cari seamănă vrajbă și tulburare în popor”. În același timp fiecare era obligat să dea dovadă de cinste și de hărnicie. Numai în aceste condiții anul 1923 putea fi unul fericit pentru români<sup>15</sup>.

Redactorul responsabil al *Poporului Român* a fost preocupat de starea agriculturii românești de după înfăptuirea reformei agrare. Evidențiind importanța deosebită a reformei, Ciucurel cerea autorităților statului luarea unor măsuri urgente pentru ca țăranii îndreptățiți la împrumut să-și poată munci și plăti pământul, precum și să aibe un folos real în urma împrumutării<sup>16</sup>. Astfel unul dintre marile neajunsuri ale țăranului proaspăt împrumutat era lipsa vitelor și uneltelor agricole, care erau și foarte scumpe pe piață. Țăranii se mai confruntau și cu lipsa semințelor. Deoarece în Banat cooperativele sătești erau foarte slabe, procurarea semințelor agricole s-a făcut prin intermediul speculanților și al băncilor.

Pentru remedierea acestei situații, luminatul țăran bănățean propunea ca armata să împrumute țăranilor împrumutați, în perioada muncilor agricole, caii și boii pe care îi deținea. Statul putea

investi în procurarea mașinilor agricole, care să fie folosite de către țărani, plătindu-se pentru aceasta un preț redus. Puteau fi înființate pe comune plugurile statului, care să lucreze pentru cei lipsiți de vite. În acest scop urma să se înființeze o întreprindere agrară, care să își desfășoare activitatea pe baza unei legi. Ziaristul bănățean atrăgea atenția că în cazul în care nu vor fi luate măsurile necesare pentru îndreptarea situației, o parte dintre cei împrăștiți nu erau capabili să-și muncească pământul pe care l-au primit în urma reformei agrare<sup>17</sup>.

*Poporul românesc* are meritul de a fi adunat laolaltă condeiele țărănești, prefigurând apariția *Cuvântului Satelor*<sup>18</sup>.

Rostul *Cuvântului Satelor* era de a crea un curent de gândire sănătoasă în chestiunile sociale, economice și politice. Publicația trebuia să comenteze pentru lumea satului, într-un stil independent, faptele și întâmplările săptămânii, activitatea guvernului și efectele aplicării legilor elaborate. Ea avea menirea să comunice, concomitent, celor competenți frământările, neajunsurile, năzuințele țăranilor, reflectând astfel opinia publică țărănească. În același timp *Cuvântul Satelor* trebuia să transmită țăranimii cunoștințele științifice, culturale, îndrumări morale „pornite de la marile rezervoare naționale și de la cele două temple: Biserica și școala”.

În plan economic noua gazetă țărănească urma să propage ideea întovărășirii plugarilor, dezvoltând în ei sentimentul organizării pentru a se pune bazele unui puternic bloc profesional. La organizarea și conducerea acestei asociații profesionale a plugarilor urmau să fie chemați și intelectualii apropiați de lumea satului<sup>19</sup>.

Pe tot parcursul apariției sale, *Cuvântul Satelor* s-a remarcat printr-o ținută grafică de excepție, prin articole profesioniste. Alături de articolul de fond, ziarul cuprindea relatări privind evenimentele politice interne, știri mărunte din țară și din străinătate, pagina culturală, având și citate din oameni celebri despre cultură, muncă, organizare, precum și reclame.

Realizând bilanțul gazetei la împlinirea a trei ani de la apariția sa, Ion Ciucurel sublinia că „drumul nostru a fost al culturii, al muncii și al organizării”. Această activitate urma să continue deoarece „mai este întunerecul și neajunsurile cari stăpânesc încă o parte bună din satele noastre, apoi decăderea morală prin modernismul dela orașe”. În privința ideii de organizare profesională a țărănimii, promovată de către gazetă, aceasta s-a concretizat prin înființarea Sindicatului agricol<sup>20</sup>.

La mijlocul deceniului patru, gazeta țărănească a trecut printr-un moment de criză, datorat situației dificile în care se afla Sindicatul agricol din județul Timiș-Torontal (care era proprietarul *Cuvântului Satelor*). Deoarece dispariția ziarului ar fi însemnat o grea lovitură dată mișcării de afirmare, de luminare și de organizare a țărănimii, Ion Ciucurel și-a luat sarcina de a edita în continuare *Cuvântul Satelor*. El se bizuia în această întreprindere pe cititorii țărani, pe speranța că aceștia își vor achita la timp abonamentele. Luminatul paore bănățean informa că și o serie de distinși intelectuali au promis sprijinul lor în vederea susținerii publicației, cu condiția ca aceasta să nu se afle în solda nici unui partid politic. În noile condiții *Cuvântul Satelor* urma să apară regulat în fiecare duminică<sup>21</sup>.

Numărul din 16 februarie 1936 al *Cuvântului Satelor* anunța că ziarul urma să aibă două redacții și administrații în Lugoj și respectiv în Timișoara. Se preciza că astfel se înfăptuia un pas înainte în reorganizarea și extinderea publicației în satele bănățene<sup>22</sup>.

În aprilie 1936 profesorul Nicolae A. Roșu (care predă în acel moment la liceul Coriolan Brediceanu din Lugoj) devenea directorul *Cuvântului Satelor*, această colaborare simbolizând și o apropiere, „o înfrățire a țărânimii cu intelectualii spre binele nației”<sup>23</sup>.

La 1 decembrie 1936, în prezența membrilor fondatori, ai reprezentanților plugarilor și ai unor intelectuali, au fost aniversați zece ani de la apariția prestigiosului ziar țărănesc. Cu acest prilej, învățătorul Al. Roja s-a pronunțat pentru înființarea unei Case a gazetei pe lângă Sindicatul Agricol, iar Pavel Petru arăta că datorită mișcării create în jurul publicației au fost aleși în Parlamentul țării și reprezentanți ai țărânimii. În intervenția sa directorul Nicolae Roșu a evidențiat că venirea sa la conducerea *Cuvântului Satelor* se datora nevoii pe care intelectualii tineri o simțeau de a reface unitatea sufletească dintre „cei de la plug și conducătorii lor sufletești”. Ion Ciucurel preciza că meritul înființării *Cuvântului Satelor* îl dețineau fondatorii acestuia, în timp ce cititorilor gazetei le revenea meritul apariției ziarului în toți acești zece ani. Au existat și intelectuali precum A. Cosma, Adrian Brudariu, I. C. Subțire, dr. Borca, Boleanțu, care au sprijinit publicația. Tot cu acest prilej s-a constituit un comitet format din reprezentanți ai țăranilor din Banat și în care au intrat și cei doi directori ai ziarului, care avea drept scop studierea

modalităților de aplicare pe teren a ideilor propagate de către *Cuvântul Satelor*<sup>24</sup>.

La 13 decembrie 1936 Ion Ciucurel sublinia că publicația pe care o conducea a rămas independentă, nefiind în slujba vreunei „politici de căpățuială”. *Cuvântul Satelor* împlinea un comandament național, cultural și de organizare socială și profesională a țărânilor române. În viitor cititorii și prietenii gazetei trebuiau angajați în vederea câștigării de noi abonați<sup>25</sup>.

Începând cu 15 octombrie 1937 birourile centrale ale *Cuvântului Satelor* (redacția, administrația, sediul de tipărire) au fost mutate în Timișoara, în cartierul Iosefin, respectiv pe Bulevardul Berthelot, nr. 2 (față în față cu cafeneaua Elite). În același timp rămânea pe mai departe un birou de informații pentru abonați în Bulevardul Regina Maria, nr.3 (librăria Scrisul Românesc), iar în Lugoj se păstra o redacție specială (cu sediul pe strada Unirii nr. 1, Tipografia Corvin). Se preconiza ca din noiembrie 1937 publicația să apară în 6 pagini, prețul abonamentului păstrându-se același (120 de lei pe an)<sup>26</sup>. Motivația transferării redacției centrale la Timișoara era legată și de aspectele financiare: orice ziar avea nevoie de reclame comerciale, de abonamente cu un preț mai ridicat pentru bibliotecile publice, pentru instituții, ori Timișoara era un centru comercial și industrial mai puternic decât Lugojul. Mutația se impunea cu atât mai mult cu cât se urmărea ca principala gazetă țărănească bănățeană să-și mărească numărul paginilor (acordându-se o atenție specială paginii culturale). Se avea în vedere și faptul că până în acel moment liderii orașului au sprijinit inițiativele culturale mai bine ca în alte părți.



A fost lansată tot atunci o inițiativă deosebit de valoroasă: crearea unei Case a plugarilor care să constituie un loc de întâlnire pentru țărani ce veneau la oraș și în care să-și aibe sediul redacția *Cuvântului Satelor*, tipografia, o bibliotecă publică cu un oficiu de îndrumare și valorificare a produselor agrare<sup>27</sup>.

La 21 noiembrie 1937 *Cuvântul Satelor* a apărut în noul format de 6 pagini. În prima pagină era plasat articolul de fond, precum și principalele evenimente din viața politică internă și externă. Pagina a doua era dedicată vieții culturale, în timp ce în pagina următoare găsim informații medicale, economico-financiare (târgurile de vite, prețul cerealelor și al animalelor, „valoarea monedelor”), precum și știri diverse. În pagina a patra erau publicate articole culturale sau consacrate agriculturii. Ultimele două pagini erau dedicate știrilor diverse, informațiilor internaționale, publicității<sup>28</sup>.

La sfârșitul anului 1937 s-a configurat și planul cumpărării unei tipografii proprii, Ion Ciucurel donând în acest scop 5000 de lei<sup>29</sup>.

Următoarea schimbare importantă din viața gazetei bănățene a avut loc la sfârșitul anului 1942, când aceasta a fost preluată de către Sindicatul Viticol al județului Timiș-Torontal<sup>30</sup>.

La 2 mai 1943 la apelul lansat de către P. Blidariu, N. Humă-Bogdan, Gh. Ștefan și N. Vucu Secoșanu s-au întrunit un număr de 14 fondatori și colaboratori ai *Cuvântului Satelor*, care au hotărât să continue colaborarea prin publicarea de articole și răspândirea ziarului la sate. S-a stabilit tot acum ca din 3 în 3 luni să se întrunească, în diverse regiuni ale Banatului, Comitetul de conducere al gazetei, ocazie cu care urmau să se discute problemele legate de

conduita *Cuvântului Satelor*, „dând directive în diferitele probleme economice ce interesează satul”. Întâlnirile trebuiau folosite și pentru legarea de prietenii între conducătorii publicației și abonații de la sate. Se preciza că gazeta a apărut regulat de când a fost preluată de către Sindicatul Viticol, iar la realizarea ei și-au adus contribuția și tineri talentați ca I. Frumosu din Ciuchici și Ioan Stoia din Remetea<sup>31</sup>.

La 12 decembrie 1943 apărea articolul „Către cetitorii gazetei”. Se sublinia că fiecare agricultor din Banat trebuia să simtă că avea obligația morală de a sprijini și răspândi *Cuvântul Satelor*, astfel încât ziarul să nu lipsească din nici o casă țărănească. Era necesar de asemenea ca tirajul să crească la maxim, deoarece numai atunci putea fi mărit formatul și aduse alte îmbunătățiri. Conduita gazetei rămânea neschimbată. În plus se dorea organizarea în jurul publicației a unei Asociațiuni a plugarilor scriitori, care să cuprindă toate talentele satelor, nesprijinite de nimeni în acel moment. Trebuiau ajutați scriitorii plugari săraci, chiar și materialicește. Pentru constituirea Asociațiunii toți scriitorii plugari erau invitați să-și trimită adeziunile lor, cerându-li-se doar o activitate ordonată și o strânsă legătură cu *Cuvântul Satelor*<sup>32</sup>.

Evenimentele politice de după 23 august 1944 și-au pus amprenta și asupra evoluției *Cuvântului Satelor*. În 1945 se preciza că ziarul apărea sub conducerea unui comitet fiind un „Săptămânal de luptă și afirmare a conștiinței plugărești”. Directorul său era Ion Ciucurel, în timp ce directorul politic (funcție nou apărută) era George Moțu. Din 9 octombrie 1945 ziarul aparținea Frontului Plugarilor,

avându-l ca director pe G. Moțu și ca redactor pe V. Budeșteanu. Linia ziaristică a *Cuvântului Satelor* era „definită de însăși numele pe care-l poartă și, pe această linie de atitudine țărănească, s'a întâlnit gazeta cu idealul politic, realizat în Frontul Plugarilor. Ca urmare firească, membrii fondatori, redactorii, corespondenții și o bună parte dintre abonați - toți membri ai Frontului Plugarilor- prin adunarea generală de curând ținută la Buziaș, au hotărât, în unanimitate ca și foaia lor, *Cuvântul Satelor* să treacă oficial „în rândul luptătorilor pentru afirmarea conștiinței plugărești”. Se mai preciza că sub noua direcțiune formată din Blidariu, Almăjan, Humă, Blagoie și alții mai tineri „vor îmbogăți publicistica democratică, iar gazeta săptămânală de afirmare, va susține guvernul Groza”<sup>33</sup>.

Datorită crizei hârtiei de tipar gazeta a apărut în cursul anului 1945 neregulat, având un număr restrâns de pagini.

La 5 octombrie 1945 Ion Ciucurel arăta că publicația avea aceleași țeluri sintetizate în formula „cultură, muncă și organizare”. Țăranii erau îndemnați să scrie în paginile gazetei lor, să-și spună gândurile și toate frământările. Era lansată chemarea la muncă și la luptă pașnică pentru dreapta cumpănă socială, „realizată numai în 7 luni de guvernul de largă concentrare democratică dr. Petru Groza”. În noul context politic *Cuvântul Satelor* s-a unit cu gazeta *Vrem Pământ*<sup>34</sup>.

La 25 decembrie 1945 directorul *Cuvântului Satelor* era Ion Ciucurel, iar director administrativ era Pavel Blidariu. Comitetul de conducere era format din P. Blidariu, I. Ciucurel, Ion Popoviciu, Gheorghe Benteu, N. Humă Bogdan, Ioan Stoia, Petru Pavel. Din

partea Comitetului de conducere a fost dat un comunicat în care se preciza că „Începând cu acest număr, gazeta noastră Cuvântul Satelor este alcătuită și condusă de comitetul ce figurează pe frontispiciul ei, împreună cu actualul director. La ultimele numere unde vechii membri nu figurează, dâșii nu au colaborat și deci nu li se va atribui lor conducerea gazetei. Aceste lămuriri am ținut de cuvîntă să le dăm pentru a explica anumite schimbări intervenite între timp în felul și forma de a fi a gazetei”<sup>35</sup>.

La 31 ianuarie 1946 P. Blidariu anunța întrunirea tuturor fondatorilor și colaboratorilor *Cuvântului Satelor* pentru 15 februarie, pentru a se analiza situația gazetei din toate punctele de vedere. Autorul apelului evidențiază faptul că publicația a trăit și va trăi atâta timp cât va merge pe linia trasată de vechii fondatori, pe linia apărării intereselor profesionale ale plugarilor<sup>36</sup>.

De numele *Cuvântului Satelor* și a lui Ion Ciucurel se leagă și *Almanahul Satelor*. În primul său număr din 1935, Ion Ciucurel își exprima nădejdea că noul almanah nu va lipsi din casa țaranului și a intelectualului de la sate și va contribui la punerea în practică a devizei pentru care lupta gruparea strânsă în jurul *Cuvântului Satelor*. „cultură, muncă și organizare”<sup>37</sup>.

Tipărit la Tipografia „Rapid” din Timișoara, *Almanahul Satelor* cuprindea 133 de pagini, în care apăreau date privitoare la România, calendarul cu sfaturi pentru agricultură, rubrica „Din bătrâni, despre vreme”, explicarea calendarelor Iulian și Gregorian, pagini culturale (poezii, printre care și poezia lui Ion Ciucurel „Sunt plugar”, schițe, activitatea corurilor țărănești), sfaturi pentru agricultori privind

cultivarea inului și a sfeclei de zahăr, date despre personalitățile Banatului, sfaturi medicale (despre bolile venerice) târgurile din Banat, reclame, pagina veselă.

Ion Ciucurel a fost preocupat și de unele aspecte privitoare la presa românească interbelică. El a condamnat presa de șantaj, arătând că înaintea primului război mondial, românii din Ardeal și din Banat nu au cunoscut o astfel de presă. În anii dintre cele două războaie mondiale „spre rușinea noastră cari trăim între minoritari civilizați și cu o presă incomparabil superioară față de gazetele noastre provinciale, aproape în fiecare oraș mai mare” există „fițuica noastră de șantaj”. În scrisul acestor gazetari nu exista nici un pic de respect pentru adevăr și nici o considerație pentru demnitatea profesională de ziarist. Ziariștii de scandal lăudau și înjurau pentru bani. Societatea românească era vinovată pentru că tolera această plagă, dar din fericire numărul gazetarilor de scandal era mic, iar ziariștii cinstiți îi loveau fără cruțare, luptând pentru menținerea prestigiului gazetăresc<sup>38</sup>.

Ion Ciucurel s-a pronunțat, cu înțelepciune și pentru păstrarea în timp a ziarelor, deoarece ele deveneau valoroase din punct de vedere istoric, arătând „felul nostru de a gândi și simți; preocupările noastre de toată ziua; frământările și lupta cu împrejurările de orice natură, a vremurilor prin care trecem”<sup>39</sup>.

La 21 mai 1932, din inițiativa unui grup de ziariști, a avut loc adunarea generală a ziariștilor și publiciștilor din Banat și Crișana în vederea constituirii unui sindicat profesional, la care a participat și Ion Ciucurel, care a fost ales membru al „Casei de pensii”<sup>40</sup>.

Fără îndoială că gazeta *Cuvântul Satelor* a fost cea mai însemnată publicație țărănească din Banat, ea constituind locul de întâlnire a condeierilor plugari<sup>41</sup>. Ea a încercat să transpună în fapte conceptul de „țărănism cultural” propovăduit de către Camil Petrescu la sfârșitul primului război mondial, care sublinia că: „Trebuie să îmbogățim și să luminăm satele noastre, să le ridicăm la un grad superior de cultură...”<sup>42</sup>.

Suntem întru-totul de acord cu concluziile lui Iosif Stănilă privind factorii care au generat fenomenul presei țărănești bănățene: o economie prosperă care a putut susține costurile acestui demers cultural, o cultură generală destul de solidă pe care o aveau fondatorii publicațiilor<sup>43</sup>.

Și Aurel Cosma jr. remarca „superioritatea intelectuală și spirituală” a plugarilor bănățeni, care „îi ridică din comun”. Publicațiile țărănești urmăreau încadrarea elementului țărănesc în locurile de răspundere ale politicii românești, precum și apărarea intereselor țărănești. Răsfoind ziarele țărănești se desprind două concluzii foarte importante: în coloanele lor s-au înfrățit condeiele țăranilor cu cele ale intelectualilor, iar în al doilea rând în publicațiile respective „s-au îndrumat, s-au instruit și s-au afirmat o mulțime de talente literare țărănești”<sup>44</sup>.

Sebastian Bornemisa remarca la rândul său că publicația apărută la Șoșdea era „singura gazetă în Țara Românească, pe care o scot nu intelectuali din orașe, nu gazetari de meserie, ci țăranii. .. În această gazetă putem urmări ideia de emancipare politică a elementului țărănesc de dincolo de Carpați”<sup>45</sup>.

Referindu-se la plugarii condeieri bănăţeni, preşedintele Academiei Române, I. Simionescu remarca: „Trăim prin ei, ne lăudăm cu ei cât de mult mai avem de învăţat de la ei şi cât de puţin ştim ce e în stare să producă, în afară de vitejia care apără şi de munca ogoarelor care ne susţine”<sup>46</sup>.

Ion Clopoţel aprecia *Cuvântul Satelor* ca fiind „o excelentă gazetă foarte cuprinzătoare a nevoilor plugărimii”. Dintre toate provinciile României, Banatul era cea mai înzestrată cu ţărani intelectuali, ţărani cu orizont larg de vedere şi cu o matură conştiinţă politică. „E atâta muzicalitate în sufletul bănăţean şi atâta voiciune spirituală”, sublinia valorosul om de cultură. Fondatorii *Cuvântului Satelor* au tins spre o sindicalizare agricolă, care pentru a fi realizată era nevoie „de o mobilitate extraordinară în atingerile cu satele, de posibilităţi de deplasare, de contact neîntrerupt”<sup>47</sup>.

Gabriel Țapelea remarca faptul că în afară de câțiva intelectuali bănăţeni entuziaşti (dr. A.Cosma, N. Ivan, etc.), opinia publică şi cercurile literare şi-au exprimat îndoiala faţă de valoarea presei şi a literaturii create de către o mână de ţărani luminaţi din Banat. „Li se părea o obișnuită supra-estimare bănăţeană, fără suport critic. N’auziseră ei de atâtea ori celebrul refren că tot Banatu-i fruncea”?...Şi nu e de mirat. Într’o țară în care analfabetismul e încă o grea şi dureroasă problemă, ţăranii bănăţeni pornesc neîndrumaţi de nimeni spre anevoioase trepte de lumină... Țărani cari scriu sonete, romane, piese de teatru, ţărani directori de gazetă, prea mirosea a senzație literară”<sup>48</sup>.

În aceste condiții Gabriel Țepelea a făcut cunoscută opera literară a condeierilor plugari bănățeni în cadrul unor conferințe, precum și printr-o serie de articole care au apărut în ziare și reviste culturale importante (*Universul literar, Curentul, Revista Fundațiilor Regale*, etc.). Omul de cultură sublinia că pentru a aprecia cum se cuvine opera acestor țărani trebuia să fie luat în considerare mediul din care proveneau aceștia, faptul că aveau doar câteva clase primare, cultura lor fiind acumulată pe furiș, „între o opintire la munca câmpului și alta”<sup>49</sup>. „Plugarii condeieri... sunt cei mai activi propagatori culturali la țară, răspândind prin contactul lor personal cu ceilalți săteni, gazete, cărți, îndemnuri în lumea satelor. Cu un cuvânt lumină. Apariția unei asemenea mișcări culturale în viața satelor noastre, neîndemnată de nimeni, ba chiar suspicionată, trădează substratul nobil al unui popor și marea lui dragoste de lumină. La câte n’au renunțat acești plugari pentru o carte, pentru o gazetă!”.

Țepelea propunea gruparea acestor talente țărănești în jurul unei mari gazete pentru săteni, care să nu fie doar una locală, bănățeană, care să ajungă în toate colțurile țării, „și unde plugarii condeieri de peste tot să-și dea mâna într-o frățească unire spirituală”. Publicația respectivă nu trebuia aservită nici unui curent sau partid politic, urmând „să rămână peste vreme ca o oglindă a aspirațiilor sufletului românesc dela sate”. În același timp activitatea plugarilor condeieri trebuia urmărită cu atenție de către oamenii de cultură, iar cărțile lor trebuiau să fie răspândite în bibliotecile sătești<sup>50</sup>.



În opinia lui P. Oalde, punctul definitoriu al genezei mișcării condeierilor țărani bănățeni trebuie considerat a fi „produsul a cel puțin trei factori: școala țărănească, reacția față de direcțiile novatoare din cultura bănățeană și reflexul neosemănătorist-poporanist<sup>51</sup>.

Ion Ciucurel s-a stins din viață la o vârstă încă tânără, 58 de ani, fiind bolnav de tuberculoză. La înmormântarea sa au participat mulți dintre condeierii țărani din Banat, cu care scriitorul bănățean a colaborat de-a lungul vremii<sup>52</sup>.

Trebuie să mai subliniem faptul ca viața și opera lui Ion Ciucurel sunt reflectate în romanul *Litera Albă* al valorosului scriitor bănățean Viorel Marineasa.

## NOTE

---

<sup>1</sup> Iosif Stănilă, *Un fenomen bănăţean*, Reşiţa, 1994, p.6.

<sup>2</sup> Gabriel Țepelea, *Plugarii condeieri din Banat*, Bucureşti, 1943, p.12. Lucrarea care s-a bucurat de recenzii valoroase la apariția sa, fiind salutăată de Ion Simionescu, Petru Comarnescu, Perpessicius, a fost atacată după 23 august în publicația Frontului Plugarilor ca fiind „o apologie a chiaburismului”. Vezi Gabriel Țepelea, *Însemnări de taină*, Bucureşti 1997, p.174.

<sup>3</sup> Ilie Crăciunel s-a născut în 1883 la Răcăşdia. Având şase clase primare, el a colaborat la următoarele publicații: *Calendarul Poporului Român, Cucu, Poporul Românesc, Cuvântul Satelor, Foaia Orăviţei*, etc. A scris poezii și proză în grai bănăţean, rescriindu-le apoi în versiune cultă. A pus bazele organizației țărănești „Sfatul Sătenilor liberi”.

Nicolae Vucu-Secăşanu (1885-1953), având aceeași pregătire școlară, a scris la: *Almanahul Banatului, Cucu, Zorile Banatului, Cuvântul Satelor, Poporul Oraviții, Progresul* (Oravița). Autor de piese de teatru (*Nuntă fără voie* -1928, *Nărodu* -în manuscris), s-a remarcat și în acțiunile de organizare profesională a țărănimii române, convocând la 21 mai 1932 la Bocșa Română o consfătuire privind înființarea Sindicatului Agricol. A activat și în plan politic, reprezentând interesele țărănimii în Senatul României (a fost alea senator de Caraș, în perioada 1931-1932, din partea Ligii Agrare).

---

Vezi Ștefan Pătruț, *Creatorii în Grai bănățean, condeierii plugari din Banat, personalități care scriu despre graiul bănățean*, dicționar, Lugoj, 2003, p. 31-32 și 97-98.

<sup>4</sup> Paul Târbățiu (1902-1965), a absolvit 6 clase primare. A debutat în publicistică la *Poporul Românesc*, în 1922, colaborând și la *Curierul Național*, *Opinia noastră*, *Vestul*, *Semenicul*, *Societatea de Mâine*, etc. Poet, a scris *Cântece și flori*, *Vântului*, *Sclavii pământului*. Vezi Ștefan Pătruț, *op. cit.*, p. 89-90. Pentru referințe critice privind opera sa literară, vezi Gabriel Țepelea, *Plugarii condeieri...*, p.13.

<sup>5</sup> Ștefan Pătruț, *op. cit.*, p.89.

<sup>6</sup> Gabriel Țepelea, *Plugarii condeieri...*, p.12.

<sup>7</sup> Aquilinia Birăescu, Mihai Arotariței, *Presa interbelică din Banat și Transilvania*, Catalog, Timișoara, 1994.

<sup>8</sup> *Ibidem*.

<sup>9</sup> Ștefan Pătruț, *op. cit.*, p. 28-29.

<sup>10</sup> Gabriel Țepelea, *Plugarii condeieri...*, p.16.

<sup>11</sup> Aurel Cosma jr., *Literatura țărănească din Banat*, Timișoara, p.166.

<sup>12</sup> Ștefan Pătruț, *op. cit.*, p. 29.

<sup>13</sup> *Poporul Românesc*, 7 ianuarie 1923, p.3.

<sup>14</sup> *Ibidem*, 24 martie 1923, p. 2. Proiectul nu s-a realizat datorită valului de scumpiri din acel moment, vezi *Poporul Românesc*, 31 martie 1923, p.3.

<sup>15</sup> *Ibidem*, 14 ianuarie 1923, p.1.

<sup>16</sup> *Ibidem*, 10 martie 1923, p.1.

<sup>17</sup> *Ibidem*, 17 martie 1923, p. 1.

- 
- <sup>18</sup> Gheorghe Jurma, *Presa și viața literară în Caraș-Severin.*, Reșița, 1978, p. 78.
- <sup>19</sup> *Cuvântul satelor*, 25 decembrie 1926, p.4.
- <sup>20</sup> *Ibidem*, 30 noiembrie 1929, p.1.
- <sup>21</sup> *Ibidem*, 5 ianuarie 1936, p.1.
- <sup>22</sup> *Ibidem*, 16 februarie 1936, p. 1.
- <sup>23</sup> *Ibidem*, 12 aprilie 1936, p.5.
- <sup>24</sup> *Ibidem*, 6 decembrie 1936, p.1.
- <sup>25</sup> *Ibidem*, 13 decembrie 1936, p. 1.
- <sup>26</sup> *Ibidem*, 3 octombrie 1937, p.4.
- <sup>27</sup> *Ibidem*, 24 octombrie 1937, p. 1-2.
- <sup>28</sup> *Ibidem*, 21 noiembrie 1937, p. 1-6.
- <sup>29</sup> *Ibidem*, 28 noiembrie 1937, p. 5.
- <sup>30</sup> *Ibidem*, 1 noiembrie 1942, p.1.
- <sup>31</sup> *Ibidem*, 9 mai 1943, p.1.
- <sup>32</sup> *Ibidem*, 12 decembrie 1943, p.1.
- <sup>33</sup> *Ibidem*, 21 octombrie 1945, p.1.
- <sup>34</sup> *Ibidem*, 5 octombrie 1945, p.4.
- <sup>35</sup> *Ibidem*, 25 decembrie 1945, p.1-2.
- <sup>36</sup> *Ibidem*, 31 ianuarie 1946, p.1.
- <sup>37</sup> *Almanahul Satelor*, 1935, p.33, 37.
- <sup>38</sup> *Cuvântul Satelor*, 17 septembrie 1933, p. 1.
- <sup>39</sup> *Ibidem*, 8 ianuarie 1927, p.2.
- <sup>40</sup> *Ibidem*, 5 iunie 1932, p.2.
- <sup>41</sup> Gheorghe Jurma, *op. cit.*, p.79.

---

<sup>42</sup> *Ibidem.*

<sup>43</sup> Iosif Stănilă, *op. cit.*, p.8.

<sup>44</sup> Aurel Cosma jr., *op. cit.*, p. 164-165.

<sup>45</sup> *Cuvântul Satelor*, 25 decembrie 1926, p.1.

<sup>46</sup> *Ibidem*, 8 august 1943, p.1.

<sup>47</sup> *Ibidem*, 2 februarie 1936, p.1.

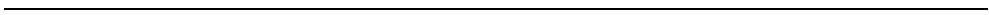
<sup>48</sup> Gabriel Țepelea, *Plugarii condeieri...*, p.7.

<sup>49</sup> *Ibidem*, p.8.

<sup>50</sup> *Ibidem*, p. 19.

<sup>51</sup> Gheorghe Jurma, *op. cit.*, p.74.

<sup>52</sup> Iosif Stănilă, *op.cit.*, p. 41.



## II. ÎNSEMNĂRILE LUI ION CIUCUREL

*(Textul acestui capitol reprezintă transcrierea însemnărilor manuscrise ale lui Ion Ciucurel. Au fost păstrate subtitlurile și grafia autorului).*

Douăzeci ani încheiați a apărut fără întrerupere „Cuvântul Satelor” gazeta populară fondată de plugarii din Banat.

La 26 octombrie 1926 i-am subscris actul de constituire în comuna Șoșdea, iar la 1 Decembrie același an, foaia lor a plecat la drum din Lugoj în 11.000 exemplare, spre toate regiunile țării.

De acum săptămână de săptămână „Cuvântul Satelor” ducea lumina slovei în mii și mii de case țărănești, până în toamna anului 1946, când a fost nevoită de împrejurări să-și sisteze apariția la Timișoara.

Douăzeci de ani să apară o gazetă - și încă una scrisă și condusă de plugari români de la sat- nu este un lucru mic și nici ușor de înfăptuit. Despre aceasta își pot da seama numai aceia cari au o idee despre munca uriașă și competentă, precum despre capitalul însemnat pe care îl reclamă scoaterea unei gazete noi, care trebuie trimisă într-un număr mare de exemplare de probă, spre a fi apreciate de cititori și a-și forma apoi un corespunzător contingent de abonați cari o plătesc; căci numai în acest caz va putea trăi mai ales când se lansează ca „gazetă independentă,, cum a fost „Cuvântul Satelor”. Iar, ca cititorul să aboneze o gazetă nouă, ea trebuie să prezinte un interes pentru dânsul, să conțină ceva atrăgător; să aibă

prestigiul de a fi bine scrisă, desinteresat și de a servi un ideal obștesc, pe deasupra intereselor înguste ale vreunei grupări, cari ar fi în contradicție cu aspirațiile Neamului. Da, un organ de publicitate periodică are facultatea de a creia un curent de gândire și de a forma o opinie publică, dar când își propune acest lucru împotriva bunului simț al Nației, el nu izbutește să trăiască un timp atât de îndelungat.

„Cuvântul Satelor” trăind două decenii, în acest timp a format o serioasă mișcare a plugărimii din Banat, Crișana și Hunedoara – cum se va vedea în capitolele ce urmează- mișcare ce a avut vădite și apreciable urmări în viața națională, culturală, social- economică și chiar politică a țărănimii române din aceste regiuni și mai ales din Banat.

Cu ce scop și spre ce ideal s-a îndreptat totuși această mișcare plugărească unică în România întregită și totodată unică în felul ei, chiar în alte țări agrariene din Europa, după primul război mondial?

Răspunsul clar și categoric la această întrebare, este sintetizat în însăși deviza ce apărea mereu pe frontispiciul gazetei: „Cultură, muncă și organizare”. Iată întreitul ideal, pe care l-a propovăduit mereu maselor țărănești „Cuvântul Satelor” în cele două decenii!

Iar ca să întâmpine de la început încrederea deplină, deci buna primire atât în casa țăranului cât și a intelectualului din provincie, „Cuvântul Satelor” pe lângă mențiunea că este o gazetă independentă, a mai precizat încă de la început că nu este un organ al luptei de clasă. Pentru atingerea idealului propus în deviză, gazeta plugarilor a făcut încă din primele numere un călduros apel de



înfrățire între țărani pe de o parte - și între ei și intelectualii satelor, de altă parte; s-a făcut apel la toți pentru o colaborare prin scris și acțiune, spre atingerea obiectivului gazetei.

Pornind la drum cu aceste lămurite directive, „Cuvântul Satelor” încă din primul număr a înlăturat orice echivoc și a risipit anumite bănuieli ale păturilor suprapuse. El a fost primit cu deosebită satisfacție de clasa intelectualilor cu tragere de inimă românească. Astfel, încă primul număr al gazetei plugarilor din Banat, „Cuvântul Satelor” a fost învrednicit de o înaltă cinstire și deosebită apreciere: a fost cetit la tribuna Parlamentului Român, în cadrul unui însuflețit discurs de către deputatul Dr. Sebastian Bornemisa, eminent ziarist, directorul unei gazete tot pentru popor: „Lumea și Țara” devenit apoi președintele „Sindicatului ziaristilor din Ardeal și Banat”, deci o persoană competentă. Dr. Sebastian Bornemisa<sup>1</sup>, cetind acolo la tribuna Camerii deputaților un articol din „Cuvântul Satelor” a scos în relief bunul simț politic și național al țăranului român, care scoțând o gazetă a sa, face apel la înfrățirea tuturor claselor - în special la conducătorii firești ai satelor cu poporul, pentru ridicarea țăranimii române - și prin aceasta întărirea Patriei mărite.

Dar gestul deputatului ziarist dela Cluj în Camera deputaților, a fost numai un prim început de apreciere, a factorilor indicați, asupra mișcării dela „Cuvântul Satelor”. A urmat cuvântul presei, a marilor cotidiene din Capitală: „Universul”, „Curentul”, „Dimineața”, „Epoca”, apoi „Calendarul” și altele, iar toate au înregistrat în mod elogios apariția „Cuvântului Satelor”.

În sfârșit după mulți ani de apariție după ce gazeta plugarilor din Banat făurise o pronunțată mișcare, ce s-a manifestat și pe tărâmul scrisului literar, a venit însuși președintele Academiei Române, neobositul și iubitul savant al Națiunii, profesorul universitar Ion Simionescu<sup>2</sup>, și a scris un articol de fond în ziarul „Universul” despre mișcarea plugarilor bănățeni dela „Cuvântul Satelor”. În acest articol al său, marele bărbat al Neamului nostru a arătat în coloanele celui mai răspândit ziar din țară, că plugarii români aleși, de la vestul țării, cari își au gazeta lor, pe lângă îndeletnicirea lor cu scrisul gazetăresc, unii din ei au devenit adevărați poeți și scriitori. Iar pentru a dovedi această afirmație cu probe evidente în fața cetitorilor din lumea cultă, președintele Academiei a precizat că în București a fost editată o carte cu titlul: „Plugarii condeeri din Banat”<sup>3</sup>, în care sunt reproduse fragmente din operele literare a celor vreo opt țărani scriitori, împreună cu biografia lor de oameni simpli, autodidacți. Și profesorul Ion Simionescu a înșirat cu numele pe acești condeeri în articolul său, făcând câte o scurtă dar elogioasă recenzie fiecăruia din ei și subliniind în mod elogios că unul a scris și un roman.<sup>4</sup>

Astfel președintele Academiei Române a dat cel mai autentic certificat, cea mai înaltă diplomă de recunoștință din partea Națiunii, mișcării plugarilor români bănățeni, cari cu jertfa obolului și a muncii lor neprecupețite, au scos cu mult sbucium, douăzeci ani în șir, „Cuvântul Satelor”.

Drept aceea, am crezut de bine să încreștăm pe scurt în răbojul vremii istoricul acestei mișcări, spre a servi poate ca imbold

pentru ziua de mâine tinerelor generații de țărani români spre a reîncepe mișcarea sub deviza: „Cultură, muncă, organizare” .

Șoșdea, 15 Ian. 953 Ioan Ciucurel

#### Istoricul mișcării dela „Cuvântul Satelor”.

În prefața acestei cărți am spus, că primul număr al „Cuvântului Satelor”, dela 1 Dec. 926, s-a prezentat atât de bine, încât scrisul său a fost remarcat, de un deputat ziarist, la tribuna Parlamentului. Aceasta a constituit de sigur o dovadă despre maturitatea de gândire și raționament, a plugarilor ce scosese ră gazeta, asupra marilor probleme naționale, în Patria de curând mărită.

Cetitorul de mai târziu al acestui istoric al mișcării plugărești din Banat, desigur ar putea să-și pună întrebarea logică și îndreptățită: Cum se poate, ca simplii țărani de la coarnez plugului, să vină să editeze deodată o gazetă, să o scrie bine, fără concursul intelectualilor cu diplomă? Și admițând, că la primul număr au brodit-o bine, așa întâmplător, dar cum se explică faptul, ca ei să devină gazetari apreciați, fără să fie gazetari, cu o cultură a claselor de liceu la bază?

Răspunsul ar fi asemănător cu acela, în general cunoscut, bunăoară la o altă întrebare: Cum se poate ca un simplu hamal din portul Brăila, să ajungă scriitor renumit în Franța? Cazul lui Panait Istrati<sup>5</sup>.

Ca să fim în nota deplină a adevărului, vom preciza, că unii dintre plugarii fondatori ai „Cuvântului Satelor”, au avut și înalte studii

școlare. Dar chiar aceștia n-au scris la gazetă, decât foarte puțin. Astfel, fondatorul Sabin Filip Mihai din Nerău a avut liceul complet și ceva cursuri la o academie de agricultură din Austria. Avea deci școală de boer, cu toate că era plugar mijlociu, cu 40 jugăre numai de pământ.

În 15 ani, până la moartea sa- regretabilă căci era tânăr- n-a scris decât un singur articol, pe care gazeta i-l publicase în fond. De ce? Probabil că a văzut că scrie constant, cu destulă vervă și competență N. Humă - Bogdan de la Bocșa română, care nu avea clase de liceu. Nu avea clase de liceu, dar avusese la dispoziție de tânăr, marea bibliotecă a societății de lectură „Casina plugarilor” din comuna sa. Iar profesorul N. Iorga a spus, undeva în revista „Ramura” o vorbă despre omul cult, zicând: „om cult nu este numai acela care posedă o diplomă de școală înaltă. Ci sunt atâția autodidacți, cari după ce au terminat cu școala elementară, a căutat în continuare să se lumineze și să-și înalțe sufletul prin cititul celor mai variate și mai bune cărți..”

Cam în felul acesta se explică și modestele aptitudini ale plugarilor bănățeni, de a scrie la gazetă, iar unii de a deveni „condeeri” chiar pe tărâm literar.

S-ar mai putea face acum obiecțiunea: Da cu aceste „aptitudini” a lor de autodidacți, plugarii au putut scrie „bine” tot pentru plugari, întrebare însă, că au putut oare mulțumi cu scrisul lor și pe un pretențios cititor intelectual?

Am arătat în prefață, că gazeta s-a adresat și intelectualilor, i-a chemat la colaborare. „Cuvântul Satelor” a reușit dar încă la început,

să recruteze cetitori și printre intelectualii cari s-au abonat la gazetă și au plătit-o. „Cuvântul Satelor” a avut cetitori intelectuali din elita luminătorilor Neamului nostru, încurajând această gazetă, nu numai cu aprecieri scrise, ci chiar cu obolul lor bănesc, rupt din leafă și dat în abonament de sprijin, în sume mari peste cel normal. Vom cita în această categorie cazul distinsului profesor universitar Ioan Borcea<sup>6</sup>, de la Iași, membru al Academiei române, care încă pe la începutul apariției gazetei, în loc de 160 lei, abonamentul normal pe un an, a trimis „Cuvântului Satelor” 1000 lei, adică, de cinci ori abonamentul, fără ca gazeta să fi scris ceva despre el, afară de confirmarea primirii sumii, la Poșta administrației. Astfel gestul profesorului de la Iași, grăește mai mult decât un Certificat de apreciere scrisă, asupra valorii gazetei. Ilustrului savant moldovean nu i se poate face nici măcar obiecțiunea că ar fi încurajat gazeta bănățeană „Cuvântul Satelor” din sentimente regionaliste.

Plecând de la gestul elocvent al prof. univ. Borcea, cade dela sine eventuala obiecțiune ce s-ar aduce intelectualilor de marcă din Banat ca „simpatizanți regionaliști”, pentru că au încurajat și sprijinit gazeta și mișcarea „Cuv. Satelor”. Lor nu li se poate reproșa nici măcar aceea că unii din ei ar fi făcut-o din calcule politice. Deoarece ei făceau parte din diverse partide cari se războiau între ele, iar gazeta le-a fost publicat numele la timp, pe lângă contribuția ce au dat-o. Astfel pentru înțelegerea și sprijinul lor față de gazetă care nu odată a criticat aspru partidele din care făceau parte, ținem să publicăm și numele ilustrelor personalități bănățene, cari în mod dezinteresat s-au atașat sufletește la mișcarea paurilor bănățeni,

încurajându-i într-o formă s-au alta: Dr. Aurel Cosma<sup>7</sup>, fost ministru, fost președinte al Consiliului Național la unirea Banatului cu România; Sever Bocu<sup>8</sup>, ziarist și veteran luptător naționalist în era ungară, fost ministru; Mihail Gașpar<sup>9</sup>, scriitor și ziarist, luptător veteran; Dr. Aurel Cioban, fost senator și preș. al Comisiei agricole Timiș - Tor., notar public; Dr. Ioan Subțire, eminent membru al Baroului avocațial Timișoara<sup>10</sup>; Dr. Gh. Bojinca, idem; Adrian Brudariu, fost deputat și preș. Baroului Timișoara; Ioan Oprea, fost preș. al Camerei de Comerț și industrie Timișoara; Dr. Caius Brediceanu<sup>11</sup>, fost ministru plenipotențiar; Dr. Dim. Nistor<sup>12</sup>, fost prefect și subsecretar de stat; Inginer Stan Vidrighin<sup>13</sup> fost preș. al Camerii agricole Timișoara; Dr. Nicolae (indescifrabil în text); Dr. Virgil Popoviciu<sup>14</sup>, medic oculist; Ioan Ionaș, dir. la(indescifrabil în text); Ioan Jivan, notar; G. David, notar; și alții a căror nume ne scapă acum, dar au fost publicați la timp în gazetă. Între aceștia mai figurează apoi și sătenii fruntași cari au dat câte o mie lei: Gh. Belea Bocșa rom.; N. Fumor și Gh. Mezin Nerău; I. Rachitan Vucova; E. Pobaga, Banloc; Petru Baba, Primpretor Gătaia; Iosif (indescifrabil în text), înv. și alții. O notă de apreciere o constituie și faptul că mai toți intelectualii și demnitarii din Banat erau abonați cari plăteau regulat gazeta, între cari Dr. Marta<sup>15</sup> fost rezident regal și Episcopul Dr. V. Lăzărescu<sup>16</sup>, mai târziu mitropolit. Preferința lor pentru „Cuvântul Satelor” când „ploua gazete” o considerăm ca o bună apreciere.

## Primele rădăcini ale înjghebării dela „Cuvântul Satelor”

În fața nedumiririi, de a ieși la iveală „deodată” țărani gazetari la „Cuvântul Satelor”, trebuie să dăm lămirirea că, plugarii cari au scos această gazetă, nu și-au început scrisul numaidecât cu apariția acestei gazete a lor. Ei au urmat calea normală a unei meserii: au fost ucenici mai întâi, apoi după aceea calfe și abia mai la urmă, anumiți profesori ca cei citați mai sus, le-au conferit și o anumită carte de meșter. Deci ei își făcuseră debutul în presă - cum s-ar spune în limbaj ziaristic- cu mult mai înainte, la alte gazete.

Istoricul înjghebării din 1926, are așadar rădăcini cu mult mai îndepărtate.

Imboldul manifestării în scris la plugarii bănățeni îl dă aprinderea acelei scânteii divine, care în evoluția unui popor scapără sub afirmarea de „idee națională”. Deci, scrisul la gazete al acestei plugărimi începe deodată cu manifestarea conștientii naționale, încă sub dominația stăpânirii maghiare.

Românii din Ungari avuseră o presă populară foarte răspândită în masa țărănimii de aici, o presă care avea o puternică rezonanță în sufletul Nației.

Pe acel timp, în fața țărănimii din Ardeal și Banat, nu se punea pe prim plan emanciparea pe teren economic și politic – cetățenesc, ci în primul rând emanciparea națională.

Sufletul conștient al Neamului românesc de sub scepstrul habsburgilor, a fost plămădit și a fost dospit în credința bisericii strămoșești, precum și a școlii române confesionale, a cărei dascăli –

apostoli, erau plătiți benevol de țăranul român - și nici un ban dela statul ungar, până la legea de maghiarizare a grofului Appony<sup>17</sup>.

De aceea, chemarea de tulnic prin grai viu, sau prin slova scrisă la gazetă, a tribunilor Națiunii Române din Transilvania, Banat și Crișana, au găsit răsunset și ascultare în sufletul țărănimii de aici.

Cu marele proces al Memorandului, dela 1894, când 14 fruntași ai Românilor au fost osândiți la închisoare până la 5 ani, cât a primit popa Vasile Lucaciu<sup>18</sup>, conștiința românească a țăranului nostru a fost mai mult înălțată și agitată.

Astfel din Sătmar până în Bistrița Ardealului și până în Torontal răsuna cântecul la începutul veacului al XX lea:

Cântă merla prin păduri  
Robu-i Lucaci la unguri  
Pentru sfânta libertate  
De care noi n'avem parte.

Pe bănățeni îi mișcă în special întemnițarea marelui luptător și ziarist lugojan Dr. Valeriu Braniște<sup>19</sup>, precum și a tânărului diacon pe atunci, Mihail Gașpar, devenit protopopul Bocșei și scriitorul cu reputație, de mai târziu.

Dar cine a răspândit cântecul lui popa Lucaciu, în lungul și latul Ardealului, Banatului, Arad și Crișana? Cine a popularizat numele și a răspândit faima fruntașilor întemnițați pentru Neam în pătura țărănească de aici? Și cine a răspândit poezia lui Octavian Goga?

Hotărât: gazetele populare atât de răspândite în provinciile ce urmau să se alipească peste două decenii la Țara Mamă: „Foaia



Poporului” din Sibiu, „Tribuna Poporului” din Arad, „Poporul Român” din Budapesta, „Drapelul” din Lugoj, „Libertatea” din Orăștie și altele.

S’a constatat încă de pe atunci un lucru - mărturisit mai târziu de o foaie ardeleană, că cel mai mare contingent de cititori ai presei populare l’au dat țărani bănățeni, în raport cu numărul lor. Dar dintre toate, cea mai răspândită gazetă în Banat, dintre anii 1900-1910 a fost „Poporul Român” al lui Dimitrie Birăuțiu, din Budapesta. Prin felul cum și-a întocmit Birăuțiu foaia, având mai târziu suplimentele „Foaia Ilustrată” și cea umoristică „Cucu” a câștigat cei mai mulți cititori dintre plugarii bănățeni. De și i s’au adus învinuiri mai târziu că ar fi pactat cu renegații Burdea și Mangra<sup>20</sup>, sau chiar cu ungurii, ca unul care am fost de copil cetitor al foilor sale, pot spune că a contribuit mult la dezvoltarea gustului de citit în rândurile țărânimii noastre și chiar la promovarea ideii naționale. „Poporul Român” de la Budapesta, a fost mai ales în prima sa perioadă și un organ de luptă românească, cum o să se vadă mai jos. De altă parte, Dimitrie Birăuțiu mai are un merit în istoria presei noastre populare: a încurajat scrisul țărânimii, pe care l’a publicat în largă măsură în coloanele foilor sale: poezii, snoave, povești în suplimentele „Cucu” și „Foaia Ilustrată”, precum și articole în „Poporul Român”.

## Cele dintâi manifestări în scris ale plugarilor fondatori ai „Cuvântului Satelor”

Prin 1908, 1910, după ce contele Appony - rivalul de mai târziu al lui Titulescu la Liga Națiunilor<sup>21</sup>, a venit cu legea de maghiarizare a școlilor române confesionale, printre plugarii români cari au scris articole de protest în foile populare, alături de Ilie Crăciunel din Răcășdia, Caraș, Uroș Păteanu, din jud. Arad și alții, în „Poporul Român” al lui Birăuțiu, au fost publicate articole la loc de cinste, cu semnătura lui N. Vucu - Secășanu, plugar din Secaș, jud. Caraș și Pavel Blidariu, plugar din Chevereșu mare, Timiș, doi dintre fondatorii și colaboratorii de mai târziu ai gazetei „Cuvântul Satelor”.

A stârnit deosebită însuflețire, dar și imbold la scris între țărani români din Banat și Arad, atunci când Birăuțiu - care în fond era un tipograf fără studii superioare- simpatizând cu scrisul și sufletul plugărimii din rândurile căreia s'a ridicat, a publicat nu o dată, articole de fond în „Poporul Român”, semnate de plugari ca Nicolae Vucu- Secășanu și Ilie Crăciunel, în același loc, unde foaia dela Budapesta a fost onorată cu scrisul lui Vasile Lucaciu și Dr. Al. Vaida -Voevod<sup>22</sup>. Desigur că, această încurajare a contribuit la ambiționarea celor doi țărani căărășeni să scoată ei înșiși o gazetă la Oravița - cum o să vedem mai jos- și să se afișeze pur și simplu ca „redactori plugari” după cum de fapt și erau la acea gazetă.

Tot pe atunci, Partidul Național ieșind din pasivitate a pornit lupta fățișă în alegerile parlamentare<sup>23</sup>. Această luptă trebuia purtată pe două fronturi: pe de o parte contra manoperilor de stingherire a

guvernului maghiar, iar pe de alta, contra acțiunii de înșelare și amăgire a românilor, din partea grupării renegaților Burdea (indescifrabil în text), cari aveau și ei candidați români, cu program guvernamental.

Presă populară avea rolul să mobilizeze toate conștiințele țărânimii române. Acest rol, îmi aduc aminte l'a avut „Poporul Român” alui Birăuțiu, până la un anumit timp. Acum încă a fost prilej de manifestare prin scris a plugarilor- între cari și unii dintre fondatorii de mai târziu ai „C. S.”

Lupta era îndârjită, Românii își manifestau sentimentele naționale chiar în fața jandarmului ungar, în propaganda electorală, care la Români era și națională și nu arareori cu tâlc iredentist - ceeace, fără multă ezitare, determina pe jandarmii cu cocori negrii în pălărie, să tragă gloanțe în Români. Cu acest tragic subiect național, a scris Octavian Goga piesa lui „Domnul Notar”, care prin intervenție diplomatică de la Budapesta, se zice că a fost scoasă de pe repertoriul Teatrului Național din București. Desigur înainte de primul război mondial, când ea era în plină actualitate. Drama Românilor din Ardeal înfățișată în piesa lui Goga, nu a fost o înscenare ilusorie, ci ea a redat adevărul. Astfel s'a întâmplat în 1911 la o alegere de deputați, că în satul Gălați de lângă Făgărași, jandarmii unguri au tras în plin în alegătorii români. Au fost împușcați vre-o patru țărani. Împresionat de această sângeroasă fărădelege, scriitorul acestor rânduri, încă tânăr (indescifrabil în text), a debutat cu cea dântâi poezie, închinată „fraților împușcați de jandarmii unguri”, publicată pe prima pagină a „Foi Poporului Român” din Budapesta, așa și-a

intitulat Birăuțiu gazeta, după ce „Poporul Român” trecuse la Arad, ca organ al Partidului Național.

În acest timp, între conducătorii Românilor din Transilvania s'a iscat o ceartă de o nemai pomenită violență. Erau împărțiți în două grupuri: Un grup al tinerilor în frunte cu Octavian Goga, care își aveau organul lor de luptă- durere, acu, de luptă între frați - ziarul „Tribuna” din Sibiu, iar a doua grupare compusă mai ales din pleiada bătrânilor luptători, erau în jurul ziarului „Românul” din Arad<sup>24</sup>. La un moment dat, lupta era atât de îndârjită și veninoasă chiar prin apostrofări, între aceste grupări, încât oamenii de stat și marii Români din Vechiul Regat erau cu drept cuvânt alarmați de starea de lucruri și de raporturile dușmănoase dintre conducătorii Românilor de „peste munți”. Ei vedeau cum profită de această situație, puternicul stăpânitor milenar: Statul ungar. Au trimis deci la noi, pe cunoscutul profesor universitar dela Iași, Constantin Stere<sup>25</sup> care a reușit să facă împăciuirea. Cele două diviziuni ale căpăteniilor Românilor s'au contopit iarăși într'o singură Conducere. Mai mult decât atâta: și ziarele lor au fuzionat. „Tribuna” s'a contopit în cotidianul „Românul”, iar „Tribuna Poporului” în „Poporul Român” din Arad. Deacum aceste organe ale Partidului Național, au devenit principalele steaguri de luptă și afirmare a întreg românismului de sub coroana sfântului Ștefan.

O seamă de plugari din Banat și Arad, cari colaboraseră până atunci la foaia lui Birăuțiu, au început să scrie acum la „Poporul Român” din Arad. Între aceștia amintim și pe țăranul Ion Vasii, din Satu Mic, de lângă Lugoj, devenit foarte popular pe acel timp, prin

cuvântările sale frumoase pe care le ținea în campania electorală a Partidului Național, alături de DR. Coriolan Brediceanu<sup>26</sup> luptătorul lugojan și alți fruntași ai partidului.

La „Poporul Român” din Arad a început să scrie articole prima dată, în anul 1912 și autorul acestei lucrări, sub semnătura Ioan Ciucurel-Șoșdeanul. Primul articol al său a fost publicat în numărul de Paști, foarte bogat în pagini, al aceluși an. În acest articol, autorul a făcut o fină aluzie la nostalgia Neamului Românesc subjugat, după Țara Mamă; o străvezie afirmare a conștiinței idealului național.

În numărul de Rusalii, tot în 1912, „Poporul Român” din Arad, acordă cinstea acestui tânăr plugar, de a-i publica articolul intitulat „La Pogorîrea Duhului Sfânt”, ca prim articol de fond. Autorul trecând de la introducerea religioasă de ocazie cu care și-a început articolul, la problema națională a Românilor, a avut o ieșire și un atac de așa natură față de stăpânirea ungurească, încât îi atrăgea de sigur o pedeapsă, dacă nu era minor. El a scris: „Fraților, ce va întâmpla oare, când vom slăbi în lupta pentru apărarea limbii și a legii noastre strămoșești?... Atunci de sigur vom ajunge să cântăm Troparul glasului 8: Dintru magasag te-ai pogorât îndurate, temetes ai luat de harom napo...., Iată deci cum dulcea noastră limbă cristalină, se amestecă cu cloncănituri străine. Și ....,Privind afară în natura de primăvară, acum la Pogorîrea Duhului Sfânt, vedem cum fiecare pasere își cântă nestingherită cântecul ei, cum a lăsat-o Dumnezeu, ci pe noi Români, șovinismul maghiar ne oprește să ne cântăm imnurile noastre naționale, zicând că facem „agitație” .Și numai printre stâncile negre, printre coabei... (*indescriabil în text*) ...răsunători, mai

încearcă Românul să-și verse amarul și să-și cânte cântecele naționale, unde nu-l aud nici jandarmii, nici trădătorii de neam.

În numărul de Crăciun al aceluiași an, articolul lui I. C. Șoșdeanu era publicat al doilea, cu litere cursive, după primul de fond scris de Dr. Al. Vaida - Voevod. Și în acest articol autorul tratează tema păstrării credinții strămoșești, a limbii și a naționalității, încurajând Nația să nu se lasă intimidată de impilările stăpânirii maghiare. „Căci „...închee articolul:

„În pacea obidirii voastre  
Ca'ntr'un întins adânc de mare  
Trăiește 'nfricoșatul vifor  
Al vremurilor răsbunătoare.”

Eram acum în preajma primului război mondial. După împăcarea Românilor Transilvăneni, cari făcuseră un singur front național, guvernele ungurești și-au întetit măsurile de asuprire. Ca exemplu în istorie vom arăta, ce au făcut într'un singur sat românesc, în Șoșdea din jud. Timiș. După ce au zidit o școală de stat, cu limba de propunere maghiară, unde Românii nu și-au trimis copiii, au închis îndată școala româna, confesională, sub motiv că zidirea nu corespunde cerințelor legale, de și era o clădire cu sală spațioasă și ferestre mari. Românii nu s'au lăsat înfrânți, au zidit imediat pe spesele lor, o mare sală de învățământ, după dimensiunile școlii de stat. Stăpânirea ungurească a venit atunci și le-a închis biserica, tot cu același ipocrit motiv, zicând că se surpă pe oameni. Deși era una din bisericile istorice de lemn, acoperită cu șindrilă. Numai după multe intervenții, i s'a admis peste vre-un an redeschiderea, după ce a fost înlocuit acoperișul cu tinichea.

Deci nu-i mirare că din astfel de prigonite sate plugarii români și-au început scrisul la gazetă, în felul arătat.

În primul război mondial, instituindu-se cenzura severă, mai ales asupra presei românești din Ungaria, nu se mai putea scrie pe coarda naționalistă de până aci. În acest timp eu am mai scris vre-o două articole religioase-culturale, în foaia cu același conținut a lui Dr. Nicolae Brânzeiu din Comloșu mare.

#### Cea dântâi foaie scoasă de plugarii din Banat

Îndată la sfârșitul războiului, 1920, pe când eu eram încă în cea dântâi unitate a Armatei române, înființată după unire pe meleagurile noastre, cei doi plugari cărășeni, Nicolae Vucu - Secășanu și Ilie Crăciunel, fac cei dintâi un pas unic în istoria presei populare române, chiar și în istoria altor popoare mai culte: cei doi simpli țărani, având la bază după cum văzurăm, o ucenicie de vre-o zece ani de colaborare în presă, au curajul de a scoate singuri o gazetă la Oravița, intitulată „Țăranul”. Pe frontispiciul ei era afișat ca redactor responsabil Ilie Crăciunel, plugar.

Încă în primele numere, ei au pus în discuție în coloanele foii lor „Țăranul” problema țărănească, în noua țară mărită.

Cu simțul lor natural, cei doi țărani români, având previziunea justă a viitorului, de și în acel moment se anunța cu surle și tobe reforma agrară, ei își manifestau fățiș totuși o neîncredere în pătura conducătoare pe, țărâm politic, făcând apel la strângerea rândurilor țărănimii, pentru a-și susține și apăra drepturile.

Dar, înalților dregători români de atunci, cari preluaseră puterea administrativă de la unguri, sub „Consiliul dirigent” dela Cluj părăndu-li-se, ca acești țărani au proclamat cu foaia lor „lupta și ura de clasă”- și prin asta ar avea anumite idei „...anarhice, au trecut pur și simplu peste orice zis „constituționalism” și principiu democratic- și primul prefect român, Dr. Gheorghe Dobrin<sup>27</sup>, dela Lugoj, a suprimat foaia țăranilor români: „Țăranul” dela Oravița. Ea a fost sugrumată după șase numere de apariție, în timp ce foile minoritare de extremă stângă chiar cele comuniste erau în lege atunci: puteau să apară nestingherite. Culmea tragicomediei a fost apoi, că lui Ilie Crăciunel i s’a înscenat și un proces la ... Tribunalul militar. A trebuit să ducă omul nostru, în fața instanței judecătorești, colecția ziarelor românești ca să dovedească, cum cei cari l’au dat în judecată greșiseră adresa: nu el este uzurpatorul României întregite. Desigur, a fost achitat. Dar noua democrație românească de atunci i-a tăiat avântul de a mai scoate gazeta.

Între timp, în 1920-22, eu am colaborat la ziarele din Banat: la „Drapelul” din Lugoj, scos acum de Mihail Gașpar, cu poezie, iar cu articole la „Făclia” din Caransebeș, de sub direcțiunea profesorilor Sabin Evuțianu<sup>28</sup>, inspectorul general de mai târziu și Dr. Dimitrie Cioloca, apoi la revista „Cartea Satului” din Lugoj, scoasă de Pavel Greuț, inimos fiu de plugar din comuna Berzovia, ajuns mai târziu și el inspector general agricol, care prin scrisul și jertfa ce a depus-o la acea revistă, a contribuit mult la mișcarea agrariană a plugarilor din Banat.



## Pleacă la drum o nouă gazetă dintr'un sat

În anul 1923 se produce un fapt deosebit în istoria presei populare din Ardeal și Banat. Din satul Șoșdea pornește la drum, în cele patru vânturi ale Țării mărite, într'un tiraj de 12000 exemplare, gazeta „Poporul Românesc”. În clișeul său simplu desemnat, ca și sufletul țăranilor (indescifrabil în text) ,era înfățișată crucea și plugul, semnele ce simbolizau credința și ocupațiunea de viață a Românului, care prin această foare urma să-și talmăcească „gânduri și îndemnuri dela sat” -subtitlul gazetei- prin preotul Petru Bohariu, director și Ioan Ciucurel, plugar, redactor.

Și acum iată condițiile în care apărea „Poporul Românesc”: El își avea redacția și administrația în Șoșdea; se tipărea la Lugoj și după aceea era adus, neîmpăturat tot la Șoșdea, de unde se făcea expediția.

Cetitorul laic, dacă nu se oprește un moment spre a se concentra asupra calculelor, nu-și poate face nici o idee de munca uriașă pe care o reclamă expediția unui tiraj de 12000 exemplare pe adrese individuale, cum s'a făcut cu primele trei numere de probă la „Poporul Românesc” (adresele au fost adunate printr'un apel tipărit de cei doi inițiatori ai gazetei și trimis în toate comunele românești din Ardeal, Banat și Crișana, la oficiile parohiale, sau la Directorul școlii primare).

La transcrierea adreselor au fost „mobilizați” toți plugarii cu scris caligrafic din comună, iar la împăturirea foilor și prinsul adreselor, toți școlarii din clasele superioare. Acest tiraj a dat exact o căruță bine încărcată de hârtie.

Munca a fost însă încununată de reușită. Peste 2500 cetitori au trimis abonament prin mandatele poștale băgate în foae. O dovadă că „Poporul Român” dela Șoșdea, a fost bine primit. Iar altă dovadă, că și factori competenți l’au apreciat este faptul, că „Cercul militaro-civil” din Timișoara, a premiat această gazetă cu una mie lei, însoțit de o scrisoare prin care, sub semnătura distinsului scriitor, generalul Const. Găvănescu<sup>29</sup>, președintele aceluia cerc, este elogiată ținuta și felul deosebit de ales, plin de suflet românesc, în care a fost redactată gazeta „Poporul Românesc”. O mulțime de scrisori de salut și încurajare s’au primit de la plugari din toate regiunile - din cari unele au fost și publicate - manifestându-și bucuria, că a apărut o gazetă, care se aseamănă la nume și e scrisă în același fel atrăgător, ca și foaia lui Birăuț din Budapesta. Dintre plugarii colaboratori de mai târziu la „Cuvântul Satelor”, cel mai zelos a fost și la foaia de la Șoșdea Nicolae Humă-Bogdan. Dar au mai scris și alții începători, căci „Poporul Românesc” le’ a pus cu dragoste coloanele la dispoziție, îndreptându-le scrisul când era cazul, ca și „C.S.” în cei douăzeci ani.

Prin „Poporul Românesc” dela Șoșdea s’a deschis un drum bătătorit „Cuvântului Satelor”. Plugarii bănățeni au avut primul lor organ de durată mai lungă după suprimarea foii dela Oravița- având o tribună de unde să-și spună păsurile și să facă cunoștință mai deaproape.

Aici își are titlul de merit în fața posterității, inimosul preot și înflăcăratul român Petru Bohariu, pentru prețiosul său aport ce l’a adus la întemeierea acestei foi, în mod dezinteresat, din curată

dragoste de Neam și Țară. El a lăsat deplină libertate la scris precum și la întocmirea foii, redactorului plugar, cu care a colaborat în cea mai desăvârșită armonie.

Dar, cu toată aprecierea ce s'a făcut „Poporului Românesc” din care a reprodus articolul „Sat și oraș”, profesorul universitar, literat și istoric: Gh. Bogdan Duică<sup>30</sup> în gazeta sa de la Cluj, cei doi conducători, la încheierea unui an de regulată apariție săptămânală, cu toate că la bilanț avea un mic excedent, au hotărât să o sisteze. Prea mare era efortul de a scoate și a expedia o gazetă, dintr'un sat așezat la 60 km. distanță de tipografie.

În cei vre-o doi ani următori, până la nașterea „Cuvântului Satelor”, „fostul” redactor de la Șoșdea, suferind acum puțin cum s'ar spune – de mâncărimea scrisului, a mai colaborat cu câteva articole, la „Lumina Satelor” din Sibiu, unde primul său articol a fost întâmpinat cu un mic salut din partea preotului Iosif Trifa<sup>31</sup>, directorul foii - și la cotidianul „Aurora” din București, cu câteva articole politice, ca tânăr admirator al lui Ion Mihalache<sup>32</sup>, după ce făcuse cunoștință de aproape cu el la Bocșa română, când leadărul Partidului țărănesc, a descins pentru prima dată cu Doctorul Nicolae Lupu<sup>33</sup> în Banat, la 1923.

#### În sfârșit ia ființă „Cuvântul Satelor”

În anul 1924, autorul acestor rânduri și-a convocat la Timișoara prietenii și cunoscuții, mânuitori ai condeiiului în presa populară și le-a propus celor care au venit la întâlnire, să se

gândească și să decidă, dacă n'ar fi cazul, că după ce ne încercasem puterile pe tărâmul scrisului gazetăresc, dacă n'ar fi cazul să ne scoatem acum o foaie mai mare, a noastră, pur plugărească.

Dintre cei de față, îmi aduc aminte, erau dătători de ton: Pavel Blidariu și Nicolae Vucu- Secășanu, ca „mai vechi în meserie”, dar și mai tari în pungă, căci era vorba de un capital mai însemnat. Dar cei doi prieteni nefiind hotărâți încă să începem acțiunea de scoatere a gazetei, chestiunea s'a mai amânat încă cu doi ani.

În 1925 luînd ființă prin lege Camerele de agricultură, Blidariu ajunge membru la Camera din Timișoara. Eu nu puteam candida, căci n'am atins încă vârsta de 30 ani, cerută de lege.

La Camera din Timiș -Torontal erau aproape jumătate membrii aleși dintre plugarii șvabi. Pavel Blidariu, în contact mai des cu ei acum, dela acel loc observă mai cu atenție puternicele lor organizații profesionale și economice, cu sediul în Timișoara.

În sfârșit, deschid ochii acum și alți plugari români de seamă, din Banat, și văd cum concetățenii lor șvabi, astfel organizați, își pot valorifica mai bine produsele lor plugărești, atât pe piața internă, cât și la export; cum profită de credite agricole în condiții mai avantajoase dela băncile lor, decât plugarii altor nații, neorganizați.

Sub imboldul cunoștinței acestei stări de lucruri, o seamă din plugarii aleși ai Bănatului, între cari și Aradul în frunte cu Nicolae Adam, fost deputat, răspund și vin la chemarea de întâlnire alui Blidariu, din August 1926.

Ei pun în discuție două obiecte la ordinea zilei:

1. Organizarea economică și profesională a plugărimii române.
2. Scoaterea unei gazete a acestei plugărimi

La punctul prim s'a vorbit mult. S'au formulat diferite păreri și propuneri de ordin general.

Blidariu era pentru o asociație a plugarilor români, asemănătoare celei nemțești, cu numele „Deutsche Volks Germain-schaft”, care să aibă apoi rol de organizatoare și îndrumătoare a plugărimii române.

Eu formulasem următoarea propunere: Având în vedere și punctul 2 din obiectul dezbaterii, adecă editarea unei gazete independente, spre a avea fonduri de finanțare, atât a gazetei cât și a organizării pe tărâm profesional al plugarilor, să se fondeze o puternică bancă, pe sistem capitalist mai întâi, spre a nu fi la discreția inspectorilor din cooperatie. Această bancă să facă apoi tot felul de operațiuni: credit pentru plugari, valorificări și aprovizionări etc. Ea având în acest fel libertatea de acțiune, să devină apoi o cetățuie de rezistență și înarmare a plugarilor fondatori, cu trebuitorile mijloace bănești, ale mișcării plugărimii.

După multe discuții și discursuri, frunțașii micilor plugari nu iau nici o hotărâre concretă cu privire la cele două propuneri de mai sus, adecă asupra unei înjghebări de organizație profesională sau economică. Cauza eșecului în această privință, este poate și faptul că s'a omis a se invita la această întrunire, cel puțin doi specialiști în materie organizatorică: unul ca să concretizeze mai bine și să arate

mai explicit mecanismul organizației propusă de Blidariu, al doilea să concretizeze, să lămurească și să încadreze în forme juridice și de alcătuire, propunerea a doua, cea cu Banca.

Dar, la întrunirea aceasta dela Timișoara, plugarii bănățeni au fost toți de acord și au hotărât în unanimitate, scoaterea unei gazete țărănești, independentă, în primul rând, ca ea să lumineze mai întâi pătura țărănească, în masele ei largi, asupra trebuinții și a necesității ei vitale de a se uni această țărănime pe tărâm profesional și economic și numai după aceea să se treacă la organizarea propriuzisă pe teren.

Precizăm aici în paranteză, că chestiunea întemeierii unui nou partid politic al țăranilor, nu s'a pus în discuție la Timișoara, deoarece chiar atunci se făcuse fuziunea partidului național cu cel țărănesc<sup>34</sup>, în care plugarii își puseseră mari nădejdi.

La 26 octombrie 1926, la Sfântul Dumitru, cu prilejul Sfințirii măreței biserici nou zidită, în locul celei închisă de stăpânirea maghiară, plugarii fondatori ai gazetei „Cuvântul Satelor” în sfârșit au încheiat și au semnat actul de constituire pentru scoaterea acestei gazete. La semnarea lui, de față erau numai o treime din fondatori: Ioan Ciucurel, Pavel Blidariu, Nicolae Humă-Bogdan și Pavel Tărbățiu. Ceilalți au urmat prin adeziune, în urma înțelegerii prealabile.

În actul de fondare s'a specificat pe scurt, că gazeta va fi independentă și pe lângă rolul ei cultural, informativ, de luptă și apărare, ea va propovădui mereu ideea organizării plugărimii române, fondatorii luânduși sarcina, de a-și da contribuția lor la timpul oportun, ca această idee să se și înfăptuiască.

Ca contribuție bănească, fiecare fondator a semnat să verse suma de 5000 (cinci mii) lei, cam prețul unei vaci bune, pe atunci. Intreprinderea fiind o societate zisă „în comandită”, s’a specificat, că riscul afacerii atât la câștig cât și la pierderi, va fi suportat în mod solidar de toți fondatorii.

Cu redactarea și întocmirea gazetei s’a încredințat Ioan Ciucurel, iar administrația lui Pavel Blidariu. Ei urmau să facă această treabă acasă, fiecare în satul său - cum au și făcut-o de altfel – dar se întâlneau în fiecare săptămână într-o anumită zi la Lugoj, la „Tipografia Națională”, unde era anunțată și în gazetă, adresa Redacției și Administrației „Cuv. Satelor”.

La 1 Decembrie, 926 apare primul număr din „Cuvântul Satelor” într’un tiraj de peste 10.000 exemplare.

Pe pagina I a a apărut o lungă chemare și explicație a rostului și programului gazetei, sub titlul: „Un cuvânt către fruntașii satelor”. Din conținutul articolului reeșea, că prin „fruntașii” satelor, se înțeleg plugarii cei mai luminați precum și intelectualii, cari au rol de îndrumători ai țărănimii. Către aceștia a făcut apel în primul rând „Cuvântul Satelor”, pentru a fi înțeleși și sprijiniți.

Am arătat mai înainte, cum primul număr a fost citit – cu comentarii măgulitoare - la tribuna Parlamentului, de deputatul ziarist și luptător naționalist Dr. Sebastian Bornemisa. Dar, cea mai profundă mulțumire a produs fondatorilor, că primul număr din gazeta lor, a fost primit și întâmpinat cu o neașteptată însuflețire, de către elită țărănimii, căreia foaia i-a adresat apelul. S’au primit o mulțime

de scrisori de salut și încurajare, din care au fost o parte publicate, atât dela plugari, cât și dela intelectualii cunoscuți dela oraș.

Primele numere de probă au fost răspândite, atât prin poștă, cât și de un grup de vre-o cinci tânări plugari din Șoșdea cari au colindat satele câteva săptămâni, făcând apostolat cultural pentru gazetă.

Gazeta a făcut un apel de colaborare la țărani pricepuți la mânărea condeiului, dar totodată și la intelectualii ce simt chemarea în această direcție. „Cuvântul Satelor” a precizat dela început, că acțiunea de deșteptare și de organizare a țăranimii, înțelege să o întreprindă în colaborare și cu concursul și al „nădrăgarilor” cu dragoste de neam, cari nu au uitat satul din care au plecat. De sigur apelul acesta nu a rămas fără răsunet.

O parte din presa din provincie, scrisă de personalități marcante, cari ne cunoșteau mai bine, ca scriitorul Mihail Gașpar dela „Drum nou” din Bocșa montană, Pavel Grecu dela „Cartea satului” din Lugoj – și alții, au scris elogios despre pornirea noastră la drum, îndată după primul număr. Foile de partid și presa din Capitală au mai stat puțin în expectativă până ne-au cunoscut direcția.

Puțin după aceea însă, „Cuvântul Satelor” și-a câștigat tot prestigiul unei gazete serioase, al cărei scris s’a caracterizat încă dela început prin bunul simț și omenia plugarului român de pretutindeni, acel plugar, sau țăran, care întruchipează nobilele însușiri înnăscute ale Neamului Românesc. Astfel în scurt timp după apariție s’au convins chiar și bărbații partidelor politice de guvernământ, că plugarii bănățeni, cari și-au dat obolul lor spre a



fonda și susține această gazetă, n'au făcut-o din ambiții și interese personale de a parveni, ci au jertfit din mica lor avere, numai din dragoste de Neam și Țară, cu gând curat, spre a fi ridicată pătura țărănească la un mai înalt nivel de cultură și bunăstare.

Apreciind în acest fel mișcarea de la „C.S.” leadării din Banat ai celor două partide de guvernământ, Național –țărănesc și liberal, cu toată opoziția ce o făcea gazeta din principiu partidelor, ei au căutat fiecare să apropie mișcarea-cum vom vedea mai la vale - i-au dat mici sprijine, fără condiții, subliniind ei înșiși prețuirea în sensul de mai sus.

În ce privește părerea presei și al factorilor competenți, cari s'au exprimat mai târziu asupra mișcării, atât prin cuvântul scris, cât și prin emisiunile postului Radio România - aici a vorbit prin 1940 un tânăr admirator, din elita intelectualilor noștri, Gh. Crișan - ar fi prea voluminoasă această lucrare, dacă am reproduce totul în extenso. Dar nu acesta-i numai decât scopul nostru când facem istoricul mișcării.

Vom aminti însă, că spre adâncă mulțumire a plugarilor de la „C. S.”, a fost și o gazetă a muncitorimii române „Gazeta Jiului” dela Petroșani, foaia minieri, care într'un entuziast articol de fond, sub titlul „Nația se deșteaptă”, a prins cel mai bine rostul și semnificația apariției gazetei noastre.

„Gazeta Jiului” spunea în acest articol, că atunci când s'a văzut că în coloanele „Cuvântului Satelor” dela Lugoj, se tratează cele mai variate și dificile probleme din viața noastră socială, economică și culturală, cu toată competența unor intelectuali de marcă, s'a tras la îndoială faptul, că aceste articole ar fi scrise de

plugari. Făcându-se cunoștință mai deaproape cu mișcarea, spune autorul, „s'a făcut constatarea revelatoare, că gazeta într'adevăr e scrisă de plugari, și animatorul mișcării, prim redactorul „Cuvântului Satelor”, încă este țăran dela sat, un autodidact, cunoscător și de limbi străine, fără diplomele școlii dela oraș. Gazeta este scrisă cu un cald patriotism și cu multă dragoste de neam”

Drept aceea, în capitolele ce urmează, vom arăta în rezumat care au fost urmările și înfăptuirile practice, pe teren, sub influența acțiunii „Cuvântului Satelor”, asupra diverselor domenii ale vieții noastre naționale provinciale, din Banat, Arad și Hunedoara, unde gazeta și-a răspândit ideile douăzeci ani, sub deviza „Cultură, muncă, organizare”, purtând în tot acest timp și următorii fondatori pe frontispiciu: P. Blidariu, Chevereșu-m.; I. Ciucurel, Șoșdea; N. Humă-Bogdan, Bocșa rom.; N. Vucu, Secășeni; P. Zestreanu, I. Buna și Gh. Meilă, Clopodia; R. I. Arion, Bobda; I. Blagoe, Cenadul m.; Gh. Ștefan și Sabin F. Mihai, Nerău; Preda Jianu, Comloșul mare; Mișa Vasiescu, Lipova și Vichentie Vasii, Giroc.

În primele cinci luni dela apariție au figurat ca fondatori numai primii șapte de mai sus. Următorii cinci, de și aderaseră de la început la mișcare, la întrunirea dela Timișoara, nu și-a dat însă contribuția stabilită prin actul constitutiv decât după cinci luni. Cei doi din urmă, au venit vre-o doi ani mai târziu, când și ceilalți au trebuit să verse o nouă tranșă fiecare de vre-o două mii de lei. Paul Tărbățiu, după doi ani a fost șters pe un timp dintre fondatorii publicației, deoarece dânsul nu vărsase decât o treime din prima tranșă.

## Consecințele mișcării plugărești din Banat, în domeniul național

În 1926 când a apărut „Cuvântul Satelor”, în orașul cosmopolit Timișoara, unde mișcarea și-a mutat centrul de activitate peste doi ani, situația Românilor în fața minoritarilor de aici, era jalnic de umiltoare. Pentru că minoritarii predominau atât viața economică și financiară din Banat, cât și pe cea politică, din frunzașul județ Timiș-Torontal.

Mai ales țăranul român din Banat, acel țăran, care după cum văzurăm mai nainte și-a dat și el contribuția în luptele naționale din trecut, acum în „mica Vienă”, în Timișoara dela granița de vest, el se simțea străin în țara lui. Și acest țăran, care încă a fost la Alba Iulia la 1 Dec. 1918, de multe ori era înjosit de minoritari - și durere, chiar de ai noștri- ca un țigan. Nu exagerăm. N'am făcut șovinism, nici ură de rasă și de clasă nici în coloanele gazetei și nu vom pune această patimă nici în istoricul mișcării ei. Dar aceasta nu înseamnă, ca să nu înregistrăm obiectiv situația noastră a Românilor – în speță a țăranului român, la acest loc - acolo în marile și puternicile citadele minoritare dela granița de vest a Țării, cum au fost: Timișoara, Aradul, Satu-mare și Oradea mare.

Vom începe spre a ilustra doar cu un singur exemplu, aceea ce se petrecea în Timișoara.

Știm că mai ales în anii dintâi ai stăpânirii românești, țărani români din regiunea deluroasă și de răsărit a Banatului, veneau la oraș în portul lor neaoș strămoșesc, încălțați în opinci cu curele și cu obiele de lână. Dacă vreo-unul sau doi din ei, cutezau să intre într'un

restaurant cu fețe albe de masă, fără un nădrăgar însoțitor, erau pur și simplu „pofțiți” la masa murdară de lângă tejghea, sau dacă aceasta nu exista, erau pur și simplu îndrumați să se ducă la o cârciumă. Astfel era rănit amorul propriu și mândria de om și Român a țaranului bănățean, a cărui mândru chip l’a prins atât de bine în sculptura sa, marele artist, dăltuitor în piatră: Romul Ladea.

Nu mai puțin înjosit și umilit se simțea și intelectualul român, atunci când în anumite raporturi comerciale sau financiare era avizat la întreprinderi minoritare. În ori ce caz, o dureroasă încercare de inferioritate simțea Românul pe atunci, când vedea că luxoasele localuri de consumație: restaurante, cafenele, etc., forfotesc pline numai de limbi străine, magnații comerțului, industriei și finanțelor, cari priveau de sus la jerpelitul funcționar român și (indescifrabil în text) prost plătită.

„Cuvântul Satelor” și-a propus încă dela început, între altele: deșteptarea pe deplin a conștiinții naționale la țaranii din provinciile alipite.

Încă din primele numere, când în coloanele sale „C. S.” a scris despre ținuta și măsurile pe cari țaranul Român dela vestul Țării va trebui să le ia față mai ales de comerț aflat în mâinile minoritarilor, magnații diriguitori ai vieții economice din Banat, s’au și sesizat îndată - și la locul lor de bursă neagră, Cafeneaua Loyd, unde fixau prețurile la produsele pământului nostru, au discutat pe larg între ei, despre mișcarea paurilor români în această direcție.

De ce erau oare alarmați?

Era oare mișcarea noastră partid de extremă dreapta, să le fie teamă că se va ajunge la fapte „huliganice”? Nu. Cu toate acestea ne-au considerat, poate mai periculoși.

Ei au văzut îndată, că gazeta „C.S.” și-a propus, ca să facă educația țărănimei, asupra problemei naționale sub toate înfățișările, deci și cea economică-comercială. Ei își dădeau seama de perspectiva de a pierde o imensă clientelă de exploatat: pe țăranul român luminat și organizat, așa cum pierduseră mai demult țărănimea șvăbească.

Pentru a acționa în mod pozitiv și practic pe țărâm național, mișcarea de la „Cuvântul Satelor” a trebuit să se manifeste (indescifrabil în text) și chiar în cele parlamentare. Campania electorală în aceste alegeri, era un potrivit prilej de propagare și popularizare a ideilor mișcării, prin contact viu cu Nația și în cercuri mai largi decât prin gazetă.

Mobilul acțiunii pe țărâm politic al mișcării, nu era numai decât pentru „a ajunge la putere.” Din contra, plugarii dela „Cuvântul Satelor” au jertfit bani, muncă și energie, dintr-un comandament superior național și a afirmării conștiinții de breaslă, fiind convinși de mai nainte, că pe teren electoral vor fi învinși, dar vor câștiga o răsunătoare și durabilă victorie pe țărâm moral și național. Și iată de ce.

În județele cosmopolite, cum sunt Timiș-Torontal, Aradul și altele dela vestul Țării fiecare partid politic ajuns la putere, căuta la alegeri să facă pact cu minoritarii, pentru a le câștiga voturile<sup>35</sup>. În acest scop partidele ajunse la guvern se întreceau de fiecare dată în a favoriza minoritățile, cari le dădeau voturi. Cei mai bine profitau de

aceste conjuncturi șvabii din Timiș - Torontal, ei fiind organizați. Principial mișcarea dela „C.S.” n’ar fi avut nimica de zis contra acestor pacturi, dar ele de multe ori se făceau în dauna elementului băștinaș majoritar. Nu odată, venia câte un partid, care acorda mai însemnate favoruri minoritarilor, în anumite sectoare, decât românilor. Nu este cazul să înșirăm amănunte. Dar demonstrația românească a celor dela „Cuvântul Satelor” în alegerile județene din Timiș-Torontal, precum și atașamentul Nației la lista lor a dovedit din plin acest lucru. Și anume: în timp ce la aceste alegeri partidul dela guvern - erau la putere național-țărăniștii - precum și celelalte partide, au pus liste de candidare, cartelați în diferite combinații cu minoritarii, „Cuvântul Satelor” a depus o listă de candidatură pur românească.

Un val de sinceră însuflețire a stârnit această acțiune a paurilor bănățeni, în rândurile Românilor dela granița de vest. Și cu toate că lista românească a celor dela „C.S.” n’a avut îndestulătoare mijloace materiale, de a face o sistematică propagandă, cu automobile și tipărituri din belșug, cum au făcut partidele cu fondurile lor grase, totuși 17.000 (șaptesprezece mii) Români și-au dat votul lor pe lista mișcării dela „Cuvântul Satelor”. A fost aceasta cea mai înaltă prețuire și recunoștință din partea alegătorilor români, pentru acțiunea pe teren național a gazetei. De altă parte, aceste alegeri au prilejuit și o verificare a rezultatului scrisului din „Cuvântul Satelor” în direcția afirmării conștientii naționale.

Da, plugarii mai de seamă din Banat și Ardeal, avuseră un pronunțat sentiment național încă sub era ungurească, cum am

arătat și în paginile de mai nainte. Dar să nu uităm că marea masă a țărănimii române, adică întreaga Nație din provinciile alipite din moși - strămoși s'au pomenit numai sub stăpânire și robie străină. Iar oficialitatea acestei stăpâniri, a avut toată grija ca să înlătore din sufletul Românilor de aici, orice aplecare spre naționalism, și să stârpească apoi cu cele mai drastice mijloace, orice înclinare spre iredentism. Sufletul Românului trasilvănean, trebuia deslipit și ținut mereu la distanță de cunoașterea Țării Mamă. În istoria propusă la școlile românești de aici, nu numai că nu se propunea Istoria Românilor, dar, dacă era atinsă totuși în treacăt, în cadrele istoriei universale, se dădeau date greșite și episoade neînsemnate. Iar la geografia țărilor propusă la școlile elementare de stat ungurești, de pe satele române, unde erau siliți de împejurări să le frecventeze și copii de rumân, bunăoară capitala României: Bucureștiul, era arătat cu cocioabe, mai proaste decât un arătos sat bănățean.

Amintim în trecut toate acestea, spre a se înțelege mai bine, ce rol considerabil i-a revenit presei populare din Transilvania și Banat și după unirea la Țara Mamă.

„Cuvântul Satelor” a apărut la opt ani după unire. Toți cetitorii lui din aceste provincii - cu excepția tinerilor sub 18 ani - la școală învățaseră la timpul lor, cum spuserăm mai sus, numai istoria maghiară, începând dela Arpad, până la împăratul Francisc Iosif I -ul. Prea puține au fost exemplarele de istorie a Românilor, cari au putut trece munții. Nu degeaba a trecut aceste cărți Badea Cârțan, pe furiș peste graniță, cu desagii în spate.

Și atunci, „Cuvântul Satelor”, pentru a înălța conștiința mândriei de Român, în cei douăzeci ani, a prins orice prilej, cum sunt mai ales aniversările marilor noastre zile naționale: 10 Mai, 1 Decembrie, 24 Ianuarie- și alte ocazii, ca să scrie înflăcărate articole de proslăvire a glorioaselor epopee din Povestea Neamului.

Abia acum, când vorbeam în dragă voe despre trecutul Neamului nostru, se întipărea mai bine în mintea Românilor de aici, figura mare a lui Basarab voevod, care a zdrobit în munți oastea de cavaleri, a înfumuratului Carol Robert; abia acum am măsurat figura de uriaș alui Mircea cel bătrân, glorificat în poezia lui Eminescu, că 32 ani și-a putut apăra moșia, în plină prosperitate, punând în respect toți megieșii puternici, din prejurul său; abia acum ni s'a conturat în trăsături lămurite, figura de titan alui Ștefan cel mare „atletul lui Christos”, cum l'a numit Papa. Căci nu era îngăduit Românului transilvănean să știe, că Matei Corvinul crai, dus pe targă a fost din lupta dela Baia. De bunăseamă, la urmă își va fi adus aminte, că și dânsul tot fiu de român este: feciorul lui lancu din Hunedoara, cel mai mare general pe care l'au avut în istorie, maghiarii. Și, în sfârșit, de unde să mai fi aflat Românul subjugat, din Ardeal și Bănat, că Mihai Viteazul a bătut monedă de aur, cu chipul său, ca cel dintâi domnitor al României mari, deci și al Ardealului, pe care l'a cucerit cu sabia, închinându-i-se cu supunere toți grozii și baronii unguri, ca apoi în mod mișelesc să asasinaze pe Hanibalul Românilor, care pe cât de viteaz, pe atât de credul fu în omenia, pe care o știa în sufletul Românului și credea că o au și „cavalerii creștini, unguri și nemți”, de sub uneltirile Casei de Habsburg, prin Basta general.



Cam de astea trebuia să povestească „Cuvântul Satelor” cetitorilor săi, precum și despre „Moș Ion Roată și Unirea sub Cuza Vodă”, ca să înalțe, cum spuserăm, conștiința națională, dar și demnitatea țaranului român, încă umil și timid după Unire, mai ales la granița de vest, acolo între concetățenii minoritari bine așezați, și de sigur, cu aparență de superioritate față de român.

Deaceea, cele 17000 voturi din Timiș - Torontal, au adeverit și întărit cuvântul și rostul mișcării plugărești, pe drumul Neamului.

### Rezultatul mișcării pe tărâm cultural

Primul desiderat din deviza „Cuvântului Satelor” a fost cultura. Ea a fost deci primul obiectiv, propus în programul gazeti.

Dintru început noi am fost convinși, că fără o cultură bazată pe credința legii creștine, țaranul român, ca și orice om în general, nu se poate ridica la adevăratele cunoștințe, spre a se putea manifesta conștient pe toate tărâmurile vieții, deci și pe cel economic, politic și social.

Deaceea, gazeta noastră, timp de două decenii, cu neobosit zel, a îndemnat și îndrumat mereu țărănimea română, spre slova luminii din cărțile bune.

S'a spus pe șleau țaranului român, că o „modernizare” alui prin schimbarea portului strămoșesc, precum și prin alte măimuțări și imitații ale orașenilor, sau „târgoveților” cum le spune în vechiul Regat, fără o cultură corespunzătoare, nu ridică cu nimica prestigiul acestui țaran, ci mai curând îl face să decadă într'un „mahalagism al satelor”, asemănător cu al orașelor, descris cu atâta ironie de I. Luca – Caragiale.

În coloanele gazetei s'a arătat, că țăranul român are de fapt la bază o cultură tradițională, păstrată ca însușire sufletească și transmisă în familie ca datină strămoșească. Această cultură neaoșă a noastră, se poate tălmăci prin omenia Românului. Iar în noțiunea de omenie, se cuprind toate calitățile de nobleță sufletească, ale omului creștin, inclusiv aceea ce exprimă cavalerismul omului civilizată. Aceasta ar fi latura spirituală a culturii noastre tradiționale, dar ea mai are și manifestarea ei practică, aplicată în însăși ocupațiunea familiei. Este spre exemplu arta industriei casnice a femeii române. Sunt minunatele țesături de covoare, ponevi sau scoarțe, apoi tot felul de cusături, brodate cu neîntrecută măestrie în frumoasele noastre motive naționale, admirate și căutate atât de mult la marile expoziții internaționale, din toate centrele lumii civilizate.

„Cuvântul Satelor”, în cei 20 ani, a căutat mereu, ca să convingă prin cuvinte alese pe țăranul român, precum și femeia română dela sate, ca această cultură strămoșească să-și o păstreze. Totuși, având în vedere însă cerințele vremii noi, precum și aceea ce se chiamă progres al civilizației, țăranul român, în propriul său interes de viață, va trebui ca pe temelia culturii sale tradiționale, să zidească neîncetat, pentru el și copii lui, la formarea acelei culturi, pe care ne-o dă lumina din slova cărților și a gazetelor bune, pentru acest scop.

Drept aceea, gazeta n'a pregetat de a stimula mereu dragostea de carte și gustul de cetit, mai ales la tineretul sătesc. Acesta a fost rostul publicării poeziilor populare și a literaturii de acest gen pe cât ne îngăduia spațiul gazetei.

„Cuvântul Satelor” a încurajat apoi manifestările culturale și artistice dela sate, dând o largă publicitate acestor manifestări de concerte și teatre, cari se produceau destul de mult, mai ales în Banatul renumit, cu corurile, fanfarele și trupele sale de diletanți de la sate.

Conducerea gazetei a dat apoi și un exemplu (indescifrabil în text), că ce se poate face pe acest tărâm. Ea a organizat în comuna Șoșdea o „Trupă de diletanți” model, care după ce a învățat să joace pe „Doctorul fără voe” de Moliere, la 1929 a întreprins un turneu prin toate comunele mari ale Banatului. Costumată cu hainele scumpe ale secolului, împrumutate dela Teatrul din Timișoara, prin felul cum s’a înfățișat și a jucat pe scenă, a stârnit surpriză și admirație peste tot. Căci pe acel timp, puțini țărani bănățeni văzuseră adevăratul teatru clasic, jucat de profesioniști. Or, trupa dela Șoșdea le da o imagine despre acesta. Din ea făcea parte țăranul Nicolae Peia, instructor de coruri și fanfare, care prin munca și talentul său a organizat și instruit după aceea sub auspiciile „Astrei” o orchestră, cu o altă trupă de teatru din Șoșdea, făcând iarăși turneu prin tot Banatul cu „Năpasta” lui Caragiale. După teatru, la acele petreceri alui Peia, orchestra cânta pentru dans, toată noaptea, având și saxofon.

Dar, să revenim la primul turneu al „Trupei” dela Șoșdea, organizat de „Cuvântul Satelor”. Având publicitatea de recomandare și reclamă a gazetei, în toate comunele mari pe unde a trecut trupa, ca: Sân Nicolaul mare, Cenadul mare, Jebel, etc. neîncăpătoare erau sălile spațioase la spectacol. La urmă turneul s’a încheiat cu

reprezentarea piesii pe scena Teatrului orășenesc din Lugoj. În urma acțiunii gazetei, mișcarea fiind cunoscută și apreciată de intelectualii lugojeni, și acest teatru a fost arhiplin. Aici a fost adus să colaboreze și corul mixt al plugarilor din Bocșa română, cari sub conducerea dirijorului țaran N. Mureșanu, a executat între alte bucăți corale și bucata clasică: „Corul bandiților”, din opera „Ernani” de Verdi.

Atât presa din provincie, cât și cotidiene din Capitală au scris despre această manifestare artistică a țaranilor bănățeni, pe scena unui teatru orășenesc. Astfel „Cuvântul” lui Nae Ionescu<sup>36</sup> din București, a publicat un reportaj special despre spectacolul dela teatrul din Lugoj, sub semnătura cunoscutului ziarist și scriitor Ion Călugăruș, care a spus între altele: „Și trupa dela Șoșdea a jucat pe „Doctorul fără voce” cu o nebănuită artă”...

Și aici, ca să risipim iarăși anumite nedumeriri, la întrebarea: Cum se explică faptul, ca „țărani” să mai joace și teatru cu ...” o nebănuită artă”? vom da o lămurire cinstită. Conducerea dela „Cuvântul Satelor” și-a ales cum se vede, în primul rând, bine, „artiștii”. Între ei erau de fapt și trei intelectuali, cari au întregit ansamblul trupei: un învățător, o învățătoare și un tânăr bacalaureat: Ștefan Hațieg, originar din comuna Belinț. Acest tânăr dotat, după ce și-a verificat și afirmat talentul de artist în Trupa de la Șoșdea, s’a și înscris la Conservatorul de artă dramatică din București, absolvând cu strălucit succes această școală, ca elev al marelui artist Ion Manolescu. Durere, tânărul Hațieg a trecut prin poarta morții mai nainte de a-și fi pus în valoare talentul pe scenă.

Este cunoscut însă, că la reprezentarea unei piese clasice, ca să nu fie fluerată mai ales la oraș, trebuie ca toți artiștii să fie bine. Deci în amintita Trupă, alături de tânărul învățător Cornel Iedu și tânăra domnișoara, dăscălița satului, au jucat la culme și țăranii, ca Nicolae Peia, care a avut rol principal în piesă, și atât în acest rol, cât și în Ion nebunul din „Năpasta”, a jucat cu o sguuitoare măiestrie. A fost însă la mijloc, de bunăseamă și îndrumarea și privegherea unui regizor din umbră la numita trupă de țărani. Și acest regizor încă era ...un țăran dela „uvântul Satelor”. Se deosebea puțin de ceilalți țărani din trupă prin faptul, că dânsul avusese noroc în primul război mondial, să frecventeze teatrele din Viena, ca Volkstheater, Karltheater, Lustiges theater, Opera imperială, apoi marele teatru ....

*(Pagină lipsă în lucrare)*

fondatori ai gazetei, ca: autorul acestui istoric, apoi N. Vucu - Secășanu, Paul Tărbățiu, N: Humă - Bogdan; iar colaboratori: Gh. Bălan - Șerban din Comloșul mare, Petru Petrica din Cârnecea, Ion Frumosu din (indescifrabil în text). Unii din ei se formaseră mai de mult, dar alții au început să scrie mai intens sub influența mișcării. Chiar autorul acestei cărți, întrebare dacă și-ar fi terminat de scris romanul „Transformarea”, început mai demult, dacă nu se năștea „Cuvântul Satelor”. Dar astfel, în 1931 l-a publicat un întreg an de zile în foiletonul gazetei, nainte de a-l scoate în volum.

Redacția gazetei a descoperit multe talente la țară și le-a încurajat. Păcat însă, că mulți au scris prea puțin, s-au împotmolit în preocupări de altă natură.

Sub aspect cultural, „Cuvântul Satelor” credem că ar mai avea și acel merit, că a stimulat prin inițiativa sa apariția a mai multor gazete populare în provincie, cu „redacția chiar la sat”, cum fusese „Poporul Român” dela Șoșdea. La aceste gazete provinciale, de și inițiatorii erau intelectuali, aveau însă și colaboratori țărani. Astfel la Comloșul mare a apărut „Suflet Nou”, revistă săptămânală, de cultură și educație a Nației, scoasă de Dr. Andrei Bălan, un distins fiu al comunei, având colaborator intern pe Gh. Bălan – Șerban. „Suflet Nou” a fost scris într-adevăr cu mult suflet românesc, tratând cu multă competență, cele mai arzătoare probleme naționale și provinciale dela ordinea zilei. În comuna Tolvădia, a apărut un scurt timp „Scut și sabie”, gazetă scoasă de inimosul învățător Iosif Sfeta, colaborator la „Cuvântul Satelor”, în colaborare cu preotul din comună.

În satul Comoriște, poetul țăran Paul Tărbățiu, a scos un scurt timp apoi revista „Zorile Banatului”.

„Cuvântul Satelor” a trimis multe numere de probă în toate provinciile, unde avea însă cetitori mult mai puțini ca în Banat, Arad și Hunedoara. N-am putea preciza, că în ce măsură a înrâurit mișcarea din Banat, care fusese de altfel popularizată în alte provincii și de presa din Capitală - apariția unei reviste tot la sat, în Moldova. Prin 1936, apărea în satul Văleni, comuna Băsești, jud. Fălciu, „Glasul nostru”, revistă lunară de propagandă culturală la sate. Director era Gh. Arteni, iar printre cei trei redactori afișați, figura și un preot.

În Banat însă, putem să mai spunem, că mișcarea noastră a influențat scoaterea revistei cu mult mai voluminoasă și mai populară: „Vasiova” lui Tata Oancea<sup>37</sup>.

Figura clasică și simpatică a lui Tata Oancea era arhicunoscută de contemporani. Pentru posteritate o schițăm totuși în câteva trăsături. Adecă, țăranul Petre E. Oancea din comuna Vasiova, era un artist înăscut în sculptura în lemn. Fără să fie absolvat vre-o școală de „Bel arte”, a dat minunate și măestre sculpturi bisericilor, între cari și la iconostasul Mănăstirii dela Isvor, de lângă satul său. Dar artistul tăetor în lemn, avea și o altă vocațiune puternică: să facă poezii. Și a făcut câteva sute din ele. Într-o zi îmi aduce Humă - Bogdan un maldăr de poezii de-alui „Tata Oancea”, să le publicăm în „Cuvântul Satelor”. Am publicat una – două, dar când o să meargă toate? „C.S.” își împărțea coloanele și la alte chestii cari ardeau. Și atunci își zice în sine Tata Oancea: „Păi stai frate meu!...Dacă frații pauri ăi dela „Cuvântul Satelor”, au capabilitate să scoată foae, eu de ce n-aș scoate o revistă, să-mi public cele opt sute poezii- le-a și publicat după aceea și-n patru volume - plus proza și celalta, la ordinea zilei...”

Zis și făcut: a scos revista „Vasiova”, cu redacția și administrația în satul al cărui nume la purtat.

Cu zel și stăruință ne mai întâlneam, cu mult sbucium și multă alergare Tata Oancea și-a răspândit personal revista în întreg Banatul, atât în pătura cultă, cât și la o seamă de țărani. După aceea s-a mutat la Oravița, apoi la Timișoara. Cu figura și înfățișarea lui clasică de artist: barbișon și pălărie mare, cravata maeștrilor și

redingnota savanților, Tata Oancea era mereu pe drumuri, trubadur medieval, care ducea mereu versuri și povestiri în geanta sa. Dar în acest fel a reușit să-și scoată revista peste un deceniu.

Activitatea lui Tata Oancea o încreștăm aici, socotind-o și pe ea ca o repercursiune a mișcării dela „Cuvântul Satelor”, prin faptul că a fost influențată și încurajată de această mișcare.

Tata Oancea are un merit pe tărâmul manifestării literare și culturale a Banatului: a făcut apostolat și a încurajat pe începătorii la scris. Iar poezia lui ușoară, având uneori nota tragicomică a vieții, altădată parodierea necazurilor zilei, a fost gustată mult de cetitorii ce nu puteau mistui poezia modernă.

Încă la începutul apariției sale, „C. S “ a dat toată atenția însemnatului rol ce-l are țărâncă română, femeia de la sat, ca mamă, soție și gospodină. De aceea scrisul gazetei sa îndreptat și spre educarea țărâncelor, atât cât a îngăduit spațiul restrâns al coloanelor.

Tendința era, cum am spus, să deșteptăm gustul de cetit și la tineretul feminin, ca ajungând să aprecieze valoarea și trebuința culturii, să-și facă singure autoeducația prin corespunzătoare lecturi. În acest scop gazeta a publicat, pe lângă poezii populare, glume, snoave, etc, în fiecare număr câte o întâmplare hazlie cu tâlc, la rubrica „Notițul meu”, semnată de „Pulbere”, pseudonimul lui P. Blidariu. El era de părere, că din când în când, mai trebuie publicată și câte o snoavă sau anecdotă mai „nesărată”, spre a abate câteva clipe dela treburile lor muerești, ca să-ți ia gazeta în mână, s-o cetească.



Dar gazeta a avut și femei colaboratoare: câteva învățătoare și vre-o două studente. Pe toate le-a întrecut însă o țarancă, atât în vaste cunoștințe generale, cât mai ales în stil și compoziție: Maria Dogariu de la Comloșul mare. Când a început să colaboreze la „Cuvântul Satelor”, ea și-a avut o cultură formată, după o lungă și migăloasă muncă de adunare a nectarului, din cele mai variate flori ale lecturii alese. A desbătut cu toată competența, problemele cari interesau viața femeii. A mai colaborat și la un răspândit calendar al gazetei: „Almanahul Satelor”. Dar a murit încă tânără.

Într-o perioadă de timp, mai lungă, „Cuvântul Satelor” a avut și „Pagina tineretului”, întocmită sub îngrijirea tânărului și talentatului învățător, Emil Florescu, ajuns mai târziu revizor școlar. În această pagină, pe lângă reproduceri din operele cunoscuților clasici în literatura universală, pentru tineret, ca Forster, Edmondo de Amici, (indescifrabil în text) etc., s-au publicat și bucăți originale dela colaboratori.

În decursul îndelungatei sale apariții, „Cuvântul Satelor” a publicat dela colaboratorii săi de seamă, instructive și edificatoare reportagii, despre stări de lucruri, fapte și fenomene văzute în țări străine, și anume, în civilizatele țări din apus, de unde țăranul român, precum și conducerea Țării românești de pe atunci, de bunăseamă, mai avea câte ceva de învățat.

O parte din fondatorii gazetei: P. Blidariu, N. Vucu - Secoșanu, P. Zestreanu, precum și autorul de față, făcuseram în câteva rânduri călătorii în Ungaria, spre a vizita marea expoziție agricolă de primăvară din Budapesta. Mai toți am scris lungi dări de seamă

despre cele văzute la acea expoziție, cum și la alte așezăminte cari interesau plugarii români, cum este Muzeul de agricultură din capitala Ungariei, etc.

Unul dintre cei mai activi colaboratori ai noștri, N. Humă - Bogdan, dela Bocșa, a avut norocul să fie trimis de ministrul Ion Mihalache, într-o excursie plugărească de studii, în Elveția, în 1929, cu o ceată de plugari din alte provincii. Stând acolo mai mult timp, ne-a trimis o serie întreagă de articole și reportagii, despre tot ce a văzut, în acea minunată țară. Astfel „C. S.” a transmis cetitorilor săi plugari, cunoștințele și învățămintele câștigate într-o vară întreagă în Elveția, de către țărani români, ce călătoriseră acolo. Aceste reportagii, a plugarului gazetar N. Humă - Bogdan, adunate într-o carte - amplificate întru câțva - au fost tipărite de către „Uniunea Camerilor agricole”, la București - și apoi difuzate în toată țara pentru plugari.

Plugarul N. Humă – Bogdan, fiind odată în Elveția, nu s-a mulțumit să viziteze acum numai fermierii, la cari de altfel a fost găzduit, spre a le observa cât mai de aproape rostul gospodăriei. Ci el a vizitat acolo și instituții cu renume mondial, prea puțin cunoscute la noi. Prietenul nostru Nic. Humă- Bogdan, a cercetat așa dar o astfel de instituție, pe lângă care au trecut mulți intelectuali excursioniști din România, între cari unii erau oameni de știință, fără să prindă și să sesizeze adevărata semnificație a acelei instituții.

Adecă, să precizăm chestiunea, în nădejdea, că nu va fi fără interes pentru cetitorul acestui istoric, facerea cunoștinței cu acel așezământ științific, despre care este vorba că l-a vizitat mai temeinic un țaran, decât mulți intelectuali excursioniști.

S-a întâmplat că am stat de vorbă prin 1937 cu un astfel de intelectual bănăţean, care se întorsese nu de mult timp din Elveţia. După ce mi-a spus că a trecut şi pe la Bassel, fiindu-mi o persoană apropiată, mi-am îngăduit să-l întreb, dacă a vizitat şi localitatea Dornach, de lângă Bassel şi dacă a observat pe o colină, lângă Dornach o grandioasă şi minunată clădire, care dela prima ochire te frapează cu stilul ei arhitectonic, cu totul neobişnuit? Tânărul intelectual a răspuns, că Da! a trecut şi pe la Dornach şi a văzut acea clădire. S-a informat la cineva şi i s-a spus, că acolo ar fi o instituţie spiritistă. Or, prietenul nostru, domnul în chestie, mi-a dat să înţeleg, că o astfel de instituţie nu l-a mai interesat spre a o vizita. Dar Humă - Bogdan al nostru, totuşi a vizitat-o. Fiindcă acolo nu era o şcoală spiritistă, era cu totul altceva, ceva ce interesează pe toţi oamenii deopotrivă, în cel mai înalt grad, dar interesează şi pe plugar în special, şi deaceia ţăranul dela Bocşa a vizitat acel aşezământ, fiindcă ştia despre el adevărul, încă de acasă - şi o ştia aceasta şi coloanele gazetei noastre.

Mi-am pus însă întrebarea mai târziu: Cum se poate, ca domnul respectiv să fie primit o informaţie greşită în Elveţia? Nu! În Elveţia nu se dau informaţii greşite vilegiaturiştilor. Ci Românul nostru a interpretat greşit. Lui nu i s-a putut răspunde decât în două forme - şi amândouă conţin adevărul: 1) Că acolo la Dornach în acea extravagantă clădire, este o şcoală superioară de ştiinţă spirituală, iar dânsul a confundat cuvântul „geistesurissenschaft” cu spiritism; 2) sau i s-a spus că acolo este un institut de anthroposofie, şi presupunând că n-a ştiut ce înseamnă acest cuvânt, când a venit

acasă, va fi luat-din nefericire- Dicționarul enciclopedic „Minerva” din Cluj- și în acesta, la cuvântul respectiv, da spune...spiritism. O explicație cu totul eronată, care nu se știe de unde va fi scos-o autorul. Probabil „din burtă” cum zice țăranul. Căci dacă el nu știe englezește spre a căuta în „Oxford dictionary”, se pretindea să știe măcar ungurește, când s-a apucat la Cluj de enciclopedie. Găsea răspunsul bun, cu aproximație, în „Tolvai vilag lapja lexikona”. Dar „savantul” nostru dela Cluj, n-a avut la îndemână nici măcar „Enciclopedia Română” a „Astreii” din Sibiu, în care găsea, că: „Anthropos”=grecește: om; iar sophia = înțelepciune. Deci, în aceste două cuvinte împreunate: Anthroposophie, unde găsești, ce-a scris el în Minerva?

În sfârșit, țăranul cărturar, Humă- Bogdan, s-a încumetat totuși să călătorească pe spesele sale, din altă regiune a Elveției, unde era plasat, până la Dornach, lângă Basel, ca să viziteze sediul central al „Societății antroposofice” mondiale. S-a dus spre a se convinge la fața locului, despre aceea ce scrisese cu vre-un an în urmă, modesta lui foaie dela Lugoj, „Cuvântul Satelor”, despre epocala mișcare științifică, fondată și pornită dela Dornach sub numele de Antroposofie, prin savantul, marele inițiat al epocii noastre: Dr. Rudolf Steiner<sup>38</sup>.

Ajuns acolo, fratele nostru, Nic. Humă-Bogdan, ne-a trimis o serie de articole de reportaj, despre toate câte le-a putut vedea și înțelege la acel nebănuț focar de lumină spirituală, ce pornește divergent și radiant, în toate părțile lumii, din acel măreț edificiu, unic în felul său pe glob, numit „Goetheanum”.

Și au fost publicate reportagiile în „Cuvântul Satelor”, și despre multe lucruri noi și lucruri mari au putut lua cunoștință luminații plugari ai Banatului, ai Aradului și Hunedoarei.

Norocul Românilor cari urcau acolo la „Goetheanum” și nu înțelegeau pe deplin limba germană sau franceză, era pe atunci faptul, că acolo trăia, la Centrul mișcării antroposofice, și un distins fiu al Neamului nostru, Nicolae Dan, căsătorit și așezat acolo. El a înlesnit și lui Humă-Bogdan să înțeleagă multe lucruri văzute acolo, a căror enigmatic sens nu l-ar fi putut prinde numai decât. Căci „Goetheanumul” este un focar complex, care își proiectează razele, de lumină, spre a lămuri științific, toate domeniile de preocupare ale iscoditorului spirit omenesc, prin ceea ce a lăsat în urma sa, titanul savant Rudolf Steiner, în cărțile sale, precum și în cele peste cinci mii de conferințe, ținute de dânsul, în centrele de cultură ale Europei și păstrate toate în stenogramă, acolo la Dornach de „Societatea antroposofică”.

Cam târziu, abia la vreo trei ani după ce a publicat „Cuvântul Satelor”, reportagiile de la Dornach, a început să fie cunoscută la locuri mai indicate și în Țara noastră antroposofia. Un însuflețit grup de tineri dela Academia comercială din Cluj, au intervenit să fie comandate cărți antroposofice pentru biblioteca Universității, căci nici aceasta nu le avea; iar animatorul grupului Ioan Ionaș, a ținut o serie de conferințe, în aula Universității, pentru a face cunoscută și la noi, mișcarea științifică dela Goetheanum. Ioan Ionaș făcuse și o călătorie acolo, și deci ca, cunoscător, citind mai târziu cele scrise de Humă - Bogdan, despre Dornach, și-a exprimat favorabil aprecierea.

Abia în preajma celui de al doilea război mondial, amintitul grup de tineri, au reușit să tipărească (indescifrabil în text)

Tradusă în limba română: „Știința Spirituală” partea I, de Dr. R. Steiner; iar la 1946 s-a editat tot la Timișoara, prin editura „Rustania”, cu străduința regretatului Constantin Oarcea, „Știința spirituală”, II.

În aceste opere fundamentale ale antroposofiei - cari trebuie citite mai întâi, pentru introducere - se arată și se explică în primul rând, că ce este omul? Adecă, ni se redă aici o diviziune științifică a ființei omenești integrală: corporală, sufletească și spirituală. Autorul R. Steiner, ne vorbește apoi despre somn și despre moarte; despre lumea sufletească și spirituală și despre drumul pe care îl face omul după moarte în aceste lumi; despre Carma, sau soarta omului, ca lege cosmică, cu profund înțeles și înțeleaptă rânduire. Apoi într-un mare capitol din partea II a despre evoluția omului în legătură cu evoluția lumii. Mai ales în acest capitol se dau pentru întâia dată grandioase cunoștințe omenirii, pe cari nu le mai auzise.

În „Cuvântul satelor” a mai apărut apoi în 1937 o serie de șapte foiletoane, sub titlul: „Spre o nouă cale a cunoștinții; introducere în antroposofie”, de I. C. și I. Ionaș.

S-ar putea iarăși obiectiona: Ce rost a avut publicarea despre o astfel de știință într-o foaie plugărescă.

Dacă cetim însă mai cu atenție titlurile principalelor capitole, din cărțile mai sus menționate, putem vedea, că acolo sunt tratate problemele capitale, cari interesează pe toți oamenii, deci și pe plugar ca om. Căci, dealtă parte să nu se uite - cum am mai spus -

că „Cuvântul Satelor” a avut ca abonați elita țărănimii române, pe cari i-a interesat probleme de știință, de metafizică și chiar de filosofie. Așa, spre exemplu, în Comloșul mare a fost un „Cerc spiritist”, format numai de țărani. „C. S.” a scris pentru ei un foileton: „Puncte de orientare printre diverse științe oculte”, cu tendința de a-i abate dela practicarea fenomenelor spiritiste prin ședințe.

Dar, să întoarcem acum foaia mai departe. „Cuvântul Satelor”, a mai scris pentru plugarii români, încă ceva din domeniul antroposofiei. Le-a adus la cunoștință descoperirile epocale și metodele noi, chiar pe tărâmul ocupațiunii lor, al agriculturii, date de Dr. Rudolf Steiner. Astfel, gazeta noastră a arătat, că la școala superioară de știință spirituală dela Goetheanun-ul din Dornach, este și o secție a științelor naturale, care studiază și aplică pe teren noua metodă zisă: „biologică - dinamică” în agricultură, cu un nou preparat de îngrășat pământul, cu același nume.

Nu este locul să vorbim aici pe larg despre această metodă, totuși pentru a-și forma cetitorul o slabă idee vom da câteva indicații.

Preparatul biologic dinamic nu este un „îngrășământ chimic”, în felul superfosfatului, bunăoară, ci e un preparat, care într-o cantitate foarte mică este diluat în multă apă și după aceasta solul este stropit cu el, prin stropitorul de vie. E un fel de tratament acesta așa zicând „homeopatic” al pământului. Experiența pe teren a dovedit însă, că pe lângă faptul că este mai ieftin și mai ușor de manipulat decât îngrășămintele chimice, este mult mai ideal pentru rodnicirea și îmbunătățirea calității pământului. Agricultorul și-l poate prepara singur dacă are rețeta, care însă nu se dă ori cui. Sunt mai

multe preparate biologice - dinamice. Unele se amestecă în gunoiul de grajd, pentru a-i mări acestuia puterea de îngrășământ, spre a fi întrebuințat în măsură mică pe teren.

În articolele noastre despre nouile lumini aduse pe tărâmul plugăriei prin antroposofie, am mai arătat plugarilor noștri încă un lucru nou, de nebănuit folos pentru ei. Adecă, Rudolf Steiner a concretizat în timpul din urmă în mod exact aceea ce și bătrânii noștri cam știau în mod mai nesigur. Că dacă la însămânțarea în pământ, știi în ce fel să ții seama de mersul lunii de pe cer, adecă, ce să sameni când luna este în creștere, după luna nouă - și dealtă parte, când este în descreștere, adică după luna plină, atunci poți mări cu mult rodul plantelor însămânțate.

Rezultatul încercărilor după indicațiile lui Rudolf Steiner - rezultat demonstrat științific, „C. S.” l-a publicat după almanahul (indescifrabil în text), pe 1929, editat de numita secție a științelor naturale dela Școala din Goetheanun.

În acest almanah se arată, că s-a stabilit precis, influența cosmică, planetară asupra și în special a lunii cu diferitele ei faze - asupra germinăției, vegetației și rodniciei plantelor. Astfel „C. S.” a arătat, după acel almanah, că plantele cu rod la suprafața pământului, ca cerealele, fasolea, macul etc., dau un rod cu mult mai mare, când sunt sămănite după luna nouă, adecă atunci când luna este în creștere. (Maximum de rod s-a obținut la porumbul sămănit cu două zile nainte de luna plină). Iar de altă parte, plantele agricole, cu rodul în pământ, ca: napii, cartofii și în general toate rădăcinoasele produc maximum de rod, atunci când sunt sămănite, după luna plină, când ea este în descreștere.



În numitul almanah, scria „C. S.”, s-a mai făcut și relatarea, că s-a făcut constatarea precisă – dându-se date demonstrative - precum că, produsele pământului, dintr-un sol tratat biologic-dinamic, sunt cu mult mai gustoase și mai vitaminoase, decât aceleași produse, dintr-un sol vătămat de îngrășămintele chimice.

Și „C. S.” își încheia seria de articole pe această temă, în speranța că și Facultățile noastre de agronomie se vor interesa, de progresul făcut în acest fel, în agricultura din occident. Durere, a trecut al doilea război mondial peste omenire, bătea la porți și al treilea, iar între timp la universitatea din Cicago s-a înființat o catedră de antroposofie-deci o consacrare oficială în America, unde s-a pus în practică mai întâi energia atomică, a acestei științe - iar la noi încă nu se făcuse nimic „oficial” pe acest tărâm. Să sperăm însă, că se va face.

Propovăduitor al credinței creștine și al legii strămoșești, „Cuvântul Satelor”, a scris mereu în sensul - cum arătasem mai nainte - că adevărata cultură este cea care s-a format și se bazează pe nesdruncinatul pedestal al doctrinei creștinești. Drept aceea, s-a pus o mare grijă la selecțiunea și redactarea articolelor religioase, ce apăreau la marile noastre sărbători religioase: Paști, Crăciun și Rusalii. Nu odată cetitorii de seamă ai gazetei și-au tălmăcit mulțumirea lor, pentru felul creștinesc, înălțător, al numerilor de sărbători. Ziarul cotidian „Calendarul” lui Nichifor Crainic<sup>39</sup>, literat, poet și preot, a citat elogios un număr al nostru de Crăciun; de altă parte ziarul „Universul”, a reprodus un întreg articol din „C. S.” la „Pagina religioasă”, semnat de Mihail Cristescu, (pseudonim al

valorosului nostru colaborator I. Ionaș, care a mai scris și o serie de foiletoane: „Soare pe pământ”, sub pseudonimul: Ion Călătorul).

Amintim acestea, spre a remarca, însemnătatea faptului, că un cotidian din Capitală de talia „Universului” reproduce un articol de credință dintr-o gazetă din provincie.

În decursul apariției, am avut și câțiva preoți colaboratori, cu câte un articol - două. În anii din urmă a colaborat însă statornic, în fiecare Duminică, cu câte un articol religios, distinsul predicator, preotul Horia Vișoiu, din Girocul de lângă Timișoara.

Am putea mult să ne extindem asupra laturii culturale a activității gazetei, am voit însă, să dăm indicații de orientare, mai ales asupra felului de cultură, pe care s-a străduit gazeta să-l promoveze. Din cele arătate și la încheerea acestui capitol, credem că reese limpede, că de la tribuna paurilor bănățeni, s-a binevestit, nu numai cultura minții ci și aceea a inimii.

#### Ațiunea pe teren social- economic și organizatoric

Pretutindeni este cunoscută starea alarmantă a țăranimii române din Banat, sub raportul mișcării populației. S-a făcut socoteala, că în urma scăderii nașterilor la sate, față de mortalitate, peste vre-o sută și ceva ani, în unele comune Români vor dispărea aproape total. Cu nenorocitul sistem de un copil, s-a ajuns, mai ales pe satele Carașului, unde și tuberculoza e mai frecventă, că vezi case mari, părăsite, crește iarba în ferestre. Căci două familii „de unul” s-au contopit într-una, iar o casă a rămas pustie.

În fața acestui trist fenomen, „C. S.” n-a trecut nepăsător. El a prins mereu momentul, ca să scrie în coloanele sale, despre vitala problemă a denatalității în Banat. Când la Timișoara a luat apoi ființă Institutul social Banat–Crișana<sup>40</sup>, „C. S.” a deschis larg paginile sale, pentru a lămuri în fața bănățenilor rostul și folosul practic pentru Nație al acestui Institut. S-a căutat a se populariza prin gazetă însemnătatea cercetărilor monografice pe teren, de către însuflețitul grup de intelectuali, cari activau în acest Institut. Pentru înțelegerea cu care foaia plugarilor bănățeni a primit lucrările Institutului social, precum și pentru concursul moral dat în fața țărănimii, Dr. Cornel Grofșoreanu<sup>41</sup>, președintele Institutului, bărbat cu o vastă cultură europeană, autor al unor opere politice și filosofice, sistematic aprofundate, a trimis măgulitoare scrisori de mulțumită, directorului „Cuvântului Satelor”, scriitorului acestor rânduri, membru și el în Institut.

În ce privește acțiunea gazetei în viața economică a țărănimii, „C.S.” a fost un prețios îndrumător în multe ocazii, și mai ales în perioada marei crize economice mondiale, din 1929-1933, criză care în Țara noastră, spre nenorocirea plugarilor, a coincis cu cea mai feroce cămătărie care s-a pomenit vreodată.

Când în 1929-1930 s-a început marea mișcare a agricultorilor din întreaga țară, pentru reducerea cametelor odioase, ale lacomilor capitaliști, camete cari atinseră aproape 50% anual, „C. S.” știind că majoritatea țărănimii este înglodată în datorii, a pledat cu glas înalt alături de datornici, atât contra cametei cât și pentru conversiunea datoriilor agricole. Desideratul a și fost îndeplinit prin lege, sub

guvernul Iorga<sup>42</sup>, în a cărui parlament mișcarea dela „Cuvântul Satelor” avea patru parlamentari: P. Blidariu, N. Vucur S., F. Miha și Petru Pavel.

Gazeta a mai încurajat cooperația la sate, de și sistemul centralist, defectuos și dictatorial, nu era în vederile noastre - și nu odată el a fost combătut.

S-a arătat totuși ca exemplu în coloanele gazetei, rezultatele uimitoare ale unor cooperative țărănești, dealtfel doar câteva din acestea în Banat. Între ele, „C. S.” a remarcat, pe prim plan, ca, cooperativă model, conștient și cinstit condusă numai de țărani: „Sinteșteana”, din mica comună, al cărei nume îl purta, din jud. Severin. Ocupându-se cu valorificarea și aprovizionarea în mare, precum și cu exploatarea de păduri, Sinteșteana și-a ocupat case în orașul apropiat Făget, unde avea magazine de desfacere și aprovizionare. Toți membrii din Consiliul ei de administrație erau în port dac: șuba albă. Și toți erau gestionari, cari au mânăvut averea uriașă, administrată de cooperativă, în mod cinstit și sigur.

Amintim în acest istoric, spre mândria trecutului gazetei, că în acest Sintești, aproape fiecare casă era abonată la foaie. Atâția ca și la Șoșdea. Acolo ne-a răsărit și un colaborator de valoare: Partenie Oprescu, care ne-a scris minunate poezii.

Prin nenumărate articole, plugarii au fost îndemnați să-și dea copii la meserii și comerț, spre a ni se forma clasa mijlocie.

Pentru a premerge cu exemplu practic spre acapararea comerțului de la minoritari, conducerea gazetei a pus la cale deschiderea unei mari prăvălii de coloniale și delicatese, în centrul

comercial frecventat de Români: „Consumul Traian”, din Piața Traian, Timișoara - Fabric. Proprietar era Nic. Filip, care cu ajutorul a doi tineri comercianți români cari serveau, după ce gazeta le-a făcut publicitate de reclamă, a reușit să reziste înconjurat de mari magazine străine. Partea frumoasă a fost, că localul „Consumului Traian” a fost cumpărat dela un jidan. Dar partea cealaltă, urâtă era, că a venit fiscul și a impus firma românească cu impozit mai mare decât avuse jidanul în același local. Aceasta era prin 1938. După aceasta, știm că nu la multă vreme, a început să bată vântul cel mare din mai multe direcții, măturând mult din putregai, dar durere, a trosnit din încheieturi și Țara.

Spre a ilustra mai bine folosul real pe care l-a adus cetitorilor săi „Cuvântul Satelor” pe tărâm economic, de încheerea acestui capitol, vom aminti aici două cazuri concrete.

În cele mai grele împrejurări pentru plugari, în 1931, gazeta încă o ducea greu. Plugarii nu o puteau plăti regulat. Atunci ea a fost silită să treacă la Sindicatul Agricol, Timișoara, unde în comitet de altfel, în parte erau fondatorii. Aici Sindicatul a avut putința să deschidă un birou de informații pentru plugari. Distinsul jurist, Dr. Ioan Subțire, jurist consultul Sindicatului, dădea informații gratuite plugarilor, precum și indicații gazetei în materie de conversiune agricolă, spre a scrie lămuritor pentru plugari. Deoarece, după votarea primei legi încă nu era ștearsă total datoria plugarilor. Era situația puțin încurcată. Și atunci plugarii care nu ceteau foi, erau desorientați. Astfel au pățit-o rău, doi frați, ciobani, ajunși îmbogățiți de război, dea pus Pulbere cazul la „Notițul meu” cu numele. Ei,

adecă, își băteau joc, de cei care ceteau foi, spunând că dânșii au făcut avere și fără așa ceva. Erau însă și ei datori o sumă importantă la o bancă. Se votase a doua oară conversiunea, când datoriile agricole erau pur și simplu abrogate. Dar de unde să știe cei doi frați îmbogățiți acest lucru. Ci primind cu câteva zile înainte de votarea legii, o aspră provocare dela „Albina”, s-au prezentat la bancă și au plătit 150. 000 lei. Funcționarii i-au privit lung, dar după ce au văzut cu cine au de-a face, le-au încasat banii. Și Pulbere le-a făcut socoteala: „Aici au plătit abonamentul unei gazete, pe o mie ani, deodată...”

Dar un alt caz mai caracteristic s-a întâmplat, imediat după apariția gazetei noastre. Era la începutul lui 1927. O mare bancă din Budapesta, a trimis o provocare, prin avocații sucursalelor ei, pe care le mai avea în țara noastră, către toți Românii care semnaseră la împrumutul de război al statului maghiar, sub formă de „lombard” ca să-și completeze vărsămintele restante, adecă să întregească suma împrumutului semnat. Azi acest lucru pare de neconceput. Totuși, provocarea a fost în așa fel ticluită, că invoca legiile țării noi și mulți cetățeni s-au dus și au plătit. Mai nostim este, că au fost provocate și primăriile comunelor românești, cari semnaseră sub unguri sume importante la lombard. Astfel, comuna Chevereșul mare, pregătise banii, gata să întregească ... împrumutul de război al Ungariei, desigur după ce a întrebat pretura. Dar, în acest moment s-a întâmplat ceva: în foaia cea nouă a plugarilor, în „Cuvântul Satelor” dela Lugoj, a apărut un avertisment: Nimeni să nu mai plătească la împrumutul de război al Ungariei, căci există o jurisprudență recentă

a Curții de Apel din Cluj, care a anulat acțiunea băncii din Budapesta. Și a scăpat primăria Chevereș cu banii... Ciobanii ăia vor fi plătit.

Informația s-a putut afla, că la foaie era un redactor plugar, a cărui bunic încă semnase vre-o 50 coroane la „lombard”, spre a primi nepotul concediu dela front. Și deci dânsul fiind sesizat a avut interes să scotocească, să nu plătească, nici el, nici alți români.

### Acțiunea pe țărâm politic și de organizare

Încă de la început gazeta „Cuvântul satelor” și-a precizat drumul precum am arătat - că este o tribună independentă, și că pe deasupra cadrelor de partid urmărește organizarea plugarilor pe alte țărâmuri, decât cel politic.

Cu toate acestea, ni s-au făcut nenumărate sugestii, să înființăm un nou partid politic, sau să ne atașăm la cele existente.

Revista „Tribuna Banatului” a lui R. R. Molin<sup>43</sup>, ne-a somat în mod deschis, ca să începem organizarea în partid, iar Vasile Goldiș<sup>44</sup>, fost ministru, într-un interviu dat special despre mișcarea dela „Cuvântul Satelor”, cotidianului „Ordinea” din București, de sub direcția lui Burileanu și publicat pe primele coloane din pagina I a, a spus textual: „Plugarii dela mișcarea „Cuvântul Satelor”, ca și cei doisprezece apostoli, își așteaptă un conducător...” lăsând să se înțeleagă ... un conducător pentru formarea unui nou partid.

Principial am examinat în câteva rânduri oportunitatea înființării unui nou partid țărănesc, dar o hotărâre pozitivă în această privință nu s-a adus din următoarele motive:

A trebuit să așteptăm mai întâi, ca cele două partide puternice de guvernământ, cel Național - liberal și național-țărănesc să se uzeze și să se compromită în fața țărănimii.

Dar când aceasta s-a întâmplat, lucrurile ajunseră într-un îngrijorător stadiu în viața politică a Țării. Regele Carol<sup>45</sup> a început să-și exercite prerogativele în felul său, să se vâre în marile întreprinderi ca profitor și să aibă o țiitoare deochiată. El fu atacat și combătut pe ascuns de Iuliu Maniu - și mai fățiș de conducerea „Gărzii de fier” ce se transformase în partidul „Totul pentru țară”<sup>46</sup>.

Partidul liberal de sub președenția lui Duca, era pe atunci la putere și el devenise favorabil factorului constituțional.

Deși acest partid avea și merite în această ultimă guvernare a lui de patru ani, totuși neavând tăria de a asana boala care a început de la capul peștelui și s-a estins tot mai adânc în organismul economic și administrativ al Țării, rămânerea lui la cârmă, nu mai era acum agreată de Națiune. Acum era momentul potrivit de a înființa și un nou partid. Dar numai unul cu program radical și cu un substrat revoluționar. Un astfel de partid aluneca însă, inevitabil spre una din extreme. Așa după cum „Frontul Plugarilor”<sup>47</sup> a ajuns la extrema stângă, iar „Totul pentru țară” la cea dreaptă. Eram în perioada prerevoluționară, acasă la noi, în vreme ce, pe cerul Europei se formau norii negrii ai războiului.

În astfel de împrejurări deci, plugarii de la „C. S.” nu s-au mai gândit la un nou partid. Ei au socotit că ajunge cu cele existente: cele de guvernământ și cele revoluționare.



Cu toate acestea, pe teren politic mișcarea s-a manifestat și încă chiar atunci când cele două partide erau în culmea puterii. Ea a candidat - după cum văzurăm mai nainte - cu listă separată, mai mult în mod demonstrativ, contra metodelor antinaționale și antițărănești, chiar a partidului zis și țărănesc.

Victoria morală a mișcării „C. S.” de la alegerile județene din 1929, din Timiș-Tor. când aproape jumătate din voturile românești - și două treimi din cele ale plugarilor români s-au dat pentru lista lor, a avut un tâlc național dar și unul mai adânc democratic. Cele două partide numai democratice nu erau. Nu era democrat partidul liberal, fiindcă măsluise alegerile – și nu era democrat partidul național țărănesc, fiindcă a exclus aproape cu desăvârșire elementul neaoș țărănesc de la intrarea în Parlament. Ai numărat pe degete doi, trei mici plugari deputați, alături de Mișa Vasiescu<sup>48</sup>. Și el candidat în ... coada listei. N-aveau muncitori deputați și nici dintre micii meseriași. Atunci se chiamă asta democrație?

Contra acestui fel de democrație „C. S.” a scris și a acționat chiar pe teren.

În alegerile parlamentare din 1932, mișcarea a depus o listă de candidare, pur plugărească și românească, conștientă de pierderea bătăliei pe teren electoral, dar iarăși sigură pe celălalt tărâm moral.

Dacă succesul nu a fost atât de strălucit, ca la alegerile județene, se datorește faptului, că Liga agrară<sup>49</sup>, cu al cărei semn candidase mișcarea, s-a hotărât numai în ultimul moment să intre în alegeri, când prietenii mișcării noastre, cei mai de frunte, în mare

parte erau angajați la partidele din care încă nu erau demisionați. Cu toate acestea, ceea ce a determinat mișcarea să candideze totuși, a fost motivul, că acum i se dă un minunat prilej, ca în această campanie electorală, să zgândăre și să trezească și mai bine conștiința cetățenească și profesională și conștiința de clasă socială a plugărimii. Și într-adevăr, peste opt mii de voturi și-au afirmat această conștiință și acum, în jurul mișcării noastre, aproape patru mii în Timiș-Tor.; iar peste trei mii în Arad, unde luminatul și inteligentul țăran Nicolae Adam, din Sân Miclăușul mic, a rupt aceste voturi de la partidul lui Ion Mihalache, alături de care fusese în primul parlament țăranist din 1919, dar nu mai avuse loc în cel național țăranist din 1929.

Ecoul acțiunii pe acest teren, a mișcării noastre, s-a resimțit totuși și la organizațiile politice de la vestul țării. Mai ales la cea a lui Cicio-Pop de la Arad, care perduse pe Nicolae Adam. După ce la guvernarea din 1928-31 ea nu avuse nici un țăran deputat, în sfârșit la cea din 1932-33, a vârat trei pe listă. Organizația din Timiș-Tor. l-a menținut - la coadă - totuși numai pe Mișa Vasiescu, dar a băgat câțiva țărani în consiliul județean. Cea din Caraș a dat iarăși un plugar neaoș pe prietenul nostru, Tulbure Duda, din Călnic, care dacă semnul Ligii agrare, nu întârzia, desigur se rupea de la partid, cum a făcut-o N. Adam la Arad și vajnicul plugar din Almaș Ion Bornemisa, de la partidul liberal din Hunedoara. La steagul mișcării în Caraș, a rămas totuși Românul verde: Trifon Adam, plugar în Ramna.

Așadar, manifestarea plugarilor bănățeni de la „Cuvântul Satelor” și pe teren politic, a dat vădite rezultate: a înălțat conștiința cetățenească a țărănimii - și a readus întrucâtva la realitatea democratică partidele de la putere, mai ales pe cel național țărănesc, care buimăcit la cap de popularitatea ce o avea când a venit la putere, sub regentă<sup>50</sup>, în toamna anului 1928, a alunecat cu totul pe panta autocrației, n-a mai ținut cont de elementul adevărat țărănesc spre a fi reprezentat în parlament, cu țărani neaoși. Dacă nu era șuba albă a lui Mișa Vasiescu, plugar mijlociu, dar... totuși „târgovăț” din orașul Lipova care putea să fie și în strae negre, (indescifrabil în text) nici prin gând nu i-ar fi putut trece cuiva, că acei deputați și senatori erau din România, țară cu 80 la sută plugari, țară în care... în sfârșit era acum la putere primul ministru Luliu Maniu, marele „constituționalist”, al acelei Constituții care prevedea, că și plugarii aveau drept să fie aleși, chiar dacă nu au o licență de avocat ...dar înfățișarea mai tristă a tabloului era, că în acel parlament, al unei țări de țărani, era ministru al plugarilor tot un țăran, talentatul dascăl de la Topoloveni<sup>51</sup>, care acolo în fotoliul ministerial, era în portul național din Muscel. Acum ori niciodată, el avuse prilej în istorie, să se înalțe la figura marelui Cogălniceanu, dacă înfăptuia două lucruri: să fi adus măcar atâți țărani neaoși în parlament, câți aduse Cogălniceanu în raport cu „boierii” la Divanul ad hoc de la Iași, din 1857; să fi înfăptuit măcar atâtea reforme epocale pentru timpul său, câte a înfăptuit marele ministru a lui Cuza Vodă.

Așa dar, în fața sfidării constituționalismului și a democrației, în fața compromiterii și a trădării acestor principii, de către partidele

istorice ajunse la putere, mișcarea țărănească de la „Cuvântul Satelor”, din Banatul mai apropiat de occident a acționat demn, atât prin scris cât și pe teren.

În fața stării de lucruri arătată mai sus, nu puteau să stea impasibili plugarii bănățeni, cari văzuseră mai demult o poză în Calendarul lui Birăuț de la Budapesta: o duzină de țărani cehi, într-un port al lor foarte bizar: cu o pălărie cu aripi mari pe-o ureche. Aceștia toți erau deputații trimiși în parlamentul de la Viena, de partidul ceh al marelui Masaryk<sup>52</sup>. Și era aceasta în anul Domnului 1907, când în Țara românească, miile de țărani români flămânzi, cădeau sub ploaia de gloanțe a armatei, mișcând pământul...

În 1931, când a ajuns prim – ministru Profesorul Nicolae Iorga<sup>53</sup>, la alegerile parlamentare de sub guvernul său, marele istoric, apreciind valoarea mișcării noastre, căci i se trimitea „Cuv. Satelor” regulat, ca exemplar de onoare, a dat dispoziții categorice omului său de la Timișoara, Profesorului Mișu Popescu ca să candideze plugarii de la „Cuvântul Satelor”. Au fost așa dar candidați și aleși în parlament patru plugari din mișcare, cum am arătat și mai înainte: P. Blidariu, F. Mihai, P. Pavel și N. Vucu – S., fără să li se pretindă a se înscria în partidul iorghist, zis național democrat. Scriitorul acestor rânduri, n-a primit să candideze, cu toate că, dintre tovarășii din mișcare, P. Blidariu a spus cel dântâi că nu reflectează și-mi cedează locul dacă vreau să candidez. Motivul principal care m-a reținut de a candida, a fost ca să nu dau un colorit politic integral mișcării, iar pe de altă parte să se afirme despre noi, că în definitiv acesta ne-a fost țelul final: să ajungem toți în parlament. Directorul

gazetei rămânând însă independent, a putut imprima mai departe acest caracter și organului său de publicitate, care și-a menținut prestigiul în fața țărănimii încă 14 ani, până la încetarea apariției.

Gestul lui Nicolae Iorga, de a chema în Parlament plugarii de la mișcarea noastră este deci o dovadă în plus de prețuirea acestei mișcări, de către unii din cei mai de seamă bărbați ai Neamului.

Prin 1929 – 30, marii proprietari agricoli din vechiul Regat, grupați la Uniunea sindicatelor agricole din Capitală, în jurul lui Constantin Garoflid<sup>54</sup>, ministrul făuritor al Reformei agrare în guvernului generalului Averescu<sup>55</sup>, au început o mișcare pentru organizarea tuturor plugarilor din România într-o „Ligă agrară”.

Constantin Garoflid ne-a trimis o scrisoare, prin care ne-a invitat cu multă stăruință, să colaborăm cu marii proprietari la organizarea acestei ligi, spunând că ni s-a rezervat câteva locuri în comitetul central de conducere. Deși în scrisoare ni se făcea măgulitoare mențiune, că ei marii proprietari, printre cari erau: Sescioveanu, Pană, devenit ministru mai târziu, Seceleanu, Prof. Univ. N. Cornățeanu, Profesorul la Facultatea de agronomie Al. Busuiocescu etc. au împrumutat ideia organizării „Ligii” de la micii plugari ai mișcării din Banat, cu toate acestea, n-am răspuns la această chemare - și deci nu am luat parte la constituirea comitetului central, din următoarele motive: „Liga agrară” era concepută ca o asociație pe țară a agricultorilor, pentru susținerea și apărarea intereselor lor profesionale. Această „apărare” urma să se facă prin memorii către guvern, iar în cazuri extreme prin adunări populare demonstrative. Cam aceeași strategie ca și la „Liga contra cametei”.

Părerea noastră a fost, că efortul era ineficace. Prea puțin se sinchisea atunci partidul național – țărănesc, în culmea (*Lipsă o pagină din text*)

Astfel am publicat un articol de chemare la organizare a lui C. Garoflid, în „Cuv. Satelor”, iar la descinderea frunțașilor Ligii din București, la Lugoj și Timișoara, le-am dat concursul să formeze câte un „Comitet județean”. Pe sate mișcarea noastră nu a înființat însă nici o organizație locală, ca filială a Ligii agrare.

Noi am purces însă totuși la organizare pe sate, în acest timp, dar sub o altă egidă: Sindicatul agricol. Acest lucru l-am făcut în frunțașele comune din Timiș- Torontal, nu cu gând de a-l extinde și în alte regiuni și nici spre a recolta un rezultat general pentru plugărima, căci, după cum văzurăm mai sus, nu era momentul. Ci am pornit să facem aceste organizații profesionale, pentru că, întărind sindicatul la care era atașată și gazeta, ni se dădea prilej totodată să luăm iarăși contact viu cu nația și să ne verificăm puterile și influența noastră asupra ei.

În afară de comunele mici, am fost în centrele cele mai de seamă ale Banatului: la Sân Nicolaul mare, la Cenadul mare, la Comloșul mare, la Ciacova, Jebel, Lipova, etc. Și în fiecare din aceste comune și orășele, este câte o pleiadă de țărani, care prin cunoștințele, educația sau autoeducația lor, pot sta alături de orice intelectual; iar de altă parte, în fiecare din aceste localități frunțașe, s-au perindat la tribună cu verbul lor măestru în acrobația discursului politic, marii leadări ai partidelor. Și fiecare partid își avea organizația lui solidă în aceste centre. Ei, aici trebuia să urce acum la tribună,

plugarii exponenți ai mișcării de la „Cuvântul Satelor”, să pledeze cu grai viu pentru ideea pe care mereu o fluturau în gazetă: organizarea. Era cam dificil. Totuși aveam un suport: gazeta ne pregătise terenul; prietenii și colaboratorii, cari formau elita, ne cunoșteau. Ne antrenasem în vorbiri, în așa fel, să nu fim fluerați. Eram mai mult, eu, Blidariu și Zestreanu. Ei bine, ca să ieșim acum puțin din modestie, succesul nostru a fost desăvârșit: am reușit în acele centre divizate, absolut în toate, să facem organizație profesională, pe deasupra cadrelor de partid. Plugari cari nu se întâlneau decât de două ori în an la biserică, i-am făcut, acum să se întâlnească - și ca oameni și consăteni – la organizația lor, Sindicatul agricol, unde au subscris toți, sub un Proces verbal de constituire ca membrii. Asta era mult, era o adâncă satisfacție pentru mișcarea de la „Cuvântul Satelor”.

Am vorbit despre Hunedoara, unde prietenul nostru Ion Bornemisa, plugar din Almaș Seliște, candidase pe lista plugărească, fiind capul listei la alegerile parlamentare din 1932. M-a invitat și pe mine să-l ajut în campania electorală. M-am dus și am ajuns acolo chiar la târgul mare sau bâlciul din Zam, unde era adunată o mulțime de cămăși albe, ca o apă mare ce se strânsese acolo parcă din toate văile, în valea Mureșului. M-am urcat într-un loc mai înalt, și am vorbit mulțimii aceleia, despre cerința vremii, despre trebuința vitală de a-și strânge rândurile toți țăranii, sub un singur steag plugăresc, sub care steag ei înșiși să dea lupta pentru îmbunătățirea sorții lor, să nu mai aștepte zadarnic mântuirea de la partidele politice.

Desigur cuvântarea a fost mult mai lungă, dar firul conducător a fost organizarea. După aceea am împărțit multe exemplare din „Cuv. Satelor”, iar prietenul Bornemisa afișe electorale.

În Hunedoara avusem desigur mai puțini cetitori decât în Banat, dar puținii cari erau formau „elita”. Între ei era abonat de la început și scrisese și un articol la „Cuv. Satelor”, plugarul, ajuns ministru mai târziu sub guvernul Groza: Romulus Zăroni<sup>56</sup>.

Peste un an dela ... târgul acela de la Zam, în Hunedoara a pornit mișcarea de organizare a „Frontului Plugarilor”. Nu vrem prin aceasta să ne afirmăm numai decât „paternitatea” „Frontului”, lucru pe care l-au recunoscut marii moșieri la Liga agrară, dar am expus faptele premergătoare mișcării plugarilor din Hunedoara, din cari reese clar, că ideea și inițiativa, tot de la plugarii din Banat a pornit. Chit că „Frontul” mai târziu a luat alte directive, decât acelea pe cari noi le preconizasem. Dar precursorul deschizător de drum și luminiș al „Frontului Plugarilor” tot „Cuvântul Satelor” rămâne.

Cu „Frontul” am colaborat, pe drum paralel, dar nu ne-am putut contopi. Motivul l-am arătat mai sus. Ne-am întâlnit totuși asupra unui obiectiv de luptă: atacul comun contra trusturilor industriale (indescifrabil în text) capitaliste, cari exploatau atât pe țăranul sărac din Hunedoara, cât și pe plugarul „chiabur” din Banat; lupta contra politicianismului corupt și cointeresat la acele trusturi.

Colaborarea s-a început la adunarea cea mare a „Frontului” la Deva, unde a fost și trimisul nostru Pavel Blidariu și a rostit o cuvântare. După aceea am făcut câteva adunări comune în Lugoj,



Făget și Balinț, având mișcarea noastră ca luptător fruntaș în Severin pe Ion Popovici din Găvojdia.

O mare întrunire dela Lugoj, pentru care făcuserăm multă propagandă și agitație, prin 1934, și veniseră câțiva mii de țărani, chiar și pe jos, de la zeci de kilometri, din Severin și Timiș-Torontal, iar din partea „Frontului” venise Dr. Petru Groza cu întreg statul major de plugari din Hunedoara, de la București Al. Busuiocescu, a fost oprită în mod samavolnic în momentul deschiderii, de prefectul liberal de pe atunci, zis Titus Popovici. La 1945, sub guvernului Frontului Democrației Populare, în care aveau reprezentanți pe lângă „Frontul Plugarilor” și vechile partide politice<sup>57</sup>, „Cuv. Satelor” după o împăcare cu Dr. Petru Groza și Romulus Zăroni, în iluzia că-și va putea continua apariția, a deschis chiar o pagină organizației „Frontului” din Timiș, în care se înscrieră individual, unii dintre plugarii mișcării, situația politică a țării fiind fundamental schimbată.

După lămurirea legăturii mișcării „Cuv. Satelor” cu „Frontul” din Hunedoara, am avea mai puțin de spus despre ținuta mișcării față de partidul opoziționist, revoluționar „Totul pentru țară”, căci cu el nu am colaborat.

Pe când acest partid era în plină creștere și estindere peste întreaga țară, la „Cuvântul Satelor” a colaborat – în 1936 – 38 - ca al doilea director, tânărul profesor Nic. A. Roșu<sup>58</sup>. Deși dânsul era cu „Liga corporatistă” a lui Mihail Manoilescu<sup>59</sup>, n-a adoptat pentru programul nostru din ea, decât principiul reprezentării în parlament pe bresle. Adecă agricultorii să-și aibă trimiși reprezentanți în Sfatul Țării, în raport cu numărul lor. Desigur, de acest principiu eram și noi

plugarii. Dar parlamentul pe bresle fascist, era dictatorial, de extrema dreaptă. De această părere nu erau plugarii de la „Cuvântul Satelor”- și chiar profesorul N. A. Roșu, a precizat atunci ținuta foii, în acest sens, scriind un articol de fond cu titlu pe trei coloane: „Nici la dreapta, nici la stânga”.

În 1938 apoi, când „Totul pentru țară”, era spre culme, cei doi directori ai „C. S.” au chemat pe prietenii fruntași, colaboratorii și sprijinatorii activi ai mișcării și răspunzând peste o sută, dintre cei mai de seamă. La această întrunire – în timp ce în viața politică se petreceau dureroase evenimente, cari au scris o neagră pagină în istoria Neamului - îndrumătorii țărănimii bănățene, au hotărât întemeierea unei mari organizații profesionale și culturale sub titlu dinamic de „Frontul Satelor”. În cadrele ei se prevedeau filiale pe toate satele. Organizația centrală avea mai mult rolul de inițiator și îndrumător pe teren, spre a se îngheba tot felul de asociații, societăți și cooperative, atât pe tărâm cultural cât și economic-comercial. S-au aprobat principial și statutul și a fost dat lui Dr. Andrei Bălan de la Comloș, spre a-i da definitiv forma juridică. Dar evenimentele s-au precipitat: a urmat dictatura regelui Carol II și apoi războiul.

Mișcarea de la „C. S.” și în acele vremuri excepțional de încordate, a dat dovadă de cumpătare și matură conduită.

Colaboratori, polemici, și necazul directorului de gazetă,  
ce locuiește la sat

La capitolele de mai nainte, unde am încrostat activitatea gazetei și a mișcării pe diferite tărâmurii, am amintit și câțiva colaboratori. În timpul lung în care a apărut gazeta, ei au fost însă mult mai mulți, cari au scris câte un articol - două anual, atât țărani cât și intelectuali. Vom aminti mai jos câțiva din tineretul intelectual de elită, plecați de la sat, cari însuflețiți de mișcarea noastră, și-au dat contribuția scrisului lor ales la gazetă în măsură mai mare, mai ales în primii ani de apariție:

Dr. Ioan Țenchea<sup>60</sup>, tânăr avocat, întors la Timișoara cu o strălucită diplomă de la Paris; George Bota, student universitar din Hunedoara, ajuns magistrat; Paul Cocârlan, student la Politehnică, ajuns inginer; Miron Supercian, student la drept, ajuns avocat; Nae Bârzoveanu, (N. A. Roșu), student la filosofie; Ioan Ionaș, student la Academia comercială, Alec Lăpădat, stud. Școala superioară silvică; Ion Terziu-Rămneanțu, stud.; Gheorghe Fonoș, bacalaureat, Gheorghe Bran, stud. an ultim pedagogie și alții. Ar fi prea lung pomelnicul dacă am înșira și pe „bătrâni”: avocați, medici, preoți, învățători, agronomi și bineînțeleș țărani „condeeri”. Pentru noi a fost însă o deosebită satisfacție și încurajare colaborarea tineretului, căci n-am uitat nici un moment, că și foaia o facem să placă acestui tineret, care mereu ne regenerează Neamul. Pentru el, cele mai frumoase poezii populare-poate în toată literatura română, le-a scris prin 1937 poetul nostru drag Grigore Bugarin<sup>61</sup>, care după ce le-a publicat în „Cuv. Satelor”,

au fost adunate într-un mănunchi de către gazetă și tipărite în carte sub numele „Florile Satului”.

Gazeta a avut și polemici. Nu prea multe, deoarece din cele câteva susținute, eram cunoscuți că știm răspunde cu vârf și îndesat. Astfel într-o bună zi, ne trezim că într-un micuț cotidian din Timișoara apare un articol intitulat: „Plugarii culturali” unde eram ironizați pe chestia scoaterii gazetei. „Cuv. Sat.” i-a răspuns cu citații din cartea lui A. C. Popovici<sup>62</sup>: „Naționalism sau democrație” într-un articol cu titlul: „Când un chelner ajunge director de ziar”. Credeam că el o să dea acum replica tot cu același titlu, înlocuind pe „chelner” cu țăran. Nu, ci a scris pe o fițuică predată nouă: că unde mă întâlnește îmi dă ... în cap! Am făcut clișeu după fițuica lui și am publicat-o în „Cuv. Satelor”, cu un hazliu comentariu, căci în cele șapte cuvinte scrise de el, erau ... patru greșeli ortografice.

N-a mai polemicizat omul nostru, am devenit prieteni.

Alta. Ziarul „Vestul”, organ al Part. N. Ț. ne atacase pe trei coloane, că facem prea multe adunări populare și n-avem competența aia ....semna cineva ascuns după un pseudonim. I-am răspuns cu vârf și îndesat. Se spunea că a fost bine, căci corespondenții unor cotidiene din Capitală, au luat act de această polemică. Dar când ea a fost încrestată la rubrica Timișorii, am aflat într-unul din acele ziare, că eu polemizasăm cu Ioan Montani<sup>63</sup>. Mi-a părut rău atunci că i-am răspuns cam prea aspru, deși în termeni civilizați și documentat. Dar de unde era să știu, că sub pseudonimul „Dela munte” se ascunde veteranul scrisului eroic de la „Românul” din Arad, care sub unguri făcuse pușcărie grea la Seghedin.

Am avut polemică apoi cu conducătorii șvabilor, prin organul lor „Banater Deutsche Zeitung”, pentru ținuta noastră românească, dar dreaptă, când ei înlocuiau pe ing. Stan Vidrighin la conducerea Camerei agricole, numitul fiind și director general C. F. R.

I-am pus la punct, căci le cunoșteam manoperile.

Și-am avut și alte polemici neplăcute, când eram atacați. Răspundeam. Eram tineri și aveam și noi ambiți, cum spune Caragiale...

Necazul cel mare al primului redactor, mai târziu, hai să zicem și director, al „Cuvântului Satelor”, provenea din aceea că locuia mereu la sat. Voia adecă să fie în concordanță cu titlul gazetei. Mergea o zi, cel mult două în săptămână la redacție, unde se întâlnea cu Blidariu, cu Zestreanu, sau cu alți colaboratori interni, aranja cu manuscrisele, făcea ceva corecturi, mai lăsa să facă și tipograful, sau contabilul Sindicatului Agricol - și fugea acasă, la plug, la coasă. Mai avea altă ocupație din care trăia. Și nu odată a ieșit prost foaia: cu greșeli grosolane de tipar. Or, precum se știe, o literă greșită într-un cuvânt, poate să producă mare necaz. Îmi aduc aminte ce mi-a spus un tipograf, când am scos primul număr din „Poporul Românesc”: „Fiecare tipărit cuvânt, dumnezeesc este”. Mai târziu am înțeles, că dacă-i fără greșală de tipar - și de sine înțeles, încadrat într-o frază cari exprimă măcar unul din cele trei principii: adevărul, frumosul, binele ...

Alt necaj era, că de multe ori neputând sta până la culegerea întreagă a șpalturilor, se termina manuscrisul și atunci tipograful lua el câte o „știre” din vreo gazetă. În felul acesta, unuia dintre prietenii

noștri cei mai deaproape și sprijinitor cu importante sume al gazetei i s-a întâmplat că pe nedrept a fost arestat, în calitate de conducător al unei întreprinderi. În felul arătat știrea a apărut în „Cuvântul Satelor”. Un alt caz- bineînțeles cu alt tipograf - un țăran fruntaș, prieten și abonat, a fost trăsnet în biserică. Era și epitrop. Tipograful a vârat știrea luată dintr-o gazetă politică, cu aluzia că epitropul nu ar fi manipulat cinstii banii bisericii. Era un necaz dureros.

Alt necaz mare. Dădeam eu manuscrise, mai depunea și Blidariu. Era în anii primi ai apariției. Nu puneam viza bun de cules, ci îl predam tipografului și asta însemna că îl poate culege. Într-un număr mă pomenesc cu știre scandaloasă. Era vorba de un adulter cu flagrant delict, partenerii publicați cu numele, un bărbat căsătorit și ea încă fată mare.

Cum s-a strecurat la cules știrea? Blidariu înjura: i-a dat-o un „prieten”. N-avea de gând s-o publice, dar până s-o arunce în foc, s-a încurcat printre alte manuscrise, și din nebăgare de seamă a dat-o și pe ea la cules. Și tipograful dat dracului, a cules-o. Ce era de făcut? S-o mai desmințim? Știrea se bizuia pe martori. Iar cu desmințirea mai pomeneam de scandal încă o dată. Am lăsat-o baltă. Dar am avut proces de presă, la care am fost de câteva ori la dezbateri, până pare că reclamantii și-au retras pâra.

De atunci primul redactor a învățat, să pună viza pe manuscrise și să dea întotdeauna material mai mult la tipar, ca să nu-l completeze ... tipograful. Dar locuind mai departe la Șoșdea, greșeli de tipar tot se mai întâmplau.

## Încheiere

Am făcut pe scurt istoricul mișcării din jurul gazetei „Cuvântul Satelor”, istoricul apariției gazetei însăși, în mod restrâns, căci n-am ilustrat cu nici o reproducere de articole, felul cum ea a fost scrisă. Am făcut de altă parte mențiunea despre presa care a scris în mod apreciabil despre mișcare și gazetă, fără să fiu reprodus integral ce s-a scris. Ne îngăduim dar, să reproducem acum de încheiere, reportajul de mai jos, apărut în ziarul „Dimineața” din București, la 7 Iulie 1934 sub titlul: „Ce citesc țărani români din Ardeal și Banat” și semnat de Ion Clopoțel<sup>64</sup>, ziarist, președintele - pe atunci - al Sindicatului Presei române din Ardeal și Banat și directorul revistei „Societatea de mâine” din Cluj:

„Cuvântul Satelor” e scris de înșiși plugari: plugarii publiciști, pentru plugarii muncitori. Este atât de bine scris, atât de minunat întemeiată, încât plugarul publicist este el însuși un veritabil intelectual.

„Cuvântul Satelor” este un fenomen. Și fenomenul nu putea apărea, decât în Banatul fertil, în Banatul unde liceanul, chiar când este bacalaureat, nu se sfiește să se întoarcă la plugărie și să se lase de domnie. La adicălea, un plugar deștept, care își valorifică bine țarina este de multe ori mai fericit, decât surtucarul orășan care îndură mizerii, și plătește scump ambiția nesocotită, de „domn”, de nădrăgar, de funcționar slab plătit.

Directorul „Cuvântului Satelor” este d. Ion Ciucurel, plugar în Șoșdea. Cultura și pregătirea sa, îl pun în rândurile dintâi ale

publicisticii populare. Vocabularul popular colorat și bogat în expresiuni, dă „Cuvântului Satelor” un prestigiu deosebit. Tirajul foi e mare. În jurul foi stăruie ideea sindicalizării plugărimii, pentru ca lupta pentru emanciparea politică și economică să se dea cu sorți mai puternici de izbândă. Deviza foi: „Cultură, muncă și organizare”.

Închei acest istoric al mișcării plugarilor din Banat, în dorința vie, ca făclia care a fost „Cuvântul Satelor”, care stinsă este deocamdată, să se reaprindă iarăși cu voia lui Dumnezeu, fie și sub alt nume, dar să lumineze peste tot cuprinsul Țării românești, în sufletele tuturor țăranilor români, inspirând principii de o viață nouă, fericită, pe care numai noi înșine ne-o putem crea, prin cultură, muncă, organizare.

Șoșdea, 25 Ian. 953. I. Ciucurel.

Pe verso ultima pagină: Șoșdea 6/ II 953.



## NOTE

---

<sup>1</sup> Sebastian Bornemisa (1890-1953), scriitor și ziarist, doctor în litere la Budapesta. A deținut funcția de președinte al Sindicatului Presei Române din Ardeal și Banat. A participat la viața politică a României interbelice, fiind deputat al Partidului Național Român (1919-1920), al Partidului Poporului (1926-1927) și ministru subsecretar de stat în guvernul Goga - Cuza (1938). A murit în închisoarea comunistă de la Sighet. Vezi Constantin C. Giurescu, *Cinci ani și două luni în penitenciarul de la Sighet*, București 1994, p.162.

<sup>2</sup> Ion Simionescu (1873-1944), profesor universitar, membru al Academiei Române.

<sup>3</sup> Este vorba de lucrarea lui Gabriel Țepelea, *Plugarii condeieri din Banat*, apărută în 1943.

<sup>4</sup> Romanul a fost scris de către Ion Ciucurel, având titlul *Transformarea* și a apărut la Timișoara, la Tipografia Rapid.

<sup>5</sup> Panait Istrati, scriitor român, autodidact.

<sup>6</sup> Ioan Borcea (1879 - 1936), prestigios naturalist, a studiat peștii și biocenozele din Marea Neagră, punând bazele școlii românești de oceanologie. Este fondatorul Stațiunii zoologice marine de la Agigea. Vezi Onisifor Ghibu, *Amintiri despre oameni pe care i-am cunoscut*, Cluj Napoca 1974, p.306.

<sup>7</sup> Aurel Cosma (1867-1931), a studiat dreptul la Debrețin și Budapesta, participând la activitatea Societății academice „Petru Maior”. Paralel cu activitatea juridică, a devenit membru al Partidului

---

Național Român, luând parte activă la mișcarea de eliberare națională a românilor din Ardeal și Banat. În anul 1902 a devenit unul dintre liderii organizației P. N. R. a comitatului Timiș, iar peste câțiva ani președintele acesteia. În evenimentele politice complexe din toamna anului 1918 de la Timișoara, A. Cosma a avut un rol deosebit de important. A fost ales președintele Consiliului Național Militar Român, s-a aflat în fruntea comitetului executiv al gărzilor naționale românești, a fost membru al comitetului executiv al Sfatului Poporului din Banat. A fost prezent la Arad, în calitate de reprezentant al românilor bănățeni, la tratativele dintre reprezentanții P. N. R. și delegația maghiară condusă de către Jaszi Oszkar. A făcut parte din Marele Sfat Național, devenind apoi primul prefect al județului Timiș –Torontal de după 1 Decembrie 1918. În 1920 a trecut de partea Partidului Național Liberal. Parlamentar și ministru al Lucrărilor Publice (24 ian. 1922-30 oct. 1923) în guvernul condus de către Ion I. C. Brătianu. A fost un pasionat om de cultură și un mare iubitor al istoriei. Vezi Vasile Dudaș, *Aurel Cosma (1867-1931)*, Timișoara 1998.

<sup>8</sup> Sever Bocu (1874-1950), participant la lupta pentru emanciparea națională a românilor din imperiul austro-ungar, a contribuit la formarea batalioanelor de voluntari recrutați din rândurile prizonierilor români din armata austro-ungară, aflați în Rusia, Franța și Italia, fiind membru al Comitetului Național pentru unitatea românilor de la Paris. Prezent la Conferința Păcii de la Paris unde a apărat interesele Banatului, a devenit în perioada interbelică unul dintre liderii P. N. R.

---

și apoi ai P. N. Ț. Deputat în Parlamentul României în mai multe legislaturi, ministru pentru Banat în guvernul Maniu (1928-1930), a ajuns și el în timpul terorii comuniste, în închisoarea de la Sighet.

<sup>9</sup> Mihail Gașpar (1881- 1929), scriitor și ziarist, a participat la mișcarea pentru realizarea unității naționale a tuturor românilor, pronunțându-se pentru intensificarea legăturilor culturale dintre România și teritoriile românești aflate până la 1918 sub ocupație străină. Dintre scrierile sale amintim *În vraja trecutului*, *Altare dărâmate*, etc. Ziarist la *Drapelul*, în 1907 a fost întemnițat la Seghedin în urma unui violent articol scris contra autorităților maghiare. Director al ziarului *Drapelul* (1919), a înființat în 1923 ziarul *Drum nou*. Vezi Ioan Dimitrie Suci, *Literatura bănățeană dela început până la Unire, 1592 – 1918*, Timișoara, 1940, p.241 – 242.

<sup>10</sup> Ioan Subțire a fost și unul dintre liderii organizației județene Timiș - Torontal a Partidului Național Țărănesc.

<sup>11</sup> Caius Brediceanu, născut în 1879 la Lugoj, fiind al doilea fiu al lui Coriolan Brediceanu. În 1896 s-a înscris la Facultatea de Medicină de la Viena, activând în cadrul societății „România Jună”. A urmat și studii de drept la Montpellier și Paris, susținându-și doctoratul în drept. A activat în cadrul P. N. R. din Transilvania. După ce a fost trimis pe front, a participat la Conferința Păcii de la Paris, unde a apărat interesele Banatului. În 1921 a intrat în diplomatie, fiind ministru plenipotențiar al României la Rio de Janeiro, pe lângă guvernele Argentinei, Braziliei și Chile, la Vatican și la Viena. În guvernul Take Ionescu (17 dec. 1921-17 ian. 1922) a deținut funcția

---

de ministru de stat pentru Ardeal și Banat, fiind întâiul ministru bănățean într-un guvern al României Mari. Deputat. Vezi, dr. Aurel E. Peteanu, *Din galeria marilor dispăruți ai Banatului. (Figuri reprezentative)*, vol. II, Coriolan Brediceanu. 1850-1909, Lugoj, 1935.

<sup>12</sup> Dimitrie Nistor, născut în 1890, licențiat în teologie și drept, având doctoratul în drept (susținut la Budapesta), a fost șeful organizației județene Timiș-Torontal a P. N. L., fiind deputat (1927-1928) și senator (1932). După 23 august 1944 a deținut portofoliul de subsecretar de stat în Ministerul de Interne pentru chestiuni administrative în guvernele Constantin Sănătescu (4 noiembrie 1944 - 6 decembrie 1944) și Nicolae Rădescu (6 decembrie 1944- 28 februarie 1945). În anii terorii comuniste a fost încarcerat la Sighet, în lotul foștilor demnitari politici. Vezi și Constantin C. Giurescu, *Cinci ani și.....*, p.185.

<sup>13</sup> Stan Vidrighin (1876-1957), de formație inginer. A absolvit Școala Politehnică din Viena și din Budapesta, devenind director al Școlii Politehnice din Timișoara, director general al P. T. T. și C. F. R., precum și director general al Societății „Astra” de vagoane. A fost membru al P. N. Ț., fiind primar al Timișoarei în perioada 1919-1923 și senator de Timiș-Torontal (1932-1933).

<sup>14</sup> Virgil Popovici, renumit medic oftalmolog, redactor al lunarului medical bănățean *Viața medicală*, președinte al „Societății pentru ajutorarea orbilor și slabvăzătorilor din Timișoara”, participant activ la viața culturală timișoreană interbelică.

---

<sup>15</sup> Al. Marta, născut în 1869, a fost prim președintele Curții de Apel din Timișoara și rezident regal al ținutului Banat, fiind în același timp și un susținător al culturii timișorene.

<sup>16</sup> Vasile Lăzărescu, născut în 1894 la Jadani, doctor în teologie la Cernăuți. Profesor la Academiiile teologice din Sibiu și Oradea, redactor al revistei *Legea Românească*, a fost vicar al Mitropoliei Ardealului, episcop de Caransebeș și de Timișoara, precum și mitropolitul Arhiepiscopiei Timișoarei. Vezi și Antonie Plămădeală, *Contribuții istorice privind perioada 1918 – 1939. Elie Miron Cristea. Documente și Corespondență*, Sibiu, 1987, p.168.

<sup>17</sup> Legea școlară inițiată de către omul politic maghiar, votată în 1907, urmărea desființarea școlilor confesionale române, slovace și sârbe și înlocuirea lor cu școli de stat cu limbă de predare exclusiv maghiară, dând astfel posibilitate Ministerului de resort să introducă în școlile unde erau înscriși și copiii maghiari, chiar și într-un număr infim, limba de predare maghiară în mod obligatoriu.

<sup>18</sup> Vasile Lucaciu (1852-1922), unul dintre liderii P. N. R. din Transilvania. Secretar al acestuia a participat la inițierea și elaborarea Memorandului din 1892. S-a refugiat în 1914 la București, unde a desfășurat o activitate intensă în vederea realizării unirii tuturor românilor. Vicepreședinte al Consiliului Național al unității române de la Paris. A fost membru al Consiliului Dirigent al Transilvaniei.

<sup>19</sup> Valeriu Braniște (1869-1928), publicist și om politic, membru al P. N. R. din Transilvania, redactor al *Tribunei* din Sibiu, redactor șef la

---

ziarul *Dreptatea* din Timișoara, unde a scos și săptămânalul *Foaie de Duminecă*, ca supliment destinat oamenilor de rând. A editat și condus *Drapelul* din Lugoj între 1900-1918. În perioada 1897 – 1900 a condus ziarul *Patria* din Cernăuți, organ al P. N. R. din Bucovina, fiind expulzat din provincie pentru radicalismul său. Pentru activitatea sa politică a fost întemnițat în două rânduri. Împiedicat de către autoritățile sârbești de ocupație să participe la Adunarea Națională de la Alba Iulia, a fost ales în lipsă deputat al Marelui Sfat Național. Membru al Consiliului Dirigent din Transilvania, a primit resortul Cultelor și Instrucțiunii Publice, punând bazele noului învățământ românesc din Ardeal și contribuind la fondarea Universității române din Cluj. A activat în același timp și pentru reorganizarea instituțiilor de cultură din Transilvania și Banat, pentru realizarea unui cadru legislativ de funcționare a acestora în România Mare. Membru onorific al Academiei Române. Vezi Ioan Lupaș, *Correspondență*, Sibiu, 2003, p. 112-113.

<sup>20</sup>Vasile Mangra, născut în 1852, a fost vicar la Oradea, iar din 1916 până la 1 octombrie 1918 mitropolit la Sibiu. A fost acuzat de trădare, de pactizare cu ungurii. A murit la Budapesta în împrejurări încă neelucidate. Vezi Antonie Plămădeală, *Contribuții istorice privind perioada 1918-1939. Elie Miron Cristea-Documente și corespondență*, Sibiu, 1987, p.309.

<sup>21</sup> 367 de moșieri maghiari din Transilvania ce au deținut mai mult de 50 de iugăre de pământ, care optaseră pentru cetățenia maghiară, dar care au fost expropriați de către statul român conform legii

---

reforme agrare, au reclamat statul român la Liga Națiunilor, acuzându-l că a încălcat tratatul minorităților. Interesele românești au fost apărate de către Nicolae Titulescu, care sublinia că autoritățile române au procedat corect, deoarece reforma agrară privea întreaga țară și nu doar Transilvania. Astfel au fost expropriați toți cei care aveau peste 100 de hectare de teren arabil, indiferent de naționalitate, iar pe baza aceleiași legi agrare au fost împroprietăriți țărani care dețineau mai puțin de 5 ha., între care și peste 46.000 de maghiari. Procesul optanților a durat circa 10 ani, iar în momentul când Conferința de la Haga (1932) a hotărât ca optanții să fie despăgubiți și din cota parte pe care guvernul Ungariei o datora ca reparație de război României, agitația maghiară în jurul acestei probleme a încetat subit. Vezi, Academia Română, *Istoria Românilor*, vol. VIII, Buc. 2003, p. 59.

<sup>22</sup> Alexandru Vaida Voevod (1872-1950), deputat în Camera de la Budapesta înainte de 1918, a citit în acest for declarația de independență a națiunii române din Ardeal, Banat și părțile ungurene. Membru al Consiliului Dirigent, membru al Parlamentului României Mari, de două ori prim ministru, ministru, consilier regal și ministru de stat în perioada regimului autoritar al regelui Carol al II-lea. Lider al P. N. R. și P. N. Ț. până la 25 februarie 1935, când a constituit Frontul Românesc.

<sup>23</sup> La conferința națională a P. N. R. din 1905 a fost adoptat un nou program politic care prevedea renunțarea la pasivismul politic și reluarea activismului ca tactică oficială a partidului. Astfel P. N. R. a

---

putut participa activ la confruntările electorale și la viața parlamentară.

<sup>24</sup> Grupul tinerilor se numea „oțeliții”.

<sup>25</sup> Constantin Stere(1865-1936), profesor, jurist, scriitor, ideolog și om politic, germanofil din cauză de țarismofobie organică, a văzut în felul său înfăptuirea Marii Uniri. Vezi I. C. Duca, *Memorii*, vol. I. ,București 1992, p.215.

<sup>26</sup> Coriolan Brediceanu (1850-1909), a urmat Academia de Drept din Bratislava, obținând diploma de avocat la Universitatea din Budapesta. Devenit membru al P. N. R. din Transilvania, a fost apărător în procesul Memorandiștilor și apoi deputat în Parlamentul de la Budapesta. Sa remarcat și prin activitatea ziaristică desfășurată în paginile ziarelor *Luminătorul* din Timișoara, *Dreptatea* și *Drapelul*. Vezi dr. Aurel E. Peteanu, *Din galeria marilor dispăruți ai Banatului. (Figuri reprezentative), vol.I, Coriolan Brediceanu. 1850-1909*, Lugoj, 1935.

<sup>27</sup> George Dobrin (1862-1952), avocat, publicist, a fost unul dintre liderii mișcării naționale române din Lugoj și din zonă. A sprijinit viața economică și culturală a județului Severin. Vezi Valeriu Braniște, *Corespondență 1911-1918*, vol. IV, Cluj-Napoca, 2001,p.53.

<sup>28</sup> Sabin Evuțianu, inspector general școlar al învățământului secundar din Timiș-Torontal în perioada interbelică, participant activ la viața culturală a Timișoarei interbelice.



---

<sup>29</sup> Generalul Constantin Găvănescu, general, profesor la școala superioară de război, în primul război mondial a îndeplinit funcția de ofițer de stat major pe lângă principele Carol.

<sup>30</sup> Gheorghe Bogdan - Duică(1865 - 1934), publicist, istoric literar, istoric. Studii filologice la Budapesta și Jena. Redactor la *Tribuna*, în 1896 a trecut în România, iar din 1919 a fost profesor de Istoria literaturii române la Universitatea din Cluj până la moartea sa. Între 1919-1920 a fost decanul Facultății de Litere, iar între 1927-1928 a deținut funcția de rector al prestigioasei Universități. Membru titular al Academiei Române, este autorul a sute de lucrări, printre care o amintim pe cea dedicată lui Eftimie Murgu. Vezi Ioan Lupaș, *Corespondență*, Sibiu, 2003, p.91.

<sup>31</sup> Preotul Iosif Trifa a coordonat și mișcarea „Oastea Domnului”.

<sup>32</sup> Ion Mihalache (1882-1963), a înființat în decembrie 1918 Partidul Țărănesc, care în 1926 a fuzionat cu Partidul Național Român, luând ființă Partidul Național Țărănesc. Ministru al Agriculturii și Domeniilor în mai multe guverne, precum și ministru de Interne, deputat în toate legislaturile interbelice, a deținut președinția P.N.Ț. între anii 1933-1937. Oponându-se comunizării României după cel de-al doilea război mondial a fost arestat în 1947, fiind condamnat la 104 ani de muncă silnică. A murit în penitenciarul de la Râmnicu Sărat în 1963.

<sup>33</sup> Nicolae Lupu (1876-1946), om politic, președinte al Partidului Țărănesc Democrat, vicepreședinte al P. N. Ț.

<sup>34</sup> Fuziunea a avut loc la data de 10 octombrie 1926, P.N.Ț. propunându-și sprijinirea producției agricole prin dezvoltarea

---

cooperației, credite ieftine pentru țărani, încurajarea industriei țărănești. Într-adevăr P.N.Ț. în primii săi ani de existență a fost urmat de mase mari de țărani.

<sup>35</sup> În perioada interbelică au existat o serie de înțelegeri între partidele politice românești și formațiunile politice ale unor minorități naționale. Astfel de acorduri au fost încheiate cu Partidul Germanilor din România, cu Partidul Popular Maghiar, sau cu Partidul Maghiar (celebru „pact de la Ciucea” pe care acesta l-a semnat cu Partidul Poporului în 1923).

<sup>36</sup> Nae Ionescu(1890- 1940), logician, profesor la Universitatea din București, om politic de dreapta.

<sup>37</sup> Petru E. Oancea (1881-1973), poet țăran.

<sup>38</sup> Rudolf Steiner, om de știință.

<sup>39</sup> Nichifor Crainic (Ion Dobre) (1889-1972), profesor la Facultatea de Teologie din Chișinău și apoi din București, membru titular al Academiei Române, politician de dreapta.

<sup>40</sup> Institutul Social Banat Crișana a luat ființă în anul 1932, urmărind o prezentare reală a Banatului bazată pe documente științifice, monografiile locale și cercetări interdisciplinare de teren purtate pe baza metodologiei sociologice a școlii lui Dimitrie Gusti. Pe larg despre activitatea Institutului vezi Carmen Albert, *Cercetarea monografică în Banat (1859-1948)*, Reșița, 2003.

<sup>41</sup> C. Grofșoreanu (1881-1949), a absolvit Facultatea de Drept de la Budapesta, luându-și doctoratul în drept la Universitatea din Cluj-Napoca. Licențiat în științele administrative al Academiei din Oradea.

---

A participat la primul război mondial, iar în perioada interbelică a deținut funcțiile de primpretor, subprefect și primar al Timișoarei. A fost unul dintre cei mai proeminenți oameni de cultură ai Banatului. Director al Revistei Institutului Social Banat Crișana, președinte al Institutului Social Banat Crișana din 1940, a susținut activitatea acestuia și apariția revistei până în 1946.

<sup>42</sup> Legea conversiunii datoriilor agricole, apărută în aprilie 1932, prevedea că datoriile țăranilor ce aveau mai puțin de 10ha. de pământ să se reducă cu 50%, restul datoriei fiind eșalonată pe o perioadă de 30 de ani, cu dobândă de 4% pe an. Legea a stârnit reacția negativă a bancherilor străini, deoarece datoriile de care țăranii erau scutiți trebuiau să fie achitate băncilor din bugetul statului. Ori acest lucru scădea capacitatea României de a-și plăti datoria externă pe care o avea. În timpul guvernului Vaida Voevod (11 august- 17 octombrie 1932), Curtea de casație a declarat legea de conversiune a datoriilor externe elaborată de către guvernul Iorga ca fiind neconstituțională, deoarece atinge dreptul de proprietate. În consecință a fost elaborat un nou proiect de lege, care a intrat în vigoare în perioada guvernului condus de către Iuliu Maniu (20 oct. 1932-12 ian. 1933). Noua lege stabilea un termen de 18 luni în timpul căruia debitorii trebuiau să se înțeleagă cu creditorii asupra sumelor care urmau să fie plătite. Vezi Academia Română, *Istoria Românilor*, vol.VIII, Buc. 2003, p.300, 306.

<sup>43</sup> R. R. Molin, publicist și om de cultură.

---

<sup>44</sup> Vasile Goldiș (1862-1934), profesor, publicist, om politic. A fost unul dintre liderii P. N. R. din Transilvania jucând un rol important în lupta pentru desăvârșirea unității de stat a poporului român. Membru în Consiliul Național Român, a citit rezoluția Unirii la Adunarea de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918. Membru al Consiliului Dirigent al Transilvaniei, deputat și ministru în perioada interbelică. A fost președintele ASTREI, fiind ales membru în Academia Română.

<sup>45</sup> Carol al II-lea (1893-1953), este cel mai controversat rege al României. După ce a dezertat de la datorie în primul război mondial, în 1926 a renunțat la tron în favoarea fiului său Mihai, datorită legăturii sale cu Elena Lupescu. În iunie 1930 a revenit în fruntea țării. În perioada domniei sale economia țării a cunoscut o modernizare rapidă. Totodată regele Carol al II lea a acordat un important sprijin dezvoltării culturii române. În același timp el se face vinovat de distrugerea regimului politic parlamentar, ca și de faptul că s-a înconjurat de o camarilă care a făcut rău atât tronului, cât și țării. În urma pierderilor teritoriale din vara anului 1940, Carol al II lea a abdicat din nou.

<sup>46</sup> Formațiune politică de extremă dreaptă, înființată în iunie 1927 sub denumirea de Legiunea Arhanghelul Mihai. În 1930 au fost puse bazele Gărzii de Fier, iar în 1935 noua titulatură a acestei formațiuni a de venit partidul Totul pentru Țară. Antidemocratică, antisemită, promovând violența în planul acțiunii politice, Garda de Fier urmărea să încorporeze credința creștină ortodoxă pentru formarea unui „om nou”. Pe plan extern mișcarea legionară a urmărit încadrarea

---

României în rândul statelor totalitare europene. Proclamând resuscitarea morală și spirituală a țării, legionarii au intrat în conflict cu Carol al II-lea, care la început a urmărit să-i atragă de partea sa pentru a-i utiliza în vederea atingerii propriilor sale obiective. Liderul mișcării Corneliu Zelea Codreanu a fost arestat, condamnat la 10 ani de închisoare și apoi, în noiembrie 1938 asasinat. Vezi *Structuri politice în Europa Centrală și de Sud-Est (1919-2001)*, București, 2003. vol II, p.128-130.

<sup>47</sup> Frontul Plugarilor, a luat ființă la 8 ianuarie 1933, la Deva, sub conducerea lui Petru Groza. Programul său prevedea îmbunătățirea situației țărănimii pe calea conversiunii datoriilor agricole, desăvârșirea împroprietăririi țăranilor în temeiul revizuirii expropriierilor, desființarea dijmei și arenzii, scutirea de impozite a țăranilor cu pământ puțin, îngrijire medicală și asistență juridică gratuite pentru țăranii cu proprietăți sub 5 ha, îmbunătățirea dotării tehnice a agriculturii. A avut legături cu formațiuni politice conduse de P. C. R., iar după 23 august 1944 a devenit formațiune politică satelit a P. C. R. Liderul Frontului Plugarilor, Petru Groza a fost numit în fruntea guvernului României începând din 6 martie 1945, contribuind la comunizarea țării. Vezi *Structuri politice.....*, vol.II, p.152.

<sup>48</sup> Mișa Vasiescu, a fost unul dintre țăranii de frunte ai Banatului, deputat în Parlamentul României interbelice, unde a apărut interesele țărănimii. El a continuat să apere aceste interese și în condițiile deosebit de complexe din primii ani de după cel de-al doilea război mondial.

---

<sup>49</sup> Liga Agrară a luat ființă la 10 martie 1929, avându-l ca președinte pe Constantin Garoflid. Scopul Ligii era propășirea agriculturii și a clasei sociale pe care o reprezenta. Principiile care stăteau la baza acesteia erau: respectul dreptului de proprietate, ridicarea economică, culturală și întărirea spiritului de solidaritate a claselor rurale, cultivarea sentimentului de iubire și devotament față de țară și dinastie. Principalele prevederi ale programului Ligii erau: dezvoltarea și întărirea proprietății rurale mici și mijlocii; reducerea datoriilor la puterea de plată a debitorilor agricoli și a scăderii prețurilor produselor agricole; înființarea unui credit ipotecar agricol și viticol amortizabil pe termen lung, cu o dobândă pe care agricultorii să o poată plăti și care să alimenteze trebuințele agriculturii; sprijinirea și dezvoltarea cooperativelor agricole de tot felul; organizarea producției agricole, zootehnice, viticole, pomicole, silvice și piscicole rațional, cu sprijinul statului și a celorlalte instituții profesionale și acordarea de subvenții pentru semințe selecționate și unelte agricole; organizarea sindicatelor agricole, viticole și pomicole; valorificarea producției agricole prin garantarea unui preț minimal, desființarea prețului maximal la pâine și menținerea taxelor la importul cerealelor; organizarea și îndrumarea exportului agricol; reducerea impozitelor și a taxelor puse de stat, județ, comună asupra produselor agricole și a circulației lor; măsuri de politică socială: organizarea asistenței preventive medicale și gratuitatea tratamentului medical pentru săteni; adaptarea prețurilor materiilor industriale și manufacturate necesare agricultorilor la prețul scăzut al

---

produselor agricole; desființarea cartelurilor și introducerea controlului prețurilor produselor industriale de mare consum; schimbarea legii electorale, astfel încât agricultura să fie reprezentată în Parlament potrivit importanței sale. Vezi Gheorghe Sbârnă, *Partidele politice din România. 1918-1940. Programe și orientări politice*, București, 2001, p.359-362.

<sup>50</sup> În urma încetării din viață a regelui Ferdinand I (1927), în condițiile în care Mihai I era minor, în perioada 1927-1930 prerogativele suveranului au fost exercitate de Regentă.

<sup>51</sup> Este vorba de Ion Mihalache.

<sup>52</sup> Tomas G. Masaryk (1850-1937), filosof, sociolog, eseist și om politic, a activat pentru emanciparea politică a poporului său aflat în cadrul imperiului austro-ungar. În 1918 a fost ales președinte al Cehoslovaciei, fiind reales în 1920, 1927 și în 1934. Cel ce a fost numit „Părintele Eliberator” a demisionat din funcția pe care o deținea în anul 1935, fiind urmat la conducerea statului de către un alt om politic de prestigiu european: E. Benes.

<sup>53</sup> Nicolae Iorga a format un guvern de „uniune națională”.

<sup>54</sup> Costantin Garoflid (1872-1942), a urmat Facultatea de Medicină din Paris. A fost președintele Sindicatelor de Agricultură și Viticultură, fondator și președinte al Ligii Agrare. Secretar general în guvernul Marghiloman (18 Mart. - 6. nov. 1918), ministru la Agricultură și Domenii în mai multe rânduri, ministru de Stat, a fost senator al Camerelor profesionale, deputat al Ligii Agrare (1930). Vezi *Carol II*.

---

*Între datorie și pasiune. Însemnări zilnice, Vol. I (1904-1939), București, 1995, p. 469.*

<sup>55</sup> Guvernul Averescu la care se referă memorialistul a condus țara între 13 martie 1920 și 13 decembrie 1921. Al doilea guvern Averescu s-a aflat în fruntea României între 30 martie 1926 și 4 iunie 1927, Garoflid fiind din nou ministrul Agriculturii și Domeniilor.

<sup>56</sup> Romulus Zăroni, membru marcant al Frontului Plugarilor, a deținut în guvernele Groza următoarele portofolii: la Ministerul Agriculturii și Domeniilor (6 mart. 1945-29 nov. 1946), la Ministerul Cooperăției (29 nov. 1946- 30 dec. 1947; 30 dec. 1947-13 aprilie 1948).

<sup>57</sup> Titulatura corectă a fost Frontul Național Democrat, alcătuit din formațiunile politice de stânga, aflate la remorca P. C. R. În guvernul F. N. D. au intrat gruparea disidentă liberală condusă de către Gheorghe Tătăărăscu și cea național-țărănistă condusă de către Anton Alexandrescu.

<sup>58</sup> Nicolae A. Roșu, (1923 – 1980), profesor, publicist, director al ziarului *Poporul Român*. Datorită convingerilor sale politice a fost condamnat și întemnițat de către autoritățile comuniste, după ce o perioadă de timp a reușit să se ascundă. Mulțumim și pe această cale preotului Miloș Achim din Denta (jud. Timiș), care ne-a oferit cu deosebită amabilitate aceste informații.

<sup>59</sup> Mihail Manoilescu (1891-1950), a urmat Școala de Poduri și Șosele din București, pe care o absolvă ca șef de promoție. Director în Ministerul Industriei și Comerțului (1919-1921), a demisionat intrând în Partidul Poporului. A deținut funcția de subsecretar de Stat



---

la Ministerul de Finanțe (30 mart. 1926 - 4 iun. 1927). A acționat pentru readucerea în țară a prințului Carol, fiind arestat, judecat de Curtea Marțială și achitat. Ministrul Comunicațiilor și Lucrărilor Publice (13 iun. –10 oct. 1930), al Industriei și Comerțului (10 oct. 1930-12 mai 1931), guvernator al Băncii Naționale (mai 1931), ministru al Afacerilor Străine (4 iul. - 4 sept. 1940). A fost președinte al secției române a Camerei Internaționale de Comerț, fiind adeptul curentului economic corporatist. Pentru activitatea sa politică a fost arestat în 1944 și eliberat în 1945, fiind din nou arestat în decembrie 1948. Fără a fi judecat sau condamnat a murit în închisoarea comunistă dela Sighet. Vezi *Carol II....*, vol. I p.481-482.

<sup>60</sup> Ion Țenchea, jurist, om de cultură bănățean, cu preocupări și în domeniul istoriografic.

<sup>61</sup> Grigorie Bugarin, scriitor bănățean, membru fondator a Asociației Scriitorilor Români din Banat „Altar” (1936). Printre scrierile sale amintim volumul de versuri *Florile satului*.

<sup>62</sup> A. C. Popovici (1863-1917), publicist și om politic, unul dintre liderii P. N. R. din Transilvania. În lucrarea sa *Statele Unite ale Austriei Mari* (Leipzig, 1906) a susținut concepția federalistă ca singura capabilă de a salva imperiul dualist. Condamnat la 4 ani de închisoare de către autoritățile austro-ungare deoarece a fost principalul autor al *Replicei* din 1892, Aurel C. Popovici s-a stabilit în România (1893), unde a desfășurat o intensă activitate politică pe lângă *Liga culturală* în sprijinul luptei naționale a rășărieștilor din Transilvania. Vezi și Onisifor Ghibu, *Amintiri despre oameni....*, p.291.

---

<sup>63</sup> I. Montani a fost și membru al comitetului de redacție al revistei *Luceafărul*, apărută la 1 iulie 1902 la Budapesta, din inițiativa studenților români grupați în societatea literară „Petru Maior”.

<sup>64</sup> Ion Clopoșel, născut în 1892, ziarist și om politic democratic. A fost redactorul și directorul unor publicații din Transilvania, legându-și numele în special de prestigioasa revistă *Societatea de Mâine*.

### III. ION CIUCUREL ȘI PROBLEMELE ROMÂNIEI (1918-1946)

Luând în discuție modul cum se desfășurau campaniile electorale în perioada interbelică, Ion Ciucurel le caracteriza ca fiind „ademenire de circ”. Totodată era sancționată și hotărârea guvernului de a organiza în 1927 alegerile parlamentare în toiul secerișului. Ziaristul bănățean își exprima totuși încrederea că în urma alegerilor din acel an va ajunge la putere un guvern competent.<sup>1</sup>

Analizând raporturile dintre partidele politice și țărănime, Ion Ciucurel sublinia că toate formațiunile politice urmăreau atragerea țăranilor de partea lor. Existau două partide și un „bloc” care se intitulau țărănești. În realitate însă Partidul Țărănesc al lui N. Lupu nu avea înscris pe listele sale de candidați nici un țăran, iar în privința P. N. Ț., acesta avea câțiva candidați țărani în coada listei sale electorale. Nici în „blocul muncitoresc - țărănesc” al „comunistului Muller” țăranii nu erau reprezentați. În aceste condiții mulți dintre țărani erau dezorientați, fapt care îi determina pe cei ce nu aveau cultură politică („grosul plebei”) să voteze în funcție de sfaturile notarului, dascălului, preotului sau „bătăușului”. Referindu-se la cultura politică a omului simplu, Ciucurel evidenția că până în anul 1927 nici un partid politic nu s-a ocupat cu educarea politică și culturală sistematică a poporului, astfel încât marea masă să fie conștientă de drepturile ei și de tactica politică prin care aceste drepturi se câștigau.

Trecând în revistă situația politică din vara anului 1927, țăranul bănățean arăta că nu putea fi ignorată influența pe care Iuliu Maniu și Ion Mihalache o aveau în rândul poporului, precum și faptul că lupta electorală din acel moment avea drept miză chestiunea reîntoarcerii în România a prințului Carol<sup>2</sup>.

La 24 noiembrie 1927 se stingea din viață Ion I. C. Brătianu. În articolul consacrat acestui eveniment țăranul cărturar bănățean aprecia că deși a săvârșit o serie de greșeli și a condus autoritar România, cel dispărut a fost un mare om de stat<sup>3</sup>.

La începutul anului 1928 fondatorul *Cuvântului Satelor* într-un articol intitulat „Nu Trianon este cheazășia unirii”, analiza două evenimente importante din istoria românilor, precum și situația politică de după 1918. Unirea Principatelor din 1859 era, în viziunea sa, „o victorie reputată atât asupra divergențelor și a greutăților interne a Principatelor cât și asupra vrășmășiei diplomaților străini”. Ea a însemnat prima etapă a unirii din 1918. Unirea de la 1 decembrie 1918 a fost întărită definitiv prin tratatul de la Trianon, tratat în care „sunt trase hotarele noi ale țării”. Dar aceste hotare nu erau încă conturate și în sufletul tuturor „fraților desrobiți”, deoarece P. N. L. a urmat o politică greșită față de provinciile alipite și față de cei care erau cheazășia unirii: țărani. În încheierea articolului era exprimată speranța că unele evenimente politice ce aveau loc în acel moment în Europa îi vor trezi la realitate pe factorii de decizie de la București pentru a adopta o altă politică care să ducă la unificarea sufletescă a tuturor românilor<sup>4</sup>.

Anul 1928 a fost unul agitat în viața politică românească. P. N. Ț. și-a intensificat acțiunile politice în vederea înlăturării de la putere a P. N. L. În acest sens au fost organizate mari întruniri în întreaga țară, care au culminat cu adunarea de la Alba Iulia din 6 mai 1928, unde cei peste 100. 000 de participanți „au jurat că nu vor avea liniște până nu se va constitui un guvern național – țărănesc” condus de către Iuliu Maniu<sup>5</sup>. Referindu-se atât la contextul politic existent, cât și la adunarea de la Alba – Iulia de la începutul lui mai, publicistul bănățean arăta că poporul român a realizat încă o faptă istorică, deoarece la Alba – Iulia nu membrii partidului național țărănesc au fost prezenți, că însăși națiunea română. Hotărârea fermă de a lupta pentru cinste, ordine și legalitate reprezenta manifestarea conștientă a drepturilor cetățenești. La Alba Iulia s-a cerut „Conducători sinceri, drepecți și cinstiți ca și aluatul din care este plămădit sufletul neamului”. În aceste condiții, sublinia Ciucurel, cu cât P. N. L. își prelungea șederea în fruntea țării, cu atât era în defavoarea sa. Acest partid avea un trecut cu fapte mari și cu greșeli mari, dar în acel moment avea nevoie de primenire, iar acest lucru trebuia realizat în opoziție. P. N. Ț. s-a dovedit a fi un partid capabil să îi succedă la putere, conchidea ziaristul<sup>6</sup>.

La 4 noiembrie era prezentată încă o dovadă a politizării de către liberali a majorității instituțiilor. Astfel la alegerile pentru Camera agricolă din județul Caraș au învins oamenii guvernului, în condițiile în care o parte dintre alegători au fost îndrumați să meargă la muncă și să nu se prezinte la vot<sup>7</sup>.

La instalarea guvernului Maniu (10 noiembrie 1928) redactorul *Cuvântului Satelor* sublinia că regimul liberal era așteptat cu înfrigurare să cadă. Analizând situația din teritoriile unite la 1 decembrie 1918 autorul articolului arăta că, „dacă stăpânirea străină însemna pentru noi cei de dincoaci de munți înăbușirea națională, în schimb guvernul liberal însemna întronarea minciunei în viața constituțională, jaful în averea publică și subjugarea economică”. Prin moartea lui Ion I. C. Brătianu puterea P. N. L. a slăbit foarte mult. România asista astfel la prăbușirea unei dictaturi și la moartea regimului liberal, iar meritul de a fi determinat căderea guvernului liberal îl avea Regenta<sup>8</sup>.

În privința instaurării guvernului Maniu, Ion Ciucurel evidenția că evenimentul „a stârnit mai ales în Ardeal și Banat aceleași momente de înflăcărare națională ca și acum 10 ani, în pragul unirii”. Referindu-se din nou la adunările de la Alba-Iulia și București convocate de către liderii național țărăniști pentru răsturnarea de la conducerea țării a P. N. L., Ciucurel remarcă faptul că nu a fost vorba numai de glasul P. N. Ț., căci a răsunat vocea unanimă a națiunii cerând schimbarea lucrurilor din țară prin schimbarea regimului politic. Guvernul Maniu avea însă o sarcină grea de îndeplinit, acesta venind la conducerea țării într-un moment de criză economică, de neajunsuri de tot felul, de demoralizare în viața publică. Țăranii așteptau îmbunătățirea vieții lor. În aceste condiții urmările negative ale guvernării liberale nu puteau fi îndreptate într-un timp scurt<sup>9</sup>.

La începutul verii lui 1930 a revenit pe tronul României prințul Carol. Ion Ciucurel aproba discursul noului rege rostit la deschiderea

sesiunii Parlamentului din toamna lui 1930, cuvântare în care au fost expuse principalele probleme ale țării ce trebuiau soluționate<sup>10</sup>.

Situația politică a României a fost analizată de către țăranul cărturar bănățean la începutul anului 1931. El sublinia că dacă la alegerile care au avut loc pentru Camerele agricole județene la care alegătorii de la sate nu i-au mai votat pe candidații de profesie avocați, acest fapt de datora greșelilor săvârșite de către partidele politice. Astfel partidele politice prea și-au permis să amăgească populația țării, au trâmbițat termenul de „democrație” peste tot, punând însă în practică dictatura de partid. Spre deziluzia majorității populației și P. N. Ț. a procedat la fel. Atât la alegerile parlamentare cât și la cele administrative, au candidat pe listele partidelor aproape numai avocați. Desigur avocatul avea un rol important în viața țării, iar curentul îndreptat contra acestei categorii profesionale nu era un lucru pozitiv, existând pericolul de a se săpa o prăpastie între țărani și „copii și frații dela orașe, care poartă frumosul titlu de doctor.” Pentru îndreptarea lucrurilor trebuiau reparate greșelile politice din trecut<sup>11</sup>.

În articolul „Gânduri și întrebări de anul nou”, Ion Ciucurel aprecia că marea criză economică reprezenta un fenomen nou, nemaiîntâlnit până la acea dată. În această situație, alături de economiști, oamenii politici români trebuiau să fie preocupați, mai mult ca oricând, de viitorul României. Ziaristul se întreba dacă va apărea o minte superioară, care să indice calea de urmat pentru salvarea țărilor și a civilizației, dacă această minte va fi ascultată de cei care decideau destinele națiunilor, sau dacă civilizația și cultura

existentă se va prăbuși, ridicându-se o lume nouă, cu legi noi, cu o nouă orânduială a organismului social<sup>12</sup>.

Criza economică a determinat și o instabilitate guvernamentală în România începutului deceniului 4. La 6 iunie 1932 a venit în fruntea țării guvernul național țărănist condus de către Al. Vaida Voevod. În opinia redactorului gazetei țărănești bănățene, sarcinile acestui guvern erau extrem de dificile: achitarea în cel mult câteva săptămâni a salariilor funcționarilor și militarilor, continuarea plății cuponului străin, aplicarea recomandărilor expertului financiar francez Rist privind echilibrarea bugetului țării și rezolvarea crizei agrare<sup>13</sup>.

Analizând din nou viața politică românească, I. Ciucurel atrăgea atenția că nici un cetățean conștient nu mai putea să creadă în promisiunile partidelor politice care nu erau capabile să rezolve marile probleme ale țării, dar în schimb făgăduiau totul. Formațiunile politice erau vinovate în primul rând că într-o țară bogată s-a ajuns la o sărăcie cumplită. Ele au acaparat toată puterea în stat doar pentru o tagmă de partizani politici, iar categoriile largi ale populației (muncitorii, țărănimea, intelectualii de la sate) au fost înlăturate din viața politică activă. Nici chiar P. N. Ț. nu avea pe listele sale parlamentare reprezentanți din rândurile țăranilor. Din această cauză ziaristul bănățean propunea ca Parlamentul să fie reprezentat pe bresle, pentru păstrarea unei cumpene drepte în procesul de alcătuire a legilor. Ciucurel releva că sub semnul „Ligii Agrare” condusă de către Constantin Garoflid, țăranii din toate partidele au reușit să întocmescă liste proprii, candidând în peste 30 de județe. Astfel „Liga agrară” a fost cea care a deschis pentru prima oară în



România calea țăranilor și a intelectualilor legați de țărani pentru a-și trimite reprezentanții lor vrednici în Parlament. Autorul articolului aprecia că agricultura țării a fost lovită foarte crunt de criza economică datorită faptului că țăranii nu au avut adevărați reprezentanți în forul legislativ al țării. De asemenea „Criza economică mondială nu ar fi trebuit, n’ar fi fost permis să ne doboară și pe noi cei din România, deodată cu cei din Ungaria și Bulgaria, dacă eram bine guvernați”<sup>14</sup>. În aceste condiții era absolut necesară recunoașterea greșelilor săvârșite de către politicieni pentru îndreptarea lucrurilor atât în administrație, cât și în viața politică<sup>15</sup>.

În credința ziaristului bănățean, pentru remedierea relelor din societatea românească, era nevoie și de o regenerare morală a acesteia. Fiecare om are un ideal, acesta fiind stabilit în funcție de „gradul de evoluție al fiecărui individ”. Lumea era preocupată și îngrijorată în exclusivitate de lupta pentru existență. Oamenii însă trebuiau să se întrebe dacă dincolo de lupta lor pentru existență, viața în sine nu avea oare un ideal mai înalt, un scop suprem și general pentru toți și cum se putea ajunge la acesta. Pentru aceasta oamenii erau obligați să se perfecționeze pe ei înșiși ca indivizi, deoarece „Numai după ce ne vom ridica ca indivizi la un nivel mai înalt, prin cultură adevărată, printr-o forță organizată vom putea crea poate un regim mai ideal”. Fruntașul țăran bănățean aprecia că politicienii erau la fel precum era și societatea. Deoarece „Răul și greșeala le vedem ori unde aiurea, dar la noi înșine ca indivizi nu” munca de regenerare a societății trebuia „s’o începem ... cu noi înșine”, concluziona Ciucurel<sup>16</sup>.

În perioada interbelică Partidul Țărănesc condus de către Ion Mihalache și apoi P.N.Ț. au prezentat conceptul de „stat țăărănesc”<sup>17</sup>. Luând în discuție această chestiune, redactorul gazetei țărănești arăta că după primul război mondial „a fost o predispoziție generală și un teren prielnic pentru țărănism”. Dar când liderii fostului P. Ț. au văzut că așa- numita „oligarhie” nu putea fi înfrântă, au căzut la un compromis, fuzionând cu P. N. R, iar conceptul de „stat țărănesc” a fost uitat. Publicistul bănățean se întreba dacă nu s-a pierdut momentul prielnic pentru înfăptuirea statului țărănesc, dacă împrejurările economice schimbate radical din 1919 până în 1934 precum și situația politică internațională mai permiteau înfăptuirea unui astfel de stat. Trebuia de asemenea văzut dacă o astfel de formulă ar fi viabilă pentru salvarea țărilor agrare din situația critică în care se găseau în acel moment<sup>18</sup>.

Starea politică a țării, precum și impactul politicului asupra vieții țaranului român au fost luate în discuție și în anul 1936. I. Ciucurel sublinia că viața țaranilor nu era deloc bună, iar viitorul le era întunecat. Plugarii aveau încredere în diverse partide politice, fără să țină seama că toate partidele care s-au bazat pe țărani, prin ei au ajuns la putere, dar au guvernat fără ei. Cu tot regimul democratic din România secolului XX, țărani „n-au avut ce să caute în Parlament”. Din această cauză în *Cuvântul Satelor* s-a afirmat și se va afirma că atâta timp cât țărănimea nu va lua parte la conducerea țării ca forță organizată, ca breaslă puternică și încheată, situația ei economică nu se va ameliora. Țărănimea, organizată într-o breaslă, va trebui să-și aibă reprezentanți aleși numai din rândurile ei în forul

legislativ al țării, astfel încât interesele sale să fie apărate. Ion Ciucurel își exprima scepticismul că acest deziderat putea să fie realizat sub regimul parlamentar existent, deoarece partidele politice aveau tot interesul ca plugarii să fie divizați, ca breasla lor să nu se manifeste ca o forță politică. Dar situația nu mai putea dăinui, deoarece ea a dus la îmbolnăvirea organismului social al României. Dorința țăranilor era de a participa, organizați în breasla lor, la conducerea țării, în mod just și demn, printr-un sistem corporatist, având ca exemplu Portugalia, Austria, etc<sup>19</sup>.

Într-un alt număr din același an, ziaristul a reluat dezbaterea privind ideia organizării țăranimii într-o breaslă a sa. Era necesar ca țăranimea să se organizeze profesional, deasupra desbinărilor politice. Un astfel de deziderat nu putea fi realizat în cadrul sistemului politic existent la acea dată. Ciucurel și-a pierdut încrederea și în noul program al P.N.Ț., care avea în vedere înlăptuirea „statului țăranesc”. Aceasta deoarece conceptul de „stat țăranesc” trebuia garantat într-o nouă constituție, pe care liderul din acel moment al P. N. Ț. nu a anunțat-o.

Participarea țăranilor, organizați într-o breaslă proprie, la conducerea țării se putea realiza doar în cadrul a două tipuri de stat: sindicalist - comunist (ex. Spania) sau corporatist, asemănător cu cel existent în Italia, Austria, Portugalia. Ciucurel se pronunța în favoarea statului național corporatist gândit de către M. Manoilescu<sup>20</sup>.

Redactorul *Cuvântului Satelor* a analizat și curentele politice existente în epocă. Referindu-se la comunism, țăranul bănățean sublinia că acest curent politic pune materia deasupra valorilor

spirituale și etnice ale omenirii. Știința, arta, credința în Dumnezeu sunt subjugate materiei. Astfel limba, națiunea, patria, tradițiile nu au pentru comuniști altă valoare decât să ajute la producerea și distribuția bunurilor materiale.

Comunismului i se opunea naționalismul. Prin naționalism se înțelegeau noțiunile de patriotism și de creștinism. Curentul naționalist reprezenta o reacție a națiunilor față de bolșevism, o reacție în fața oricărei primejdii de desnaționalizare și de descreștinare. Țăranul român nu putea fi decât naționalist, un naționalist conștient, îndeosebi cel din provinciile unite. Dar, preciza I. Ciucurel, deasupra curentelor de extremă dreaptă, de stânga, de calea de mijloc a democrației, toate acestea fiind șabloane internaționale, fiecare națiune trebuia să-și aibă drumul ei propriu de dezvoltare. „Întărirea și ridicarea sistemului nostru va trebui să se facă pe drumul naționalismului. Pe această cale românii vor trebui ca prin mijloace noi de propășire să câștige, să fie a lor bogățiile, formarea și putința de a trăi a clasei de mijloc, fără de care suntem slabi chiar ca națiune dominantă, a meseriașilor și micilor comercianți. Naționalismul constructiv va face să se ridice pe teren cultural, economic, țărănimea română”<sup>21</sup>.

Țăranul cărturar bănățean atrăgea atenția că bolșevismul putea prinde și la sate atunci când avea un teren potrivit și oameni care știau să facă propagandă. Un astfel de om era Petru Groza, care slujea abil cauza comuniștilor prin programul scris și nescris al Frontului Plugarilor. Ideile sale puteau prinde în rândurile țăranilor necăjiți care trăiau în zonele muntoase, sterpe, ca tăietori de lemne,

mineri sau cărauși și pentru a căror soartă guvernele nu au făcut nimic. Dar nici Petru Groza nu a întreprins nimic, în perioada când a fost ministru, pentru ameliorarea situației acestor oameni. Datorită orientării pro -comuniste a lui P. Groza, Ion Ciucurel s-a delimitat de Frontul Plugarilor, deși la început a salutat apariția unei astfel de formațiuni politice<sup>22</sup>.

În deceniul al patrulea al secolului XX-lea acțiunile extremei drepte, reprezentată în special de către Garda de Fier, s-au intensificat. Pe de altă parte un grup de legionari a luat parte la războiul civil din Spania. La moartea liderilor acestui grup, Moța și Marin, I. Ciucurel arăta că „prin vărsarea sângelui lor pe pământ spaniol, au dat cel mai puternic imbold curentului naționalist de acasă. Sufletul lor l’au închinat cauzei creștinismului, care luptă contra comunismului marxist, fără Dumnezeu”. Urmând pilda legionarilor plecați în Spania, tineretul român universitar poate să se sacrifice în interesul țării. În privința Gărzii de Fier, autorul articolului sublinia că aceasta avea nevoie și de un program politic precis cu care să poată conduce țara. Dar până în acel moment nici partidele naționaliste nu aveau soluții practice pentru dezvoltarea agriculturii. „Și nici nu știm încă, sub ce formă de stat și sub ce orânduire de organism social se preconizează aplicarea practică a naționalismului constructiv”<sup>23</sup>. Referindu-se la acțiunile violente ale legionarilor îndreptate contra adversarilor politici (atentatul contra rectorului Traian Bratu), publicistul bănățean evidenția că în rândul tinerilor „clocotește puternic sentimentul de revoltă contra stărilor de lucru existente, și dintr-un curat și nevinovat entuziasm” ei au reacționat

cum au crezut de bine. În drumul lor au săvârșit poate și greșeli, iar curentul politic pe care îl promovau tinerii putea aluneca pe o pantă îngrijorătoare. Dar, în opinia sa, mișcarea a luat naștere datorită democrației false, incapabilă să rezolve problemele țării. În aceste condiții autoritățile zadarnic iau măsuri împotriva acelor care protestau că erau ținuți într-un aer stricat, articolul încheindu-se cu metafora: „trebuie să deschidem și ferestrele”<sup>24</sup>. În mai 1937, într-un articol satiric, țăranul cărturar critica arderea de către un student legionar a unor publicații, printre care și *Cuvântul Satelor*<sup>25</sup>.

Dar Ion Ciucurel știa și să aprecieze activitatea unor demnitari ai vremii. Astfel el lăuda munca prefectului liberal de Timiș-Torontal, Dr. Dimitrie Nistor, subliniind că reprezenta o poruncă a vremii stabilirea unei strânse legături de suflet între înalții dregători și nația de jos<sup>26</sup>.

La sfârșitul anului 1937 viața politică românească era agitată din nou datorită apropierii alegerilor parlamentare. De fapt sistemul politic democratic românesc își trăia ultimele clipe. I. Ciucurel surprindea faptul că toată lumea aștepta schimbarea guvernului, adăugând însă că nu întotdeauna țara avea de câștigat de pe urma schimbării executivului. Partidele politice se lansau în promisiuni demagogice, „democrația cu votul ei universal, dacă a adus un bine poporului a adus însă și un rău Țării, că toți nechemații și nepregătiții cred că s’ar pricepe să conducă această țară.” În realitate liderii politici trebuiau să fie pregătiți ca bărbați de stat „cari o viață întreagă au studiat și adâncit temeinic și pe bazele științei sociologice, economiei politice și demografiei, marile probleme ale României de azi”<sup>27</sup>. Scriitorul bănățean atrăgea atenția că interesele

țărănimii trebuiau avute în vedere de cei ce se prezentau la scrutinul parlamentar de la sfârșitul anului 1937. El le cerea „să votăm cu acel partid sau listă, care nu numai prin programul scris, dar și prin oamenii care-i stau în frunte, formează o garanție pentru noi, că ni se va înlesni calea spre ridicarea în cele culturale și materiale”<sup>28</sup>.

De Crăciunul anului 1937 redactorul gazetei țărănești se întreba în ce măsură oamenii hotărau prin votul lor soarta țării. El arăta că prin votul universal, poporul își alegea conducătorii vremelnici, care puteau crea numai o situație prielnică pentru ca indivizii singuri să se ridice prin ei înșiși. În consecință și țărănul român va trebui să știe a întrebuința mijloacele timpului spre a ajunge la bunăstare. Pentru realizarea acestui deziderat, care nu se înfăptuia doar prin vot universal, țărănului îi mai trebuia și o cultură solidă întemeiată pe acea veche însușire care „este omenia românească”. Potrivit lui I. Ciucurel, România Mare nu a fost înfăptuită prin vot universal, ci prin cultivarea de-a lungul timpului a unei conștiințe naționale, precum și a acelei însușiri alese care pune poporul român în rândul popoarelor civilizate: omenia, dragostea față de frate și chiar față de străinul pașnic. La aceste calități umane s-a ajuns mai ales cu ajutorul învățăturilor creștine<sup>29</sup>.

Analizând situația politică internă din ianuarie 1938 a României, Ion Ciucurel nutrea credința că guvernul Goga (pe care îl caracteriza ca fiind de centru) nu va rezista mult în fruntea țării deoarece era un guvern minoritar. În aceste condiții urmau să aibă loc noi alegeri parlamentare. În privința relațiilor dintre factorii politici români și clasa țărănească, autorul articolului critica din nou faptul că

țărani reprezentau doar simple unelte pentru aducerea la putere a unui partid politic sau al altuia<sup>30</sup>. Discutând programul de guvernare propus de către guvernul Goga, Ciucurel își exprima optimismul față de măsurile anunțate privind agricultura. Dar, sublinia el, ceea ce se plănuia la București trebuia să se și înlăptuiască. Situația noului guvern era cu atât mai grea cu cât trebuia să ușureze starea dificilă în care se găsea țărănimea și să înlăptuiască mari reforme pentru națiune, fără să răstoarne totuși cumpăna finanțelor țării<sup>31</sup>.

Într-un alt articol ce a apărut la 13 februarie 1938, ziaristul se referea la opțiunile politice ale românilor în cazul unor noi alegeri parlamentare. Acestea urmau să fie foarte importante pentru viitorul politic al țării, deoarece populația trebuia să aleagă între trei variante: păstrarea sistemului politic democratic; pentru un guvern naționalist, ce urma să vină la putere ceva mai târziu; sau dacă urma să sprijine guvernul existent, ajutându-l să-și ducă opera de guvernare până la capăt, printr-un parlament cu majoritate absolută. În favoarea păstrării sistemului democratic urma să se pronunțe marea majoritate a minoritarilor, în special populația evreiască. Ciucurel arăta că populația română înclina tot mai mult spre dreapta politică, pulsul nației bătând în favoarea curentului naționalist, alegerile urmând să verifice această nouă orientare. Redactorul *Cuvântului Satelor* era aproape sigur că guvernul va obține majoritatea în Moldova și Basarabia. Lupta cea mai aprigă se va da în Ardeal și Banat, unde reprezentanții primelor două grupări au fost mai puternici în ultimele alegeri. Dar în opinia sa marele arbitru era țărănul român, care va decide ce orientare politică va învinge<sup>32</sup>.



Între timp însă viața politică românească a cunoscut o schimbare fundamentală: regele Carol al II lea a instaurat regimul său personal de guvernare, a fost promulgată o nouă Constituție care interzicea activitatea partidelor politice, lichidându-se astfel regimul politic democratic. Referindu-se la aceste schimbări politice majore, I. Ciucurel evidențiază că democrația în România a fost mai mult o parodie. Poporul a votat pe cine a vrut, dar candidații erau numiți de către partidele politice. Acestea au înlăturat sistematic plugarii din Parlament, iar în aceste condiții țărani se puteau chiar bucura de schimbarea sistemului pluripartid prin modificarea Constituției țării<sup>33</sup>. Țăranul bănățean era în favoarea noii Constituții deoarece prin ea a triumfat și s-a înlăturat ideea corporatistă susținută de către *Cuvântul Satelor*. În această situație va exista un Parlament alcătuit din bresle și nu prin „tirania partidelor care au scos țara la meza până acum. Partidele sunt și vor rămâne desființate prin simplu fapt că nu-și vor mai avea rostul”. Regimul democratic existent până la sfârșitul anului 1937 a falimentat deoarece prin cea mai nerușinată demagogie liderii partidelor au iluzionat poporul, căutând să convingă că el, poporul, „conduce țara, el, poporul alege”. În consecință sistemul politic înlocuit era nedrept și imoral<sup>34</sup>.

Publicistul bănățean mai evidențiază că în cadrul sistemului pluripartid majoritatea oamenilor erau preocupați mai mult de politică. Prin transformările care au avut loc, oamenii aveau timp și pentru preocupări idealiste și morale: „Ne-a trebuit însă această descătușare morală, această primenire, acest răgaz de a ne preocupa de suflet și de minte. Mai ales a trebuit răgaz tineretului

studios de a se ocupa tot timpul numai de carte - iar tineretului de la sate de a face mai întâi școala vieții atât de aspră pentru țărani - și apoi politică”. Existau două lucruri fără de care omul nu se putea ridica la demnitatea adevărată: credința religioasă și cunoștințele despre lume și viață, despre națiune și patrie<sup>35</sup>.

Noul regim politic din România a luat o serie de măsuri ferme contra mișcării legionare, care au culminat cu uciderea liderului grupării: Corneliu Zelea Codreanu. Referindu-se la aceste evenimente, țăranul cărturar bănățean își exprima părerea că prin moartea lui Codreanu mișcarea a încetat să mai existe. În cazul acestuia s-a împlinit prorocirea Evangheliei: „Cine trage sabia de sabie va pieri”. Dar era dureros și revoltător că Garda de Fier „a dat din sânul ei copii de liceu care să asasineze”. Și preoții care au activat în cadrul mișcării erau vinovați, deoarece aceștia erau chemați să propovăduiască pacea și nu violența. În privința măsurilor luate de către autorități contra grupării extremiste, Ciucurel sublinia că „cu mai puțină cruțare și cu mai slabe urmări nimeni n-ar fi putut pune capăt acestei mișcări primejdioase”. Autorul articolului redă și atitudinea pe care gruparea din jurul *Cuvântului Satelor* a avut-o față de mișcărilor extremiste de dreapta și de stânga, arătând că „Noi cei grupați în jurul acestei foi putem fi mulțumiți sufletește, că țăranii și intelectualii cari au scris în coloanele acestei foi, au redat întotdeauna gândul curat, și instinctul sănătos al Nației noastre, ținându-se departe de mișcărilor primejdioase, cum a fost cea apusă acum, sau cea a Dlui Petru Groza dela Hunedoara. Ne bucurăm că se limpezesc apele”, conchidea I. Ciucurel<sup>36</sup>.

Luînd în discuție raporturile dintre regimul carlist și țărănime, I. Ciucurel se pronunța pentru strângerea rândurilor în jurul regelui precum și pentru intrarea țăranilor în noua formațiune politică: Frontul Renașterii Naționale<sup>37</sup>, în conducerea căreia se aflau unele dintre figurile cele mai importante ale țării, care aveau în spate o viață de luptă și de realizări frumoase pe tărâm obștesc și național. El mai evidențiază că în Directoratul F. R. N. a fost numit și „fratele și prietenul nostru Ion Jebeleanu de la Igrîș”, colaborator al *Cuvântului Satelor*<sup>38</sup>.

La 9 mai 1939 a intrat în vigoare o nouă lege electorală<sup>39</sup>. Potrivit publicistului bănățean, țăranii trebuiau să fie mulțumiți de prevederile acesteia. El sublinia că sistemul politic democratic era bun, dar pentru români, neam de țărani, acesta sa dovedit a fi nepotrivit, partidele politice aplicând greșit principiile democratice. Realizând o paralelă cu alte țări democratice, Ciucurel arăta că în Anglia democrația a fost instaurată cu mult timp în urmă, iar din punct de vedere socio-economic Marea Britanie nu mai era o țară de țărani. Încă din veacul al XV-lea în Anglia s-a format o puternică și numeroasă clasă de negustori, căreia i-au urmat muncitorii manufacturieri deveniți apoi muncitori industriali. Democrația exista și în țări agricole precum Danemarca, dar și aceasta a cunoscut o cu totul altă dezvoltare economică și socială decât România. Față de vechea lege electorală care nu a asigurat prezența reprezentanților țăranilor în Parlament, „prin noua lege electorală plugarii vor fi reprezentați prin o treime din Parlament și vor forma o categorie de deputați și senatori ai agriculturii”. În aceste condiții legea reprezenta pentru țărani un salt spre dreptatea socială<sup>40</sup>.

Înființarea Ministerului Propagandei s-a aflat în atenția ziaristului bănățean. Noul departament reprezenta o noutate pentru Europa. Țările democratice nu aveau nevoie de acest minister, pentru că propaganda și educarea politică a cetățenilor erau îndeplinite de către partidele politice. Dar rezultatele obținute de către statele democratice în domeniul propagandei erau negative, în special în țările în care a fost permisă libertatea absolută a propagandei. Ciucurel dădea ca exemplu în acest sens Cehoslovacia, unde partidului comunist i s-a permis să facă propagandă și educație politică cetățenilor la fel ca toate partidele politice. Dar la un moment dat autoritățile statului nu au mai putut ține în frâu poporul cehoslovac care s-a închinat la atâtea biserici politice, iar în cele mai tragice momente ale istoriei lor au început să se răfuiască frații între ei încât au fost nevoiți să cheme vecinul cel tare să-i ia „sub protecție” și „...luați au fost”. În România la adunările și congresele fostelor partide politice țărani mergeau ca la o școală, dar s-a creat o dezbinare între țărani. La nivelul statului nu exista un organ de cărmuire care să îndrume poporul în viața politică, cât și în cea națională, printr-o propagandă bine rânduită. Statele totalitare au fost cele dântâi care au organizat propaganda. Rostul noului minister era de a face să bată la unison și într-o singură direcție gândul și inima națiunii române. El trebuia să orienteze țara spre viitor, conform devizei „Regele și Națiunea, munca și credința”. În plan extern noul departament avea menirea să facă propagandă țării pentru ca aceasta să fie cunoscută atât de către prieteni cât și de

dușmani. Cea mai bună școală pentru o astfel de propagandă o constituia presa, opinia I. Ciucurel<sup>41</sup>.

În fața situației externe dificile în care se afla România la sfârșitul anului 1939 (intensificarea revizionismului maghiar și bulgar pe fondul ofensivei germane în Europa, la care se adăuga necunoscutul protocol secret Ribbentrop-Molotov) Ion Ciucurel solicita unirea și solidaritatea tuturor românilor, putându-se astfel îndepărta perspectiva primejdiei. Exemplul cel mai grăitor în acest sens era dat de solidaritatea și unirea poporului finlandez în fața agresiunii sovietice<sup>42</sup>.

În anul 1940 presiunile Germaniei hitleriste asupra României pentru ca Bucureștiul să-și modifice radical politica sa externă, astfel încât țara să intre în sfera de influență a Berlinului, s-au intensificat. Ultimatumul sovietic urmat de pierderea Basarabiei și a unei părți din Bucovina, diktatul de la Viena și pierderea Cadrilaterului, au dus la prăbușirea regimului personal al lui Carol al II-lea (în ciuda faptului că regele a orientat politica externă spre Germania și a promulgat primele legi cu caracter antisemit). Regimul lui Carol al II-lea a fost înlocuit cu un nou regim autoritar, avându-l în frunte pe generalul Ion Antonescu, care într-o primă etapă a guvernat alături de legionari. Trecând în revistă aceste importante schimbări survenite în viața politică românească la începutul lunii septembrie 1940, Ion Ciucurel sublinia că un suflu nou de viață s-a pornit în țară odată cu venirea la putere a lui Ion Antonescu, fiind reînviată încrederea în viitorul țării. Autorul articolului era de acord cu porunca adresată de către generalul Antonescu de a se munci și de a se realiza sacrificii. „Însuflețire la

muncă, optimism și curaj tineresc îi trebuie Țării azi mai mult ca niciodată ca Nația să poată răzbi înainte, să treacă valurile acestor vremi. Și credință în Dumnezeu”<sup>43</sup>.

Ciucurel a caracterizat și perioada 1930-1940, când în fruntea țării s-a aflat regele Carol al II-lea. În opinia sa acei ani au fost ani de păcate, de superficialitate, de grave greșeli și crime sângeroase „păcate și greșeli ale noastre tuturor. Urmările sunt tragice, ni se prăbușesc hotarele țării”<sup>44</sup>.

Referindu-se la acțiunile politice ale legionarilor din toamna anului 1940, publicistul bănățean arăta că adunarea legionarilor din București<sup>45</sup> a reprezentat semnalul începerii unei munci a tuturor în vederea ridicării țării. Era nevoie de muncă și de organizare, de o muncă orânduită și idealistă pusă în slujba neamului. Era evidențiat faptul că alături de legionari, Antonescu a chemat la muncă pentru țară toată suflarea românească. În privința regimului legionar, acesta „aducea o concepție nouă despre putința reclădirii Patriei zdruncinate: prin munca colectivă, organizată peste tot, începând de sus... până jos în bordeiul meseriașului și a țăranului de la sate”. În regimurile trecute cei de jos nu prea erau chemați la această muncă, nu s-a încercat o organizare temeinică, sistematică, și unitară a muncii. Numai prin muncă cinstită se putea reface țara<sup>46</sup>.

În realitate guvernarea legionară s-a caracterizat prin nerespectarea legilor, corupție, eliminarea fizică a adversarilor politici, pierzându-și astfel viața o serie de personalități politice, culturale, științifice, legislație și acțiuni antisemite, incapacitate de a impune soluții viabile pentru guvernarea țării. La sfârșitul anului 1940

și începutul celui următor conflictul dintre Ion Antonescu și legionari s-a acutizat, ultimii urmărind să-l înlăture pe general din fruntea țării. Disensiunile au culminat cu rebeliunea legionară din 21- 23 ianuarie 1941, în urma căreia legionarii au fost îndepărtați de la conducerea țării. A fost alcătuit un nou guvern, format din militari și tehnicieni, iar România a intrat într-o nouă etapă a existenței sale, cea a unei dictaturi militare.

Ion Ciucurel caracteriza rebeliunea legionară ca fiind o acțiune rușinoasă pentru neamul românesc. „Prin rebeliunea de la 22-23 ianuarie, noi singuri ne-am calificat în fața lumii ca un popor revoluționar, iar tinerii noștri cari au luat parte la rebeliune, s-au timbrat drept copii răi”. „Exaltați de misticismul și fanatismul naționalist al mișcării legionare, care svâcnește atât în cântecul legionar, cât și felul de comportare și organizație, - misticism românesc, care a fost anume pus cu scop bun în țesătura acestei mișcări de către inițiatorul ei, care a fost Căpitanul, pentru mișcarea maselor spre reclădirea Țării - acest misticism și fanatism naționalist, a fost pus în mișcare de conducătorii cei mari, pentru a se ajunge la aceea ce a fost la 22-23 ianuarie”. Faptele reprobabile ale rebeliunii au fost spălate de rezultatul votului dat politicii lui Antonescu la 2 martie 1941<sup>47</sup>. Acest plebiscit dovedea totuși că poporul român nu era chiar atât de rău și de revoluționar. „Istoria nepărtinitoare, credem că ne va arăta, după aceste evenimente: rebeliunea și plebiscitul, ca pe un popor încă tânăr, în faza copilăriei. Un popor care se înflăcărează repede - caracteristica ginteii latine - cu un fanatism și idealism în legea tinereții; ca apoi acest fanatism sădit cu

gânduri bune, să ducă la un moment dat, la o rătăcire periculoasă”. Dar fanatismul fără sens s-a spulberat, I. Ciucurel caracterizând rebeliunea legionară din ianuarie 1941 ca pe o periculoasă manifestare de tinerețe neînfrântă și rău sfătuită<sup>48</sup>.

Referindu-se la 2 martie 1941 la același eveniment, redactorul *Cuvântului Satelor* arăta că armata, situându-se deasupra desbinărilor dintre frați, a redat liniștea și siguranța în interiorul țării. În același timp votul dat la 2 martie 1941 „va manifesta cu siguranță încrederea unanimă” în generalul Antonescu. Pe de altă parte armata germană ajută la asigurarea securității granițelor țării. În acest context intern țăraniile aveau marea datorie de a cultiva pământul<sup>49</sup>.

La 25 mai 1941 publicistul bănățean consacră un articol eroilor neamului. În accepțiunea sa eroismul reprezenta „virtutea vitejiei încununată cu jertfa vieții pentru un scop ideal care merită prețuirea și venerația oamenilor. Eroism înseamnă lupta și moartea pentru un scop moral, uman, național și patriotic, atunci când scopul și felul luptei intră și în vederile doctrinei creștinești”. Lupta și moartea pornită din fanatism și din prostie, atârțată de anumiți conducători, nu însemna pentru țăranul bănățean eroism<sup>50</sup>.

La 22 iunie 1941 armata română a intrat în războiul antisovietic. Ion Ciucurel sublinia că armata română a intrat în război, alături de cea mai puternică armată din lume pentru eliberarea Basarabiei. „În istoria lumii, războiul contra bolșevismului rusesc va rămâne unul dintre cele mai sfinte și mai importante războaie ale armatelor creștine”. Bolșevismul a căutat să despoaie sufletul omenesc de tot ce



avea acesta mai sfânt. Comunismul a urmărit să nimicească familia, iar Stalin a impus cu tunul și cu tancul popoarelor mici evanghelia materialistă a lui Marx și Engels precum și concepțiile draconice ale lui Lenin. În aceste condiții șansa lumii era că în fața colosului armatei bolșevice se posta moderna armată germană<sup>51</sup>. Războiul contra sovietelor din Rusia era văzut în primul rând ca un război de eliberare a „blândului și pravoslavnicului popor rus și împreună cu el a tuturor popoarelor creștine și necreștine din Rusia”. Analizând sistemul comunist I. Ciucurel arăta că marele rău făcut omului de către bolșevici a constat în faptul că au îndrumat creșterea și educarea tinerelor generații pe căi groaznice, în contradicție cu legile firii, fără să țină seama de adevăr, de bine și de frumos. Românii trebuiau să-și elibereze frații din Basarabia „și de dincolo de Nistru până la Marea de Azov”. În consecință - conchidea ziaristul: „pentru întreit scop aducem jertfă: scop umanitar, creștin și național”<sup>52</sup>.

Un al doilea plebiscit privitor la aprobarea politicii promovate de către I. Antonescu a avut loc în noiembrie 1941. I. Ciucurel se pronunța pentru aprobarea acestei politici, arătând că un astfel de vot însemna și un „da” pentru întreaga istorie a țării de mâine, pentru viitorul constructiv al României reîntregite. România de mâine urma să fie naționalist-corporatistă, în care va exista dreptate socială pentru toate categoriile de cetățeni. Acest deziderat putea fi realizat doar de către Antonescu. Toate clasele și breslele sociale urmau să se ajute reciproc și să se întregească unele pe altele pentru producerea de bunuri materiale și spirituale. În viziunea autorului articolului I. Antonescu dorea să îmbunătățească situația țărănimii<sup>53</sup>.

Ziaristul bănăţean a vizitat în toamna anului 1941 Basarabia eliberată de către trupele române. El a descris situaţia din satele basarabene de după lupte, ca şi drama românilor basarabeni deportaţi de către autorităţile sovietice în Siberia. Era evidenţiat faptul că ţăranul basarabean, în ciuda tuturor urgiilor istoriei, şi-a urmat rostul şi destinul său<sup>54</sup>.

La începutul războiului în care a intrat România, scriitorul ţăran bănăţean a consacrat un articol „naţionalismului ţărănesc”. El arăta că după primul război mondial în România au apărut curente politice noi, dar într-o ţară cu o populaţie majoritar ţărănească ar fi fost necesar să apară un naţionalism ţărănesc, nu în sens politic, de partid sau de clasă, ci unul în care să se încadreze toate clasele sociale ale României. Aceasta deoarece naţionalismul ţărănesc este neoaş românesc, fiind bazat pe legea străbună, pe tradiţiile sfinte, pe dragostea de moşie şi pe bunul simţ al ţăranului. Acest naţionalism nu trebuia să aibă elemente străine, putând „avea doar puncte comune, în bine şi progres, cu alte mişcări naţionaliste”. Conceptul de naţionalism-ţărănesc mai însemna sprijinirea ţărănimii în mod real, nu numai prin vorbe şi poezie, deoarece ţărănimea reprezenta clasa socială de temelie a ţării, iar ridicând economiceşte şi moraliceşte această clasă era ridicată însăşi naţiunea<sup>55</sup>.

La sfârşitul anului 1942 Ion Ciucurel lua în discuţie viitorul postbelic al României. El îşi puneă speranţa în respectarea de către învingători a dreptului divin al popoarelor. „Aveam această încredere şi siguranţă cu atât mai mult, cu cât şi noi suntem în vălmăşagul luptei alături de acele armate viteze, cari au toate şansele de a ieşi

biruitoare”. Ziaristul își exprima încrederea că odată cu biruința asupra bolșevismului se realipeau la România și toate teritoriile locuite de români<sup>56</sup>. În acest spirit el lansa chemarea „la o muncă și acțiune mai intensă în folosul neamului ce ia parte la marele război contra păgânismului bolșevic”<sup>57</sup>.

Într-un articol intitulat sugestiv „An nou fericit?” I. Ciucurel lansa un nou apel românilor pentru ca aceștia să-și îndeplinească datoria față de țară. Referindu-se la România și la poporul român aflate într-un moment dificil al istoriei, remarcă: „Patria ne este corabia pe care noi călătorim acum pe marea agitată de furtuna războiului. Noi suntem marinarii. Sau vom răzbi înainte vom salva Corabia și vom scăpa și noi, sau ne vom îneca, când ni se scufundă nava”. Ciucurel conchidea că întotdeauna pe catargurile navei românești a fâlfăit steagul credinței creștinești și al dreptății omenești<sup>58</sup>.

Bătălia de la Stalingrad a reprezentat o cotitură hotărâtoare în desfășurarea celui de-al doilea război mondial, iar pentru armata română ea s-a terminat cu pierderi grele. Privitor la aceste lupte redactorul *Cuvântului Satelor* sublinia că soldații români, în condiții dificile, „au săvârșit...marea rezistență, până la jertfirea de sine...”<sup>59</sup>.

Anul 1944 a reprezentat un an de o deosebită importanță în istoria României. Pe fondul înfrângerilor suferite de către Axă pe toate fronturile, a înaintării armatei sovietice pe teritoriul românesc, la 23 august 1944 factorii politici români au hotărât schimbarea politicii externe a țării: abandonarea alianței cu Germania și trecerea României de partea coaliției antihitleriste. În plan intern, pentru o

scurtă perioadă de timp, a fost restabilit regimul politic democratic de dinaintea anului 1938. Dar cu sprijinul substanțial al sovieticilor care au ocupat militar țara, P. C. R., ne semnificativ până la acea dată, a declanșat o puternică ofensivă (în care a folosit metode politice nedemocratice) pentru cucerirea puterii politice și apoi pentru transformarea statului român într-un stat comunist. Această bătălie politică dură a afectat profund și țărănimea bănățeană, tradițional anticomunistă, și implicit importanta lor gazetă *Cuvântul Satelor*, precum și pe conducătorii acesteia<sup>60</sup>.

În acest context politic intern, Ion Ciucurel sublinia la 25 decembrie 1945 că poporul român a fost aruncat în cel de-al doilea război mondial peste noapte, fără voia sa. Cu prilejul Crăciunului țăranul român era încrezător în destinul țării sale și în conducătorii acesteia<sup>61</sup>.

Analizând viața politică românească de după război, ziaristul bănățean arăta că partidele istorice sau sistemele dictatoriale de până atunci au căutat să împiedice unirea uriașei clase țărănești fie într-o organizație economică, fie numai într-o asociație profesională compactă de țărani, fiindu-le teamă că astfel țărănimea devenea o forță politică. Țărănimea a fost împiedicată să se organizeze într-un partid politic, exemplul cel mai elocvent fiind prigoana fostelor autorități față de Frontul Plugarilor. În preajma viitoarelor alegeri partidele politice urmau să facă din nou apel la țărănime pentru a le vota. Dar aceasta precum și muncitorimea se vor situa alături de acele organizații și partide care pe listele lor electorale vor avea drept candidați reprezentanții celor două clase socio-profesionale. Prin

guvernul Groza țărănimea putea deveni o putere în stat, prin libertatea de a se organiza pe care a câștigat-o<sup>62</sup>.

La 6 ianuarie 1946, într-un articol închinat Botezului Domnului, publicistul bănățean arăta că doar religia creștină a rezistat de-a lungul istoriei, deoarece Evanghelia are la bază iubirea de oameni, având cea dântâi regulă în porunca „lubește pe aproapele tău, ca pe tine însuți”. În acest enunț este cuprinsă toată esența democrației, precum și cele trei principii primordiale ale acesteia: libertate, egalitate și dreptate. Dar pentru aceste principii de bază oamenii au fost nevoiți să poarte o serie de războaie, să înfăptuiască revoluții sângeroase. Cu ocazia sărbătorii Botezului Domnului se întrevedea, în opinia lui I. Ciucurel, o rază de nădejde, iar cerul mohorât de pe urma războiului începea să se limpezească. Aceasta cu atât mai mult cu cât națiunile mari întreprindeau primii pași pentru consolidarea păcii, fapt ce părea a reieși și din rezultatele Conferinței de la Moscova<sup>63</sup>.

Ion Ciucurel a analizat într-o serie de articole și principalele evenimente internaționale din perioada 1926-1946.

Referindu-se la recunoașterea de către Italia a unirii Basarabiei cu România, publicistul bănățean sublinia că aceasta a fost absolut necesară pentru ca actul ce a avut loc în ultima parte a primului război mondial să fie privit ca definitiv și din punctul de vedere al raporturilor internațional. Hotărârea diplomației italiene nu a fost privită cu ochi buni de către Moscova și nici de către o parte a presei iugoslave. Ziaristul puneia atitudinea presei din țara vecină față de acest eveniment diplomatic și pe seama „glasului sângelui slav”<sup>64</sup>.

Țăranul cărturar bănățean a urmărit cu mare atenție și modul cum a fost rezolvată problema optanților<sup>65</sup>. El evidențiază că România a cucerit o mare victorie diplomatică în acest caz, în condițiile în care Ungaria a desfășurat o abilă și intensă propagandă<sup>66</sup>.

În articolele sale gazetarul bănățean a analizat și situația politică existentă în țările vecine. În notele de călătorie intitulate „Prin Ungaria de astăzi” și redactate în urma vizitei pe care a făcut-o la Expoziția agricolă din Budapesta în 1928, Ciucurel relatează că maghiarii nu mai păstrau ținuta lor semeață de altădată, pe fețele lor citindu-se o nelămurită melancolie. Referindu-se la aspectul satelor din țara vecină, el a întâlnit aceleași gospodării rustice, proletariatul agricol fiind foarte numeros datorită latifundiilor mari, el având un concurent serios prin creșterea numărului de tractoare<sup>67</sup>. Budapesta i se înfățișa ca un oraș modern, în care se făcea risipă de energie electrică, pe străzi fiind montate mari reclame. Turiștii puteau citi știri telegrafice despre evenimentele care se petreceau în întreaga lume, circulau autobuze uriașe. În același timp erau întâlnite afișe uriașe realizate de către „Liga revizionistă”. Aceasta avea drept țintă finală tulburarea păcii în Europa și declanșarea unui conflict din care Ungaria ar putea ieși mărită din punct de vedere teritorial. Toată această propagandă revizionistă se făcea sub ochii Ligii Națiunilor<sup>68</sup>. Capitala Ungariei era vizitată de foarte mulți străini, în vederea dezvoltării turismului realizându-se o uriașă propagandă. Se desfășurau o serie de congrese internaționale, muzeele budapestane bogate în exponate, constituind un punct de atracție. Dar în opinia vizitatorului bănățean efectele acestei civilizații erau resimțite de

către țăranul ungar prin dările pe care acesta era obligat să le plătescă. În acest context I. Ciucurel a ajuns la o concluzie cel puțin ciudată: „Prin urmare, o fi frumos la Pesta, dar țăranul ungar, desigur dorește să se mai vândă din lucrurile de valoare ale muzeelor - așa cum se face în Rusia- pentru a i se mai ușura sarcinile sub care s'a gârbovit”<sup>69</sup>.

În Iugoslavia, după primul război mondial regimul instituit de către Partidul Radical condus de către Nikola Pašić a inaugurat o conducere centralistă, sârbii impunându-se ca națiune dominantă, fapt care a creat probleme grave în toate domeniile, dar mai ales în viața politică a Regatului sârbo-croato-sloven. Față de această politică o puternică opoziție a fost realizată de către Partidul Țărănesc Croat condus de către Stephan Radić. Nemulțumirile populației, starea economică precară, frământările etnice din ce în ce mai intense, tendințele separatiste ale Croației au generat o stare de instabilitate, fapt ce l-a determinat pe regele Alexandru I să dizolve, la 6 ianuarie 1929, Parlamentul și partidele politice și să instituie dictatura regală<sup>70</sup>.

Referindu-se la evenimentele politice de la Belgrad de la începutul anului 1929, ziaristul țăran aprecia că prin instaurarea dictaturii, Alexandru I a săvârșit un act nemaîntâlnit în istoria politică a Europei de după primul război mondial. „Nu e lucru ușor, după ce s'au prăbușit atâtea tronuri, să vii tu rege și să răstorni toată rânduiala democratică a țării, să desființezi chiar legea fundamentală: constituția, să-ți denumești un guvern personal și să dai decrete regale cu putere sfântă de lege ca pe vremea țarismului rusesc”.

Regele, se evidenția în continuarea articolului, a recurs la această măsură datorită neputinței guvernelor democratice de a realiza o unificare reală a țării, crezând că va putea realiza acest lucru cu „furca”. Ciucurel a identificat și cauza care a dus la criza politică din regatul vecin: politica greșită a sârbilor față de teritoriile unite la 1918, în special față de Croația și de Slovenia. Unirea s-a înfăptuit condiționat, provinciile unite urmând să – și păstreze forma și caracterul administrației lor autonome, dar înțelegerea nu a fost respectată de către sârbi<sup>71</sup>.

La sfârșitul primului război mondial a luat ființă la Geneva, Societatea Națiunilor, organism internațional menit să conserve pacea lumii, dar care a fost preocupat și de problemele economice, sociale, culturale ale omenirii. Publicistul bănățean caracteriza Liga Națiunilor ca adunarea unde se întâlnea apusul cu orientul. El a salutat alegerea în 1930 a ilustrului diplomat român Nicolae Titulescu în funcția de președinte a Adunării Generale a Ligii Națiunilor. Sesizând că forul de la Geneva era preocupat de rezolvarea gravelor probleme economice și sociale rezultate de pe urma crizei economice mondiale, formându-se în acest sens o comisie care urma să se ocupe în special de problemele țărilor agrare, Ciucurel se întreba dacă liderii țărilor agrare vor fi „destul de destoinici ca să ia la Geneva măsuri pe cari aplicându-le să le simțim efectul bun și noi cei dela sate?”<sup>72</sup>.

Relațiile internaționale s-au tensionat odată cu venirea lui Hitler la putere în Germania, precum și cu punerea în practică a planurilor sale de revizuire a sistemului tratatelor de pace de la Versailles.



La 9 octombrie 1934 regele Alexandru I al Iugoslaviei și ministrul de externe francez Louis Barthou au fost asasinați la Marsilia de către teroriști croați. Cercetările au dezvăluit că asasinii s-au instruit în Ungaria<sup>73</sup>. Referindu-se la acest dramatic episod, Ion Ciucurel arăta că au fost ucise două mari personalități, iar istoria va dezvălui cauzele adânci ale dublului asasinat<sup>74</sup>.

Noul șef al diplomației franceze, P. Laval considera că Franța trebuia să evite cu orice preț un posibil război, dorind să ajungă la o înțelegere cu Germania și cu Italia. Într-o primă etapă ministrul de externe francez a urmărit încheierea unei înțelegeri cu Italia, cele două părți angajându-se în negocieri în vederea atingerii acestui scop. Tot pentru realizarea acestui obiectiv diplomatic Parisul a făcut unele concesii Romei în problemele coloniale. Analizând pactul franco-italian încheiat la 7 ianuarie 1935, redactorul *Cuvântului Satelor* remarca faptul că deși toate popoarele se înarmau, tendințele liderilor lor era de a salva pacea. Privitor la Italia anumite cercuri politice au încurajat revizionismul maghiar. „Se vede însă că Italia și-a dat seama în timpul din urmă, că interesele superioare îi dictează, atât în folosul ei propriu, cât și al menținerii păcii generale, să se apropie de Franța.” Pactul cu Franța urma să contribuie la întărirea păcii pe continentul european și va fi benefic și pentru integritatea teritorială a României: „Pe noi trebuie să ne bucure faptul, că cele două surori latine, după ce și-au propus să aranjeze anumite chestiuni coloniale între ele, se spune că vor pune pe tapet și vor lămurii și lucruri cari ne privesc deaproape și pe noi românii- și anume mișcarea revizionistă”<sup>75</sup>.

În conformitate cu cele hotărâte la Versailles, în 1935 în provincia Sarre a avut loc un plebiscit, în cursul căruia populația regiunii (90% germană) a hotărât unirea cu Germania. Publicistul bănățean sublinia că votul din Sarre însemna dorința locuitorilor regiunii de a se pune sub steagul hitlerismului. Analizând fenomenul național-socialist autorul articolului vedea în „fostul zugrav Hitler” exponentul tipic al curentului imperialist german, metamorfozat în nazism. Numai așa se putea explica însuflețirea poporului german de a-l vota pe Hitler<sup>76</sup>.

La 4 octombrie 1936 Ion Ciucurel referindu-se la politica promovată de către Hitler pe plan extern și care încălca grav tratatele de pace de la sfârșitul primului război mondial (introducerea serviciului militar obligatoriu și ocuparea zonei renane) evidenția că: „Dacă Hitler poate sfida astăzi toate tratatele de pace, se datorește faptului că el este secondat de o mare națiune care pe lângă sentimentul demnității naționale mai nutrește și o nemărginită dragoste față de armata țării”<sup>77</sup>.

În condițiile în care Europa era amenințată de un nou război, I. Ciucurel sublinia că România nu va avea nici pe viitor gânduri expansioniste<sup>78</sup>, iar pentru păstrarea integrității țării aliații României nu puteau fi decât cei „care ne-au ajutat și în trecut la întregirea țării”<sup>79</sup>.

În articolul său din 7 iunie 1936 intitulat sugestiv „Daține pe cei pierduți” țăranul cărturar bănățean informa autoritățile competente de la București despre prezența pe teritoriul U. R. S. S.-ului a unor prizonieri români din timpul primului război mondial (printre care și

ardeleni și bănățeni). Din mărturiile unor prizonieri care au reușit să fugă din Rusia sovietică, regimul comunist îi trata foarte dur pe acești prizonieri (majoritatea munceau în mine în regiunile îndepărtate ale Uniunii Sovietice). Amintind că existau reglementări internaționale precise care apărau soarta prizonierilor de război și prevedeau repatrierea acestora, Ciucurel cerea guvernunților români întreprinderea de măsuri ferme în vederea repatrierii miilor de prizonieri rămași în U. R. S. S., aceasta cu atât mai mult cu cât între București și Moscova au fost stabilite legături diplomatice<sup>80</sup>.

După ce în primăvara anului 1938 Hitler a ocupat Austria, în vara și toamna aceluiași an Europa a cunoscut o altă criză diplomatică majoră în urma pretențiilor Germaniei asupra regiunii sudete. Țăranul bănățean aprecia că după două decenii de pace și prosperitate „într-o mai dreaptă împărțire a Europei” exista pericolul unui nou război datorită „neburniei unor conducători aroganți”. Deși România, la fel ca marii săi aliați, dorea pacea, datorită amenințărilor existente la adresa Cehoslovaciei, țara trebuia să stea de veghe<sup>81</sup>.

În toamna anului 1938 Carol al II-lea a întreprins un turneu diplomatic în Anglia, Franța și Germania. Vizita regelui României la Londra a contribuit, preciza I. Ciucurel în articolul dedicat acestui eveniment, la consolidarea legăturilor dintre cele două state, în condițiile în care propaganda revizionistă maghiară era deosebit de intensă în Anglia. Totodată era aprobată politica externă promovată la acea dată de către cercurile decizionale românești<sup>82</sup>.

În primăvara anului 1939 Germania a invadat și teritoriul ceh care a mai rămas independent. Sesizând din nou pericolul izbucnirii

unui nou război pe continentul european, Ion Ciucurel se pronunța în favoarea menținerii păcii<sup>83</sup>.

La 16 iulie 1939 redactorul *Cuvântului Satelor* caracteriza situația internațională ca fiind foarte încordată. Există o situație foarte curioasă în plin secol XX când nu se mai respecta nici o lege internațională, când „te aștepti să te atace dușmanul peste noapte, să-ți cotopească țara pe furiș, fără nici o declarație de război, sau ultimatum”. În această situație țările care se cred amenințate trebuie să-și vegheze hotarele, ca pe vremea năvălirilor barbare, cu deosebire să războiul care stă gata să izbucnească urma să se poarte între creștini<sup>84</sup>.

În vara anului 1939 pretențiile teritoriale ale Germaniei s-au îndreptat asupra Poloniei, Berlinul revendicând Danzigul. După eșecul tratatelor anglo-franco-sovietice privind încheierea unui pact antigerman, în luna august 1939 omenirea a fost luată prin surprindere odată cu semnarea la Moscova a pactului sovieto-german, ce avea și un protocol secret prin care Polonia, țările baltice și România erau împărțite între cele două puteri europene. A urmat declanșarea atacului german asupra Poloniei, în urma căruia Anglia și Franța au intrat în război de partea Poloniei (datorită tratatelor de garanții pe care cele două puteri occidentale le aveau încheiate cu Varșovia). Astfel omenirea a intrat în cel de-al doilea război mondial.

Referindu-se la criza Danzigului, precum și la tratatul Ribbentrop-Molotov, I. Ciucurel semnala că în urma pactului realizat cu sovieticii, existau puține șanse de a i se impune Germaniei o înțelegere silită privitoare la pretențiile sale teritoriale. Berlinul nu

numai că se descotorosea de un adversar puternic precum U. R. S. S. – ul, dar Moscova putea deveni chiar furnizorul de materii prime și de alimente al acestuia într-un viitor război. În aceste condiții omenirea se putea aștepta ca Germania să fie și mai intransigentă față de Polonia. Ziaristul aprecia că în acele zile se juca soarta păcii<sup>85</sup>.

La 13 septembrie 1939 publicistul român atrăgea atenția asupra pericolului extinderii războiului în întreaga Europă. În mod profetic, apelând la învățăturile Scripturii, el pune pe hârtie următoarea frază: „...vai de acela prin care a venit răul”, cu referire la viitorul Germaniei<sup>86</sup>.

Analizând războiul sovieto-finlandez, Ion Ciucurel sublinia că acesta era purtat pe de o parte de o Rusie îndemnată de ambiția de țară mare care dorea să termine cât mai repede cu piticul finlandez, iar pe de altă parte de finlandezul ce se lupta cu ultima încordare a celui care se simte mai slab. În restul Europei milioane de soldați stăteau la pândă pe frontul de vest și la granițele tuturor statelor. Erau încălcate astfel învățăturile Mântuitorului care îndemna la pace și la iubirea aproapelui: „Înțelepciunea, înțelegerea, temerea de Dumnezeu, iată ce lipsește omenirii”<sup>87</sup>.

Trecând în revistă războiul ce se desfășura în vestul Europei în primăvara anului 1940, redactorul *Cuvântului Satelor* evidențiază că niciodată un război nu s-a purtat cu mijloacele tehnice din acel moment. În astfel de condiții foarte mulți civili au murit, înaintea umanității apărând fantoma unei Europe pustiite și dărâmate. Constatând că Liga Națiunilor în care continentul european și-a pus

speranța de menținere a păcii a falimentat, Ciucurel se arăta preocupat de viitorul post-belic al continentului. Va fi desigur o nouă hartă, dar imboldul de a începe o viață nouă trebuia să se bazeze pe legea adevărului și a binelui, singura care va duce la o pace și la un progres mai îndelungat. Dar se întreba el, „găsi-vor prin acest război popoarele Europei calea păcii adevărate, care este deasupra egoismului și a șovinismului, deasupra materialismului - calea înțelepciunii spiritului creator ca tinerii de azi peste un sfert de veac să nu mai treacă printr-un nou cataclism?”<sup>88</sup>.

Înfrângerea militară a Franței din primăvara anului 1940, imposibilitatea Angliei de a acorda României un eventual sprijin, au dus la o izolare totală pe plan internațional a țării noastre. Pe acest fond U. R. S. S.- ul a adresat un ultimatum guvernului român, cerând la 26 iunie 1940 retrocedarea imediată a Basarabiei și a N. Bucovinei. Bucureștiul a acceptat ultimatumul sovietic, fapt ce a marcat pe plan intern începutul sfârșitului pentru regimul condus de către Carol al II lea. Pentru salvarea situației, regele a decis schimbarea orientării politicii externe a României, Bucureștiul părăsind alianțele sale tradiționale și apropiindu-se de Germania. În acest sens la 4 iulie 1940, Ion Gigurtu, privit favorabil la Berlin, a fost investit cu formarea noului guvern, iar Mihail Manoilescu a devenit șeful diplomației românești. Cei doi au vizitat Germania și Italia, în scopul de a obține bunăvoința celor două state față de România și de a contracara pretențiile teritoriale tot mai insistente ale Ungariei și Bulgariei față de țara noastră..

Ion Ciucurel caracteriza vizitele celor doi demnitari români la Berlin și la Roma ca fiind dintre „cele mai însemnate, pe care purtătorii de cuvânt ai României le-au făcut de la război încoace”, ele având loc în momentul când se punea în discuție o nouă ordine în sud - estul Europei. Publicistul bănățean remarca faptul că vizitele au avut loc în aceeași perioadă de timp cu cele întreprinse de către miniștrii Bulgariei și Ungariei în cele două capitale. I. Gigurtu și M. Manoilescu erau cei mai indicați demnitari să întreprindă turneul diplomatic. Aceasta deoarece nu ar fi fost îndeajuns ca România să facă numai o simplă declarație de încadrare în politica Axei, conducerea țării trebuind să prezinte toată garanția că noua orientare externă era sinceră. Ori aceasta garanție o prezentau din plin cei doi. În continuarea articolului său Ciucurel l-a elogiât pe M. Manoilescu, partizanul doctrinei corporatiste. „Democrația a trebuit să-și facă de cap până la sfârșit, să ducă la dezastru țări și popoare, cari n-au știut să-și măsoare puterile și să evite măcar războiul”. România, prin I. Gigurtu, M. Manoilescu și regele Carol al II-lea, „a făcut tot ce omenește se poate face în astfel de împrejurări, pentru binele și păstrarea ei” conchidea publicistul bănățean<sup>89</sup>.

Dar optimismul acestuia a fost de scurtă durată. Germania și Italia au impus României dictatul de la Viena, prin care România era silită să cedeze Ungariei partea de nord - est a Transilvaniei. În fața presiunii interne Carol al II lea l-a adus la putere pe generalul Ion Antonescu, care la 5 septembrie 1940, i-a cerut regelui să abdice.

Referindu-se la aceste evenimente, în articolul său „Schimbul de populație și țărani” din 1 septembrie 1940, țărănul cărturar

bănățean se opunea ideii unui schimb de populație în regiunile de graniță dintre România pe de o parte și Ungaria și Bulgaria, pe de altă parte<sup>90</sup>.

Ion Ciucurel a condamnat atrocitățile comise de către autoritățile maghiare față de românii rămași în teritoriul Ardealului răpit. El sublinia că aceste atrocități au fost puse la cale după un sistem general, realizat de către autoritățile ungare centrale, dar „barbariile de astăzi n-au nici o justificare”<sup>91</sup>.

În anul 1941 noi state europene au fost cuprinse de război. În aprilie Iugoslavia și Grecia și-au pierdut independența. În ziua când cele două state balcanice au fost atacate de către trupele germane, I. Ciucurel semna în *Cuvântul Satelor* un articol antirăzboinic. Atunci când natura se pregătea de înviere, oamenii, împotriva legilor naturii și ale lui Dumnezeu, se pregăteau să se omoare unii pe alții. Războiul provoca suferință, boli, mizerie, astfel încât primăvara vieții devenea primăvara morții<sup>92</sup>.

Concluzionând, Ion Ciucurel atrăgea atenția factorilor politici competenți români asupra imaturității politice a țăranilor români, care votau la alegerile parlamentare în funcție de sfaturile pe care le primeau de la autoritățile locale, sau în urma presiunilor la care erau supuși de către grupurile de presiune ale partidelor politice. Situația se datora faptului că partidele politice nu s-au ocupat de educarea politică a poporului, astfel încât acesta să fie conștient de drepturile pe care le avea într-un sistem politic democratic. În aceste condiții ziaristul bănățean deplângea faptul că țăranii nu erau reprezentați în cadrul partidelor politice și nu aveau un cuvânt de spus în Parlamentul țării.



Analizând situația teritoriilor alipite la Marea Unire de la Alba Iulia de la 1 Decembrie 1918, redactorul *Cuvântului Satelor* sublinia necesitatea unificării sufletești a tuturor românilor, considerând P. N. L. ca fiind principalul vinovat a nerealizării acestui deziderat.

În perioada crizei economice țăranul cărturar bănățean vedea necesară apariția unei minți luminate care să indice calea de urmat pentru salvarea țărilor afectate de criză, altfel existând pericolul prăbușirii sistemului de valori existent.

În întreaga perioadă interbelică Ion Ciucurel a criticat aspru minusurile democrației românești: demagogia, corupția, partizanatul politic. De aceste stări de lucru se făceau vinovate atât P. N. L., dar și P. N. Ț., care a fost creditat cu încredere, de către publicistul bănățean, la venirea sa la putere. În articolele sale, Ciucurel se pronunța pentru politicieni drepecți, sinceri, cu o temeinică pregătire în vederea rezolvării marilor probleme ale României interbelice și care să păstreze o strânsă legătură cu poporul. Era necesară concomitent și o regenerare morală a întregii societăți românești.

Menținerea acestor stări de lucruri negative l-au determinat pe Ion Ciucurel să-și piardă încrederea în sistemul democratic românesc. Faptul era foarte grav deoarece țăranul luminat bănățean era un formator de opinie în mediul rural din această parte a țării. Cel puțin factorii politici bănățeni trebuiau să tragă un serios semnal de alarmă în acel moment. În 1936 Ion Ciucurel se pronunța pentru un sistem corporatist, luându-se ca exemple Portugalia și Austria, cu un Parlament în care să fie reprezentate echitabil toate categoriile socio-profesionale. Apoi modelul care trebuia să înlocuiască sistemul

politic democratic a devenit statul național-corporatist gândit de către Mihail Manoilescu. Desigur că trebuie remarcat faptul că ziaristul bănățean a apreciat realizările regimului democratic românesc din perioada interbelică.

Din start I. Ciucurel a respins ideea de comunism. În privința naționalismului, acesta trebuia să cuprindă, în viziunea publicistului bănățean, conceptele de patriotism și de creștinism. El se pronunța pentru un naționalism conștient și constructiv, în care fiecare națiune să-și aibă propriul ei drum de dezvoltare.

În analizele consacrate Gărzii de Fier, fondatorul *Cuvântului Satelor* preciza că mișcarea a luat ființă datorită democrației false existente în România, care s-a dovedit incapabilă să rezolve problemele țării, cei mai afectați de această situație fiind tinerii. Dar ca să fie viabilă mișcarea trebuia să aibă un program politic precis, să dețină soluții practice pentru rezolvarea problemelor economice. El preciza că nici o grupare naționalistă românească nu avea astfel de soluții în a doua parte a deceniului patru al secolului XX.

Ion Ciucurel s-a pronunțat în favoarea regimului instaurat de către Carol al II-lea, nădăjduind că acesta va rezolva problemele țăranilor. El mai aducea ca argument în sprijinul regimului politic instaurat la începutul lui 1938, includerea în noua Constituție a ideii corporatiste, susținută de către mișcarea din jurul Cuvântului Satelor. În urma interzicerii activităților partidelor politice, țăranul bănățean își exprima speranța că va exista mai puțină dezbinare în țară, mai puține patimi politice, astfel încât oamenii să-și poată realiza mai bine planurile profesionale.

Venirea lui Ion Antonescu în fruntea României a adus, în opinia sa, un suflu de viață nouă în România. Era nevoie de muncă și de organizare, de muncă orânduită și idealistă pusă în slujba țării. Desigur Ciucurel a fost atras de chemările la muncă, ordine, cinste pe care le-a lansat Antonescu. Apoi din nou el a crezut că regimul politic condus de general va aduce o viață mai bună pentru țărani. Nu trebuie uitat nici contextul internațional, faptul că aproape pe întreg continentul european dominau regimuri dictatoriale, extremiste. În privința legionarilor aceștia au utilizat conceptul de ortodoxism, fapt care a atras o bună parte din țărani români (alături de promisiuni demagogice privind îmbunătățirea stării țăranilor). Dar I. Ciucurel a condamnat violențele din timpul rebeliunii legionare, subliniind că eroismul nu înseamnă a lupta și a muri din fanatism și din prostie. Prin eroism el înțelegea a lupta și a muri pentru un scop moral, național și patriotic. De asemenea ziaristul bănățean a avut o atitudine critică față de unele măsuri economice care au fost luate de către cele două regimuri politice autoritare și care nu erau favorabile țăranimii.

Ion Ciucurel a fost favorabil războiului pornit de către România pentru eliberarea Basarabiei. Războiul antisovietic era văzut și ca unul de eliberare de bolșevism a popoarelor din U. R. S. S. Desigur marea majoritate a populației României, precum și marea parte a liderilor politici au sprijinit războiul pentru eliberarea Basarabiei. El își mai exprima speranța că odată cu obținerea victoriei contra bolșevismului se vor realipi la România toate teritoriile locuite de români aflate în acel moment sub dominație străină.

Ziaristul bănăţean a adus în discuţie un concept interesant: cel de „naţionalism ţărănesc”. Acesta urma să încadreze toate clasele sociale din România, fiind bazat pe legea străbună, pe tradiţiile sfinte, pe dragostea de moşie şi pe bunul simţ al ţăranului. Naţionalismul ţărănesc nu trebuia să aibă elemente străine în conţinutul său, el putând avea doar puncte comune în bine şi progres cu alte mişcări naţionaliste. Odată cu transpunerea sa în practică, ţăranii urmau să fie sprijiniţi în mod real, nu doar prin vorbe şi poezie.

În noul context politic intern de după 23 august 1944, Ion Ciucurel şi-a exprimat încrederea că ţărănimea va putea deveni o putere în stat. Această atitudine politică a redactorului *Cuvântului Satelor* trebuie înţeleasă ca fiind o acţiune tactică, de salvare a publicaţiei în paginile căreia să fie reprezentate pe mai departe interesele profesionale ale ţărănimii. Trebuie să ţinem cont şi de interesul manifestat de către Frontul Plugarilor de a pune mâna pe *Cuvântul Satelor*, de a transforma această publicaţie care se bucura de o audienţă mare în lumea satului bănăţean, într-una în care să fie propagate ideile acestei formaţiuni politice aflată la remorca Partidului Comunist Român. În această situaţie orice atitudine ostilă guvernului instaurat la 6 martie 1945 ar fi dus automat la interzicerea gazetei. În realitate Ion Ciucurel a rămas până la sfârşit ostil comunismului şi lui Petru Groza (mărturiile sale din jurnal în acest sens, realizate în plin stalinism, sunt mai mult decât elocvente). În sprijinirea afirmaţiei noastre vine şi articolul său în care arăta că de-a lungul istoriei doar religia creştină a rezistat, în enunţul evanghelic „lubeşte pe aproapele tău, ca pe tine însuţi”, fiind cuprinsă toată

esența democrației, precum și principiile ei fundamentale: libertate, egalitate, dreptate.

În articolele destinate situației internaționale, Ion Ciucurel a analizat corect multe dintre evenimentele internaționale care au avut loc între anii 1927-1945.

Astfel ziaristul bănățean a realizat o radiografie corectă a situației interne din Iugoslavia și Ungaria.

A apreciat deasemenea că Europa, consfințită prin tratatele de pace de la Paris, era mai dreaptă, iar Liga Națiunilor avea un rol important în menținerea păcii și rezolvarea crizei economice din 1929-1933.

În 1935, când Anglia și Franța pășeau tot mai mult spre politica conciliatoristă față de Germania, Ion Ciucurel a surprins corect esența și scopurile imperialiste ale nazismului german. În astfel de condiții el solicita factorilor decizionali de la București păstrarea alianțelor tradiționale ale României pe plan extern.

În întreaga perioadă interbelică țăranul cărturar bănățean s-a pronunțat pentru menținerea păcii, pusă în pericol de „nebunia unor conducători aroganți”. El a făcut apel la salvarea păcii în plin secol XX, când lumea s-a întors la vremurile barbare, când nu se mai respecta nici o prevedere a dreptului internațional.

Ion Ciucurel a observat unele dintre consecințele pactului Ribbentrop - Molotov încheiat la 23 august 1944. Astfel prin semnarea tratatului în cauză, Germania nu mai avea în URSS un dușman, ci un partener care îi putea furniza materii prime într-un viitor război, fapt ce s-a întâmplat până la 22 iunie 1941. În aceste

condiții, având spatele asigurat Berlinul va adopta o atitudine și mai intransigentă față de Polonia. Profetic, țăranul bănățean a prezis prăbușirea Germaniei după război.

Războiul sovieto-finlandez a fost văzut în adevăratul său sens: de cucerire din partea sovieticilor și de apărare din partea finlandezilor.

Evidențiind că cel de-al doilea război mondial se purta cu mijloace tehnice moderne, care au provocat pierderi mari de vieți omenești din rândul populației civile, I. Ciucurel lansa un semnal de alarmă asupra pericolului unei Europe pustiite și distruse. În privința situației post- belice a continentului european, ziaristul bănățean aprecia că va fi realizată o nouă hartă a acestuia, el punându-și întrebarea dacă pacea care va fi instaurată va fi mai durabilă și dacă peste un sfert de veac nu va izbucni un alt război. Pentru menținerea păcii, relațiile pe continentul european trebuiau să se bazeze pe legea adevărului și a binelui.

Ion Ciucurel a salutat numirea lui Mihail Manoilescu în fruntea Ministerului de Externe în vara anului 1940. Desigur simpatia față de acesta se datora faptului că Ciucurel era partizanul corporatismului propovăduit de către Manoilescu.

Redactorul *Cuvântului Satelor* s-a opus ideii schimbului de populații de la granița dinre România pe de o parte și Ungaria și Bulgaria pe de altă parte, care în opinia sa ar fi afectat interesele economice ale țăranilor români, condamnând ferm atrocitățile pe care autoritățile maghiare le-au săvârșit împotriva românilor aflați în teritoriile răpite din Ardeal.

Ion Ciucurel a acordat o mare importanță în articolele pe care le-a publicat în *Cuvântul Satelor* stării economice a țaranului român.

Referindu-se la anul agricol 1926, scriitorul țaran bănățean arăta că acesta nu a fost un an agricol bun datorită inundațiilor care s-au produs și care l-au determinat pe țaran să se îndatoreze. Autoritățile nu i-au acordat nici un ajutor, ci dimpotrivă iau stabilit noi „biruri”. În această situație țaranul bănățean vedea ridicarea materială a confrăților săi doar dacă aceștia acționau prin ei însăși. Pentru realizarea acestui deziderat țaranii aveau nevoie de două lucruri: „lumina din carte și întovărășirea pe teren profesional”<sup>93</sup>.

La sfârșitul primului război mondial autoritățile centrale române au colonizat în Banat români aduși din alte zone ale țării. Privind situația materială a acestora, I. Ciucurel sublinia că era foarte grea. Colonizările s-au efectuat prin intermediul Casei Centrale a împrumutării, dar situația coloniștilor demonstra că ori această instituție nu era organizată în vederea colonizărilor, ori personalul ei nu era capabil să-și îndeplinească atribuțiile. Coloniștii așezați în Banat nu erau ajutați de către autorități să-și consolideze gospodăriile, nefiind nici scutiți de impozite<sup>94</sup>.

Reforma agrară a creat nemulțumiri prin felul cum a fost pusă în aplicare. Dările, taxele comunale și tot felul de sarcini fiscale creșteau în proporție cu scăderea prețului la produsele agricole. Întărirea granițelor cu elemente naționale prin colonizările din primii ani interbelici a fost realizată, în cele mai multe locuri, în mod falimentar<sup>95</sup>. Acesta era tabloul satului românesc la mijlocul deceniului trei al secolului trecut, realizat de către țaranul luminat

care era Ion Ciucurel. În opinia sa situația s-ar îmbunătăți dacă statul i-ar pune la dispoziție țăranilor cu o „mână mai largă” binefacerile asistenței sociale. Atunci o parte dintre țărani nu s-ar mai gândi să se stabilească la orașe. Dar autoritățile erau preocupate mai mult de nevoile sociale ale muncitorilor decât de cele ale țăranilor. Țăranii nu dispuneau de medici și de farmacii ca la orașe. În consecință dacă autoritățile statale nu doreau ca „fuga dela câmp” să nu aibă urmări cu adevărat catastrofale pentru România, trebuiau neîntârziat să adopte măsurile necesare pentru a se crea o nouă stare de lucruri, astfel încât „țăranul în umbra plugului să poată baremi să trăiască”. Ciucurel îi atenționa și pe cei care erau dispuși să plece la orașe, arătând că aceștia ar întâmpina greutăți mari dacă nu erau specializați într-o meserie<sup>96</sup>.

Creșterea permanentă a dărilor agricole, cămătăria băncilor și ieftinirea continuă a produselor agricole constituiau cei trei factori principali care duceau la dezastrul țăranimii, în timp ce liderii țării nu își dădeau seama de acest lucru. Legea creditului agricol și alte legi care să ducă la îmbunătățirea stării țăranimii nu au fost dezbătute în Parlament. În primul rând autoritățile au căutat să se asigure noi venituri pentru stat, prin mărirea dărilor. Dar statul trebuia să creeze și o situație favorabilă contribuabilului pentru ca acesta să poată face față creșterii impozitelor. Ciucurel se întreba cum își vor plăti impozitele țăranii care nu-și vor mai putea munci pământul neavând animalele necesare, ce erau vândute datorită situației grele în care se aflau, din lipsă de unelte agricole pe care nu le puteau cumpăra și în urma deficitului pe care îl aducea prețul produselor agricole. Era



tras un semnal de alarmă pentru ca autoritățile să adopte în domeniul agricol măsuri radicale pentru îndreptarea lucrurilor până nu era prea târziu<sup>97</sup>.

La 18 iunie 1927 Ion Ciucurel vedea îndreptarea situației printr-o acțiune pornită de către țărani. În acest sens calea cea mai bună de îndreptare era organizarea țăranilor în asociații profesionale și în „cooperatii”<sup>98</sup>.

În același an Ion Ciucurel a acordat o atenție mărită măsurii luate de către autorități privind creșterea cursului leului. În urma urcării leului, preciza ziaristul bănățean, țăranii își vindeau produsele lor mai ieftin, în schimb cumpărau mărfurile industriale la același preț, sau chiar mai scump decât înaintea luării deciziei respective. Astfel urcarea leului s-a realizat în beneficiul marilor comercianți, a speculanților de bursă și a capitaliștilor. Situația era descrisă astfel: „Marii comercianți cari importează marfa cu 30-40 la sută mai ieftin acum, o vând micilor comercianți dela sate cu acelaș preț ca și anul trecut, pe motiv că marfa e cumpărată din străinătate pe timpul când leul era scăzut. Și, lucru șod, micul băcan dela sat, e silit să o vândă și mai scump ca în anul precedent când leul era scăzut, deoarece s’a mărit tariful la transport pe C. F. R. precum și impozitul către stat.” În modul acesta în loc să se ajungă la o ieftinire a vieții în urma creșterii leului, s-a ajuns la o scumpire generală. Totodată speculanții de bursă provocau o urcare nefirească a leului. Ei creiau două valori: una mai mare pe care o avea leul în străinătate și alta mai mică în România. Puterea de cumpărare a leului era mai slabă în țară decât în străinătate, iar guvernul nu lua nici o măsură pentru ieftinirea vieții

în general și pentru ieftinirea mărfurilor importante în special. Ciucurel se pronunța pentru stabilizarea leului, al cărui joc ducea la ruină<sup>99</sup>. Urcarea leului se răsfrângea negativ în primul rând asupra claselor producătoare din România, remarca într-un articol țăranul bănățean. Creșterea în valoare a leului nu era nici pe departe urmarea îmbunătățirii situației economice. Exemplul cel mai evident se înregistra în Basarabia, unde în 1926 a fost realizată o recoltă bogată și unde veneau marii speculanți internaționali care pretindeau: „Acum leul are valoare, nu dăm pe porumbul vostru mai mult de 3 lei, pe grâu 6 lei, deasemeni pe petrol și pe lemn mai puțin. Iar când ziseră aceasta o și făcură, cumpără toți leii de pe piețele străine și în felul acesta le urcă valoarea pentru a ne plăti cât mai puțin pe ceea ce noi avem să le vindem. Și cum noi producătorii, neavând credite ieftine, chiar nici cu camătă mare la îndemână trebuie să vindem cu orice preț, mai cu seamă atunci când Statul vine și ne sequestrează să plătim dările tot înainte”. Astfel s-a ajuns ca prin creșterea leului țărani aflați în criză de bani să-și vândă vitele și produsele agricole mai ieftin ca în 1926, dar în schimb „să plătească de trei ori darea mai mare și pe deasupra o mulțime de „dări noi”. Lucrurile nu ar fi luat o astfel de turnură dacă urcarea leului ar fi fost definitivă, deoarece ar fi urmat și ieftinirea prin stabilizarea monetară. Dar urcarea leului a fost doar o speculă pusă la cale pentru un timp determinat, leul scăzând din nou apoi. Era trist că Banca Națională a României nu putea să țină leul în frâne, conchidea reprezentantul țăranimii bănățene<sup>100</sup>.

În articolul „Trecură alegerile” se sublinia necesitatea îmbunătățirii de către guvernul liberal, aflat la putere, a situației economice a țărăni. Conducătorii politici ai României trebuiau să-și dea seama că interesele de partid și ambițiile personale urmau să fie puse în „josul marilor probleme ale țării”<sup>101</sup>.

Referindu-se la anularea unor legi agricole de către guvernul liberal, legi elaborate în perioada când în frunte țării se afla Partidul Poporului (legea organizării agriculturii, a Consiliului superior agricol, a Camerelor agricole, etc.) Ciucurel atrăgea atenția că țăranii nu judecau niciodată un sistem de guvernare cu legile lui după litera înscrisă în Monitorul Oficial, ci după rezultatele practice pe care aplicarea acestor legi le aveau asupra vieții lor. Astfel guvernul liberal, dacă dorea, putea îndrepta situația agriculturii și a țăranimii<sup>102</sup>.

Analizând referirile privitoare la starea agriculturii din „Mesajul regal” rostit la deschiderea sesiunii parlamentare în toamna anului 1927, redactorul *Cuvântului Satelor* observa că acesta conținea o singură promisiune privind îndreptare marilor neajunsuri din viața țăranilor: codul cooperăției. Nu se amintea de necesitatea creării unui credit mai extins pe seama acestor cooperative, sau despre proiectul de împrumut agricol elaborat de către Constantin Argetoianu. Țăranul bănățean sublinia că prin acordarea de credite ieftine țăranimii s-ar da o lovitură puternică băncilor, unde erau cointeresați mai toți liderii politici. În aceste condiții „Mesajul tronului” era văzut ca o amarnică dezamăgire pentru țărani<sup>103</sup>.

În călătoria pe care a întreprins-o în Ungaria în anul 1928, Ion Ciucurel a fost interesat de realizările obținute de către agricultura din țara vecină. El nota că grâul avea același preț ca cel din România, în schimb multe din uneltele agricole și mașinile agricole erau mai scumpe<sup>104</sup>. Ungaria constituia pentru România un exemplu în privința a două lucruri, pe care dacă țara noastră nu le-ar realiza, ea nu se putea afirma înaintea lumii ca o țară agricolă civilizată, iar produsele agricole românești nu puteau fi apreciate la adevărata lor valoare pe piața mondială, oricâtă stăruință s-ar fi pus pentru ameliorarea soiurilor: organizarea unui mare muzeu agricol și a unei expoziții-târg anuale „unde să ne facem cunoscute bogățiile țării atât lumii străine, cât și nouă înșine”. Vizitatorul bănățean a fost impresionat de muzeul agriculturii din Budapesta, deoarece „Numai aici ți se înfățișează a avea bogățiile unei țări zisă agricolă”. Prin vizitarea muzeului îți îmbogățeai și cunoștințele agricole<sup>105</sup>.

În privința expoziției agricole aceasta avea un considerabil folos practic, fiind expuse cele mai perfecționate mașini agricole. Ciucurel propunea și organizarea unui muzeu de artă industrială casnică provenită din toate ținuturile locuite de români<sup>106</sup>.

Ideea organizării profesionale a țărănimii a fost reluată de către luminatul țaran bănățean în anii 1928-1929. Acesta își exprima credința în reușita organizării țăranilor într-un sindicat profesional<sup>107</sup>. În vederea realizării acestui deziderat un rol important îl avea gazeta *Cuvântul Satelor*, care trebuia răspândită în toate satele bănățene. Pentru aceasta fondatorii ziarului au hotărât înființarea unui serviciu special de propagandă al *Cuvântului Satelor*. Cei care făceau parte

din acest serviciu urmau ca în zilele de sărbătoare, precum și în cele în care țaranii nu aveau prea mult de lucru, însoțiți chiar și de către intelectuali, să se deplaseze în sate pentru a cunoaște neajunsurile fiecărei așezări în parte și pentru a explica țăranilor ținta pe care o urmărește mișcarea. În felul acesta urma să se pregătească terenul pentru organizarea satelor în sindicate profesionale, așa cum acestea existau în alte țări (ex. Franța). Trebuia arătat țăranilor că, dincolo de lucrurile mărunte care îi dezbină, aveau un interes comun: apărarea prin cultură, muncă și organizare, a intereselor lor țărănești<sup>108</sup>.

Ion Ciucurel aprecia în același timp preocuparea unor valoroși tineri intelectuali bănățeni pentru ridicarea materială și culturală a țăranului român (I. Țenchea, Romolus Miclea)<sup>109</sup>.

În plină criză economică, care a afectat grav și interesele țărănimii române<sup>110</sup>, Ion Ciucurel a susținut ideea înființării unei mari bănci țărănești în Banat. Instituția urma să acorde împrumuturi financiare țăranilor pe termen lung, cu camătă mică și pe amortizație, aceasta fiind „banca prin care pe garanța pământului nostru să putem aduce capitaluri din străinătate”. Ziaristul afirma că cea mai potrivită și mai avantajoasă instituție bancară pentru plugari era o bancă înființată în baza legii Creditului Funciar Rural, maghiarii constituind deja o astfel de bancă la Cluj<sup>111</sup>.

La 21 iunie 1930 țăranul cărturar bănățean informa că în curând urma să fie lansat prospectul de subscripție a acțiilor băncii de „Credit funciar rural” din Banat, Sindicatul agricol din Timișoara hotărând deja subscrierea unei sume care putea fi ridicată la peste

un milion de lei. Situația era însă mai complexă deoarece trebuiau subscrise 20 de milioane de lei, obiectiv dificil de realizat datorită falimentării unor bănci prost conduse, fapt ce a determinat scăderea încrederii în întregul sistem bancar. Se mai adăuga și lipsa de bani resimțită de către plugarii proprietari de pământ (desigur în condițiile crizei economice), singurii care aveau dreptul de a subscrie acții, alături de băncile populare și de sindicate. În aceste condiții conducătorii satelor aveau obligația să militeze pentru realizarea acestui deziderat, în interesul nației române. Toți țărani trebuiau să se unească pentru înființarea unei bănci a lor. Ciucurel evidențiază că și unele autorități bănățene, precum prefectul de Timiș-Torontal, Valeriu Boleanțu, și-au oferit sprijinul pentru realizarea băncii<sup>112</sup>.

La 17 august 1930 I. Ciucurel sublinia că oameni din toate partidele politice figurau ca fondatori ai băncii plugarilor din Banat. El remarcă faptul că: „Înființarea Băncii plugarilor din Banat este o mare efortare de a se salva prin ei înșiși cu puteri unite cu concursul tuturor oamenilor de bine din toate partidele și cu sprijinul binevoitor al autorităților”<sup>113</sup>.

Publicistul bănățean s-a arătat preocupat și de un alt eveniment important pentru țărani, care a avut loc în toamna anului 1930: alegerile pentru comitetele locale agricole (care erau organe de reprezentare a intereselor țărăniști, comitete de ajutor ale consiliului administrativ local pentru toate problemele agricole, precum și organe de execuție ale Camerelor agricole județene și care aveau sarcina de a pune în practică legislația privind încurajarea agriculturii în baza noii legi a Camerelor agricole). Din

aceste considerente comitetele locale agricole erau foarte importante și în consecință trebuiau să fie aleși oameni vrednici, de încredere, aceștia urmând să-i aleagă pe membrii Camerei agricole județene, care la rândul lor aveau să dețină atribuții mai importante decât până în acel moment<sup>114</sup>.

În numeroase articole, Ion Ciucurel a dezbătut aspecte legate de criza agricolă din perioada 1930-1933, parte a crizei generale. Viața țăranilor era foarte grea, iar băncile nu mai acordau împrumuturi. În același timp politicianismul a infiltrat în mentalitatea țăranului ideea că toate relele proveneau de la partidul aflat la guvernare. Astfel țăranul aștepta din partea statului „regularea raporturilor economice între produsele diferitelor ramuri de activitate”<sup>115</sup>. În articolul „Să dăm grâul la vite”, țăranul bănățean semnala că grâul a ajuns sub 200 lei/ suta de kilogram. Aceasta însemna că 2 kg de grâu valorau o cutie de chibrite, iar un litru de petrol echivala cu 5 kg. de grâu, ceea ce în opinia sa însemna culmea rușinii secolului XX. Potrivit știrii care circula, această situație a fost creată în mare parte de către U. R. S. S., care prin „dumpingul” promovat, a aruncat pe piețele Europei grâu la un preț de nimica spre a provoca în țările agricole situații prielnice revoluțiilor. Disperat, Ciucurel le cerea țăranilor să nu mai vândă grâul, ci să îl dea vitelor. El dădea ca exemplu situația existentă în comuna Vrani, unde țăranii îngrășau animalele cu grâu, vinzând perechea de boi grași și cu 60.000 de lei. Ciucurel mai propunea țăranilor ca aceștia să nu-și mai însămânțeze pământul tot cu grâu, ci și cu lucernă, fasole, mac sau alte plante care se puteau valorifica mai bine<sup>116</sup>.

Răul era general. Criza economică a afectat țăranimea prin scăderea prețurilor produselor agricole. Dar și celelalte clase sociale au fost lovite de marasmul economic. Erau afectate, preciza Ion Ciucurel, atât țările agrare, cât și cele industriale. Liderii țărilor lumii au ajuns la concluzia că doar o înfrățire generală și o colaborare economică reală puteau însănătoși economia mondială. Conducătorii statelor trebuiau să dorească și să știe să facă dreptate între clasele sociale. Dar țăranul luminat care era I. Ciucurel sublinia că alături de criza economică, omenirea mai era cuprinsă și de o criză morală, iar pe „tărâm spiritual fericirea fără pace și înfrățire între oameni nu se poate”<sup>117</sup>.

Pentru îmbunătățirea situației țăranilor conducătorii țării erau obligați să adopte măsurile cuvenite<sup>118</sup>. Dar în același timp țăranii trebuiau să caute ei înșiși mijloacele de a supraviețui crizei economice. Guvernele care s-au aflat la conducerea țării nu au putut sau nu au voit să rezolve nici măcar problema cametei mari. În asemenea condiții averile multor țărani harnici urmau să treacă în mâinile băncilor. Țăranii erau nevoiți să lupte pe două fronturi: să poată trăi de azi pe mâine, iar pe de alta parte să-și salveze averile. Până la normalizarea situației țăranul va trebui să-și găsească noi izvoare de câștig. Totodată Ciucurel sublinia necesitatea punerii bazelor unei noi gospodării în conformitate cu cerințele și situația economică existentă. O schimbare trebuia să se producă în întreaga lume, determinată fie de conducătorii statelor, fie prin răsturnarea ordinii existente, în urma căreia se va transforma atât organismul social al țărilor, cât și felul de organizare politico-economică „a statului de azi”<sup>119</sup>.



Țăranul bănățean se pronunța și pentru o nouă orientare în agricultură. Țăranii erau obligați să țină seama că lumea era mereu în prefacere, ei fiind nevoiți să se acomodeze acestei realități. Astfel ei nu mai puteau rezista semănând doar grâu și porumb. Mașinismul introdus în special în S. U. A. a dus la supraproducția de grâu și de alte cereale. În aceste condiții era necesar să fie încurajată cultivarea acelor produse care nu s-au depreciat nici pe piața internă, nici pe cea externă. Acestea ar fi în primul rând produsele agricole de consum preferate de orășeni: carne, legume, fructe. Existau cereri pentru vișine, nuci, prune „domnești”, struguri (ce erau importați). Apoi trebuiau însămânțate plante care nu se cultivau în toate țările europene, ca de exemplu trifoiul și lucerna ce nu se însămânțau în nordul continentului. O atenție deosebită urma să fie acordată și creșterii animalelor, vitelor de rasă precum și a porcilor, căutați pe piețele din apus<sup>120</sup>.

În procesul de emancipare economică a țăranimii un rol important îl aveau intelectualii. „Numai alături și cu sprijinul intelectualilor țăranul se poate ridica”<sup>121</sup>.

Pentru ieșirea din criză Ion Ciucurel se pronunța în favoarea înfăptuirii unor reforme majore în cel mai scurt timp. Toate ideile mari care au reformat lumea au întâmpinat mari împotriviri în momentul în care au fost lansate. Statele moderne în ciuda culturii și civilizației lor, nu prea au avut acei conducători geniali care, în perioada guvernării lor, să înfăptuiască, din proprie inițiativă, reforme radicale fericite, potrivite gradului de evoluție al organismului social. În România a fost nevoie de 2-3 ani, până ce situația a ajuns la extrem,

ca să se cadă de acord în favoarea votării legii contra cametei. În privința legilor economice, acestea se modificau și se adaptau după noile condiții de viață ale claselor sociale. Era necesară realizarea marilor reforme de bună voie și până nu era prea târziu. Criza economică trecea peste capacitatea conducătorilor popoarelor de a o soluționa, dar aceștia nu aveau nici curajul să aplice măcar reformele prin care să se facă cel puțin o cârpitură pentru o ușurare parțială a situației<sup>122</sup>.

În condițiile crizei economice, redactorul *Cuvântului Satelor* arăta că era bine ca de Sfintele sărbători de iarnă, oamenii să se gândească și la cei mai săraci ca ei, să-i ajute după posibilități<sup>123</sup>. În vremurile de criză oamenii nu trebuiau să se izoleze unii de alții, trebuiau să țină legătura cu societatea, cu ceilalți oameni, deoarece ușurarea „va veni numai prin noi toți”. Totodată pentru ieșirea din criză oamenii erau obligați să citească și să se informeze, precum și să apeleze la învățăturile religiei<sup>124</sup>.

O atenție deosebită a fost acordată de către ziaristul bănățean problemei conversiunii agricole<sup>125</sup>. Aceasta urma să fie realizată de către guvernanți, dar exista o mare întrebare privind modul de înfăptuire a acesteia, precum și asupra beneficiilor legii față de țăranii îndatorați. Totodată era necesar să fie avute în vedere și urmările legii conversiunii datoriiilor agricole asupra situației economice generale a țării. În consecință legea trebuia pregătită foarte serios, un rol foarte important avându-l specialiștii. Se impunea salvarea plugarilor îndatorați, pentru ca pământurile acestora să nu treacă în nici un caz în proprietatea băncilor, care oricum nu aveau ce să facă cu ele. Salvarea pământurilor

țăranilor urma să se realizeze în așa fel încât să nu fie creată o situație imposibilă pentru întreaga agricultură pe viitor. Agricultura, preciza țăranul bănățean, avea nevoie și pe viitor de credit. Lipsa creditului agricol crea o situație jalnică atât pentru țărani, cât și pentru stat. Țăranii se vor împrumuta în mod clandestin cu sută la sută, sau odată ajunși în stare de faliment erau obligați să vândă tot ce dețineau cu un preț derizoriu. În privința statului, mulți nu își vor mai putea plăti impozitele în acest caz.

Procedura lui C. Argetoianu de a modifica tot la 3 zile proiectul legii conversiunii datoriilor agricole, dovedea nestăpânirea deplină de către autorități a complexei probleme<sup>126</sup>. Legea conversiunii datoriilor agricole era văzută ca fiind de o importanță deosebită pentru țărani, eventualele imperfecțiuni nemicșorând importanța ei. Ea a venit la momentul oportun, arăta I. Ciucurel în articolul intitulat „Primăvara conversiunii”<sup>127</sup>.

În primăvara anului 1932 scriitorul bănățean a vizitat din nou expoziția agricolă de la Budapesta. Aceasta și-a câștigat un important prestigiu internațional din punct de vedere științific, iar presa maghiară acorda spații însemnate expoziției<sup>128</sup>. În privința exponatelor, acestea erau mai puține în acel an, fapt datorat crizei economice. Au lipsit expunerile de mașini agricole, nu erau prezente marile stațiuni agricole și întreprinderile agricole particulare. Analizând starea agriculturii din țara vecină, vizitatorul român arăta că Ungaria avea un oficiu de stat pentru propaganda laptelui, care printr-o activitate sistematică atingea un dublu scop: mărirea consumului de lapte, contribuind în același timp la sănătatea

populației. Marii proprietari erau dătătorii de ton în politica economică a țării, care favoriza într-o măsură cât se poate de largă agricultura<sup>129</sup>.

Prețul vitelor a scăzut în Ungaria<sup>130</sup>, acordându-se o importanță deosebită creșterii raționale a vitelor de rasă și organizării de syndicate agricole de creștere a vitelor. Expoziția din capitala Ungariei avea menirea de a convinge țărănul ungar să treacă la practicarea unei agriculturi raționale<sup>131</sup>.

Referindu-se la consecințele sociale ale crizei economice, Ion Ciucurel sublinia că aceasta a creat pentru toate categoriile sociale o stare de nesiguranță. Criza a lovit la fel de puternic tineretul țării, cât și țărănimea. Prețul cerealelor a scăzut sub costul de producție, efectele putând fi și mai dureroase dacă autoritățile nu vor putea opri scăderea prețului grâului. „Numai pe o solidă și sigură gospodărie a clasei plugărești, pe o plugărimă bine înstărită se va putea clădi un neclintit și solid fundament economic.”<sup>132</sup>

Redactorul *Cuvântului Satelor* a analizat și situația șomerilor. În secolul XX când fabricile au început să falimenteze, iar pe de altă parte au fost înzestrate cu mașini mai perfecționate, reducându-se astfel necesitatea mâinii de lucru, economiștii au găsit o formulă foarte comodă de soluționare a problemei șomajului: „să dai acestor muncitori de mâncare, dar să nu le dai de lucru. Astfel în România, în ultima perioadă, s-a creat o nouă profesiune: de a mânca fără să lucrezi. Om sănătos, hrănit de alți oameni care lucrează”. Economiștii erau obligați să rezolve problema șomajului dându-le oamenilor de lucru. În opinia unor economiști din țările industriale prima măsură

pentru reducerea șomajului ar consta în scăderea orelor de muncă. În România, țară agricolă, șomerii trebuiau să fie ajutați doar pe un timp limitat, „căci cine își pierde pâinea la oraș, dacă vrea să muncească o poate regăsi tare ușor la țară”<sup>133</sup>.

În vederea dezvoltării agriculturii I. Ciucurel propunea organizarea de cooperative de lapte, având drept scop alimentarea orașelor cu lapte, precum și industrializarea acestui produs. Exemplul de urmat în acest sens era Austria<sup>134</sup>.

Referindu-se la științele agricole, acestea erau foarte necesare, descoperirile din aceste domenii trebuind a fi însușite, putându-se scoate astfel maximum de profit după munca depusă. Potrivit ziaristului bănățean progresul omenirii a fost îmboldit mereu mai mult de năzuința pentru interese egoiste decât de idealism. „Uriașa muncă de gândire depusă pentru descoperirea a tot felul de lucruri minunate pentru ușurarea vieții omului, s-a făcut în cele mai multe cazuri din dorința de profit și de mărire al inventatorului decât din pur idealism”<sup>135</sup>.

La 2 septembrie 1934, Ion Ciucurel trata problema tineretului, arătând că o serie de tineri care au absolvit instituții de învățământ superior, dar care nu-și puteau găsi nici un rost de a activa în domeniile lor de specialitate, erau în situația lui Robinson Crusoe. Tinerii erau în postura ca din nimic să-și făurească o existență, alta decât pentru care s-au pregătit. Ciucurel îi sfătuia pe cei care erau în această situație să nu stea pasivi, milogindu-se după un mic post sau să-și consume energia și tinerețea ca agenți de percepție cu 1800 de lei pe lună. Pentru a ieși din această stare critică, tinerii respectivi

trebuiau să fie înzestrați cu priceperea și energia legendarului Robinson Crusoe, dublate de tactică și experiențe în anumite întreprinderi practice. Ei trebuiau să se organizeze pe specialități, iar sub conducerea celor pricepuți să pună bazele unor întreprinderi colective de tot felul. Astfel organizați și având planuri realiste și bine îndeplinite, vor putea primi ajutorul ce le era necesar și din partea autorităților statale, precum și a societății. „Trebuie să pornească numai la drumul îndeplinirii prin inițiativă particulară și vor contribui la ridicarea economică a României” conchidea I. Ciucurel<sup>136</sup>.

La 1 ianuarie 1935 țăranul bănățean relua problema organizării profesionale a țărănimii. Arătând că în România interesele vitale ale țărănimii se suprapuneau cu cele ale țării, el critica faptul că liderii politici recunoșteau acest lucru doar în discursurile și în programele demagogice fluturate în preajma alegerilor. În această situație era necesar ca țărani să ajungă la conștiința demnității cetățenești, ca apoi să se închege într-o singură forță unită. Ei puteau merge către un astfel de deziderat înarmați cu lumina culturii și prin „ținerea legăturii între ei prin gazete scoase anumit în acest scop pentru plugari”<sup>137</sup>.

Referindu-se la situația prețului grâului din acel moment, publicistul bănățean evidenția că acesta era atât de scăzut încât nu acoperea cheltuielile de producție. Țărani trebuiau să-și dea silința pentru mărirea producției și îmbunătățirea calității acesteia, dar acest deziderat se putea îndeplini cu o singură condiție: în cazul în care prețul producției acoperea cheltuielile acesteia<sup>138</sup>.

Țăranul luminat bănățean a fost preocupat și de problemele medicale ale satului românesc interbelic. Rezolvarea asistenței medicale la sate se prezenta ca o problemă foarte complexă, necesitând stabilirea unui plan larg și adoptarea unui sistem de măsuri la îndeplinirea cărora să participe pe lângă medic, și alți factori ai vieții sociale. El mai propunea elaborarea unui proiect de lege care să le dea posibilitatea țăranilor săraci, care erau în incapacitatea de a-și plăti taxele medicale, să beneficieze totuși de asistența medicală<sup>139</sup>.

Analizând proiectul legii de încurajare a agriculturii, Ion Ciucurel sublinia că sectorul agricol se baza în primul rând pe mici proprietari de pământ. Toate legile agricole apărute până în acel moment au fost abstracte, pierzându-l cu totul din vedere pe agricultor ca individ. Nici proiectul aflat în acel moment în discuție în Parlamentul României nu se deosebea prea mult de cele de dinaintea sa. „El vorbește mai mult despre o sistematizare și organizare birocratică a plugărimii”, pe când agricultura românească ducea lipsă de credit agricol ieftin, de fonduri pentru canalizări de râuri, de fonduri pentru sinistrați (țăranii chiar și în anii cu calamități naturale erau obligați să-și plătească impozitele în întregime)<sup>140</sup>.

Și în anul 1936 țăranul de la Șoșdea se arăta preocupat de organizarea agriculturii. „Datoria cea mai mare a ceasului de față este să pornim cu toate puterile și cu toată seriozitatea la organizarea agriculturii”, acest lucru urmând a se îndeplini fără demagogie și fără monopolul vreunui partid politic. Pentru prima dată Ciucurel specifica însă că „Numai într-un stat național-corporatist așa

cum este formulat de N. Manoilescu” munca țăranilor putea deveni rentabilă<sup>141</sup>. Trebuia rezolvată chestiunea creditului agricol deoarece „agricultura ar avea nevoie momentan de cel puțin de zece ori mai mare capital”. Din păcate această necesitate nu era înțeleasă de „domnii de pe malul Dâmboviții”<sup>142</sup>.

Totodată era util ca țăranul să întocmească un plan agricol pe o perioadă de cel puțin 7 ani, în care să prevadă și anii răi, ținând cont de regiunea în care trăia și de regulile științei agricole. Datorită lipsei creditului agricol, planul urma să fie realizat prin propriile puteri ale țăranilor. În articolul respectiv, Ciucurel dădea și unele sfaturi practice țăranilor: pregătirea din timpul toamnei a plantării de pomi și de arbori, în special pe coastele sterpe<sup>143</sup>.

La 29 august 1937 ziaristul bănățean prezenta situația țăranului bănățean din perioada interbelică. Deși au fost realizate două reforme „revoluționare”, împrumutarea și conversiunea datoriilor agricole, țăranimea a rămas la fel: săracă, necăjită și în mare parte în întuneric. România se va întări când va avea o țăranime cu un standard de viață mai ridicat, o țăranime luminată care câștigând mai mult în urma muncii sale să poată cheltui mai mult pentru îmbunătățirea traiului ei. Dar la acest deziderat nu se putea ajunge când alții fixau prețurile produselor agricole. În toate țările civilizate din Europa țăranii s-au organizat, apărându-și singuri propriile lor interese profesionale și promovându-și interesele culturale. Pornind de la aceste considerații, I. Ciucurel arăta că în Banat s-a născut o mișcare plugărească, care a editat *Cuvântul Satelor*. În privința formei de organizare redactorul gazetei preciza că



„Azi, se vede că organizarea breslei sau a cooperației, pe care noi o propovăduim de atâta timp, este chiar lespeda de temelie a regimurilor din țările civilizate care au introdus sistemul corporatist ca Italia, Austria, Portugalia” El se pronunța pentru organizarea profesională a țărânimii „chiar și în sistemul parlamentar de acum”. Era remarcat și faptul că mișcarea țărănească organizată în jurul *Cuvântului Satelor* nu beneficia de concursul marilor proprietari de pământ, care se complăceau „în cadrele partidelor existente”<sup>144</sup>.

Organizarea țărânimii trebuia să țină seama de problemele spirituale și de cele economice ale acestei clase sociale. În plan spiritual unui popor îi erau necesare bunuri spirituale și credința în Dumnezeu. În plan economic un țăran avea nevoie pentru a evolua de bunăstare, care se putea obține printr-o bună gospodărire a avutului și printr-o îndreptare economică și socială<sup>145</sup>.

Reluând ideia potrivit căreia țărâניה din statele civilizate din apus s-a ridicat la cultură și bunăstare numai printr-o organizare pornită de jos, din inițiativă particulară, Ciucurel enumera formele de organizare, împărțindu-le în trei categorii: 1) organizații profesionale propriu-zise (sindicatul și reuniunile agricole); 2) organizații economice: cooperativele pentru valorificarea produselor, bănci populare, etc.; 3) asociații de asigurare reciprocă sau mutuală. În Danemarca acestea au înființat școli folosind fondurile private ale țăranilor. În România trebuia pornit pe același drum, însă ținându-se cont de realitățile din țara noastră. „Convingerea noastră este, că numai printr-o mare mișcare pornită din însăși sânul păturei noastre țărănești și alături de toți intelectualii noștri de inimă și cinstiți, dela

sate și oraș, vom putea ca în mod treptat să ajutăm la o sistematică ridicare și întărire a clasei noastre țărănești”. Era necesară o organizație profesională și nu politică, dar care să nu urmărească doar obiective economice, ci să fie și o organizație culturală, patriotică și naționalistă totodată. O astfel de organizație ar putea conlucra în vederea ridicării culturale a țăranilor cu ASTRA, „Liga culturală”, „Fundațiile Regale”, etc. Referindu-se la „Frontul Plugarilor”, I. Ciucurel evidențiază că acesta a compromis însăși ideea de organizare a țăranimii. Organizația condusă de către Petru Groza era acuzată că nu a admis intelectuali în structurile de conducere cu excepția liderului său, de colaborare cu unele partide politice, printre care și cu cel comunist, deși și-a propus să lupte contra partidelor politice.

Programul elaborat de către țăranul cărturar bănățean prevedea mobilizarea „într-o tabără unitară a ... forțelor țăranimii noastre, alături și în frunte și cu intelectualii cu dragoste de opincă, și sub flamura marilor comandamente ale timpului, cari sunt: cultură, conștiința națională și conștiința civică, să ne orânduim cu toții într-o organizație uriașă de luptă și de muncă, pe desupra părerilor politice - ca după un plan sistematic și bine chibzuit, să conlucrăm cu toții, prin aceleași mijloace, ca în Danemarca bunăoară, să ajutăm să se ridice la o viață mai bună și țăranul român...”. Organizarea țăranimii avea ca rost în primul rând, întărirea țării și a nației române<sup>146</sup>.

Ion Ciucurel a fost preocupat și de celelalte probleme ale satului românesc interbelic. Referindu-se la vernisajul expoziției de la București a satului românesc, el remarcă faptul că aceasta prezenta

doar partea frumoasă a satului, nu și pe cea urâtă, precum bordeele săpate în pământ, acoperite cu lut și fără ferestre, în care țărani mureau de tuberculoză. Această realitate demonstra că țăranul nu beneficia de nici un credit pentru construirea unei case „mai omenești”. Subliniind că satul interbelic era o pată neagră pe harta culturală a țării, Ciucurel atrăgea totodată atenția să se aibă în vedere și „perspectivele satului care ne trebuie mâine. Numai cu aceste adăugiri: cu bordeiul de azi și gospodăria de mâine, expoziția satului ar fi desăvârșită”<sup>147</sup>.

Problema a reapărut în articolul ziaristului țăran din 18 aprilie 1937. În „satul de mâine” era nevoie de un țăran care locuind într-o casă sănătoasă, să aibă și un buget echilibrat fără să-și vândă toate produsele la oraș la un preț de nimic. „În satul de mâine ne trebuie țărani conștienți și luminați, cari să facă o altă școală decât a politicianismului mincinos. Da, ne trebuie țărani cari să meargă la biserică, dar în biserică să nu se așeze pe grupări politice chiar și la ascultarea sfintei slujbe”. Răspunderea pentru înfăptuirea unui sat mai prosper o aveau atât țăranii, cât și liderii politici, concluziona autorul articolului<sup>148</sup>.

Aplecându-se asupra problemelor imediate ale agriculturii, I. Ciucurel sesiza că în cadrul Ministerului Agriculturii nu exista „un serviciu de îndrumare și de regulare a suprafețelor însămânțate”, care bazându-se pe date statistice exacte să servească la orientarea țăranilor în privința suprafețelor ce trebuiau însămânțate cu fiecare cultură în parte<sup>149</sup>.

La 6 iunie 1937 Ion Ciucurel lansa ideia participării studenților la muncile agricole de vară. Arătând exemplul Germaniei, unde a fost lansată chemarea către toți studenții de a participa, în perioada vacanței, la munca câmpului, țăranul bănățean se întreba dacă o astfel de inițiativă nu s-ar putea aplica și în România. În acest mod studenții ar cunoaște mai bine viața țăranilor, aceasta cu atât mai mult cu cât foarte mulți intelectuali de la orașe își aveau rădăcinile la sate, dar legăturile lor cu satul au slăbit mult. „Nici n-am dat bine să ne formăm o pătură orășenească, până aceasta a și început să se înstrăineze de sat”. Constituia un factor pozitiv activitatea desfășurată de către echipele studențești din cadrul Fundației Regale sau a Institutului Social Banat Crișana în mediul rural, „dar atunci, când mai ales în Banat și Crișana se resimte și lipsa mâinii de lucru, ar fi bine să se facă și la noi aceea mobilizare voluntară a studențimii la muncile agricole”<sup>150</sup>.

În preajma alegerilor parlamentare de la sfârșitul anului 1937 redactorul *Cuvântului Satelor* dorea un răspuns precis în privința „salvatorului” țăranimii și al României. Chestiunea țărănească putea fi rezolvată doar printr-o serie întreagă de mari reforme sociale, economice și culturale. Cele mai importante dintre acestea erau: industrializarea produselor agricole; valorificarea rentabilă a produselor agricole; ieftinirea articolelor necesare țăranimii; rezolvarea problemei șomajului agricol; chestiunea sănătății țăranilor; educația culturală, spirituală și patriotică a țăranului; etc. În acest context țăranii trebuiau să voteze cu cei în care aveau deplină încredere că doreau și erau capabili să soluționeze aceste probleme<sup>151</sup>.

Odată cu instaurarea în fruntea României a guvernului Goga, I. Ciucurel solicita realizarea dreptății în viața economică a țării și pentru români deoarece „am fost lăsați în acești 20 ani, în aceeași stare josnică și nedreaptă față de celelalte națiuni conlocuitoare cu noi, pe care au creat-o anumit secole de-a rândul stăpânirea străină”. El arăta că au fost acordate miliarde de lei industriei „parazitare străine”, nefiind creată în regiunile sărace ale României o industrie autohtonă spre a se da de lucru românilor. Totodată „tinerii români învățați au fost respinși sistematic din toate întreprinderile comerciale și industriale minoritare”. În consecință ziaristul solicita ca în întreprinderile aparținând minoritarilor să poată munci și cetățeni de naționalitate română, cerând minoritarilor să nu se supere dacă „statul îi va ajuta pe țărani români să se ridice, după ce în perioada maghiară au fost construite sate model de coloniști maghiari”<sup>152</sup>.

La 23 ianuarie 1938 Ion Ciucurel saluta hotărârea luată de către guvernul Goga de ștergere a impozitelor agricole<sup>153</sup>.

Analizând formula politică promovată de către guvernul condus de Octavian Goga „România Românilor”, țăranul bănățean arăta că nu prin câteva decrete legi, favorabile națiunii majoritare, această lozincă se va transforma în realitate. Dezideratul se putea împlini prin muncă, destoinicie, cultură. România urma să fie a românilor din punct de vedere economic doar atunci când aceștia vor ajunge să creeze mari întreprinderi comerciale și industriale, când vor stăpâni bogățiile țării. Aceste obiective nu se puteau însă atinge decât printr-o uriașă forțare a inițiativei particulare, bine organizată. Statul putea acorda ajutoare, credite, etc., dar nu-i putea transforma pe români în

mari comercianți și industriași. Ori nu funcționarul și țăranul stăpâneau bogăția țării, ci industriașul și comerciantul. Din această cauză „dacă vrem să mergem și noi pe drumul industriei și comerțului, nu putem atunci ocoli ceea ce se chiamă emularea sau întrecerea în viața economică, ca să punem stăpânire pe piață prin concurență bine susținută”. Acest lucru putea fi realizat cel mai bine de către particulari, care urmăresc în primul rând rezultatul practic și prosperarea întreprinderilor lor<sup>154</sup>.

În noul context politic intern (regimul regal autoritar) Ion Ciucurel analiza realitățile Banatului, subliniind că pe lângă lucrurile sale bune, provincia se confrunta cu probleme serioase, precum scăderea natalității, prin sistemul de un copil. Regiune cosmopolită, cu mulți minoritari îndeosebi în partea sa cea mai bogată, numărul intelectualilor români a fost mic în 1918, iar aceștia s-au divizat în tabere politice adverse, astfel încât unitatea „intelighenții române” a rămas visul neîmplinit al lui Sever Bocu și al altor fruntași bănățeni. În plus nu s-a putut impune „centrului nici un specific bănățean”, nu a fost realizat un teatru al Banatului, au eșuat încercările de cooperare, iar singura bancă puternică „Timișana am păpat-o”. Nu exista nici o bancă populară solidă, nici un comerciant român engrosist. Toate aceste rele trebuiau îndreptate. Noua Constituție creia o stare prielnică apropierii intelectualilor bănățeni, desbinați până în acel moment prin politică, iar cu puteri unite aceștia puteau porni la muncă constructivă în folosul Banatului<sup>155</sup>.

Paralel publicistul bănățean își exprima încrederea că noul regim politic va realiza lucruri pozitive pentru țărani<sup>156</sup>.

Arătând că autoritățile centrale au luat o serie de măsuri în favoarea sprijinirii cooperativelor, Ion Ciucurel se pronunța în favoarea înființării unor astfel de organisme economice. Cunoscându-se cauzele care au dus la eșecul apariției acestor cooperative, se putea trece mai ușor la înființarea lor<sup>157</sup>.

Viitorul era al muncii spornice și temeinice în toate domeniile de activitate. Propășirea trebuia să vină în urma unei tot mai bune așezări a ordinii sociale, întemeiată pe o tot mai potrivită răsplătire a celor care munceau din greu și produceau bunurile țării: plugarii. Țăranul va trebui să fie înstărit, luminat și să ia parte la conducerea țării prin votul său<sup>158</sup>.

La 21 august 1938 țăranul cărturar bănățean lăuda activitatea echipelor sanitare care activau la sate pentru îmbunătățirea stării de sănătate a țăranilor. El însă atrăgea atenția că starea medicală era în strânsă legătură cu bunăstarea materială a țăranilor. Astfel țărănimea trebuia să aibă venituri mai mari pentru a ajunge la un standard de viață mai ridicat, să dețină un buget mai mare pentru hrană, pentru îmbrăcăminte și pentru săpun. Țăranul ar fi mai sănătos dacă și-ar putea schimba „cămașa plină de sudoare de 2-3 ori pe săptămână” (o anchetă ar constata însă că 80% dintre țărani nu aveau mai mult de două cămăși de „port”), sau dacă ar locui într-o casă spațioasă, curată și plină de soare<sup>159</sup>.

Hotărârea autorităților privind înființarea „Serviciului social” pentru ridicarea satelor a fost apreciată de către I. Ciucurel ca fiind cea mai însemnată lege pentru țărănime din toate „câte s-au făcut sub noua Constituție”. Dacă până în acel moment legile au urmărit să

înbunătățească situația materială a țărănimii, prin noua lege se punea piatra de temelie a unui așezământ central destinat a deveni un for de îndrumare și „pentru cultura sănătății și pentru cultura muncii, a minții și a sufletului”. Această cultură urma să fie răspândită de către intelectualii satelor prin intermediul căminelor culturale care trebuiau să fie înființate în fiecare sat<sup>160</sup>.

La 12 ani de la apariția *Cuvântului Satelor*, întemeietorul gazetei arăta că ideile propagate de către aceasta au învins. Plugarii doreau din punct de vedere politic să aibă un cuvânt de spus în Parlamentul țării, unde în trecut au fost foarte slab reprezentați. Unii i-au acuzat că prin această cerere propagau ura de clasă, dar învinuirea era falsă. Dorința țăranilor ca breasla lor să dețină un rol în viața politică, în proporție cu contribuția lor la dezvoltarea țării căpăta o formă științifică sub modelul statului corporatist. Datorită Constituției elaborată de către Carol al II-lea care dădea breslelor dreptul să participe la conducerea țării și plugarii beneficiau de acest drept<sup>161</sup>.

Singura formațiune politică existentă în perioada dictaturii regale, Frontul Renașterii Naționale era organizată pe trei secțiuni: agricultură și muncă manuală; industrie și comerț; și ocupații intelectuale. În opinia lui Ion Ciucurel netezirea intereselor dintre bresle constituia o problemă dificilă de rezolvat pentru liderii Frontului. Greutățile proveneau datorită faptului că sub aceeași conducere se aflau două clase sociale cu o vădită nepotrivire de interese: plugarii și muncitorii din fabrici. Pentru ca produsele agricole să treacă direct de la producător la consumator, cu prețuri cât mai avantajoase, era nevoie de organizarea atât a producției cât



și a valorificării acesteia. Din această cauză plugarii trebuiau să se organizeze în mod liber, sub îndrumarea reprezentanților lor. În consecință în momentul în care urmau să fie desemnați conducătorii organizațiilor F. R. N. era în interesul tuturor ca la secretariatele de Ținut și de județ ale secției agricultură și muncă manuală să fie desemnați agricultori, doar astfel ajungându-se la netezirea intereselor dintre bresle<sup>162</sup>.

În vara anului 1939 țăranul bănățean a fost preocupat de rezolvarea problemei valorificării grâului. Arătând că în mesajul regal rostit la deschiderea lucrărilor Parlamentului s-a anunțat elaborarea unei noi legi pentru asigurarea rentabilității produselor agricole, Ciucurel sublinia că necazul cel mare al țăranilor provenea de la prețul mic al grâului, datorat atât unor cauze interne, cât și externe. Țăranii care nu și-au putut vinde grâul în toamnă (fie datorită cooperativelor care nu au mai putut să-l cumpere, fie în urma prețului mic) au pierdut și mai mult păstrându-l până în vara lui 1939. Pe de altă parte comercianții nu cumpărau la preț minimal și în felul acesta s-a ajuns în situația în care fiscul i-a constrâns pe țărani să-și plătească impozitele, iar grâul să nu poată fi vândut. Problema mai depindea poate și de modul „cum vom aplica convențiile comerciale cu Germania și Anglia”. În această situație chestiunea valorificării grâului a devenit o problemă principală a economiei românești. Pentru ziaristul bănățean mai exista și o altă problemă „...care a fost cu totul uitată de toate regimurile: consumul Pâinii de grâu de către cei vre-o 7-8 milioane de țărani, cari mănâncă numai mămligă. Problema aceasta din urmă ar rezolva pe cea dântâi”<sup>163</sup>.

La 6 iulie 1939 Ciucurel remarca faptul că în momentul când țărani au început să-și vândă grâul în condițiile legii valorificării a apărut o mare problemă: lipsa organizării țărănimii în cooperative. Desigur țărani aveau motive să fie refractari ideii cooperatiste după eșecurile înregistrate în această privință în Banat, dar o altă cale pentru valorificarea grâului în înțelesul legii nu exista. Comercianții particulari nu cumpărau grâu, căci nu-l puteau cumpăra în acel moment la prețul stabilit de lege, iar în cele mai multe părți ale Banatului și ale Crișanei nu existau cooperative sau dacă existau acestea erau slab organizate. Ori legea valorificării grâului cerea o organizare desăvârșită, cooperativele trebuind să aibă o conducere capabilă și dezinteresată. În unele localități notarii au început să organizeze cooperativele de valorificare, dar organizațiile economice țărănești pentru a avea o trănicie cât mai mare trebuiau să „fie pornite și conduse de inițiativa particulară, natural și cu concursul indirect al statului”, lucru înfăptuit în toate țările civilizate din apus, precum Danemarca, Elveția, Olanda. O organizare generală și uniformă a țărănimii române pe tărâm economic se putea înfăptui și prin Frontul Renașterii Naționale, secția agricultură. Pentru funcționarea ideală a cooperativelor, acestea trebuiau să fie dotate cu magazie, utilaje agricole (un vânturător, un trior și chiar un selector), în așa fel ca micii producători să-și poată preda grâul uniform, precum se solicita la export. Era de asemenea în favoarea țăranilor ca aceste cooperative să le acorde avansuri în bani<sup>164</sup>.

O altă problemă cu care se confrunta agricultura bănățeană în vara anului 1939 o constituia lipsa brațelor de muncă. Printre cauze

se numărau scăderea natalității, dar și faptul că românii săraci din jurul satelor șvăbești se angajau „slugi” la șvabi, pentru că „nemții proletari, ziși jeleri, nu se pun slugi ci se duc la meserii și negoate”. Românii săraci preferau să muncească pe pământurile șvabilor, deoarece aceștia, având gospodării mai bine organizate, plăteau mai bine. Fruntașul bănățean mai remarcă un aspect deosebit de interesant: „De-ar ști frații din Bihorul sărac și din Hunedoara, că 8-10 zile de seceriș le aduce pâinea albă pentru un an de zile, dar măcar de ar ști să și secere așa cum cer bănățenii și arădenii”. Ca soluții pentru remedierea acestei situații critice I. Ciucurel propunea: creșterea natalității în familiile cu pământ mai mult; copii până se așezau fiecare la locul lor ar urma să muncească în agricultură; înzestrarea țăranilor cu mai multe mașini agricole; procurarea și folosirea unor mașini agricole mai mari (secerătoarea) să se facă și în tovărășie; credit agricol de la stat<sup>165</sup>.

Și agricultura românească a fost afectată în toamna anului 1939 de izbucnirea celui de-al doilea război mondial.

În acest context, în urma apariției legii mobilizării agricole, I. Ciucurel se pronunța pentru ajutorarea celor nevoiași la munca câmpului, în special datorită rechizițiilor de cai pentru armată sau a concentrărilor<sup>166</sup>.

Țăranii erau îngrijorați și datorită prețului maximal al grâului. Din cauza războiului, preciza țăranul bănățean, grâul era din nou foarte necesar. Dar în condițiile în care toate articolele de primă necesitate pentru țăranii s-au scumpit, iar impozitele au crescut, era normal ca și prețul grâului să se ridice. „Chestiunea salarizării

normale este o problemă care s-ar putea rezolva pe altă cale decât prin maximalizările produselor țărănești”. I. Ciucurel își exprima credința că autoritățile vor rezolva chestiunea prețului maximal<sup>167</sup>.

O altă problemă care a apărut odată cu declanșarea războiului a fost cea a speculei. Publicistul bănățean evidenția faptul că în vremuri excepționale apărea și specula. Războiul, precum și pregătirea armatei române, au creat și în România o stare favorabilă acestei ilegalități. Autoritățile au dat un decret lege contra speculei, care nu interzicea stabilirea de prețuri maximale. Dar prețul maximal servea cauza pentru care a fost dat doar atunci când era stabilit să nu păgubească producătorul. Comisiile din orașe care fixau prețurile trebuiau să țină seama de trei elemente: 1) interesul producătorului, căci articolul maximalizat avea și el un cost de producție; 2) cantitatea articolului respectiv în regiunea în cauză; 3) conjunctura pieții din întreaga țară, ținându-se seama de prețurile existente și în alte orașe și chiar (pentru unele articole) de prețul de export. În privința prețului grâului dacă s-ar fixa un preț nerentabil pentru producător, ar scădea suprafața însămânțată cu grâu. Legea speculei, prețurile maximale erau măsuri necesare, dar trebuia ținut cont și de interesul producătorului „căci el este în primul rând factorul promotor al bogăției naționale și izvorul de aprovizionare pe vremuri grele”<sup>168</sup>.

În condițiile războiului, Ion Ciucurel atrăgea atenția țăranilor că dintre culturile căutate și care se vindeau la un preț foarte bun se numărau plantele oleginoase și cele medicale. Remarcând că țăranii români cunoșteau mai puțin aceste tipuri de culturi, țăranul luminat

bănăţean le cerea acestora să se intereseze de modul de cultivare al plantelor respective. Era dată de exemplu localitatea Sacul (jud. Severin) unde ţăranii au cultivat „menta piperita” şi au instalat o mică fabrică pentru extragerea oleiului, sau extractului de mentă, produs care a fost analizat şi omologat de către Institutul farmaceutic Bucureşti. În cazul în care ţăranii bănăţeni încheiau o convenţie cu un consorţiu străin spre a-şi asigura desfacerea plantelor medicinale, cultura acestora se putea extinde <sup>169</sup>.

La 18 februarie 1940 Ion Ciucurel atrăgea atenţia ţăranilor asupra necesităţii procurării de seminţe. El revenea la cererea sa anterioară, ca pe lângă grâu, agricultorii să semene şi plante textile, arătând că bumbacul era foarte scump în acel moment, preţul său urcând în continuare. Țărăncile ar trebui de asemenea să învețe să prelucraze inul, din care se produce o pânză frumoasă, rezistentă și foarte scumpă. Mai erau solicitate floarea soarelui (și la export), fasolea, mazărea, lintea, usturoiul, plantele medicinale. Era dat în acest sens exemplul șvabilor bănățeni care au cultivat sute de jugăre cu mentă. În aceste condiții fiecare țaran trebuia să hotărască, în funcție de natura terenului, de climă și de regiunea în care trăiește, ce cultură va însămânța în primăvara anului 1940<sup>170</sup>.

În condițiile războiului era vital ca țăranii să-și „însămânțeze tot terenul rămas gol”<sup>171</sup>.

În primăvara anului 1940 Ion Ciucurel evidenția cu amărăciune că problema agriculturii românești ce constituia o mare problemă națională rămânea nerezolvată. Statul trebuia să ocrotească țărănimea, acordându-i credit financiar în funcție de

contribuția pe care aceasta o aducea la economia națională<sup>172</sup>. Era necesar ca guvernul să contribuie la urcarea prețurilor la produsele agricole, soluție ce constituia cheia de boltă a creșterii bunăstării țărănimii. Agricultură rațională era stimulată în primul rând de prețul produselor țărănești. Când acesta nu era rentabil era greu să-i determini pe plugari să muncească mai bine și să investească un capital mai mare în agricultură. „Prețurile renumeratorii” spun mai mult decât o întreagă ofensivă de conferințe agricole. Când țăranul vede că i se răsplătește munca cea grea, va alerga singur după știința care îi mărește producția și deci venitul<sup>173</sup>.

La 3 septembrie 1940 țăranul bănățean lansa un îndemn la încheierea cât mai rapidă a muncilor agricole. Aceasta în condițiile în care România ca țară agricolă cu pământ roditor, avea un rol economic deosebit în acel moment în Europa. „Prin munca plugarilor ei, are puțința de a produce pâine și pentru alte țări”, în situația în care pâinea era articolul cel mai solicitat pe piață<sup>174</sup>. Dar datorită faptului că toate produsele agricole aveau mare căutare pe piață, țăranii trebuiau să semene orice plantă agricolă și să crească orice fel de animale.

În preajma iernii Ciucurel relua apelul său de ajutorare a familiilor celor concentrați, a celor săraci, precum și a refugiaților din provinciile pierdute<sup>175</sup>.

În plin război Ion Ciucurel reanaliza starea agriculturii românești. Referindu-se la creșterea animalelor el arăta că în urma prețului mic existent la vinderea vitelor, țăranii nu se vor mai ocupa intens cu această ramură, iar economia va suferi pierderi uriașe.

Pentru a nu se ajunge la această situație, autoritățile statale trebuiau să ia exemplul Elveției, unde crescătorii de animale primeau prime din partea statului, iar exportatorii de vite beneficiau de o serie de înlesniri. Ziaristul bănățean își exprima încrederea că pe viitor statul va încuraja în mod real agricultura, iar țăranii înșiși vor căuta să-și organizeze mai bine atât producția cât și vânzarea<sup>176</sup>.

Luând în discuție chestiunea prețurilor produselor agricole, publicistul bănățean făcea mai întâi remarcă potrivit căreia așa-zisa criză de „supraproducție” a fost de fapt o „criză de conducere”. Dar situația prețurilor agricole era anormală și în 1941. Foarte puțini țărani puteau profita în acel moment de scumpirea animalelor, deoarece nu aveau animale de vânzare. În schimb produsele de primă necesitate erau foarte scumpe. Drept soluție Ciucurel propunea o muncă mai susținută, pentru sporirea numărului de animale. El evidenția că produsele țărănești vor avea mare căutare pe piață atât timp cât va dura războiul, dar și în primii ani postbelici. În consecință creșterea vitelor era o muncă rentabilă pentru țărani. Redactorul *Cuvântului Satelor* era încrezător că și prețurile la produsele agricole care vor fi eventual maximalizate „vor fi în așa fel făcute ca să renteze plugarului orice ar semăna, pentru că numai așa se stimulează producția națională”<sup>177</sup>.

Realizând bilanțul celor 15 ani de activitate a gazetei țărănești *Cuvântul Satelor*, inițiatorul acesteia sublinia că în primii ani interbelici, țăranii după ce au primit pământ și dreptul la vot aveau nevoie și de cultură pentru a putea ajunge, prin muncă rațională și prin organizare profesională și economică, la prosperitate materială

și la înălțare morală. Numai printr-o cultură bazată pe legea credinței strămoșești și pe „slova din carte, plugarul român va putea ajunge la o deplină conștiință națională, la o deplină conștiință de breaslă, spre binele neamului”. Arătând că regimul Antonescu și-a arătat considerația sa față de țărănime, scriitorul bănățean își exprima mulțumirea că „principiile scrise cu litere mari 15 ani în fruntea ziarului, au fost recunoscute azi principii de viață ale nației”<sup>178</sup>.

În timp de război rolul plugarului era indispensabil. Pe lângă cultivarea câmpului și creșterea animalelor, țărani mai făceau și alte sacrificii în interesul țării, mai importante decât cele făcute de către burghezia înstărită de la orașe, participând de exemplu, la rechizițiile pentru armată<sup>179</sup>. În fața acestor sacrificii făcute de către țărani I. Ciucurel nădăjduia că dacă războiul întregirii din 1916-1918 le-a adus acestora reforma agrară, fără însă a fi realizată o reformă economică favorabilă lor, cel de-al doilea război mondial va aduce, la încheierea lui, și această reformă<sup>180</sup>.

La 30 martie 1941 I. Ciucurel consacră un articol recensământului agricol realizat de către autorități. Relevând că toate popoarele civilizate încă din vechime întreprindeau astfel de recensăminte, ziaristul bănățean explica necesitatea acestuia. Recensământul agricol contribuia la dezvoltarea agriculturii, toate legiuirile economice trebuind să aibe ca punct de orientare situația statistică. În consecință țărani trebuiau să ofere autorităților datele reale ale situației lor agricole, spre binele țării<sup>181</sup>.

Țăranul bănățean atrăgea atenția asupra necesității înzestrării agriculturii cu mașini agricole. Datorită faptului că țărani depindeau



direct de starea vremii, era necesar ca aceștia să aibe la dispoziție mașini agricole cu care să lucreze cât mai rapid și mai bine. „O agricultură bine înzestrată ar fi aceia, care mai ales pentru acești ani ar avea mașini și unelte suficiente, precum și înlesniri de combustibil spre a le putea folosi”<sup>182</sup>.

În articolul intitulat sugestiv „Politica prețurilor și rentabilitatea”, Ion Ciucurel sublinia că rentabilitatea încurajează și mărește producția. „Agricultorii au posibilitatea de a-și mări rentabilitatea dincolo de calculele oficiale făcute la fixarea prețurilor. Pentru că aceste prețuri se fac luând ca bază o producție mijlocie, or dacă plugarul își intensifică și își mărește producția la hectar, prin aceasta el și-a mărit rentabilitatea” .Dar îmbunătățirea rentabilității se mai putea realiza și prin creșterea calității produselor, se remarcă în finalul articolului<sup>183</sup>. În același timp România trebuia să se gândească să-și valorifice produsele ei agricole la un preț de echilibru cu produsele industriale și după încetarea războiului, când producția agricolă va crește și se va ieftini din nou. Din această cauză „prețul de cumpănă” între ce vinde și ce cumpără țăranul va trebui să fie politica de mâine a țării<sup>184</sup>.

Abordând probleme imediate, redactorul *Cuvântului Satelor* aprecia că în privința stabilirii noului preț al lânii din primăvara anului 1943, acesta era apropiat de prețurile remuneratorii pentru produsele țărănești, trăgând nădejdea că și noul preț la grâu va fi remuneratoriu pentru țărani. Acest lucru era necesar cu atât mai mult cu cât țăranii susțineau războiul<sup>185</sup>. Tot în ceea ce priveau prețurile la produsele agricole, I. Ciucurel sublinia că era în interesul consumatorilor în

primul rând, ca atunci când erau fixate prețurile maxime la primăriile orașelor să fie consultați și producătorii sau „țăranii aceia la a căror produse se fixează prețul”<sup>186</sup>.

La 21 februarie 1943 Ion Ciucurel relua ideia organizării țărănimii, evidențiind faptul că atunci când țăranii erau organizați puteau înfăptui lucruri mari, cu condiția ca factorii politici decizionali să nu-i împiedice în realizarea dezideratelor lor, ci să le dea tot concursul. Precizând că „în politica economică a statului naționalist de astăzi, cu tendința spre o formă corporatistă, s'a acordat o deosebită luare aminte asociațiilor țărănești” publicistul făcea în continuare referire la Sindicatul viticol. Prin organizarea acestuia proprietarii de vii nu au mai fost speculați de comercianții care vindeau piatră vântată la un preț exagerat, iar Sindicatul viticol care a preluat sarcina aprovizionării membrilor săi cu produsul respectiv, din beneficiul minim realizat cu această operațiune și-a putut crea un fond pentru a începe și valorificarea vinului. Se anunța deschiderea unei expoziții de vinuri la parterul Palatului Ciobanu din Timișoara, unde cei doritori puteau bea un vin bun, la un preț convenabil, direct de la producător<sup>187</sup>.

În toți acești ani grei, de război, Ion Ciucurel a acordat o importanță mare expozițiilor agricole. El semnala astfel „Expoziția documentară agricolă” deschisă la Timișoara în primăvara anului 1943, unde țăranii aveau multe de învățat<sup>188</sup>, sau cea de la Comloș din toamna aceluiași an, unde a fost realizată „Secția industriei casnice”. Cu această ocazie Ciucurel remarca curățenia aproape exagerată întâlnită în comunele bănățene Comloș și Nerău, localități populate de oameni deosebit de harnici<sup>189</sup>.

În noile condiții politico-economice de după cel de-al doilea război mondial, când noii guvernanți se pregăteau să lichideze vechiul sistem economic, introducându-l pe cel comunist, care a distrus agricultura românească, Ion Ciucurel observa că de multă vreme munca manuală a omului nu a mai fost atât de prețuită ca după încheierea conflictului mondial. Agricultorii trebuiau să aibă mereu în vedere faptul că a crescut cererea de producție în concordanță cu necesitățile de consum. Pe viitor, într-o Europă distrusă de război, „produsul muncii plugarului va avea valoare aur”. În special creșterea vitelor va renta încă mulți ani. Țăranul bănățean semnala și stările negative din agricultura românească: produsele industriale de care aveau nevoie țăranii erau mai scumpe decât cele agricole, lipseau animalele, precum și mașinile agricole<sup>190</sup>.

Țăranul cărturar bănățean a acordat cea mai mare atenție ridicării materiale și spirituale a țăranimii române. Pe bună dreptate el sublinia în permanență că bunăstarea materială a țăranului român însemna și prosperitatea României. Pe tot parcursul perioadei interbelice el a sesizat menținerea impozitelor ridicate, prețurile scăzute ale produselor agricole, cămătăria băncilor, stări de fapt ce îngreunau viața țăranilor. Pentru rezolvarea problemei creditului agricol, atât de necesar agriculturii românești, Ion Ciucurel a susținut ideea înființării unei mari bănci țărănești în Banat, care să acorde împrumuturi țăranilor pe termen lung, cu camătă mică.

Arătând binefacerile reformei agrare din România de la sfârșitul primului război mondial, țăranul bănățean critica modul cum a fost pusă în aplicare această lege și care a creat nemulțumiri în

lumea satului românesc. Critica era pe deplin justificată, greșelile fiind recunoscute chiar de către unii guvernanți ai vremii (I. G. Duca).

Ciucurel a relevat consecințele crizei economice asupra agriculturii românești, subliniind incapacitatea factorilor politici de a scoate țara din criză. Dar pentru ieșirea din criză, publicistul propunea o serie de soluții valoroase: țăranii nu trebuiau să aștepte totul de la autorități, ci să caute ei însăși mijloacele de ieșire din marasm; diversificarea culturilor agricole; punerea bazelor unei noi gospodării țărănești în conformitate cu cerințele și situația economică existentă; obligativitatea de a se informa și de a citi. În același timp factorii politici trebuiau să pregătescă serios legile cu caracter economic. I. Ciucurel a analizat și problema șomajului, nefiind de acord cu ajutorarea șomerilor pe timp îndelungat. În acest sens economiștii trebuiau să găsească soluții ca oamenii să poată munci. În România cei care nu mai aveau locuri de muncă la oraș, puteau să muncească în agricultură.

În viziunea lui I. Ciucurel erau necesare alocarea de fonduri pentru sinistrați (țăranii nu erau ajutați de către autoritățile statale în cazurile de calamitate naturală, dar li se percepeau în totalitate dările), precum și pentru canalizările de râuri.

La sfârșitul deceniului al patrulea redactorul *Cuvântului Satelor* scotea în evidență problemele țăranimii: ieftinirea articolelor de primă necesitate, valorificarea rentabilă a produselor agricole, industrializarea produselor agricole, șomajul agricol, sănătate și cultura țăranilor. Țăranii bănățeni s-au confruntat și cu un alt neajuns în aceea perioadă: lipsa brațelor de muncă. Ca remedii, Ciucurel

propunea: creșterea natalității în familiile cu pământ mai mult, iar copii până se așezau la casele lor urmau să muncească pe pământul părinților, înzestrarea țăranilor cu mai multe mașini agricole, procurarea și folosirea unor mașini agricole mai mari în tovărășie, acordarea de către stat de credit agricol în condiții favorabile țăranilor.

Odată cu izbucnirea celui de-al doilea război mondial, țăranul bănățean atrăgea atenția că era normal ca din momentul ce toate articolele de primă necesitate pentru țărani s-au scumpit, iar impozitele au crescut și prețul grâului să se ridice. Totodată autoritățile trebuiau să acorde atenție la stabilirea prețului maximal la grâu. Legea contra speculei, precum și prețul maximal erau necesare pe timp de război, dar trebuia ținut cont și de interesul producătorilor. Ziaristul bănățean propunea în timpul războiului, ca la fixarea prețurilor maxime să fie consultați și producătorii, arătând că acest lucru era în interesul consumatorului în primul rând.

În noua situație Ciucurel încuraja țăranii să cultive plantele care se vindeau foarte bine pe piața internă și cea externă, precum și să acorde o importanță mai mare creșterii animalelor. Dar deoarece în România animalele erau vândute la prețuri mici, era necesar ca autoritățile să încurajeze, după exemplul Elveției, crescătorii de animale.

Ion Ciucurel s-a preocupat de problemele sociale, medicale ale satului românesc. El arăta că și lipsa asistenței sociale, a medicilor, a determinat exodul țăranilor spre oraș, fapt ce constituia un fenomen negativ în societatea românească interbelică. Totodată

țărani erau discriminați față de muncitori care beneficiau de o asistență socială mai amplă. Pentru rezolvarea acestei probleme deosebit de complexe, trebuia stabilit un plan amplu la îndeplinirea căruia trebuiau să participe alături de medici și ceilalți factori implicați în viața socială. Fondatorul gazetei țărănești aprecia corect că starea de sănătate a locuitorilor satelor era în strânsă legătură cu bunăstarea materială a acestora. Din această cauză era necesar ca țăranii să fie sprijiniți cu fonduri pentru a-și construi case mari, spațioase, ei trebuind să acorde o importanță mult mai mare igienei personale. Autoritățile trebuiau să aibă în vedere proiectul satului românesc modern de mâine. Ca o măsură imediată pentru îmbunătățirea situației medicale din satele românești, Ciucurel propunea ca țăranii săraci care nu-și puteau plăti taxele de sănătate, să beneficieze totuși de asistența medicală necesară.

Cea mai importantă idee pe care a avut-o țăranul cărturar bănățean în vederea ridicării materiale a țăranului a fost cea a organizării acestuia în asociații profesionale. El s-a pronunțat pentru organizarea unui sindicat profesional al plugarilor, având exemplul țărilor dezvoltate din apus (Franța). Acest sindicat urma să se ghideze în activitate sa după lozinca „Cultură, muncă, organizare”. Procesul de organizare a țăranimii nu trebuia să aibă conotații politice. În afară de scopurile profesionale, organizația țărănească urma să se preocupe și de ridicarea nivelului cultural al țăranimii. În vederea atingerii acestui scop se prevedea colaborarea asociației cu ASTRA, Liga culturală, Fundațiile Regale. Fruntașul țăran bănățean a respins însă o eventuală colaborarea cu Frontul Plugarilor, care

implicându-se în viața politică a compromis astfel ideea de organizare a țărănimii. Din 1936 I. Ciucurel vedea posibilă organizarea profesională a țărănimii doar într-un stat național corporatist așa cum era preconizat de către Mihail Manoilescu. În eforturile de organizare profesională a țărănimii, intelectualii trebuiau să-i sprijine pe plugari. Tot în acest context ziaristul bănățean sprijinea ideea organizării de cooperative de desfacere a laptelui, care aveau drept scop alimentarea cu lapte a orașelor, precum și prelucrarea industrială a acestui produs. Ciucurel dădea ca exemplu activitatea unor astfel de cooperative în Austria și Ungaria. El a fost preocupat și de înființarea de cooperative agricole, proces care nu s-a bucurat de sprijinul țăranilor români bănățeni. Aceste cooperative pentru a fi viabile trebuiau să fie conduse de către țărani capabili și cinstiți, să fie particulare și să fie dotate tehnic corespunzător. În această privință urma să se țină seama de modelul Olandei, Danemarcei și Elveției. Un rol important în dezvoltarea agriculturii îl dețineau științele agricole, plugarii fiind obligați să folosească descoperirile din aceste domenii în munca lor. Un prim succes în eforturile întreprinse de către Ion Ciucurel în vederea organizării țărănimii pe tărâm profesional l-a reprezentat înființarea și rezultatele obținute de către Sindicatul viticol din Banat.

Tot pentru progresul agriculturii românești era necesar ca țăranii să întocmească un plan agricol pe o perioadă de cel puțin 7 ani, în care să se țină cont de regiunea în care trăiau țăranii, de condițiile climaterice, de descoperirile științelor agricole. Era desigur o viziune modernă asupra agriculturii.

Având modelul Ungariei, Ciucurel propunea realizarea unui muzeu agricol, precum și a unei expoziții târg anuală, în care să se arate importanța unei agriculturi raționale (țăranul bănățean fiind partizanul unei astfel de agriculturi).

Ion Ciucurel s-a arătat preocupat și de viitorul post-belic al agriculturii românești. El sublinia necesitatea înlăptuirii la sfârșitul războiului a unei ample reforme economice, favorabilă țăranimii. Trebuia înlăptuită și mecanizarea agriculturii. Factorii competenți români aveau sarcina de a adopta măsurile necesare în urma cărora România să-și poată valorifica produsele agricole la un preț de echilibru cu cele industriale, în condițiile în care producția de bunuri agricole creștea și se ieftinea din nou. Prețul de cumpănă între ce vinde și ce cumpără țăranul trebuia să fie politica de mâine a țării, aprecia țăranul bănățean.

El mai sublinia că într-o Europă distrusă de război, produsul muncii țăranilor devenea deosebit de valoros. În același timp evidenția situația grea a satului românesc la sfârșitul războiului: produsele industriale de primă necesitate pentru țărani erau mai scumpe decât cele agricole, lipsa animalelor, a mașinilor agricole, etc.

Redactorul *Cuvântului Satelor* a fost preocupat și de alte probleme ale economiei românești din epoca sa. Astfel analizând situația tinerilor care nu găseau locuri de muncă în profesiunea pentru care s-au pregătit, el le sugera acestora să nu stea pasivi. Ei trebuiau să se organizeze și să-și deschidă, în urma unor planuri serioase și realiste, firme proprii. Ciucurel s-a pronunțat în permanență pentru dezvoltarea sectorului economic privat, acesta având un rol esențial în dezvoltarea economiei românești.



În special în momentul alunecării sistemului politic românesc spre dreapta și extrema dreaptă, s-a căutat ca lozinca „România românilor” să fie transpusă în realitate cu forța. Ion Ciucurel arăta în chip realist că nu prin câteva decrete legi favorabile națiunii majoritare se va rezolva această chestiune. Românii vor deține întâietatea economică prin muncă serioasă, destoinicie și cultură. Ei trebuiau să creeze întreprinderi industriale, firme comerciale mari, care să se impună, prin concurență cinstită, pe piața românească. Sectorului privat îi revenea rolul principal în acest sens. În consecință publicistul bănățean a respins ideile extremiste vehiculate prin lozinca „România românilor”, care în timpul guvernării legionare au și fost puse în aplicare. Ciucurel se pronunța pentru o concurență cinstită între toți întreprinzătorii din România, populația majoritară putând deține supremația în economie doar printr-o muncă cinstită.

În articolele sale Ion Ciucurel a acordat o atenție deosebită culturii, ridicării culturale a țăranilor români.

Unul dintre cele mai practice mijloace în vederea culturalizării țăranului era, în opinia sa, radioul, acesta fiind și un mijloc de educație patriotică. Pe calea undelor puteau fi ascultate slujbele religioase, iar seara muzică simfonică, piese de teatru, conferințe culturale. Desigur radioul putea propaga și lucruri negative, dându-se ca exemplu cazul Austriei unde se făcea propagandă pentru reîntoarcerea Habsburgilor. Era necesar ca, pe viitor, în România să nu rămână nici un sat fără aparat de radio. Acesta putea fi procurat prin intermediul Caselor Naționale, al comitetelor școlare sau cu

ajutorul altor asociații. „E în interesul nostru al țăranilor, ca și noi să prindem lumina veacului”, atrăgea atenția Ciucurel<sup>191</sup>.

Școala avea, în concepția luminatului țăran bănățean, un rol major în educarea țărănimii.

În articolul său din 3 septembrie 1927 intitulat „Momentul deschiderii școalelor” publicistul bănățean susținea că pe lângă licee, unde țăranii pentru a-și trimite fii aveau nevoie de bani, iar pe de altă parte și aceștia la rândul lor trebuiau să fie inteligenți, existau școlile profesionale de agricultură, de comerț, de arte și meserii sau de educație cooperatistă, absolvenții acestora putându-se realiza în viață foarte bine. El dădea ca exemplu S.U.A. unde „din pătura mijlocie și cea de jos, s’au ridicat mai toți miliardarii” de peste ocean. În Banat șvabii susțineau cu cheltuială proprie multe școli profesionale și internate. În această situație și țăranii români trebuiau să-și trimită copiii în astfel de școli, urmând ca și statul să le acorde ajutor pentru întreținerea acestor instituții de învățământ. Aceasta deoarece „în viitorul apropiat, ba chiar și acum numai acei indivizi vor putea face greutăților vremii moderne, cari vor exercita ocupațiunea lor- fie ea comerț, industrie sau plugărie - cu cele mai desăvârșite mijloace ale științei, iar ca, clasă socială, aceia cari în mod solidar vor ști să-și pună în adevărata valoare produsul muncii lor”. Ori toate aceste cerințe nu puteau fi realizate fără școală, conchidea ziaristul<sup>192</sup>. Viața însăși pretindea oameni de valoare, talentați și în clasele și profesiunile de jos, precum și în cele mijlocii. Personalități alese din aceste clase, prin muncă, voință și autoeducație continuă, se puteau ridica deasupra multor oameni cu diplome universitare,

preciza Ion Ciucurel. Era necesar ca atât părinții cât și copiii să nu se gândească numai la școli superioare, fiecare trebuind să își croiască o carieră potrivit înclinațiilor pe care le avea, dar și după posibilitățile materiale. El arăta că „te vei ridica deasupra mediocrității pe orice carieră ai fi, dacă vei căuta să înveți și să te perfecționezi mereu, apoi să trăiești și să muncești nu numai pentru tine, ci și pentru ridicarea semenilor tăi și să-ți dai silința să fi om corect din toate punctele de vedere”<sup>193</sup>. Erau calități pe care le întruchipa atât de bine Ion Ciucurel.

În concepția acestuia un rol important în formarea copiilor de țărani îl avea școala primară, cea care pune baza cunoștințelor viitorilor oameni. „Sunt atâția învățați mari și experți în diferite întreprinderi cari au punct de rezim cunoștințele câștigate în școala primară”. Din această cauză țărani trebuiau să fie conștienți de importanța școlii primare. Învățământul primar românesc a înregistrat progrese semnificative în perioada interbelică, dar școala primară trebuia în viitor să folosească toate mijloacele progresului tehnic ale veacului spre a veni în ajutorul dascălului de la sat. Astfel, de exemplu, în fiecare școală ar trebui să existe un aparat de radio și unul de proiecție, „ca să nu mai vorbim de televiziune”. „Căci ori cât ar fi de pregătit un învățător de la sat el nu ar putea vorbi copiilor bunăoară despre păsări sau despre plantele de tot felul ca un profesor de zoologie sau botanică, care ar vorbi la postul de radio la ora școlară etc.”<sup>194</sup>. Totodată numai prin selecția copiilor de țărani, prin adevărata cultură românească se va întări țara și se va ridica națiunea, preciza I. Ciucurel<sup>195</sup>.

O altă instituție culturală care avea un rol important în procesul de culturalizare a satului românesc era ASTRA. În viziunea țăranului cărturar Regionala ASTRA din Banat avea o misiune dificilă la granița de vest a României, ea trebuind să lumineze conștiințele și să apropie sufletele românilor divizați în diverse grupări politice. În opinia sa o mică efortare și un mic sacrificiu din partea ASTREI erau suficiente pentru ca satul românesc din Banat să devină satul model al României din toate punctele de vedere, nu numai din cel economic. Satul bănățean își îndrepta privirea spre Asociațiune și aștepta de la ea „ca nu pe tărâmurile catedrelor și a literaturii culte de la oraș să-și irosească timpul și puterile, ci să țină la aceea ce de fapt și-a propus, la constituirea Regionalei noastre: satul drept obiectiv”. Autorul articolului solicita ASTREI să încurajeze și să sprijine „toate acțiunile bune în ființă, cari prin îndelungă activitate au dovedit că lucrează la ridicarea culturală, morală și națională a satului românesc din Banat. Numai așa își va găsi vechea și istorica ASTRA rostul la noi”<sup>196</sup>.

În privința rolului intelectualilor la ridicarea culturală a satului românesc, Ion Ciucurel critica faptul că aceștia nu s-au unit în jurul unei idei salvatoare pentru România: cultura țăranului. Asociațiile culturale existente aveau prea puține rezultate practice, neputându-se apropia de sufletul și priceperea plugarului. Prea puțini intelectuali bănățeni se puteau întâlni laolaltă pentru a acorda sprijin cultural satului, ei fiind și foarte dezbinați din diverse cauze. În aceste condiții nădejdea lui Ciucurel se îndrepta spre intelectualitatea tânără. El dădea ca exemplu Bocșa română, unde exista un cor alcătuit atât din țărani, cât și din tineri intelectuali. Inițiatorul *Cuvântului Satelor* le

cerea membrilor acestui cor să susțină concerte și în alte sate, pentru a stârni mai multă dragoste față de cântecul românesc, demonstrându-se astfel și rezultatele la care se putea ajunge când în domeniul cultural conlucrau intelectualii și țărani<sup>197</sup>.

Ion Ciucurel îi îndemna permanent pe țărani să citească cât mai multe cărți, căci „în carte stă puterea și viitorul nostru”<sup>198</sup>. În această ordine de idei scriitorul bănățean sublinia că oamenii aveau nevoie de poezie, argumentând că „...a cetii poezii, a cetii poezii ca ale lui Eminescu, înseamnă în primul rând a avea preocupări idealiste și a-ți face o înaltă educație a sentimentului estetic pentru arta literară. Și a avea preocupări idealiste, măcar câteva momente în învălmășagul și în criza vieții de azi, înseamnă să câștigi energie și credință într’o acțiune de învingere a greutăților vremii”<sup>199</sup>.

Biserica deținea și ea un rol esențial în viața spirituală a țaranului român. În articolele sale I. Ciucurel vorbea despre importanța fiecărei sărbători religioase, pronunțându-se pentru păstrarea tradițiilor legate de acestea, a colindelor românești<sup>200</sup>. În momentul când și țărani români băteau la porțile civilizației, trebuia ca îndrumarea sufletului lor spre cărările „luminii” să nu iese dintre „marginile sfintelor tradiții național-creștinești”<sup>201</sup>. Aceasta deoarece „doctrina creștină cuprinsă în evangheliile este adevăr central și etern pentru întreaga omenire”<sup>202</sup>.

Ion Ciucurel a abordat și unele probleme cu care se confrunta Biserica Ortodoxă Română în perioada interbelică. Discutând problema separării celor două biserici creștine, de aici decurgând și sărbătorirea separată a Paștelui, țaranul bănățean își exprima

amărăciunea că acestea „n-au căzut măcar în secolul XX la o înțelegere ca toți credincioșii să sărbătorească deodată Învierea”<sup>203</sup>.

Analizând unele cazuri de purtare nedemnă din partea preoților, publicistul bănățean își exprima convingerea că se impunea o acțiune radicală, de sus în jos, prin introducerea unui control mai sever, în vederea disciplinării și a tragerii la răspundere „a elementelor care înjosesc reverenda ce o poartă, care pângăresc biserica și demoralizează credincioșii”. În caz contrar exista pericolul ca diversele secte religioase să se întărească. Mai exista de asemenea o „lege” care dovedește că orice decadență a unei ramuri a organismului social produce și o reacție de reformă de jos în sus, exemplul cel mai edificator în acest sens fiind dat de reforma declanșată de către Luther. Problema îi preocupa și pe laici, ca fii ai Bisericii Ortodoxe Române<sup>204</sup>.

În articolele sale țăranul luminat din Banat a omagiat o serie de personalități ale culturii române. Astfel el a lăudat opera poetică a lui Octavian Goga<sup>205</sup>, dar și pe cea a scriitorului C. Sandu-Aldea, care a descris într-o „proză nouă, viguroasă și plină de realism, viața și frământările țăranimii din Vechiul Regat”. În plus, C. Sandu – Aldea era evocat și datorită faptului că a fost un „îndrumător al plugărimii”, fiind profesor și director al Școlii superioare de agricultură de la Herăstrău, calitate în care a scris „cărți în înțelesul poporului despre agricultura rațională”<sup>206</sup>.

La 20 iunie 1943 în paginile *Cuvântului Satelor* I. Ciucurel îl omagia pe Mihail Gașpar, arătând că „...prota Mihail Gașpar al Banatului, ca și popa Lucaciu din Ardeal, a fost simbolul luptătorului

idealist al națiunii române, gata de a-și sacrifica totul: cariera și viața, pentru idealul național”. Ca scriitor și ziarist bănățean cel evocat a fost unul dintre puținii „a cărui scris a trecut dincolo de Carpați. Este primul scriitor bănățean, după scriitorul arădean Ion Slavici și celălalt mare scriitor ardelean Ion Agârbiceanu-care a tipărit la București: *Fata Vornicului Oană*, roman istoric care i-a eternizat numele”<sup>207</sup>.

Despre cel ce a fost Valeriu Braniște, țăranul cărturar bănățean nota: „când ne descoperim capul înaintea lui, salutăm cu respect simbolul românismului din Ardealul de altădată, încătușat în lanțuri”. Dar, adăuga sugestiv Ion Ciucurel „Memoria marilor bărbați cum a fost și Branisce, numai atunci o cinștim cu adevărat, dacă le urmăm și faptele”<sup>208</sup>.

O altă preocupare majoră a lui Ion Ciucurel a constituit-o ridicarea culturală a țăranului român. În vederea atingerii acestui scop, luminatul țăran bănățean propunea utilizarea și a radioului.

Școala avea în viziunea sa un rol fundamental în educarea și luminarea țăranului român. Ciucurel îi îndemna pe plugari să-și trimită copii la școlile profesionale și de meserii, în funcție de înclinațiile acestora. Dezvoltarea învățământului profesional reprezenta un deziderat susținut și de către personalitățile culturale bănățene interbelice, deoarece contribuia decisiv la formarea unei clase de meseriași și de comercianți români. Redactorul *Cuvântului Satelor* sublinia că era nevoie de oameni talentați, de valoare în toate profesiunile, care să fie la curent cu tot ce este nou în meseriile lor. El și-a exprimat un adevărat crez de viață prin afirmația că „te vei ridica deasupra mediocrității pe orice carieră ai fi, dacă vei căuta să

înveți și să te perfecționezi mereu, apoi să trăiești și să muncești nu numai pentru tine, ci și pentru ridicarea semenilor tăi și să-ți dai silința să fi om corect din toate punctele de vedere”.

Școala primară avea un rol important în formarea copiilor, deoarece în clasele primare se puneau bazele cunoștințelor viitorilor oameni. Datorită importanței acestui ciclu de învățământ trebuiau folosite toate mijloacele progresului tehnic cu aplicabilitate în procesul școlar pentru complectarea cunoștințelor. Astfel de aparate erau radioul, aparatul de proiecție și chiar unul mai puțin cunoscut la acea dată în România: televizorul. Aceste idei erau deosebit de moderne și de valoroase în epocă, cu atât mai mult cu cât ele veneau din partea unui țăran.

În opinia ziaristului bănățean prin selecția copiilor de țărani, prin promovarea culturii românești adevărate urma să se ridice națiunea română.

Un rol important în culturalizarea satului românesc îl avea și Astra. Misiunea acesteia la granița de vest a României era de a lumina conștiințele și de a apropia sufletele românilor divizați în diverse grupări politice. Activitatea Asociației trebuia să se concentreze cu precădere în satele românești, să încurajeze și să sprijine asociațiile culturale ale țăranilor.

Și intelectualii aveau datoria de a ridica nivelul cultural al satului. Dar scriitorul țăran bănățean critica faptul că prea puțini intelectuali s-au achitat de această datorie, iar în aceste condiții speranța sa se îndrepta spre tinerii intelectuali. El încuraja corurile,



asociațiile culturale din satele bănățene în care activau atât intelectuali din lumea satelor, cât și țărani.

Permanent I. Ciucurel și-a îndemnat semenii săi să citească. El aprecia că a citi poezii însemna a-ți dezvolta sentimentele estetice, dar această preocupare reprezenta și o soluție de a abandona frământările de zi cu zi și de a-ți câștiga „energie și credință într’o acțiune de învingere a greutăților vremii”.

Potrivit redactorului *Cuvântului Satelor* rolul Bisericii Ortodoxe Române în viața spirituală a țaranului român era major. În nenumărate pagini țaranul publicist a subliniat importanța sărbătorilor religioase, a păstrării tradițiilor legate de acestea, precum și a necesității de a nu fi abandonate, într-o lume modernă, învățăturile și morala creștină.

Ciucurel a abordat și unele dintre problemele cu care se confrunta Biserica Ortodoxă Română în perioada interbelică. El a constatat cu amărăciune că datorită separării celor două biserici creștine, creștinii erau nevoiți să sărbătorească, în plin secol XX, Paștele separat. Pe de altă parte, țaranul cărturar bănățean se pronunța pentru luarea unor măsuri ferme contra preoților care încălcau disciplina canonică. Altfel exista pericolul ca sectele religioase să se răspândească, fiind posibilă în astfel de cazuri și o reacție de jos în sus, de genul mișcării reformatoare condusă de către Luther.

În *Cuvântul Satelor* Ion Ciucurel a cinstit personalitățile politice și culturale din trecut. Ziaristul atrăgea atenția că era necesar ca

faptele acestora să fie urmate de către generația interbelică, doar astfel cinstirea marilor personalități fiind deplină.

Ion Ciucurel, unul dintre cei mai reprezentativi plugari condeieri bănățeni, s-a identificat cu interesele economice, culturale și politice ale țăranilor români, pe care le-a apărat în permanență prin scrisul și activitatea sa. Ideile sale economice și culturale sunt deosebit de valoroase, ele demonstrând un înalt grad de cultură pe care îl avea luminatul țăran bănățean.

## NOTE

- 
- <sup>1</sup> *Cuvântul Satelor*, 25 iunie 1927, p.1.
- <sup>2</sup> *Ibidem*, 9 iulie 1927, p.1.
- <sup>3</sup> *Ibidem*, 3 decembrie 1927, p.1.
- <sup>4</sup> *Ibidem*, 28 ianuarie 1928, p. 1.
- <sup>5</sup> *Structuri politice în Europa Centrală și de Sud-Est (1918 -2001)*, vol. II, Buc. 2003, p.109-110.
- <sup>6</sup> *Cuvântul Satelor*, 12 mai 1928, p.1.
- <sup>7</sup> *Ibidem*, 4 noiembrie 1928, p. 1.
- <sup>8</sup> *Ibidem*, 10 noiembrie 1928, p. 1.
- <sup>9</sup> *Ibidem*, 17 noiembrie 1928, p.1.
- <sup>10</sup> *Ibidem*, 22 noiembrie 1930, p. 1.
- <sup>11</sup> *Ibidem*, 16 ianuarie 1931, p.1. Poate și datorită realităților politice existente, la 12 mai 1932 Ion Ciucurel s-a retras din P. N. Ț. „în cadrele căruia a figurat până acum”, demisia în scris fiind înaintată liderului național țărănist Sever Bocu.
- <sup>12</sup> *Ibidem*, 3 ianuarie 1932, p.1.
- <sup>13</sup> *Ibidem*, 12 iunie 1932, p.1.
- <sup>14</sup> *Ibidem*, 10 iulie 1932, p.1.
- <sup>15</sup> *Ibidem*, 15 iulie 1934, p.1.
- <sup>16</sup> *Ibidem*, 30 iulie 1933, p. 1.
- <sup>17</sup> *Vezi Structuri politice în....*, vol II, p.109. Noul program al P. N. Ț. din aprilie 1935 avea la bază ideea construirii „statului țărănesc”,

---

întemeiat pe colaborarea tuturor claselor sociale în cadrul „democrației rurale”.

<sup>18</sup> *Cuvântul Satelor*, 16 decembrie 1934, p.1.

<sup>19</sup> *Ibidem*, 19 ianuarie 1936, p.1.

<sup>20</sup> *Ibidem*, 30 august 1936, p. 1.

<sup>21</sup> *Ibidem*, 8 noiembrie 1936, p. 1.

<sup>22</sup> *Ibidem*, 13 septembrie 1936, p. 1.

<sup>23</sup> *Ibidem*, 31 ianuarie 1937, p. 1.

<sup>24</sup> *Ibidem*, 14 martie 1937, p.1.

<sup>25</sup> *Ibidem*, 23 mai 1937, p.1.

<sup>26</sup> *Ibidem*, 1 august 1937, p.1.

<sup>27</sup> *Ibidem*, 21 noiembrie 1937, p. 1.

<sup>28</sup> *Ibidem*, 18 decembrie 1937, p. 1.

<sup>29</sup> *Ibidem*, 25 decembrie 1937, p. 1.

<sup>30</sup> *Ibidem*, 1 ianuarie 1938, p. 1.

<sup>31</sup> *Ibidem*, 9 ianuarie 1938, p. 1.

<sup>32</sup> *Ibidem*, 13 februarie 1938, p. 1.

<sup>33</sup> *Ibidem*, 20 februarie 1938, p. 1.

<sup>34</sup> *Ibidem*, 27 februarie 1938, p. 1.

<sup>35</sup> *Ibidem*, 7 august 1938, p. 1.

<sup>36</sup> *Ibidem*, 11 decembrie 1938, p. 1.

<sup>37</sup> *Ibidem*, 15 ianuarie 1939, p. 1.

<sup>38</sup> *Ibidem*, 29 ianuarie 1939, p. 1.

<sup>39</sup> Legea electorală din 9 mai 1939 a detaliat prevederile noii Constituții, care stabilea structura Adunării Deputaților în funcție de

---

îndeletnicirile alegătorilor: agricultură și muncă manuală, comerț și industrie, ocupații intelectuale. Potrivit noii legi electorale femeile primeau drept de vot, dar nu erau eligibile iar alegătorii trebuiau să fie știutori de carte. Numărul deputaților era stabilit la 258, iar cel al senatorilor la 88, la care se adăugau încă 88 numiți de rege și alții de „drept” în virtutea „înaltei lor situațiuni în stat și în biserică”. Parlamentarii erau obligați să jure credință față de rege. Vezi Academia Română, *Istoria Românilor*, vol. VIII, București, 2003, p.394.

<sup>40</sup> *Cuvântul Satelor*, 21 mai 1939, p. 1.

<sup>41</sup> *Ibidem*, 14 octombrie 1939, p. 1.

<sup>42</sup> *Ibidem*, 10 decembrie 1939, p. 1.

<sup>43</sup> *Ibidem*, 29 septembrie 1940, p. 1.

<sup>44</sup> *Ibidem*, 8 noiembrie 1940, p. 1.

<sup>45</sup> După aducerea lor la guvernare legionarii au organizat o mare adunare în capitală, la care a participat și Ion Antonescu.

<sup>46</sup> *Cuvântul Satelor*, 10 octombrie 1940, p. 1.

<sup>47</sup> La 2 martie 1941 populația a fost chemată, printr-un plebiscit, să se pronunțe asupra politicii pe care a promovat-o Ion Antonescu de la venirea sa la putere până în acel moment. Majoritatea celor care s-au prezentat la plebiscit au aprobat politica generalului, dar plebiscitul nu s-a desfășurat în condiții de libertate.

<sup>48</sup> *Cuvântul Satelor*, 9 martie 1941, p. 1.

<sup>49</sup> *Ibidem*, 2 martie 1941, p. 1.

<sup>50</sup> *Ibidem*, 25 mai 1941, p. 1-2.

- 
- <sup>51</sup> *Ibidem*, 29 iunie 1941, p.1.
- <sup>52</sup> *Ibidem*, 6 iulie 1941, p.1.
- <sup>53</sup> *Ibidem*, 12 noiembrie 1941, p. 1-2.
- <sup>54</sup> *Ibidem*, 23 noiembrie 1941, p. 1.
- <sup>55</sup> *Ibidem*, 3 august 1941, p. 1.
- <sup>56</sup> *Ibidem*, 28 noiembrie 1942, p.1.
- <sup>57</sup> *Ibidem*, 13 decembrie 1942, p. 1.
- <sup>58</sup> *Ibidem*, 3 ianuarie 1943, p. 1.
- <sup>59</sup> *Ibidem*, 7 februarie 1943, p. 1.
- <sup>60</sup> Vezi capitolul I despre schimbările survenite în cadrul redacției *Cuvântului Satelor* după 23 august 1944.
- <sup>61</sup> *Cuvântul Satelor*, 25 decembrie 1945, p. 1.
- <sup>62</sup> *Ibidem*, 14 octombrie 1945, p. 1.
- <sup>63</sup> *Ibidem*, 6 ianuarie 1946, p. 1.
- <sup>64</sup> *Ibidem*, 19 martie 1927, p. 1.
- <sup>65</sup> Pentru această chestiune vezi capitolul II, nota 21.
- <sup>66</sup> *Cuvântul Satelor*, 1 octombrie 1927, p. 1.
- <sup>67</sup> *Ibidem*, 7 aprilie 1928, p. 2.
- <sup>68</sup> *Ibidem*, 5 mai 1928, p. 2.
- <sup>69</sup> *Ibidem*, 12 mai 1928, p. 2.
- <sup>70</sup> *Structuri politice în Europa Centrală și de Sud –Est, (1918-2001)*, vol. I, București, 2003, p. 30.
- <sup>71</sup> *Cuvântul Satelor*, 26 ianuarie 1929, p. 1.
- <sup>72</sup> *Ibidem*, 20 septembrie 1930, p. 1.
- <sup>73</sup> Walter M. Bacon jr., *Nicolae Titulescu*, Iași, 1999, p. 238.

- 
- <sup>74</sup> *Cuvântul Satelor*, 21 octombrie 1934, p. 1.
- <sup>75</sup> *Ibidem*, 6 ianuarie 1935, p. 1.
- <sup>76</sup> *Ibidem*, 20 ianuarie 1935, p. 1.
- <sup>77</sup> *Ibidem*, 4 octombrie 1936, p. 1.
- <sup>78</sup> *Ibidem*, 10 mai 1936, p. 1.
- <sup>79</sup> *Ibidem*, 18 decembrie 1937, p. 1.
- <sup>80</sup> *Ibidem*, 7 iunie 1936, p. 1.
- <sup>81</sup> *Ibidem*, 2 octombrie 1938, p. 1.
- <sup>82</sup> *Ibidem*, 20 noiembrie 1938, p. 1.
- <sup>83</sup> *Ibidem*, 19 martie 1939, p. 1.
- <sup>84</sup> *Ibidem*, 16 iulie 1939, p. 1-2.
- <sup>85</sup> *Ibidem*, 27 august 1939, p. 1-2.
- <sup>86</sup> *Ibidem*, 13 septembrie 1939, p. 1-2.
- <sup>87</sup> *Ibidem*, 7 ianuarie 1941, p. 1.
- <sup>88</sup> *Ibidem*, 26 mai 1940, p. 1, 3.
- <sup>89</sup> *Ibidem*, 4 august 1940, p. 1-2.
- <sup>90</sup> *Ibidem*, 1 septembrie 1940, p. 1.
- <sup>91</sup> *Ibidem*, 20 octombrie 1940, p. 1.
- <sup>92</sup> *Ibidem*, 6 aprilie 1941, p. 1.
- <sup>93</sup> *Ibidem*, 1 ianuarie 1927, p. 1.
- <sup>94</sup> *Ibidem*, 29 ianuarie 1927, p. 1.
- <sup>95</sup> *Ibidem*, 15 ianuarie 1927, p. 1.
- <sup>96</sup> *Ibidem*, 5 martie 1927, p. 1.
- <sup>97</sup> *Ibidem*, 14 mai 1927, p. 1.
- <sup>98</sup> *Ibidem*, 18 iunie 1927, p. 2.

- 
- <sup>99</sup> *Ibidem*, 12 martie 1927, p. 1.
- <sup>100</sup> *Ibidem*, 16 aprilie 1927, p. 1.
- <sup>101</sup> *Ibidem*, 16 iulie 1927, p. 1.
- <sup>102</sup> *Ibidem*, 23 iulie 1927, p. 1.
- <sup>103</sup> *Ibidem*, 22 octombrie 1927, p. 1.
- <sup>104</sup> *Ibidem*, 12 mai 1928, p. 2.
- <sup>105</sup> *Ibidem*, 19 mai 1928, p. 2.
- <sup>106</sup> *Ibidem*, 26 mai 1928, p. 2.
- <sup>107</sup> *Ibidem*, 2 noiembrie 1929, p. 1.
- <sup>108</sup> *Ibidem*, 9 iunie 1928, p. 1.
- <sup>109</sup> *Ibidem*, 27 octombrie 1928, p. 1.
- <sup>110</sup> *Ibidem*, 19 iulie 1930, p. 1.
- <sup>111</sup> *Ibidem*, 7 iunie 1930, p. 1.
- <sup>112</sup> *Ibidem*, 21 iunie 1930, p. 1.
- <sup>113</sup> *Ibidem*, 17 august 1930, p. 1.
- <sup>114</sup> *Ibidem*, 27 septembrie 1930, p. 1.
- <sup>115</sup> *Ibidem*, 3 august 1930, p. 1.
- <sup>116</sup> *Ibidem*, 11 octombrie 1930, p. 1.
- <sup>117</sup> *Ibidem*, 2 ianuarie 1931, p. 1.
- <sup>118</sup> *Ibidem*, 9 ianuarie 1931, p. 1.
- <sup>119</sup> *Ibidem*, 6 februarie 1931, p. 1.
- <sup>120</sup> *Ibidem*, 13 februarie 1931, p. 1.
- <sup>121</sup> *Ibidem*, 26 aprilie 1931, p. 1.
- <sup>122</sup> *Ibidem*, 18 octombrie 1931, p. 1.
- <sup>123</sup> *Ibidem*, 20 decembrie 1931, p. 1.



- 
- <sup>124</sup> *Ibidem*, 10 ianuarie 1932, p.1.
- <sup>125</sup> Vezi capitolul II, nota 42.
- <sup>126</sup> *Cuvântul Satelor*, 14 februarie 1932, p. 1.
- <sup>127</sup> *Ibidem*, 20 martie 1932, p. 1.
- <sup>128</sup> *Ibidem*, 27 martie 1932, p. 2.
- <sup>129</sup> *Ibidem*, 10 aprilie 1932, p. 2.
- <sup>130</sup> *Ibidem*, 3 aprilie 1932, p. 2.
- <sup>131</sup> *Ibidem*, 17 aprilie 1932, p. 2.
- <sup>132</sup> *Ibidem*, 23 iulie 1933, p. 1.
- <sup>133</sup> *Ibidem*, 10 aprilie 1932, p. 1.
- <sup>134</sup> *Ibidem*, 31 decembrie 1933, p. 3-4.
- <sup>135</sup> *Ibidem*, 1 iulie 1934, p. 1.
- <sup>136</sup> *Ibidem*, 2 septembrie 1934, p. 1.
- <sup>137</sup> *Ibidem*, 1 ianuarie 1935, p. 1.
- <sup>138</sup> *Ibidem*, 13 ianuarie 1935, p. 1.
- <sup>139</sup> *Ibidem*, 3 februarie 1935, p. 1.
- <sup>140</sup> *Ibidem*, 2 februarie 1936, p. 1.
- <sup>141</sup> *Ibidem*, 26 aprilie 1936, p. 1.
- <sup>142</sup> *Ibidem*, 28 februarie 1937, p. 1.
- <sup>143</sup> *Ibidem*, 22 noiembrie 1936, p. 1.
- <sup>144</sup> *Ibidem*, 29 august 1937, p. 1.
- <sup>145</sup> *Ibidem*, 12 septembrie 1937, p. 1-2.
- <sup>146</sup> *Ibidem*, 19 septembrie 1937, p.1.
- <sup>147</sup> *Ibidem*, 23 mai 1936, p. 1.

---

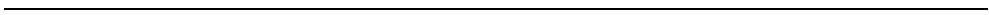
<sup>148</sup> *Ibidem*, 18 aprilie 1937, p. 1. O încercare de organizare a țărânimii bănățene a avut loc la Timișoara la 28 noiembrie 1937, unde a fost înființat „Frontul Satelor”, având deviza: „Cultură, muncă și organizare”. Numai „printr-o cultură, întemeiată pe tradițiile legii noastre creștinești și strămoșești, străbătute de flacăra conștiinței naționale se poate afirma și nația română în concertul popoarelor luminate ale Europei; numai printr-o muncă stăruitoare și rațională vom înainta în bunăstare; numai printr-o organizare de breaslă și organizare economică a satelor, vom trage și noi folos din binefacerile civilizației veacului al XX-lea”. „Frontul Satelor” se dorea a fi un front de breaslă, de propășire, având un caracter românesc și naționalist, urmând a activa pe tărâm economic, social și cultural.

La întrunirea de constituire a organizației printre participanți s-au numărat: Ion Ciucurel, prof. A. Roșu, Mișa Vasiescu, Caius Urdea, Ioan Blagoe, prof. Nicolae Ilieșiu. În cuvântul său Ion Ciucurel a subliniat că organizarea țărânimii însemna ca țăranii să lucreze la îmbunătățirea sortii lor, neașteptând totul de la alții. „Curentele politice pot îndruma momentan țărâtimea atât spre extrema dreaptă, printr-un fanatism naționalist, cât și spre extrema stângă, prin demagogie democratică” declara vorbitorul. A fost constituit un comitet format din prof. A. Roșu, Ion Ciucurel, dr. A. Bălan, pr. P. Glăvan, I. V. Spătariu, I. Blagoe, P. Blidariu, Gh. Benteu, N. Oprea, P. Jianu, R. Guțu, M. Ghita, care avea scopul de „a se desăvârși lucrările de început, până la adunarea generală”. Vezi *Cuvântul Satelor*, 5 decembrie 1937, p. 1-2.

- 
- <sup>149</sup> *Ibidem*, 31 octombrie 1937, p. 1.
- <sup>150</sup> *Ibidem*, 6 iunie 1937, p. 1.
- <sup>151</sup> *Ibidem*, 28 noiembrie 1937, p. 1-2.
- <sup>152</sup> *Ibidem*, 16 ianuarie 1938, p. 1-2.
- <sup>153</sup> *Ibidem*, 23 ianuarie 1938, p. 1-2.
- <sup>154</sup> *Ibidem*, 30 ianuarie 1938, p. 1.
- <sup>155</sup> *Ibidem*, 6 martie 1938, p. 1-2.
- <sup>156</sup> *Ibidem*, 13 martie 1938, p. 1.
- <sup>157</sup> *Ibidem*, 27 martie 1938, p. 1.
- <sup>158</sup> *Ibidem*, 10 aprilie 1938, p. 1.
- <sup>159</sup> *Ibidem*, 21 august 1938, p. 1.
- <sup>160</sup> *Ibidem*, 23 octombrie 1938, p. 1.
- <sup>161</sup> *Ibidem*, 1 decembrie 1938, p. 1-2.
- <sup>162</sup> *Ibidem*, 5 martie 1939, p. 1-2.
- <sup>163</sup> *Ibidem*, 18 iunie 1939, p. 1-2.
- <sup>164</sup> *Ibidem*, 6 iulie 1939, p. 1,3.
- <sup>165</sup> *Ibidem*, 23 iulie 1939, p. 1-2.
- <sup>166</sup> *Ibidem*, 12 noiembrie 1939, p. 1.
- <sup>167</sup> *Ibidem*, 15 noiembrie 1939, p. 1-2.
- <sup>168</sup> *Ibidem*, 26 noiembrie 1939, p. 1.
- <sup>169</sup> *Ibidem*, 14 ianuarie 1940, p. 1.
- <sup>170</sup> *Ibidem*, 18 februarie 1940, p. 1, 4.
- <sup>171</sup> *Ibidem*, 31 martie 1940, p. 1.
- <sup>172</sup> *Ibidem*, 17 martie 1940, p. 1-2.
- <sup>173</sup> *Ibidem*, 28 iulie 1940, p. 1,3.

- 
- <sup>174</sup> *Ibidem*, 3 septembrie 1940, p. 1.
- <sup>175</sup> *Ibidem*, 6 octombrie 1940, p. 1.
- <sup>176</sup> *Ibidem*, 16 martie 1941, p. 1.
- <sup>177</sup> *Ibidem*, 23 martie 1941, p. 1.
- <sup>178</sup> *Ibidem*, 30 noiembrie 1941, p. 1.
- <sup>179</sup> *Ibidem*, 8 iunie 1941, p.1.
- <sup>180</sup> *Ibidem*, 17 august 1941, p. 1.
- <sup>181</sup> *Ibidem*, 30 martie 1941, p. 1.
- <sup>182</sup> *Ibidem*, 17 mai 1942, p. 1.
- <sup>183</sup> *Ibidem*, 22 noiembrie 1942, p. 1.
- <sup>184</sup> *Ibidem*, 4 aprilie 1943, p. 1.
- <sup>185</sup> *Ibidem*, 9 mai 1943, p. 1.
- <sup>186</sup> *Ibidem*, 6 iunie 1943, p. 1.
- <sup>187</sup> *Ibidem*, 21 februarie 1943, p. 1.
- <sup>188</sup> *Ibidem*, 4 aprilie 1943, p. 1.
- <sup>189</sup> *Ibidem*, 24 octombrie 1943, p. 1.
- <sup>190</sup> *Ibidem*, 1946, p.1. Data este indescifrabilă în colecția pe care am cercetat-o la Biblioteca județeană Timiș, secția colecții.
- <sup>191</sup> *Ibidem*, 26 martie 1927, p. 1-2.
- <sup>192</sup> *Ibidem*, 3 septembrie 1927, p. 1.
- <sup>193</sup> *Ibidem*, 24 august 1930, p.1.
- <sup>194</sup> *Ibidem*, 5 septembrie 1943, p. 1.
- <sup>195</sup> *Ibidem*, 5 iulie 1936, p. 1.
- <sup>196</sup> *Ibidem*, 4 aprilie 1937, p. 1.
- <sup>197</sup> *Ibidem*, 8 septembrie 1928, p. 1.

- 
- <sup>198</sup> *Ibidem*, 14 mai 1939, p. 1.
- <sup>199</sup> *Ibidem*, 26 august 1934, p. 1.
- <sup>200</sup> *Ibidem*, 25 decembrie 1926, p. 1.
- <sup>201</sup> *Ibidem*, 7 ianuarie 1928, p. 1.
- <sup>202</sup> *Ibidem*, 10 ianuarie 1936, p. 1.
- <sup>203</sup> *Ibidem*, 28 martie 1937, p. 1.
- <sup>204</sup> *Ibidem*, 23 iunie 1928, p. 1.
- <sup>205</sup> *Ibidem*, 16 mai 1943, p. 1.
- <sup>206</sup> *Ibidem*, 2 aprilie 1927, p. 1.
- <sup>207</sup> *Ibidem*, 20 iunie 1943, p. 1.
- <sup>208</sup> *Ibidem*, 7 ianuarie 1928, p.1.



**A HISTORY OF *The Voice of the Villages***  
**(As written by its editor Ion Ciucurel)**

***Summary***

Newspapers published by peasants represented one of the main features of the Banat Romanian press between the two World Wars.

Accordingly, soon after the end of World War I, Ilie Crăciunel and Nicolae Vucu – Secășanu had issued a publication named *Țăranul (The Peasant)* in Oravița. Between 1828 and 1929 and also between 1938 and 1940, a peasant named Paul Tărbățiu, as redactor in chief, had issued the *Zorile Banatului (Daybreak of Banat)* magazine, also in Oravița. *Vasiova*, a literary periodical had been published by the remarkable Banat cultural figure *Tata Oancea (Father Oancea)*. In 1934, *Suflet Nou (New Soul)* or “the magazine of the Banat village” had been published in Comloșu Mare.

One of the most important peasant writers from Banat had been **Ion Ciucurel**. Born on January 15, 1897 in the commune of Șoșdea, Timiș County, he had only graduated elementary school (the first six grades). Nevertheless, he built his remarkable knowledge by reading the books to be found in the library of his native village.

His publishing career had been a prominent one. He published articles in *Drapelul (The Flag)*, *Lumina satelor (The Light of the Villages)*, *Aurora* and others. Besides, this “enlightened peasant”

from Banat is also known as writer. In 1931 his novel *Transformarea* (*Transformation*) had been published in Timișoara, followed by the collection of short stories *Comoara de sub nuc* (*The treasure under the walnut*). He is also the author of a satirical sketch – *În audiență la rege* (*Audience with the King*).

During the year 1923, together with the priest Petru Bohariu, he published the peasant magazine *Poporul român* (*The Romanian People*). The publication was dedicated to the “enlightenment” of the rural population by means of cultural education, preservation of Romanian folklore and customs and foundation of peasant economical and cultural societies. The means also included notification to the authorities of the problems faced by the peasants and proposing solutions to these, beside offering information on the most important local, national and foreign political, economical and cultural events.

In 1926, Ion Ciucurel, together with several other peasants, have published *Cuvântul satelor* (*The Voice of the Villages*), which soon became the most important peasant magazine from Banat. This gazette, displaying an exceptional graphical aspect, had been issued until 1946, when its publication had to cease, given the new national and international political context.

The personality of Ion Ciucurel had been associated with this publication, as his main political, cultural and economical creeds had been published in its pages.

On behalf of the welfare of the Romanian peasant and the protection of its interests, the founder of this paper had supported the



organization of an agricultural union, according to the model of the Western countries. In his opinion, this organization, besides the professional purposes, would have to imply cultural and patriotic aspects, without carrying any political connotations.

Starting with 1936, Ion Ciucurel deemed that the professional organization of the peasantry was possible only within a corporative state, as the one suggested by Mihail Manoilescu. For his judgment, as science was to play an important role in the development of agriculture, peasants were to be constrained to learn and use modern methods of farming.

The Banat publisher and writer rejected the strategies of the extreme right-winged formations aiming at the economical supremacy of the Romanians in disregard of the interests of the ethnical minorities. He emphasized that economical priority was to be gained only by means of hard labor, ability, honest competition and culture. Also, he considered the private sector to be of particular importance.

Another field of interest for Ion Ciucurel comprised the social and health problems faced by the peasants between the two World Wars. He was right in appreciating that the health condition of the villagers was closely related to their welfare. He suggested that state support was needed in building spacious houses and that the social protection system was to be improved.

The peasant journalist had also focused its attention on matters concerning education, regarding schools as playing the major role. He asked the villagers to send their children to attend

vocational schools, according to their inclination. After graduating these schools, young were supposed to continue to improve their specific knowledge.

In his opinion, elementary school played an important role in bringing up the children, as it offered basic knowledge for the future adults. Given the importance of this stage of education, all the means of the modern technology (the radio, projector and even TV) were to be used in the educational process.

As he considered that along with the cultural associations already existent (*ASTRA*, etc), the intellectuals were of great importance for the cultural raising of the Romanian villages, he criticized those not joining this dutiful effort. His expectations were directed towards the young intellectuals. Also, he had permanently urged the peasants to read more and more literature.

Ion Ciucurel considered that the Romanian Orthodox Church plays an immense spiritual role in the life of the Romanian peasantry. He emphasized the importance of the feasts and of keeping with the Christian teachings and morality in a new, modern world. He deplored the fact that, in the 20<sup>th</sup> century, Christians were constrained to celebrate Easter separately, due to separation of the two Christian Churches.

The redactor of *The Voice of the Villages* had strongly criticized the deficiencies of the Romanian democracy: demagoguery, corruption, and political partisanship. These realities made the peasant journalist to lose his confidence in the Romanian democratic system. Subsequently, starting with 1936, he became

supporter of a corporative system, ruled by a parliament equitably representing all the social and economic categories. In his articles he claimed that peasants were also to be represented in the parliament, according to the importance of their social and occupational status for the economic life of the country.

Ion Ciucurel had absolutely rejected the idea of communism, declaring himself in favor of a conscious and constructive nationalism allowing each nation to follow its own course of development.

The journalist expressed his hope that the authoritarian regimes of King Charles the 2<sup>nd</sup> and of Gen Antonescu would improve the welfare of the peasantry. He also condemned the atrocities committed by the Legionary movement.

He was in favor of the war started by Romania in 1941 against USSR, considering it not only as a legitimate action for releasing Bessarabia but also as a war for the liberation of the soviet peoples from bolshevism.

Of particular interest are the articles dealing with the international events that took place between 1927 and 1945. Ion Ciucurel, a peasant from Banat, considered that Europe, as defined by the peace treaties from Paris after WW I, was a fairer one. He had correctly comprehended the imperialistic essence and purposes of the German Nazism and declared for keeping the peace, as threatened by “the madness of some arrogant rulers” and condemned the violation of the international laws and the outbreak of war in September 1939.

There are several reasons for which Ion Ciucurel did not firmly rejected the authoritarian regimes that ruled Romania after 1938: his deception towards the previous democratic system; the hope that the new regimes would find solutions for the problems faced by the peasantry; the international context characterized by dictatorial regimes gaining power all over Europe. Last but not least, practical and realistic, he knew that criticizing the two dictatorships would have automatically meant the end for his magazine and hence the disappearance of a voice standing for the rights of Romanian peasantry. Still, one has to point out that he criticized the economic policy of the governments that ruled Romania between 1938 and 1944, detrimental to the interests of the peasants. Furthermore, his economic and cultural conceptions are to be considered highly valuable.

Ion Ciucurel had been appreciated by many personalities of the time. He brought a great contribution to the development of the Romanian press between the two World Wars.

A press written by the peasants for the peasants could have not emerge but in an economically developed province, able to support the costs of such an cultural enterprise, alongside of the general education enjoyed by the founders of the publications.

**Translated by  
V. Cedică**

## BIBLIOGRAFIE

### Periodice

*Almanahul Satelor* 1935, Timișoara

*Cuvântul Satelor* 1926-1946, Timișoara

*Poporul românesc* 1923, Timișoara

*Vestul* 1944-1945, Timișoara.

### Lucrări generale și speciale

Academia Română, *Istoria românilor*, vol. VIII, București, 2003.

Bacon, M., Walter jr., *Nicolae Titulescu*, Iași, 1999.

Birăescu, Aquilina, Arotăriței, Mihai, *Presa interbelică din Banat și Transilvania*, Catalog, Timișoara, 1994.

Braniște, Valeriu, *Corespondență, 1911-1918*, vol. IV, Cluj, 2001.

Cosma, Aurel, *Literatura țărănească din Banat*, Timișoara

*Carol II. Între datorie și pasiune. Însemnări zilnice, vol. I (1904-1939)*, București, 1995

Dudaș, Vasile, *Aurel Cosma (1867-1931)*, Timișoara, 1998

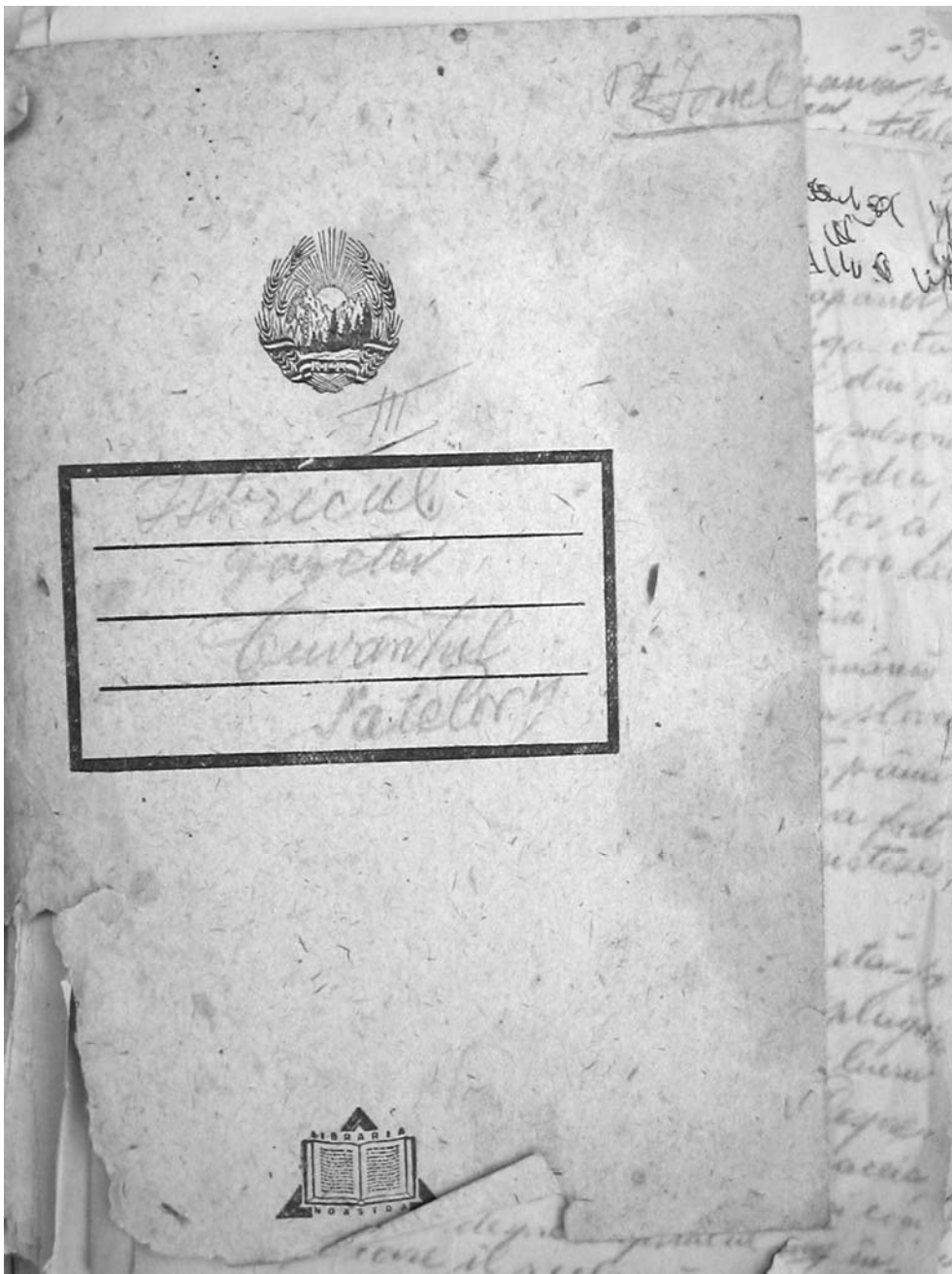
Duca, I. G., *Memorii*, vol. I, București, 1992

Giurescu, Constantin, C., *Cinci ani și două luni în penitenciarul de la Sighet*, București, 1994

- Ghibu, Onisifor, *Amintiri despre oameni pe care i-am cunoscut*, Cluj-Napoca, 1974.
- Jurma, Gheorghe, *Presa și viața literară în Caraș-Severin*, Reșița, 1978
- Lupaș, Ioan, *Corespondență*, Sibiu, 2003
- Peteanu, E., Aurel, *Din galeria marilor dispăruți ai Banatului (Figuri reprezentative), vol. II, Coriolan Brediceanu. 1850- 1909*, Lugoj, 1935
- Pătruț, Ștefan, *Creatorii în grai bănățean, condeierii plugari din Banat, personalități care scriu despre graiul bănățean*, dicționar, Lugoj, 2003
- Plămădeală, Antonie, *Contribuții istorice privind perioada 1918-1939, Elie Miron Cristea, Documente și Corespondență*, Sibiu, 1987
- Sbârână, Gheorghe, *Partidele politice din România. 1918-1940. Programe și orientări politice*, București, 2001
- Stănilă, Iosif, *Un fenomen bănățean*, Reșița, 1994
- Suciu, I., D., *Literatura bănățeană dela început până la Unire, 1592-1918*, Timișoara, 1940
- Structuri politice în Europa Centrală și de Sud-Est (1918-2001). România*, vol. II, București, 2003
- Țepelea, Gabriel, *Plugarii condeieri din Banat*, București, 1943
- Idem, *Însemnări de taină*, București, 1997



**Ion Ciucurel (1897 – 1955)**



Caietul manuscris al lui Ion Ciucurel



... în apăsătoare, dar "Căminul  
Satelor" un prestigiu deosebit. Târziu  
fii e mare. În jurul fii stăruie ideea  
sindicalizării plugărilor, pentru  
lupta pentru emanciparea politică  
și economică, să se dea cu sortă mai  
puternici de iobăndă. Deviza fii:  
"Cultură, muncă și organizare!"

\*

Uncher are istorie al mișcă-  
rii plugărilor din Banat, în dorin-  
ta ve, ca făcându-se a fost "Că-  
minul Satelor", care stăruie este de-  
ocamdată, să se reapună iarăși  
cu voia lui Dumnezeu, fie și  
subt alt nume, dar să lumie-  
neze peste tot cuprinsul țării  
românești, în suflătele tuturor  
țăranilor români, inspirându-și prin-  
cipii de viață nouă, fericită, pe care  
numai noi însuși ne-o putem crea  
prin Cultură, muncă, organizare.  
Sozdea 23 Jan. 1953. Căminul

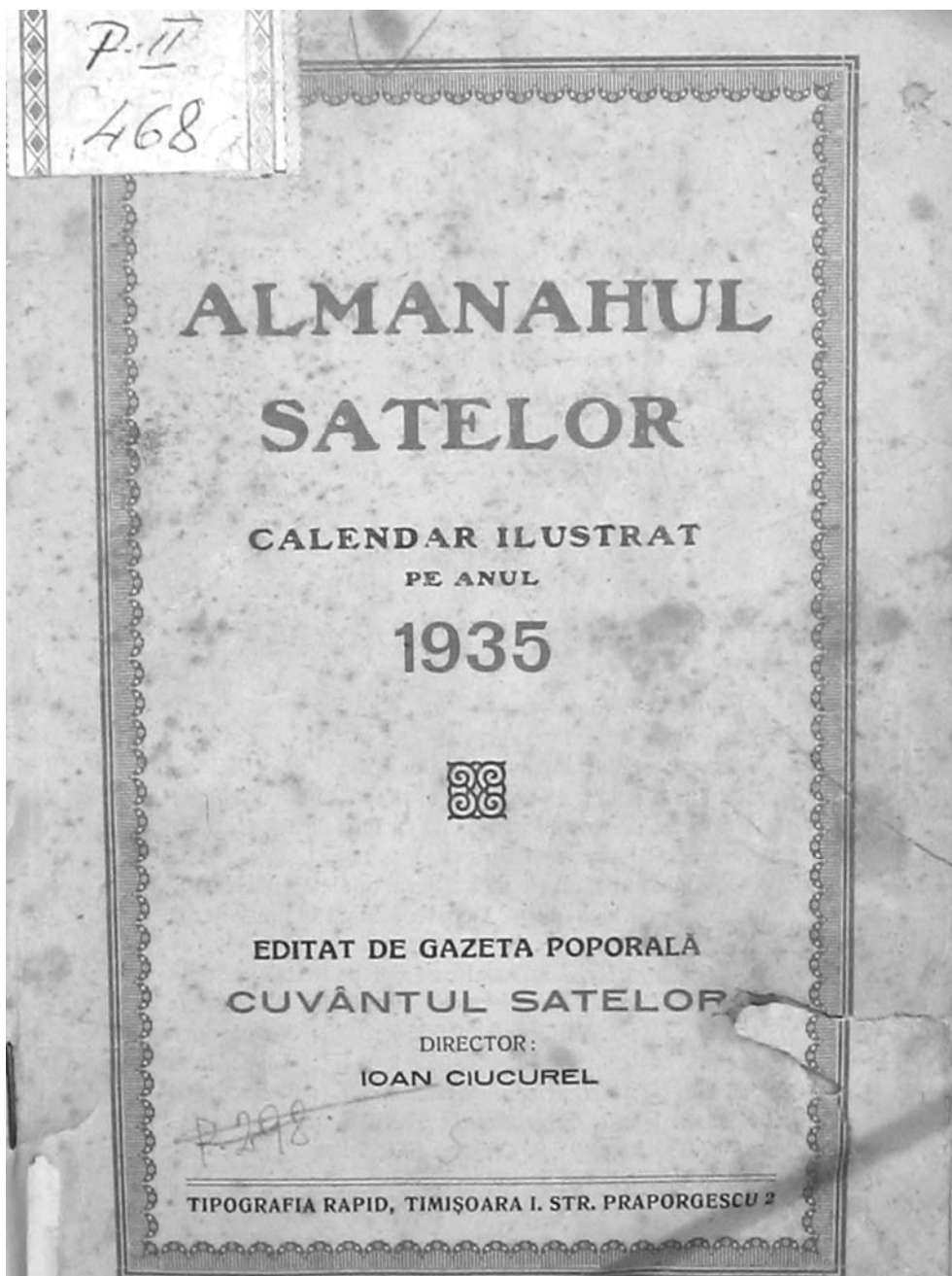
Pagină de manuscris din însemnările gazetarului bănățean



Prima pagină a „Poporului Românesc”, ziar editat la Șoșdea în 1923



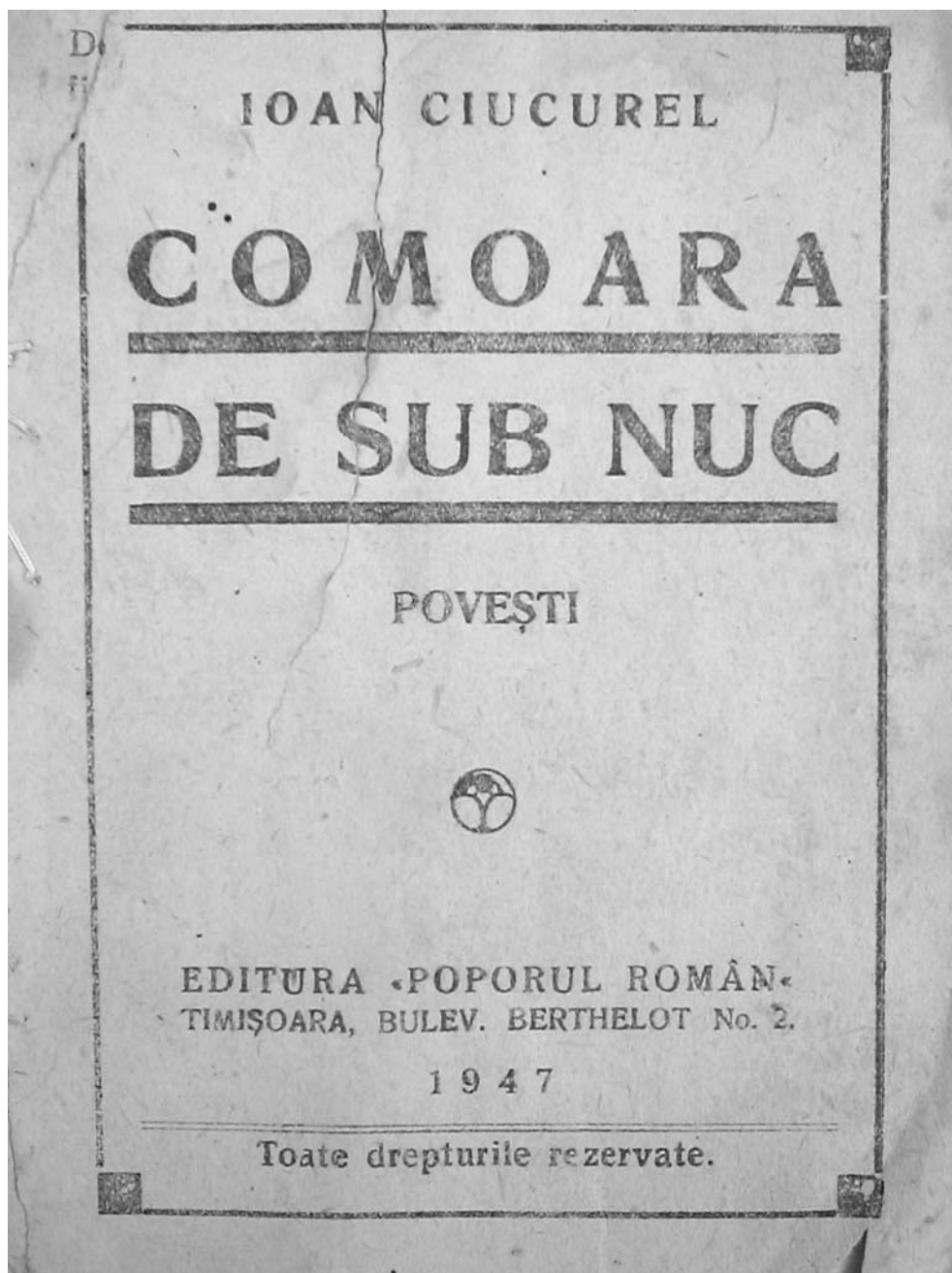
Prima pagină a „Cuvântului satelor”, ziar apărut între 1926 – 1946



„Almanahul Satelor”, editat de Ion Ciucurel în 1935



Coperta romanului „Transformarea”



Culegerea de povești „Comoara de sub nuc”, apărută în 1947

FILME AMUZANTE.

**ÎN AUDIENȚĂ LA REGE  
și  
AȘA-I ÎN RUMUNIA MARE**

Episoade din zilele aplica-  
cării reformei agrare și  
ale mișcării antisemite.

**Subiecte de actualitate.**

Bune și pentru teatru sătesc

de

**IOAN CIUCUREL**



EDITURA AUTORULUI.

Prețul: Lei

INSTITUT DE ARTE GRAFICE „NAȚIONALĂ”, LUGOJ

**Scrieri satirice ale țăranului Ion Ciucurel**